

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2021

การพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้ทเพลงสุนทราภรณ์ สำหรับผู้สูงอายุ

ชญาณ์ณัฐา หาญปริพรรณ์
คณะครุศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Part of the [Other Education Commons](#)

Recommended Citation

หาญปริพรรณ์, ชญาณ์ณัฐา, "การพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้ทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ" (2021). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 5148.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/5148>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

การพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

น.ส.ชญาน์ณัฐา หาญปริพรรณ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2564

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF VIOLIN SUPPLEMENTARY BOOK BY APPLYING SUNTHARAPORN'S
MUSIC FOR THE ELDERLY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Music Education
Department of Art, Music, and Dance Education
FACULTY OF EDUCATION
Chulalongkorn University
Academic Year 2021
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการ

ประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

โดย

น.ส.ชญาน์ณัฐา หาญปริพรรณ์

สาขาวิชา

ดนตรีศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร.สยา ทันตะเวช

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชิตพงษ์ ตรีมาศ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.สยา ทันตะเวช)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิขณันต์ ยานเดิม)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ชญาณณ์ัญญา หาญปริพจน์ : การพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์
สำหรับผู้สูงอายุ. (DEVELOPMENT OF VIOLIN SUPPLEMENTARY BOOK BY APPLYING SUNTHARAPORN'S
MUSIC FOR THE ELDERLY) อ.ที่ปรึกษาหลัก : อ. ดร.สยา ทันตะเวช

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อหาแนวทางในการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการพัฒนา
แบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ 2) เพื่อพัฒนาแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทรา
ภรณ์ โดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงพัฒนา 8 ขั้นตอน 1) การศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การศึกษานำร่อง
โดยทำการสำรวจความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุผ่านแบบสอบถามออนไลน์ 3) การกำหนดทักษะไวโอลินระดับ
เริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ ผ่านการสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุจากแบบเรียนไวโอลินที่ได้รับ
ความนิยมทั้ง 9 เล่ม และนำเนื้อหาทักษะที่ผ่านการวิเคราะห์ไปตรวจสอบคุณภาพ และความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
ทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น 4) การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ ผ่านการศึกษาเกณฑ์การคัดเลือก และผลลัพธ์จากการสัมภาษณ์
โดยผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ 5) การสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับ
ผู้สูงอายุ 6) การตรวจสอบคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ ผ่านการ
ประเมินตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 7) แก้ไขปรับปรุงหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์
สำหรับผู้สูงอายุ 8) สรุป อภิปรายผล และนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ตาราง
วิเคราะห์ทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น 2) แบบสำรวจความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุ 3) แบบประเมินเนื้อหาทักษะ
ไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ 4) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ 5) แบบประเมินคุณภาพหนังสือ
แบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

ผลการวิจัย พบว่า 1) แนวทางในการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการพัฒนาแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับ
ผู้สูงอายุควรจะประยุกต์จังหวะตรงแทนจังหวะขึง การปรับทำนองเพลง และลดทอนส่วนโน้ตให้สอดคล้องกับทักษะไวโอลินระดับ
เริ่มต้น การลดความเร็วลงให้เหมาะสม การย้ายบันไดเสียงที่เอื้อต่อการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น การพัฒนาโมทีฟหลักของเพลง
เพื่อสร้างกิจกรรมทางดนตรี โดยมีบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับการคัดเลือก 7 เพลง แบ่งเป็นเพลงในบทเรียน 5 เพลง และเพลงท้าย
บทเรียน 2 เพลง 2) การพัฒนาแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ พบว่า การออกแบบ
กิจกรรม และเนื้อหาที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วย
การกำหนดจุดประสงค์ในการเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหา การออกแบบกิจกรรม และแบบฝึกหัดสำหรับผู้สูงอายุ ทักษะดนตรีที่
ผู้สูงอายุได้รับ ส่วนประกอบของหนังสือ ได้แก่ เนื้อหา การใช้ภาษา การใช้รูปภาพประกอบ การจัดรูปเล่ม การวัด และประเมินผล
สื่อการสอน และส่วนประกอบภายในอื่น ๆ ผลการประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนท
ราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ($M = 4.33$, $SD = 10$)

สาขาวิชา ดนตรีศึกษา

ปีการศึกษา 2564

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6380033027 : MAJOR MUSIC EDUCATION

KEYWORD: SUNTHARAPORN, VIOLIN SUPPLEMENTARY BOOK, ELDERLY

Chayanatta Harnpariphan : DEVELOPMENT OF VIOLIN SUPPLEMENTARY BOOK BY APPLYING
SUNTHARAPORN'S MUSIC FOR THE ELDERLY. Advisor: Dr. SAYA THUNTAWECH

The purposes of this study were: 1) to find ways to incorporate Suntharaporn's music into a music curriculum made especially for the elderly 2) to develop a violin supplementary book for the elderly from the application of Suntharaporn songs. This study was developmental research using 8-step. The research consists of 1) the study of documents, theories, concepts, and related research 2) a pilot study on the satisfaction of the elderly towards Suntharaporn's music conducted via an online survey. 3) specifying the minimum requirement for this beginner-level method for the elderly through a thorough analysis of similar methods and quality assurance and assessment with experts of Suntharaporn's music. 4) making a curated list of Suntharaporn's music based on data obtained from interviews with experts. 5) the development of a method book geared towards the elderly featuring Suntharaporn's music. 6) assessments of the effectiveness of the method book by experts. 7) Iteratively applying newfound ideas and improvements to the book. 8) a full thesis proposal. Tools used in this research: 1) the beginner-level analytical table 2) satisfaction survey for the elderly on Suntharaporn's music 3) beginner-level method book's content evaluation form. 4) Suntharaporn's music expert evaluation form 5) beginner-level method book's quality assessment form.

Research results and findings: 1) to find ways to incorporate Suntharaporn's music into a music curriculum made especially for the elderly. It was found that straight rhythms should be used instead of swing rhythms, tuning of melody and reducing the notes in accordance with the beginner violin skills, the appropriate slow down tempo, transposition that is conducive to the beginner violin learning, the development of the main motives of the music to create music activities. The selected songs consisted of 7 songs, including 5 songs in the lesson and 2 songs at the end of the lesson. 2) to develop a violin supplementary book for the elderly from the application of Suntharaporn songs. It was found that the activity design and the content used in the textbook consist of determining the learning objectives, the content, Activity design, exercises for the elderly, and Music skills that the elderly have acquired. The 7 components of this book are in accordance with the educational standards: content, writing style, images included in the book, formatting, evaluation, instructional materials, and other components. The method book was found to be excellent, as evaluated by 3 experts. ($M = 4.33$, $SD = 10$)

CHULALONGKORN UNIVERSITY

Field of Study: Music Education

Academic Year: 2021

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณมูลนิธิสุนทราภรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ครูณรงค์ เมฆเจริญ (หัวหน้าวงดนตรีสุนทราภรณ์) และคุณอรอนงค์ เสนะวงศ์ ที่อนุญาตให้ผู้วิจัยได้ศึกษา และเก็บข้อมูลอันมีประโยชน์ อีกทั้งยังให้การสนับสนุน และส่งเสริมการนำเสนอบทเพลงสุนทราภรณ์ในเวทีวิชาการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาจาก อาจารย์ ดร.สยา ทันตะเวช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางอันเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย รวมทั้ง อาจารย์ ดร.จิตพงษ์ ตรีมาศ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิเมศร์ ยานเดิม กรรมการคุณวุฒิจากภายนอก ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ส่งผลให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. รังสิพันธุ์ แข็งขัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดนีนุา อุทัยสุข ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชาลัมภ์ เหล่าวานิช และคณาจารย์สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ให้คำสั่งสอน และคำแนะนำที่ดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. นรอรดี จันทร์กล้า ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ อาจารย์อ้อมพร โฉมวิริยะ และอาจารย์ ดร.ณัฐพร ผกาหลง ที่ให้ความกรุณาในการเป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้ข้อมูล ตรวจสอบ ประเมิน และให้ข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุให้มีประสิทธิภาพ และมีการพัฒนาต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ นางสาวปณทารีย์ ดาวพราย สำหรับรูปภาพ และวิดีโอสาธิตประกอบหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ พร้อมการช่วยเหลือเสมอมา ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ ภาควิชาดุริยางคศิลป์ตะวันตก คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับไฟล์เสียงประกอบการเรียนที่ทำให้หนังสือแบบเสริมไวโอลินฯ เล่มนี้เสร็จสมบูรณ์ พร้อมให้คำปรึกษาที่ดีตลอดมา

ขอขอบพระคุณ นายณัฐชยันต์ ชัยทูนานนท์ ที่เสียสละเวลาในการช่วยเหลือจัดทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จขึ้นมา คอยให้คำปรึกษาที่ดี อีกทั้งยังคอยให้กำลังใจ และอยู่ข้าง ๆ ในวันที่ท้อแท้ จนถึงวันที่สำเร็จลุล่วง

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ ครอบครัว ที่ให้การสนับสนุนด้านการศึกษาเสมอมา ขอขอบคุณกำลังใจที่ดีที่สุดจากบรรดาเพื่อนรักที่คอยสร้างรอยยิ้มให้อยู่เสมอ ขอขอบคุณแรงสนับสนุน และการช่วยเหลือที่ดีที่สุดจากบรรดาเพื่อน รุ่นพี่ และรุ่นน้อง ป.โท ดนตรีศึกษา รุ่นที่ 11-13 และท้ายที่สุด ขอขอบคุณตัวเองที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ คอยให้กำลังใจตนเอง และพยายามจัดทำวิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีตามที่คาดหวัง

ชญาณัฏฐา หาญปริพรรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....ง	
กิตติกรรมประกาศ.....จ	
สารบัญ.....ฉ	
สารบัญตาราง.....ญ	
สารบัญภาพ.....ฎ	
บทที่ 1 บทนำ.....1	
ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา.....1	
คำถามวิจัย.....5	
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....5	
ขอบเขตการวิจัย.....5	
นิยามศัพท์เฉพาะ.....6	
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....6	
บทที่ 2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....7	
ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ.....9	
1.1 นิยามคำว่า ผู้สูงอายุ.....9	
1.2 สถานการณ์การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ.....10	
1.2.1 สถานการณ์สูงวัยของประชากรโลก.....11	
1.2.2 สถานการณ์สูงวัยของประชากรอาเซียน.....12	
1.2.3 สถานการณ์สูงวัยของประชากรไทย.....14	
1.3 จิตวิทยาพัฒนาการมนุษย์ในวัยผู้สูงอายุ (Psychology in Elderly)15	

1.4. วิทยาการผู้สูงอายุ (Gerontology)	17
1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ (Andragogy).....	19
1.5.1 การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) (Knowles, 1968).	22
1.5.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ.....	24
1.6 การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Education)	27
1.6.1 การเรียนรู้ตลอดชีวิตในการศึกษานอกระบบ	31
1.6.2 การเรียนรู้ตลอดชีวิตในการศึกษาตามอัธยาศัย.....	32
1.7 การเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ.....	34
1.7.1 รูปแบบการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ.....	34
1.7.2 ประโยชน์ของการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ.....	39
ตอนที่ 2 การสร้างหนังสือแบบเรียนไวโอลิน	41
2.1 นิยามความหมาย และหลักการของหนังสือแบบเรียนไวโอลิน	41
2.1.1 หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทย	44
2.1.2 หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่สร้างขึ้นในประเทศไทย	50
2.2 แนวทางการสร้าง และการออกแบบหนังสือแบบเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ	54
2.2.1 การกำหนดทักษะการบรรเลงไวโอลินระดับเริ่มต้น.....	54
2.2.2 ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียน	58
2.2.3. องค์ประกอบหนังสือแบบเรียนสำหรับผู้สูงอายุ	63
ตอนที่ 3 บทเพลงสุนทราภรณ์.....	67
3.1 ประวัติวงดนตรีสุนทราภรณ์	67
3.1.1 วงดนตรีสุนทราภรณ์ในปัจจุบัน	72
3.2 ลักษณะทางดนตรี และประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์	76
3.2.1 ประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์.....	77
3.2.2 ลักษณะทางดนตรีของบทเพลงสุนทราภรณ์	79

3.2.3 เกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์	91
3.3 การฟังบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทย.....	93
3.4 การถ่ายทอดบทเพลงสุนทราภรณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	97
ตอนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย	103
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	104
ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	105
ขั้นที่ 2 การศึกษานำร่อง (Pilot study).....	106
ขั้นที่ 3 การกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริม ไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ (Content Analysis).....	107
ขั้นที่ 4 การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ	111
ขั้นที่ 5 การสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลง สุนทรา ภรณ์.....	113
ขั้นที่ 6 การตรวจสอบคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทรา ภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ	117
ขั้นที่ 7 การแก้ไขปรับปรุงหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ	118
ขั้นที่ 8 สรุป อภิปรายผล และนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์.....	118
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	119
ตอนที่ 1 แนวทางในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลง สุนทรา ภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ.....	120
1.1) ผลการศึกษานำร่อง (Pilot study)	120
1.2) ผลการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับ ผู้สูงอายุ.....	124
1.3) การวิเคราะห์บทเพลงสุนทราภรณ์เพื่อคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ได้ และนำมาใช้ในหนังสือ แบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ.....	137

ตอนที่ 2 การสร้างหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลง สุนทราภรณ์.....	154
2.1) การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ.....	155
2.2) การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ	184
2.3) การออกแบบส่วนประกอบของแบบเรียนเสริมตามหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษา	202
2.4) ผลการประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	214
2.5) การแก้ไขปรับปรุงหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลง สุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ.....	217
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	218
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	218
วิธีการดำเนินการวิจัย	218
สรุปผลการวิจัย	220
อภิปรายผลการวิจัย	232
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	240
บรรณานุกรม	243
ภาคผนวก	253
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ	254
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล.....	256
ภาคผนวก ค ตัวอย่างหนังสือแบบเรียน ไวโอลินสุนทราภรณ์	279
ภาคผนวก ง จดหมายขออนุญาตมูลนิธิสุนทราภรณ์.....	345
ประวัติผู้เขียน	349

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตารางแสดงประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก 10 อันดับแรก เรียงลำดับจากมากไปน้อย	12
ตารางที่ 2 ตารางแสดงประชากรผู้สูงอายุของประเทศในอาเซียน ปี 2020 เรียงลำดับจากมากไปน้อย	13
ตารางที่ 3 ตารางแสดงประชากรผู้สูงอายุของประเทศในอาเซียน ปี 2020 เรียงลำดับจากมากไปน้อย	14
ตารางที่ 4 ตารางแสดงการเรียนการสอนโรงเรียนดนตรีเอกชนนกระบพในประเทศไทย.....	35
ตารางที่ 5 ตารางแสดงส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทย	49
ตารางที่ 6 ตารางแสดงส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่สร้างขึ้นในประเทศไทย	53
ตารางที่ 7 ตารางสรุปทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นที่ได้จากการศึกษา	57
ตารางที่ 8 ตารางเรียงลำดับยุคสมัยของวงดนตรีสุนทราภรณ์	68
ตารางที่ 9 ตารางแสดงช่วงอายุผู้เข้าร่วมแบบสำรวจเรียงลำดับจากมากไปน้อย	120
ตารางที่ 10 ตารางแสดงจำนวนผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ทางดนตรี	121
ตารางที่ 11 ตารางแสดงประเภทเครื่องดนตรีของผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ทางดนตรี	121
ตารางที่ 12 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจในบทเพลง สุนทราภรณ์.....	122
ตารางที่ 13 การแสดงผลการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ และจุดเด่น.....	136
ตารางที่ 14 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อจังหวะ	139
ตารางที่ 15 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อทำนอง.....	141
ตารางที่ 16 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อทำนอง (โมทีฟทำนอง)	141
ตารางที่ 17 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อเสียงประสาน.....	143

ตารางที่ 18 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อรูปพรรณ	144
ตารางที่ 19 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อสีสัน	145
ตารางที่ 20 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อลักษณะเสียง	145
ตารางที่ 21 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อรูปแบบ	147
ตารางที่ 22 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีรวมทุกหัวข้อ	148
ตารางที่ 23 ผลรวมการประเมินคุณภาพของเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นโดยผู้เชี่ยวชาญ.....	152
ตารางที่ 24 การลดความเร็วบทเพลงสุนทราภรณ์ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินฯ	157
ตารางที่ 25 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 1	185
ตารางที่ 26 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 2	187
ตารางที่ 27 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 3	190
ตารางที่ 28 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 4	193
ตารางที่ 29 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 5	196
ตารางที่ 30 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 6	198
ตารางที่ 31 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 7	200
ตารางที่ 32 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 8	202
ตารางที่ 33 ผลรวมการประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลง สุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุโดยผู้เชี่ยวชาญ	215
ตารางที่ 34 การออกแบบส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ	227

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 รูปภาพวงดนตรีสุนทราภรณ์.....	80
ภาพที่ 2 โน้ตเพลงริมฝั่งน้ำ.....	82
ภาพที่ 3 โน้ตเพลงใต้ร่มมลิวัลย์.....	82
ภาพที่ 4 บันไดเสียง ซี เมเจอร์ เพนตาโทนิค	83
ภาพที่ 5 โน้ตเพลงขอให้เหมือนเดิม.....	83
ภาพที่ 6 โน้ตเพลงจำได้ไหม	84
ภาพที่ 7 ตัวอย่างทำนองเพลงไม่อยากจะเธอ.....	85
ภาพที่ 8 ตัวอย่างทำนองเพลงคนึงครวญ	86
ภาพที่ 9 ตัวอย่างทำนองเพลงพรานล่อเนื้อ.....	86
ภาพที่ 10 ตัวอย่างทำนองเพลงพรหมลิขิตแบบจังหวะสวิง (Swing).....	87
ภาพที่ 11 โรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรี.....	98
ภาพที่ 12 แผนภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย	103
ภาพที่ 13 แผนภาพวิธีการดำเนินการวิจัย	105
ภาพที่ 14 แผนภาพแสดงลำดับขั้นตอนการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ใช้ประกอบหนังสือ แบบเรียนฯ	126
ภาพที่ 15 ภาพแสดงการเรียบเรียงทำนองเพลงพรหมลิขิต	156
ภาพที่ 16 ภาพแสดงการเรียบเรียงทำนองเพลงขอให้เหมือนเดิม	156
ภาพที่ 17 ภาพแสดงการเรียบเรียงทำนองเพลงมองอะไร.....	157
ภาพที่ 18 ภาพแสดงกิจกรรมที่มาจากการพัฒนาโมทีฟหลัก	159
ภาพที่ 19 โน้ตเพลง ริมฝั่งน้ำ	160
ภาพที่ 20 โน้ตเพลง ริมฝั่งน้ำ (ต่อ).....	161

ภาพที่ 21 โน้ตเพลง ขอให้เหมือนเดิม	163
ภาพที่ 22 โน้ตเพลง ขอให้เหมือนเดิม (ต่อ)	164
ภาพที่ 23 โน้ตเพลง สุขกันเถอะเรา	166
ภาพที่ 24 โน้ตเพลง สุขกันเถอะเรา (ต่อ).....	167
ภาพที่ 25 โน้ตเพลง มองอะไร.....	170
ภาพที่ 26 โน้ตเพลง มองอะไร (ต่อ).....	171
ภาพที่ 27 โน้ตเพลง กระซิบสวาท.....	173
ภาพที่ 28 โน้ตเพลง กระซิบสวาท (ต่อ).....	174
ภาพที่ 29 โน้ตเพลง ข้างขึ้นเดือนหงาย	177
ภาพที่ 30 โน้ตเพลง ข้างขึ้นเดือนหงาย (ต่อ).....	178
ภาพที่ 31 โน้ตเพลง วังน้ำวน	181
ภาพที่ 32 โน้ตเพลง วังน้ำวน (ต่อ).....	182
ภาพที่ 33 รูปตัวอย่างการใช้ภาษาในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ.....	204
ภาพที่ 34 รูปตัวอย่างการใช้รูปภาพประกอบในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ.....	205
ภาพที่ 35 รูปตัวอย่างหน้าปก และปกหลัง	206
ภาพที่ 36 รูปตัวอย่างกิจกรรม และแบบฝึกหัด.....	207
ภาพที่ 37 รูปตัวอย่างคิวอาร์ โค้ด (QR Code) ที่ปรากฏอยู่ในแต่ละแบบฝึกหัด และบทเพลง.....	208
ภาพที่ 38 รูปตัวอย่างวิดีโอสาริต.....	209
ภาพที่ 39 รูปตัวอย่างคำนำ และสารบัญ	210
ภาพที่ 40 รูปตัวอย่างตารางสัญลักษณ์	211
ภาพที่ 41 รูปตัวอย่างภาคผนวก และดรชนี.....	212
ภาพที่ 42 รูปตัวอย่างบรรณานุกรม และประวัติผู้เขียน.....	213

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์สูงวัยเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นทั่วโลก สาเหตุเกิดจากการเพิ่มจำนวนของประชากรผู้สูงอายุที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ในปัจจุบัน รวมถึงอัตราการเกิดที่ลดลง ตรงกันข้ามกับการที่ผู้คนมีอายุยืนยาวขึ้น เนื่องจากการพัฒนาทางการแพทย์ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (สุภาพรณ สุทหนองบัว, 2564) จนทำให้โลกของเราได้เข้าสู่ปรากฏการณ์ “สังคมสูงอายุ” (Aging Society) รวมถึงประเทศไทยที่ได้เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากในปี พ.ศ.2563 การสำรวจจำนวนประชากรในประเทศไทยพบว่ามีประชากรผู้สูงอายุวัยต้น (ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 12 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.1 ของประชากรทั้งหมด และมีประชากรผู้สูงอายุวัยปลาย (ผู้ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป) มากถึง 1.4 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.1 ของประชากรทั้งหมด (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย, 2563) จากข้อมูลทั้งหมดจึงส่งผลให้ประเทศไทยได้เริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society) ในปีพ.ศ. 2565 นี้ และในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Super Aged Society) เนื่องจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่พุ่งสูงขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนทางกับอัตราการเกิดที่น้อยลง ซึ่งนับว่าเป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย ในขณะเดียวกัน การเข้าสู่วัยสูงอายุนั้นหมายถึงการที่สังคมได้กำหนดให้ผู้สูงอายุถอนตัวจากการทำงาน หรือที่เรียกว่าการเกษียณอายุงาน ส่งผลให้ผู้สูงอายุประสบกับปัญหาไร้หน้าที่ และบทบาท อีกทั้งยังมีเวลาว่างมากขึ้น นอกจากนี้ การที่ครอบครัวหรือผู้ดูแลไม่นิยมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุประกอบกิจกรรมใด ๆ จึงส่งผลให้การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมีความเบื่อหน่าย เกิดความท้อแท้หมดกำลังใจ อันจะนำไปสู่สาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดภาวะซึมเศร้า และเกิดโรคภัยต่าง ๆ ตามมาได้ ดังนั้นการให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมทำกิจกรรมหรือมีงานอดิเรกที่ทำในเวลาว่าง จะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากสภาวะผู้สูงวัยได้ โดยกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุควรเป็นกิจกรรมที่ไม่หักโหมจนเกินไป แต่ควรเป็นกิจกรรมที่สร้างเพลิดเพลินบันเทิงใจ (พรชุลี นิล วิเศษ, 2550 อ้างถึงใน ช่อผกา กิระพล, 2560) ซึ่งกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับดนตรีนั้นว่าเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่น่าสนใจ และเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการฟังเพลง การร้องเพลง การเต้นรำ หรือการเล่นดนตรี เนื่องจากกิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับดนตรีช่วยทำให้สภาวะด้านจิตใจของผู้สูงอายุดีขึ้น เกิดความเห็นคุณค่าในตนเอง และสามารถช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น อีกทั้งดนตรียังมีส่วนช่วยในการพัฒนาสมอง อารมณ์ และจิตใจให้แก่ผู้สูงอายุ (ช่อผกา กิระพล และสิริชัย ดี

เลิศ, 2560) ดังนั้น การทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับดนตรีจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุในยุคปัจจุบัน เนื่องจากดนตรีไม่เพียงแต่สร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้สูงอายุ แต่ยังสามารถช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยครอบคลุมทั้งด้านสมาธิ ร่างกาย และสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมสูงวัยที่มีคุณภาพในอนาคตอันใกล้ (วิษณุ บุญรอด และคณะ, 2561)

โดยปกติแล้วบทเพลงที่เคยได้ยินมาตั้งแต่สมัยเด็กมักเป็นบทเพลงที่คุ้นเคย ซึ่งอาจเป็นบทเพลงประจำบ้านเกิดภูมิลำเนา หรือเป็นบทเพลงที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมรอบตัว ซึ่งทำให้รสนิยม และความชื่นชอบในการเลือกฟังเพลงถูกแปรเปลี่ยนไปตามบริบทสังคมที่เติบโตมา รวมถึงรสนิยมการฟังเพลงในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีทิศทางต่างกัน ขึ้นอยู่กับความชอบส่วนตัวหรือจากประสบการณ์ที่ได้รับโดยตรง โดยบทเพลงในความทรงจำ ณ วัยเด็ก นับว่าเป็นบทเพลงที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกผูกพันมากเป็นพิเศษ เนื่องจากมีเรื่องราวในอดีตรวมอยู่ในบทเพลง และหากย้อนกลับไปเมื่อในอดีต ในยุคที่วัฒนธรรมตะวันตกได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในทุก ๆ ด้านของประเทศไทย รวมถึงวงการดนตรีในประเทศไทยที่ได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน โดยดนตรีที่มีบทบาทสำคัญในบริบทสังคมขณะนั้นก็คงจะหนีไม่พ้นบทเพลงสุนทราภรณ์จากวงดนตรีสุนทราภรณ์ โดยเป็นบทเพลงที่สามารถได้ยินผ่านสถานีวิทยุหรือโทรทัศน์อย่างแพร่หลาย จนเรียกได้ว่าบทเพลงสุนทราภรณ์สอดแทรกอยู่ในทุกบริบทของสังคมไทยในสมัยนั้น ซึ่งผู้สูงอายุในปัจจุบันก็คือเยาวชนในยุคสมัยที่วงดนตรีสุนทราภรณ์ได้รับความนิยมสูงสุด จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมผู้สูงอายุในปัจจุบันยังนิยมรับฟังบทเพลงสุนทราภรณ์อยู่ อีกทั้งเนื้อหาในบทเพลงยังมีการสะท้อนถึงวิถีชีวิตของสังคมไทย ซึ่งอาจสอดคล้องกับเรื่องราวในชีวิตจริงของผู้สูงอายุ จึงทำให้ผู้สูงอายุมองว่าบทเพลงสุนทราภรณ์นั้นมีคุณค่าทางจิตใจ เกิดความหวงรักถึงความหลังเมื่อได้ฟังบทเพลงสุนทราภรณ์ นอกจากนี้ องค์ประกอบต่าง ๆ ในบทเพลงสุนทราภรณ์ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ฟังต่างยอมรับว่าบทเพลงสุนทราภรณ์นั้นเป็นอมตะตลอดกาล และถือได้ว่าเป็นผลงานอันล้ำค่า ที่ไม่ว่าเวลาจะผ่านมานานเพียงใดก็ยังคงได้รับความนิยมจากประชาชนชาวไทยมาจนกระทั่งปัจจุบัน (วัชรภรณ์ อาจหาญ, 2535)

บทเพลงสุนทราภรณ์เกิดขึ้นจากรอยต่อของวัฒนธรรมไทยเก่ากับวัฒนธรรมไทยใหม่ที่ผสมผสานวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เป็นบทเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหลายประการ ถึงแม้บทเพลงสุนทราภรณ์นั้นมีมากกว่า 2000 เพลง แต่ทุกเพลงนั้นล้วนได้รับการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นบทเพลงที่อยู่ในระดับยอดเยี่ยมจำนวนมาก เนื่องจากมีเนื้อหา และคุณค่าทางวรรณศิลป์ (เจตนา นาควัชร, 2527) ดังนั้นบทเพลงสุนทราภรณ์จึงเป็นงานวรรณกรรมที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อวงการเพลงไทยสากล ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นอมตะตลอดกาล โดยบทเพลงมีการถ่ายทอดภาษาออกมาอย่างประณีต เนื่องจากเนื้อหา และทำนองแสดงให้เห็นถึงความงามของภาษาไทยอย่างสวยงาม อีกทั้งยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย ความเชื่อ รสนิยม สะท้อนวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในชาติ (ตติยา เลหาดีรานนท์, 2543) นอกจากนี้ ในแง่ของดนตรี บทเพลงสุนทราภรณ์เป็นบทเพลงที่มีมาตรฐานทางดนตรีอย่าง

สมบูรณ์ ทั้งในเรื่องการประพันธ์ คำร้อง ทำนอง เสียงประสาน และ จังหวะ (วัชรภรณ์ อาจหาญ, 2535)

ครูเอื้อ สุนทรสนาน ผู้ก่อตั้งวงดนตรีสุนทราภรณ์ โดยครูเอื้อ ฯ มีไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีคู่ใจ และใช้ไวโอลินทำการแสดงหลายครั้ง จึงทำให้บทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้เรายินกันคุ้นหู มักจะมีเสียงไวโอลินอยู่ด้วยเสมอ จึงทำให้ไวโอลินกลายเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์ สอดคล้องกับหลักฐานที่ว่าในยุคสมัยเดียวกันนั้น (ศตวรรษที่ 19) ไวโอลินถือเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมสูง เนื่องจากการได้รับการพัฒนาโครงสร้างให้มีความสมบูรณ์แล้ว จึงนิยมนำมาบรรเลงในดนตรีหลายประเภท เช่น ดนตรีสมัยนิยม (Popular Music) และดนตรีแจ๊ส (Jazz Music) (Classicstrings, 2018) โดยเฉพาะในวงซวิงบิกแบนด์ (Big Band Swing) ที่นิยมใช้ประกอบงานสังสรรค์ หรืองานเต้นรำในอดีต (ธีรัช เลาห์วีระพานิช, 2564) จึงทำให้ผู้คนในอดีตต่างคุ้นเคยกับเสียงไวโอลิน โดยนักประพันธ์เพลงจำนวนมากนิยมให้ไวโอลินบรรเลงแนวทำนองหลัก เนื่องจากเสียงในแต่ละสายของไวโอลินมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน เช่น สายอี (E) มีลักษณะเสียงที่สว่างสดใส สายเอ (A) มีลักษณะเสียงคล้ายเสียงร้อง (Singable) สายดี (D) มีลักษณะนุ่มนวล อยู่ในช่วงเสียงระดับกลาง ในขณะที่สายจี (G) มีลักษณะเสียงเร้าใจสื่อถึงอารมณ์อันมีดมนได้ดี (Mihălcică et al., 2021) นอกจากนี้ ไวโอลินยังเป็นเครื่องดนตรีที่แพร่หลายที่สุดในตระกูลเครื่องสาย (String) เนื่องจากมีรูปร่าง ขนาด และวัสดุที่มีประสิทธิภาพ (Stanciu et al., 2021) รูปทรงกะทัดรัด สามารถพกพาได้สะดวก สามารถผลิตเสียงได้ง่ายไม่จำเป็นต้องออกแรง รวมถึงยังมีราคาที่ไม่สูงมากเหมาะกับการเริ่มต้นเรียนดนตรี (พัชรพันธ์ สมบุญตนนท์, 2564) โดยในปัจจุบันการเล่นไวโอลินในประเทศไทยได้รับความนิยมสูง และมีผู้ให้ความสนใจในการเรียนไวโอลินจำนวนมาก จึงมีการนำหลักสูตร และหนังสือแบบเรียนไวโอลินจากต่างประเทศจำนวนมากมาปรับใช้ในการเรียนไวโอลินสำหรับประเทศไทยรูปแบบต่าง ๆ เช่น Suzuki Violin Method, A tune A day, Eta Cohen, Yamaha และอื่น ๆ อีกมากมาย (ณัฐพร ผกาหลง, 2552) นอกจากนี้การศึกษาของ เจนทรี บาร์เรต (Jentry Barrett, 2011) ที่มีประสบการณ์การสอนไวโอลินแบบกลุ่มสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า การเล่นไวโอลินในระยะยาวช่วยพัฒนากล้ามเนื้อส่วนมือให้ยืดหยุ่นมากขึ้น อีกทั้งเหล่าผู้สูงอายุยังได้ฝึกสมองด้วยการจำโน้ต และได้พัฒนาทักษะการฟังให้ดีขึ้น และที่สำคัญที่สุด คือ การเล่นไวโอลินสามารถช่วยส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง สร้างความภาคภูมิใจแก่ผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ ครีช และคณะ (Creech et al., 2013) ที่กล่าวว่าดนตรีมีประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ สามารถช่วยลดภาวะซึมเศร้า และพัฒนาสุขภาพที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุ ดังนั้นด้วยเหตุผลทางด้านความคุ้นเคยในเสียงไวโอลินจากวงดนตรีสุนทราภรณ์ในยุคสมัยอดีต ประกอบกับปัจจัยทางด้านสรีระ และเสียงอันเป็นเอกลักษณ์ของไวโอลิน อีกทั้งประโยชน์ของการเล่นไวโอลินต่อผู้สูงอายุที่ส่งผลทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ จึงทำให้ไวโอลินมีความเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในการเรียนดนตรี

ในปัจจุบันได้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น โดย ธรรมวรรณ อยู่ดี (2560) ได้จัดทำวิจัยเรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี โดยมุ่งเน้นศึกษาการเรียนการสอนดนตรีไทยสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้ข้อมูลในรูปแบบการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้สูงอายุต่อไป นอกจากนี้ ญัฐศรีณย์ ทฤษฎิคุณ. (2564) ได้จัดทำบทความวิชาการ เรื่อง การสอนดนตรีแบบโคตยา : สู่การพัฒนากิจกรรมดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ ที่มีการนำเสนอรูปแบบของการจัดกิจกรรมดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงหลักการออกแบบกิจกรรม และการใช้รูปแบบของกระบวนการอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมถึงบทเพลงที่สำคัญ และเหมาะสมกับการนำมาประกอบใช้ในงานกิจกรรมดนตรี นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ดนตรีสำหรับผู้สูงอายุแบบอื่น ๆ หากแต่ยังไม่มีงานวิจัยใดที่ดำเนินการในเรื่องของการสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมสำหรับผู้สูงอายุ หรือการนำบทเพลงที่ผู้สูงอายุคุ้นเคยมาผนวกกับการออกแบบหนังสือแบบเรียนเสริมสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้น ถ้าหากมีงานวิจัยที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Education) ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีสำหรับผู้เรียนวัยสูงอายุเพิ่มมากขึ้น ก็จะทำให้กิจกรรมทางดนตรีที่มีคุณประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งผู้สูงอายุยังสามารถเลือกวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตัวเองได้ตามอัธยาศัย ซึ่งจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะให้แก่ผู้สูงอายุในยุคปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เป็นบทเพลงอันล้ำค่าในความทรงจำของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาประยุกต์ใช้ในการสร้างหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการผลักดันให้เกิดกิจกรรมทางดนตรีสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และเพื่อเสริมสร้างสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ของผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถต่อยอดให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีพ จนนำไปสู่การเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศ เพื่อพร้อมก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอดในอนาคตอันใกล้

คำถามวิจัย

- 1) แนวทางในการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุเป็นอย่างไร
- 2) หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อหาแนวทางในการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ
- 2) เพื่อพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์

ขอบเขตการวิจัย

- 1) ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 1.1) บทเพลงสุนทราภรณ์ จำนวน 7 เพลง โดยผู้วิจัยได้ศึกษา และวิเคราะห์จาก 3 แหล่ง ได้แก่
 - การวิเคราะห์จากเอกสาร และแหล่งข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงสุนทราภรณ์
 - การวิเคราะห์จากผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อบทเพลงสุนทราภรณ์
 - การวิเคราะห์จากผลการสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์
 - 1.2) หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินระดับเริ่มต้น โดยผู้วิจัยได้ศึกษา และวิเคราะห์เนื้อหาทักษะไวโอลินจาก 2 แหล่ง ได้แก่
 - การศึกษา และวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทยจำนวน 5 เล่ม และจากหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่สร้างขึ้นในประเทศไทยจำนวน 4 เล่ม
 - การวิเคราะห์จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนไวโอลินระดับเริ่มต้นในเรื่องทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นที่คาดว่าจะมีความเหมาะสม และนำมาใช้ในการออกแบบเนื้อหาของหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

2) ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1) ด้านหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินระดับเริ่มต้น

- ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนไวโอลินระดับเริ่มต้น จำนวน 3 ท่าน

2.2) ด้านบทเพลงสุนทราภรณ์

- ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ จำนวน 2 ท่าน
- ผู้สูงอายุ : เป็นผู้ที่มียุ่ระหว่าง 60 ปี ขึ้นไป โดยเป็นผู้ที่ไม่มีทักษะในการเรียนไวโอลิน หรือ มีระดับทักษะการเล่นไวโอลินอยู่ในระดับเริ่มต้น (Beginner) จำนวน 35 ท่าน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1) บทเพลงสุนทราภรณ์ หมายถึง บทเพลงที่ประพันธ์ และบรรเลงโดยวงดนตรีสุนทราภรณ์ หรือ เป็นสไตล์ดนตรีประเภทหนึ่งที่มีการผสมผสานองค์ประกอบระหว่างดนตรีตะวันตก และดนตรีไทย มีคำร้องเป็นภาษาไทย เนื้อหาโดยส่วนมากมักสื่อถึงเรื่องราวต่าง ๆ ในสังคมไทยในยุคสมัยก่อน และ มีการใช้เครื่องดนตรีสากลบรรเลงประกอบเป็นหลัก

2) หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลิน หมายถึง หนังสือ หรือแบบเรียนที่ใช้สอนเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีไวโอลินระดับเริ่มต้น โดยมีการประยุกต์ใช้จากบทเพลงสุนทราภรณ์ และ ถูกออกแบบมาให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

3) ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้สูงอายุในประเทศไทย ที่มีอายุระหว่าง 60 ปี ขึ้นไป เป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถในการเรียนไวโอลิน หรือ มีระดับทักษะการเล่นไวโอลินอยู่ในระดับเริ่มต้น (Beginner)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แนวทางในการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการพัฒนาหนังสือแบบเรียนดนตรีรูปแบบอื่น ๆ สำหรับผู้สูงอายุ
2. ได้แนวทางในการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ
3. ได้หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์

บทที่ 2

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ และเพื่อพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยโดยสามารถแบ่งตามหลักการและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ออกเป็น 4 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

- 1.1 นิยามคำว่า ผู้สูงอายุ
- 1.2 สถานการณ์การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
- 1.3 จิตวิทยาพัฒนาการมนุษย์ในวัยผู้สูงอายุ (Psychology in Elderly)
- 1.4 วิทยาการผู้สูงอายุ (Gerontology)
- 1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ (Andragogy)
 - 1.5.1 การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning)
 - 1.5.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ
- 1.6 การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education)
 - 1.6.1 การเรียนรู้ตลอดชีวิตในการศึกษานอกระบบ
 - 1.6.2 การเรียนรู้ตลอดชีวิตในการศึกษาตามอัธยาศัย
- 1.7 การเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ
 - 1.7.1 รูปแบบการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ
 - 1.7.2 ประโยชน์ของการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 การสร้างหนังสือแบบเรียนไวโอลิน

- 2.1 นิยามความหมาย และหลักการของหนังสือแบบเรียนไวโอลิน
 - 2.1.1 หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทย
 - 2.1.2 หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่สร้างขึ้นในประเทศไทย
- 2.2 แนวทางการสร้างและการออกแบบหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ
 - 2.2.1 การกำหนดทักษะการบรรเลงไวโอลินระดับเริ่มต้น
 - 2.2.2 ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียน

2.2.3.องค์ประกอบหนังสือแบบเรียนสำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 3 บทเพลงสุนทราภรณ์

- 3.1 ประวัติวงดนตรีสุนทราภรณ์
- 3.2 ลักษณะทางดนตรี และประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์
- 3.3 การฟังบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทย
- 3.4 การถ่ายทอดบทเพลงสุนทราภรณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 4 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1.1 นิยามคำว่า ผู้สูงอายุ

ณ ปัจจุบันมีผู้ให้ความหมายของคำว่า ‘ผู้สูงอายุ’ ไว้หลากหลาย โดยในระดับสากล องค์การอนามัยโลก (WHO, 1999) ให้คำจำกัดความการสูงวัยว่า เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางชีววิทยา จิตวิทยา และสังคมของแต่ละบุคคล องค์การสหประชาชาติ (United Nations: UN) ระบุว่า ผู้สูงอายุ (Older Person) หมายถึง ประชากรผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยนับตั้งแต่อายุเกิดตามปฏิทิน อย่างไรก็ตาม ยังมีหลายประเทศที่ให้นิยามผู้สูงอายุต่างกัน โดยอาจจำแนกได้ตามอายุเกิด ตามสังคม (Social) วัฒนธรรม (Culture) และสภาพร่างกาย (Functional Makers) เป็นต้น (อาชัญญา รัตนอุบล, 2563) สำหรับประเทศไทย ได้มีผู้ให้นิยามความหมายไว้จำนวนมาก ดังนี้

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 3 กำหนดว่า “ผู้สูงอายุ” หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2553) ซึ่งมีความหมายตรงกันกับในรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563 ที่ระบุว่า “ผู้สูงอายุ” หมายถึงผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกัน อีกทั้งยังมีการแบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 3 ประเภท ตามช่วงวัย ได้แก่ ผู้สูงอายุวัยต้น หมายถึง ผู้มีอายุ 60-69 ปี, ผู้สูงอายุวัยกลาง หมายถึง ผู้มีอายุ 70-79 ปี และผู้สูงอายุวัยปลาย หมายถึง ผู้มีอายุ 80 ปีขึ้นไป (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2563) นอกจากนี้ วริศรา อินทรแสน (2562) ได้มีการระบุถึงเกณฑ์การแบ่งประเภทของผู้สูงอายุในสังคมไทย โดยวัดจากความสามารถของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้ดี กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง และกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ เนื่องจากมีปัญหาสุขภาพ หรือมีความพิการ

คำว่าผู้สูงอายุมีความสำคัญหลากหลายแง่มุม และสามารถให้นิยามได้ทั้งในด้านบวก และด้านลบ อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์กับอคติหรือมายาคติ (ธโรธร ตูทองคำ, 2561) จากการศึกษาจึงทำให้สังเกตเห็นถึงความหลากหลายของนิยามความหมาย อีกทั้งยังมีการจำแนกประเภทของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบริบทต่าง ๆ ของสภาพสังคม และวัฒนธรรม

สุรกุล เจนอบรม (2541) ได้กำหนดเกี่ยวกับเกณฑ์ในการพิจารณาความเป็นผู้สูงอายุไว้ 4 ลักษณะ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของ อาชัญญา รัตนอุบล (2563) ที่มีการแบ่งระดับของความสูงอายุ ไว้ทั้งหมด 4 ประเภท ได้แก่

- 1) ความเป็นผู้สูงอายุตามอายุจริงที่ปรากฏ (Chronological Aging) หมายถึง การสูงอายุตามปีเกิด หรืออายุจริงในปฏิทิน โดยไม่มีปัจจัยอื่นเกี่ยวข้อง
- 2) ความเป็นผู้สูงอายุตามการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย (Biological Aging หรือ Physiological Aging) หมายถึง การสูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ซึ่งกระบวนการนี้จะเพิ่มขึ้นตามอายุขัยในแต่ละปี

- 3) ความเป็นผู้สูงอายุตามการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ (Psychological Aging) หมายถึง การสูงอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ สติปัญญา ความคิด ความจำ การรับรู้ และการเรียนรู้
- 4) ความเป็นผู้สูงอายุตามบทบาททางสังคม (Sociological Aging) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากบทบาทหน้าที่ในสังคมที่เปลี่ยนไป รวมถึง ภาระหน้าที่การงาน การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคล และความสำคัญในฐานะผู้ที่มีประสบการณ์

สรุปได้ว่า ในแง่ของความหมาย ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป หรือเป็นผู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพร่างกาย และจิตใจในทางเสื่อมถอย โดยมีการกำหนดความสูงอายุ และการแบ่งประเภทของผู้สูงอายุไว้อย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับบริบทของยุคสมัย วัฒนธรรมของประเทศ หรือสังคม ในแง่ของความเชื่อ ผู้สูงอายุนับว่าเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิต มีความรู้และทักษะต่าง ๆ ผู้สูงอายุจึงนับว่าเป็นผู้ที่มีคุณค่า และมีบทบาทสำคัญต่อสังคม

1.2 สถานการณ์การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

ในปี พ.ศ.2563 โลกมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 7,795 ล้านคน (United Nations, 2019) โดยมีจำนวนผู้สูงอายุ (ผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นถึง 1,050 ล้านคน หรือคิดเป็น ร้อยละ 13.5 ของประชากรทั้งหมดทั่วโลก (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย, 2563) เนื่องจากปัจจุบัน วิทยาการทางด้านเทคโนโลยี และการแพทย์ได้มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้ประชากรทั่วโลกอายุยืนมากขึ้น (ธมนวรรณ อยู่ดี, 2560) ประกอบกับอัตราการเจริญพันธุ์ หรือการกำเนิดบุตรมีอัตราลดลง จึงทำให้ประชากรผู้สูงอายุทั่วโลกมีจำนวนมากขึ้น และมีอัตราการสูงอายุเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้โลกของเราเข้าสู่ “สังคมสูงอายุ” อย่างเต็มตัว ตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 โดยมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “สังคมสูงอายุ” ไว้ ดังนี้

จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ในปี พ.ศ.2563 ได้กล่าวว่า “สังคมสูงอายุ” (Aging Society) หมายถึง สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (หรือประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 7) ความหมายอีกนัยหนึ่ง คือ สังคมที่ประชากรมีแนวโน้มอายุสูงขึ้น หรือจากอัตราส่วนของประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ

สุภาภรณ์ สุตหนองบัว (2564) กล่าวว่า สังคมสูงอายุ คือ สังคมที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกันในอัตราเท่ากับ หรือมากกว่าร้อยละ 10 ขึ้นไป หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป ที่อยู่จริงในพื้นที่ต่อประชากรทุกช่วงอายุในพื้นที่เดียวกัน ในอัตราเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 7 ขึ้นไป

นอกจากนี้ องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้แบ่งเกณฑ์สังคมสูงอายุไว้ 2 ช่วงวัย คือ การมีประชากร อายุ 60 ปี และ อายุ 65 ปี ขึ้นไป (วรัท โชควิตยา, 2561) และมีการแบ่งกลุ่มของ สังคมสูงอายุไว้ 3 ระดับ ได้แก่

1) สังคมสูงอายุ (Aging Society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด (หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 7) หมายถึง สังคมหรือประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

2) สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete-aged Society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มี ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 14) หมายถึง สังคมหรือประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์

3) สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society) หมายถึง สังคมหรือประเทศที่มี ประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด หมายถึง สังคมหรือประเทศนั้นเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (อาชีวนา รัตนอุบล, 2563)

1.2.1 สถานการณ์สูงวัยของประชากรโลก

การเพิ่มจำนวนของประชากรผู้สูงอายุที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ณ ปัจจุบัน ทำให้โลกของเราได้ เข้าสู่ปรากฏการณ์ “สังคมสูงอายุ” โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา (Less Developed Regions) สืบเนื่องจากอัตราการเกิดที่ลดลง ตรงกันข้ามกับการที่ผู้คนมีอายุยืนยาวขึ้น เนื่องจากมีการ พัฒนาทางการแพทย์ รวมถึงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (สุภาภรณ์ สุตหนองบัว, 2564) อีกทั้ง ใน ปี พ.ศ.2563 อัตราการสูงอายุได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วอย่างเห็นได้ชัด โดยมีประชากรผู้สูงอายุวัยต้น (ผู้ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 1,050 ล้านคน หรือ คิดเป็นร้อยละ 14 ของประชากรโลกทั้งหมด และมี ประชากรผู้สูงอายุวัยปลาย (ผู้ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยจำนวนมากถึง 146 ล้าน คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 2 ของประชากรโลกทั้งหมด เมื่อ 10 ปีก่อน โลกของเรามีผู้สูงอายุ วัยปลายมี อยู่เพียง 100 ล้านคน หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.5 แต่ในปี พ.ศ.2563 ผู้สูงอายุวัยปลายมีจำนวน เพิ่มขึ้น เป็น 146 ล้านคน หรือคิดเป็น ร้อยละ 1.9 ของประชากรทั้งหมด (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย, 2563)

ตารางที่ 1 ตารางแสดงประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก 10 อันดับแรก เรียงลำดับจากมากไปน้อย

ประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก 10 อันดับแรก เรียงลำดับจากมากไปน้อย					
ประเทศ	จำนวนประชากรทั้งหมด (ล้านคน)	จำนวน ประชากร 60 ปีขึ้นไป (ล้านคน)	ร้อยละ ประชากร 60 ปีขึ้นไป	จำนวน ประชากร 80 ปีขึ้นไป (ล้านคน)	ร้อยละ- ประชากร 80 ปีขึ้นไป
1 ญี่ปุ่น	126.5	43.4	34.3	11.4	9.0
2 อิตาลี	60.5	18.0	29.8	4.5	7.5
3 โปรตุเกส	10.2	3.0	29.4	0.7	6.7
4 ฟินแลนด์	5.5	1.6	29.0	0.3	5.6
5 กรีซ	10.4	3.0	28.8	0.8	7.5
6 เยอรมนี	83.8	24.0	28.6	5.9	7.0
7 โครเอเชีย	4.1	1.2	28.3	0.2	5.7
8 บัลแกเรีย	6.9	2.0	28.2	0.3	4.7
9 มอลตา	0.4	0.1	28.1	0.0	4.9
10 สโลวีเนีย	2.1	0.6	27.7	0.1	5.5

ที่มา : United Nations (2019)

จากข้อมูลตามตารางที่ 1 แสดงให้เห็นถึงประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก 10 อันดับแรก เรียงลำดับจากประเทศที่มีจำนวนประชากรสูงอายุมากที่สุด โดยประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีอัตราผู้สูงอายุวัยต้น (ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) มากที่สุดในโลก เนื่องจากมีประชากรผู้สูงอายุมากถึง 1 ใน 4 ของประชากรญี่ปุ่นทั้งหมด รองลงมาเป็นประเทศอิตาลี และโปรตุเกส ที่มีจำนวนประชากรสูงอายุสูงสุด 3 อันดับแรกของโลก ซึ่งหากพิจารณารายชื่อประเทศในตารางจะสังเกตได้ว่า ทวีปที่มีอัตราผู้สูงอายุวัยต้น (ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) สูงที่สุดในโลก ได้แก่ ทวีปยุโรป โดยมีอัตราร้อยละ 25.7 และรองลงมา คือ ทวีปอเมริกาเหนือที่มีอัตราผู้สูงอายุร้อยละ 23.1 ส่วนทวีปที่มีประชากรเยาว์วัยที่สุด ได้แก่ ทวีปแอฟริกาที่มีอัตราผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 5.5 (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย, 2563)

1.2.2 สถานการณ์สูงวัยของประชากรอาเซียน

ในปี พ.ศ.2563 อาเซียนมีประชากรรวมทั้งหมด 664 ล้านคน โดยมีประชากรผู้สูงอายุวัยต้น (ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 73 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 11 ของประชากรทั้งหมด และมีประชากรผู้สูงอายุวัยปลาย (ผู้ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป) จำนวน 7.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 1 ของประชากรทั้งหมด

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรผู้สูงอายุข้างต้น จึงส่งผลให้ประเทศสมาชิกอาเซียนมากถึง 6 ประเทศ ได้เข้าสู่สังคมสูงอายุ (Aging Society) จากตารางที่ 2

แสดงให้เห็นถึงการจัดอันดับประเทศที่มีจำนวนผู้สูงอายุจากมากไปน้อย ดังนี้ สิงคโปร์ (ร้อยละ 20.9) ไทย (ร้อยละ 18.1) เวียดนาม (ร้อยละ 12.3) มาเลเซีย (ร้อยละ 11.0) อินโดนีเซีย (ร้อยละ 10.1) และ เมียนมา (ร้อยละ 10.0) ซึ่งเพิ่งเข้าสู่สังคมสูงอายุในปี พ.ศ.2563 (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย, 2563)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงประชากรผู้สูงอายุของประเทศในอาเซียน ปี 2020 เรียงลำดับจากมากไปน้อย

ประชากรผู้สูงอายุของประเทศในอาเซียน ปี 2020 เรียงลำดับจากมากไปน้อย					
ประเทศ	จำนวน ประชากร ทั้งหมด (ล้านคน)	จำนวน ประชากร 60 ปี ขึ้นไป (ล้านคน)	ร้อยละ ประชากร 60 ปี ขึ้นไป	จำนวน ประชากร 80 ปี ขึ้นไป (ล้านคน)	ร้อยละ ประชากร 80 ปี ขึ้นไป
1 สิงคโปร์	5.8	1.2	20.9	0.1	2.3
2 ไทย	66.5	12.0	18.1	1.4	2.0
3 เวียดนาม	97.4	12.0	12.3	1.9	1.9
4 มาเลเซีย	32.3	3.5	11.0	0.4	1.2
5 อินโดนีเซีย	273.5	27.5	10.1	2.4	0.9
6 เมียนมา	54.4	5.4	10.0	0.4	0.8
7 บรูไน	0.4	0.04	9.5	0.003	0.8
8 ฟิลิปปินส์	109.5	9.4	8.6	0.9	0.8
9 กัมพูชา	16.7	1.2	7.6	0.1	0.6
10 ลาว	7.3	0.5	6.8	0.04	0.5

ที่มา : United Nations (2019)

ในอนาคตอีก 20 ปีข้างหน้า ประชากรอาเซียนจะมีจำนวน 764 ล้านคน โดยมีประชากรผู้สูงอายุวัยต้น (ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 143 ล้านคน หรือ คิดเป็นร้อยละ 18.7 และมีประชากรผู้สูงอายุวัยปลาย (ผู้ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป) จำนวน 19.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.6 โดยมี 4 ประเทศในอาเซียนที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Complete-aged Society) ได้แก่ สิงคโปร์ ไทย บรูไน และ เวียดนาม และอีกไม่นานก็จะกลายเป็น สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society) (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย, 2563)

1.2.3 สถานการณ์สูงวัยของประชากรไทย

ประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศไทยกำลังเข้าสู่ สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society) ภายในปี พ.ศ.2565 ซึ่งนับว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย เนื่องจากในปี พ.ศ.2563 การสำรวจจำนวนประชากรในประเทศไทยพบว่า มีประชากรผู้สูงอายุวัยต้น (ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) จำนวน 12 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 18.1 ของประชากรทั้งหมด และมีประชากรผู้สูงอายุวัยปลาย (ผู้ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป) จำนวน 1.4 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.1 ของประชากรทั้งหมด (สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย, 2563)

ตารางที่ 3 ตารางแสดงประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยในอาเซียน ปี 2020 เรียงลำดับจากมากไปน้อย

อายุ	จำนวนและสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุตามกลุ่มอายุในอดีตและ 20 ปีข้างหน้า					
	ปี 2513		ปี 2563		ปี 2583	
	จำนวน (ล้านคน)	ร้อยละของ ประชากร ทั้งหมด	จำนวน (ล้านคน)	ร้อยละของ ประชากร ทั้งหมด	จำนวน (ล้านคน)	ร้อยละของ ประชากร ทั้งหมด
60-69 ปี (ผู้สูงอายุวัยต้น)	1.7	4.9	12.0	18.1	20.5	31.4
70-79 ปี (ผู้สูงอายุวัยกลาง)	0.6	0.9	4.8	7.2	11.1	16.9
80 ปีขึ้นไป (ผู้สูงอายุวัยปลาย)	0.1	0.2	1.4	2.1	3.4	5.2
ประชากรทั้งหมด	34.4		66.5		65.4	

ที่มา : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2563)

ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) เนื่องจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่พุ่งสูงขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนทางกับอัตราการเกิดที่น้อยลง โดยจากรายงานของ สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2563) คาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ.2583 จะมีจำนวนผู้สูงอายุวัยต้น (ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) เพิ่มมากขึ้นถึง 20.5 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 31.4 จากจำนวนประชากรทั้งหมด และมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุวัยปลาย (ผู้ที่มีอายุ 80 ปีขึ้นไป) เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยประมาณ 3.4 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 5.2 จากจำนวนประชากรทั้งหมด

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรทำให้ส่งผลกระทบในหลายด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง โครงสร้างสังคม รวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ตลอดจนการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ ที่ภาครัฐและภาคเอกชนเห็นความสำคัญ และมีการส่งเสริมนโยบายพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม

ผู้สูงอายุในประเทศไทย เพื่อให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ และมีความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ในอนาคต (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2556; ระเบียบ สัจจโสภณ, 2560)

การเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ ต้องอาศัยการศึกษาถึงกระบวนการ ทฤษฎี และแนวคิดต่าง ๆ ที่เหมาะสม และควรคำนึงวัตถุประสงค์การพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยการเตรียมความพร้อมการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพมีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมให้กับผู้สูงอายุ สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของสังคมสูงวัย โดยเน้นให้ประชาชนมีความเข้าใจในพัฒนาการของช่วงวัย นำไปสู่การดูแลผู้สูงอายุในครอบครัว และชุมชนที่มีคุณภาพ รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะ และคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุภายใต้แนวคิดสังคมสูงวัย ก้าวทันการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ในการดูแลสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการเผยแพร่ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความตระหนักถึงคุณค่า อันจะนำไปสู่การบูรณาการความรู้ เพื่อร่วมกันจัดการศึกษาอาชีพที่รองรับสังคมผู้สูงอายุอย่างหลากหลาย และครอบคลุม

สถานการณ์สูงวัย เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ส่งผลกระทบในหลายแง่มุม ประชากรผู้สูงอายุยังถือเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อโครงสร้างสังคมสำหรับประเทศไทย ถือเป็นความท้าทายในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Complete Aged Society) ในอนาคตที่กำลังจะมาถึง โดยสถานการณ์ดังกล่าวถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ของสังคมไทย ทำให้ต่อไปผู้สูงอายุจะกลายมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ สังคมจึงต้องการผู้สูงอายุที่มีทักษะ มีสมรรถนะในการทำงาน ก้าวทันเทคโนโลยีในปัจจุบัน จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้ผู้สูงอายุ ทำให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน (อาชัญญา รัตนอุบล, 2563)

1.3 จิตวิทยาพัฒนาการมนุษย์ในวัยผู้สูงอายุ (Psychology in Elderly)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย และจิตใจของผู้สูงอายุนับเป็นเรื่องพื้นฐานที่ผู้สูงอายุต้องเผชิญ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมที่มีรูปแบบแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ของแต่ละบุคคล ซึ่งหากศึกษารายละเอียดของพัฒนาการของผู้สูงอายุประกอบด้วยก็อาจทำให้เข้าใจพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง จนนำไปสู่การปรับใช้เพื่อรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในวัยผู้สูงอายุ

จิตวิทยาพัฒนาการ (Developmental Psychology) หมายถึง จิตวิทยาที่เน้นการศึกษา รูปแบบพฤติกรรม และกระบวนการพัฒนาการของบุคคลในทุกช่วงวัย โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านจิตใจของแต่ละบุคคล กล่าวได้ว่าเป็นหลักการที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็น

ในบุคคลทุกช่วงวัย จิตวิทยาพัฒนาการจึงประกอบด้วยทฤษฎีและแนวคิดของจิตวิทยาในทุกช่วงวัย ได้แก่ วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ (บุญศรี ไพรัตน์, 2547) โดยการศึกษาพัฒนาการของวัยสูงอายุ เริ่มจากการเปลี่ยนแปลงแรกนับตั้งแต่การปฏิสนธิไปจนถึงการสิ้นอายุขัย และถือว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่เพียงแต่เป็นการเสื่อมถอยทางร่างกาย แต่รวมถึงการเสื่อมถอยทางด้านจิตใจ อารมณ์ และสังคมด้วย โดยจะเป็นเช่นนี้ไปอย่างต่อเนื่องตลอดจนหมดอายุขัย นอกจากนี้ ศิริสุข นาคะเสนีย์ (2561) ได้จำแนกการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ อารมณ์ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม สอดคล้องกับ แนวคิดของ อาชัญญา รัตนอุบล (2559) ที่ได้จำแนกพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุไว้ 4 ประเภท ได้แก่

- 1) พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายในลักษณะเสื่อมถอย โดยแบ่งการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายของผู้สูงอายุไว้ 2 ประเภท ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลงที่ปรากฏให้เห็นชัดเจนผ่านลักษณะภายนอกของร่างกาย เช่น กล้ามเนื้อเหี่ยวหย่น ร่างกายอ่อนแรง และการเปลี่ยนแปลงภายใน คือ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายในร่างกายที่ส่งผลสำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมน การเปลี่ยนแปลงของระบบขับถ่าย เป็นต้น
- 2) พัฒนาการทางด้านอารมณ์ หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและอารมณ์ โดยจะมีการแสดงออกถึงอารมณ์มากขึ้น อีกทั้งการกระทำหรือสถานการณ์ต่าง ๆ อาจมีผลกระทบมากกับจิตใจของผู้สูงอายุ เช่น ผู้สูงอายุอาจมีความรู้สึกเบื่อหน่ายเหงา ว้าเหว่ บางรายอาจรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองลดลง
- 3) พัฒนาการทางด้านสังคม จากทฤษฎีพัฒนาบุคลิกภาพของอิริคสัน กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านสังคมของผู้สูงอายุออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านแห่งความมั่นคง (Integrity) คือ การที่ผู้สูงอายุพอใจในชีวิตที่ผ่านมา และภูมิใจในการถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่คนรุ่นหลัง ตรงกันข้ามกับ ด้านแห่งความหมดหวัง (Despair) คือ การที่ผู้สูงอายุไม่พอใจในชีวิตที่ผ่านมา รู้สึกทุกข์ใจ ท้อแท้ในชีวิต โดยสังคมหลักของผู้สูงอายุ คือครอบครัว หรือเพื่อนร่วมวัยที่มีความสนใจเหมือนกัน และนิยมทำกิจกรรมด้วยกัน
- 4) พัฒนาการทางด้านสติปัญญา หมายถึง การที่ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสติปัญญา โดยเกิดจากการเสื่อมสภาพของสมอง และการตายเพิ่มขึ้นของเซลล์ประสาท ทำให้เกิดอาการสมองเสื่อม ซึ่งเป็นต้นเหตุของอาการความจำเสื่อมที่เกิดขึ้นมากในหมู่ผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychoanalytic Theory) ถือเป็นอีกหนึ่งแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้สูงอายุ ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านจิตใจ ความคิดความจำ สติปัญญา การปรับตัวจากประสบการณ์ในอดีตที่ได้รับ ที่ล้วนส่งผลถึงบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของผู้สูงอายุ รวมถึงการใช้ชีวิตในปัจจุบัน ซึ่งจากข้อมูลทั้งหมดทำให้รับรู้ถึงความสำคัญของการศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการ โดย สมนึก เสืออยู่สาย (2557) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาจิตวิทยาพัฒนาการไว้ว่า การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ทุก ๆ ด้านนั้นมีความสำคัญ เนื่องจากทำให้เข้าใจพฤติกรรม และพัฒนาการด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับในพฤติกรรมที่หลากหลาย และนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ จิตวิทยาสาขานี้ยังมีประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี นำไปสู่ความเข้าใจในความแตกต่างของมนุษย์ในทุกช่วงวัย

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า จิตวิทยาพัฒนาการมนุษย์ในวัยผู้สูงอายุ คือ ศาสตร์แห่งการศึกษาความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ ได้แก่ ความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม ทั้งนี้ความเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นได้จากปัจจัยต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล แต่สิ่งสำคัญคือการนำผลของการศึกษาความเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของการดูแลผู้สูงอายุ หรือการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุในขั้นต่อไป

1.4. วิทยาการผู้สูงอายุ (Gerontology)

การศึกษาปรากฏการณ์เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ถึงสาเหตุของสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการป้องกันปัญหาในอนาคตของผู้สูงอายุ เป็นหนึ่งในวิธีที่ช่วยส่งเสริมให้ประชากรในประเทศตระหนักถึงปัญหา และสามารถเตรียมตัวเข้าสู่สังคมสูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยหนึ่งในศาสตร์แห่งผู้สูงอายุที่สำคัญ นั่นคือ วิทยาการผู้สูงอายุ โดยมีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

สุรกุล เจนอบรม (2541) กล่าวว่า ‘วิทยาการผู้สูงอายุ’ หมายถึง วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อใช้ศึกษาถึงกระบวนการ และปรากฏการณ์เกี่ยวกับความสูงอายุ โดยเป็นศาสตร์แห่งการศึกษาความเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุ มุ่งเน้นศึกษา 3 ด้านหลักของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ได้แก่ 1)ความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย (Physical Aging) 2)ความเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ อารมณ์ (Psychological Aging และ 3)ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมของผู้สูงอายุ (Social Aging) โดยมีการศึกษาถึงสาเหตุของสถานการณ์ และปัญหาที่เกิดขึ้น ผลกระทบที่ตามมา รวมถึงวิธีการแก้ไข และป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตของผู้สูงอายุ เพื่อทำให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีคุณภาพต่อไป (อุษา โพนทอง, 2553)

จากหนังสือ Aging and The life course: An Introduction to Social Gerontology โดย Quadagno, Jill (2014) ได้กล่าวว่า ‘วิทยาการผู้สูงอายุ’ (Gerontology) คือ การศึกษาตาม

หลักวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางชีววิทยา จิตวิทยา และสังคมของการสูงวัย แนวคิดนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1904 โดยนักภูมิคุ้มกันวิทยา Elie Metchnikoff จากนั้น ในช่วง ค.ศ.1930 การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางชีววิทยาของความชรา (Cole, 1992) ได้รับความสนใจ และถูกเผยแพร่ออกไปสู่สังคมวงกว้าง ทำให้ในปี พ.ศ. 2481 เกิดการวิจัยแบบสหวิทยาการครั้งแรกในสังคมผู้สูงอายุ (Achenbaum, 1996) และได้ทำให้ศาสตร์แห่งการศึกษาผู้สูงอายุนี้ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของสังคมมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ อาชัญญา รัตนอุบล (2559) ได้ให้นิยามเพิ่มเติมของคำว่า 'วิทยาการผู้สูงอายุ' ว่าเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และการเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพกาย หรือสุขภาพใจ นำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพในวัยสูงอายุ ตลอดจนการจัดทำ และการเผยแพร่ความรู้ด้านงานวิชาการ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ในฐานะของประชากรผู้มีคุณภาพ และมีความสุข จากแนวคิดหลักของวิทยาการผู้สูงอายุ นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุทางการเรียนรู้ จึงทำให้วิทยาการผู้สูงอายุสาขาการศึกษา ซึ่งเป็นหนึ่งในสาขาของวิทยาการผู้สูงอายุ มีความจำเป็น และสำคัญมากต่อสังคม (ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ และ สภาพรรณ น้อยอำแพง, 2551) ณ ปัจจุบัน วิทยาการผู้สูงอายุ (Gerontology) ได้แยกแขนงออกเป็น 3 สาขา ได้แก่ 1) วิทยาการผู้สูงอายุสาขาการแพทย์ (Geriatrics) 2) วิทยาการผู้สูงอายุสาขาสังคม (Social Gerontology) และ 3) วิทยาการผู้สูงอายุสาขาการศึกษา (Educational Gerontology) (อุษา โพนทอง, 2553)

แนวคิดวิทยาการผู้สูงอายุสาขาการศึกษา (Education Gerontology) ถูกนำมาใช้ครั้งแรกในปี ค.ศ.1970 โดย David A. Peterson (1980) นักการศึกษาผู้สูงอายุ ซึ่งเกิดจากการนำแนวคิดด้านกิจกรรม และการศึกษามาเชื่อมโยงกับวิทยาการผู้สูงอายุ โดยให้ความหมาย วิทยาการผู้สูงอายุทางการศึกษา ไว้ว่า เป็นศาสตร์แห่งการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ โดยมีรูปแบบที่สำคัญ 3 ด้าน คือ 1) เป็นแนวคิดทางการศึกษาที่ออกแบบไว้ให้เหมาะสมกับวัยกลางคนขึ้นไป หรือผู้สูงอายุ 2) เป็นแนวคิดทางการศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไปหรือเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับผู้สูงอายุ และ 3) เป็นแนวคิดทางการศึกษาสำหรับผลิตบุคลากรที่ทำงานด้านผู้สูงอายุ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีคุณภาพ โดยแนวคิดวิทยาการผู้สูงอายุด้านสาขาการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้สูงอายุเพื่อทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น (J. S. Quadagno, 2014)

นอกจากนี้ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2550) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมว่า วิทยาการผู้สูงอายุสาขาการศึกษา (Education Gerontology) เป็นวิทยาการที่เกี่ยวกับการพัฒนาความรู้ทางด้านผู้สูงอายุที่เพิ่งเกิดขึ้นล่าสุด โดยเป็นศาสตร์ที่เชื่อมโยงระหว่างหลักการและวิธีการสอนผู้ใหญ่ (Adult Methods) ร่วมกับวิทยาการผู้สูงอายุสาขาการแพทย์ (Geriatrics) และวิทยาการผู้สูงอายุสาขาสังคม (Social Gerontology) นำมาจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนในวัยสูงอายุ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุ

สามารถปรับตัว แก้ไขปัญหา และดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของประเทศในปัจจุบัน

สรุปได้ว่า วิทยาการผู้สูงอายุ คือ ศาสตร์ทางวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ มุ่งเน้นศึกษา 3 ด้านหลักของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ได้แก่ ด้านร่างกาย (Physical Aging) ด้านจิตใจ (Psychological Aging) และ ด้านสังคมของผู้สูงอายุ (Social Aging) รวมถึงศึกษาปรากฏการณ์ ผลกระทบ วิธีการดูแล และการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ โดย วิทยาการผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 3 สาขา ได้แก่ วิทยาการผู้สูงอายุสาขาการแพทย์ (Geriatrics) วิทยาการผู้สูงอายุสาขาสังคม (Social Gerontology) และ วิทยาการผู้สูงอายุสาขาการศึกษา (Educational Gerontology) ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ผลักดันให้ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างสมบูรณ์

1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ (Andragogy)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทฤษฎีแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ได้ถือกำเนิดขึ้น และเริ่มถูกนำมาใช้ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการถ่ายทอดความรู้ และทักษะให้กับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ และดูเหมือนว่าการเรียนรู้นั้นจะไม่เพียงพอสำหรับผู้ใหญ่ อีกทั้ง ครูผู้สอนมักพบว่าผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ มักจะต่อต้าน และไม่ยอมปฏิบัติตามกลยุทธ์ของการสอนที่ได้กำหนดไว้ รวมถึงต่อต้านวิธีการสอนแบบดั้งเดิมต่าง ๆ เช่น การบรรยายที่เต็มไปด้วยเนื้อหา การอ่าน การฝึกปฏิบัติ แบบทดสอบที่เน้นการท่องจำ ซึ่งทำให้ครูผู้สอนตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างวัยของผู้เรียน พวกเขาพบว่า ผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ มักต้องการการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการของพวกเขา ปัญหาจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดอัตราการออกจากโรงเรียนของผู้ใหญ่ แต่ปัญหาในการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ที่เกิดขึ้นก็ยังไม่ได้รับความสนใจมากเท่าไร จนกระทั่งภายหลัง นักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่แห่งศตวรรษที่ 20 อัลเฟรด นอร์ธ ไวท์เฮด (Alfred North Whitehead) ออกมากล่าวถึงความสำคัญของปัญหา และมีความต้องการกำหนดการศึกษาที่เหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่ให้เป็นแบบแผนมากขึ้น เขากล่าวว่าการเปลี่ยนผ่านยุคสมัยนั้นทำให้บุคคลต้องการการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปเป็นประโยชน์ให้แก่ชีวิตต่อไป (Malcolm S. Knowles, 1980)

แนวคิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะต่าง ๆ ตลอดชีวิต จึงเป็นหนึ่งในสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 20 แนวคิดนี้ได้เปลี่ยนความหมายของการศึกษาให้มีความหลากหลายในแง่มุมต่าง ๆ โดยมีการนิยามว่า การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดสำหรับทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ คือ การศึกษาที่มุ่งเน้นกระบวนการถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้เข้าใจวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต แต่อีกหนึ่งปัญหาที่กลุ่มครูผู้สอนมักประสบ นั่นคือ การกำหนดรูปแบบวิธีการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละช่วงวัย เนื่องจาก คุณลักษณะของผู้เรียนมีความแตกต่างกัน ดังนั้น การทดลองเกี่ยวกับวิธีการสอน

ที่หลากหลาย และปรับให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลด้วยการตั้งสมมุติฐานต่าง ๆ ทำให้พบว่าได้ผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่ดีกว่า (Malcolm S. Knowles, 1980)

ในระหว่างปีค.ศ. 1913 – 1997 นักการศึกษาผู้ใหญ่ชาวอเมริกา มัลคอล์ม เชพเพิร์ด โนวส์ (Malcolm Shepherd Knowles) ได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ และมีความต้องการอยากเข้าใจลักษณะของผู้เรียนในวัยนี้ จึงคิดค้นทฤษฎีแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ โดยใช้คำว่า แอนดาโกจี (Andragogy) ซึ่งมีที่มาจากรากศัพท์ของคำว่า aner ในภาษากรีก หรือคำว่า andr- ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายถึง ผู้ชาย (Man) หรือผู้ใหญ่ (Adult) และนำมารวมกับคำว่า “gogy” ที่หมายถึง ศาสตร์ และศิลป์แห่งการเรียนรู้ เมื่อรวมกัน โนวส์ จึงได้คำนิยามว่า แอนดาโกจี (Andragogy) หมายถึง ศาสตร์ และศิลป์แห่งการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ เขาได้กล่าวว่าคำนี้มีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า เพดาโกจี (Pedagogy) ที่หมายถึง ศาสตร์ และศิลป์แห่งการเรียนรู้สำหรับเด็ก โดย โนวส์ ได้นำคำนี้มาใช้ครั้งแรกในบทความเรื่อง Adult Leadership ในปี 1968. นับตั้งแต่นั้นมา คำว่า แอนดาโกจี (Andragogy) ก็ได้ถูกใช้ในวรรณกรรมจำนวนมากจากทั่วโลก และต่อมาก็ได้บัญญัติเป็นคำศัพท์ในพจนานุกรมมาตรฐานภายหลังทฤษฎีแอนดาโกจี (Andragogy) ได้รับความนิยม จนกลายเป็นหนึ่งในแนวคิดที่ควรศึกษาก่อนการออกแบบการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ เหล่าครูผู้สอนอ้างว่าพวกเขาสามารถเข้าถึงแนวคิดนี้ได้ง่าย และได้ผลลัพธ์ที่ดีในการนำไปประยุกต์ใช้กับเด็กอีกด้วย อีกทั้ง โนวส์ ยังกล่าวว่าเขาได้พัฒนาทฤษฎีนี้ขึ้นมาจากการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับมนุษยนิยม และการใช้สัญญาแห่งการเรียนรู้ ผสมผสานกับการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) เขาค่อนข้างให้ความสำคัญกับการตั้งสมมุติฐานทางการสอน และนำไปสร้างเป็นหลักในวิธีการสอน โดยคำนึงถึงช่วงวัยของผู้เรียนเป็นหลัก (Malcolm S. Knowles, 1980) ในปัจจุบัน ทฤษฎีแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ แอนดาโกจี (Andragogy) ร่วมกับการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) ได้รับความนิยม และถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในหลากหลายบริบททางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการฝึกอบรม วิชาชีพ ด้านต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะ และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (ปิยะ ศักดิ์เจริญ, 2558)

แอนดาโกจี (Andragogy) ตั้งอยู่บนพื้นฐานสำคัญในการตั้งสมมุติฐาน 4 ประการ โดยยึดเอาลักษณะของผู้เรียนที่แตกต่างกันมาใช้กำหนด โนวส์ (Malcolm S. Knowles, 1980) ร่วมกับ อาชัญญา อุบลรัตน์ (2559) ที่กล่าวว่าสมมุติฐาน 4 ประการนี้คือหลักการในการออกแบบการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ และได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

- 1) มโนภาพต่อตนเอง (Self-concept) เนื่องจากผู้ใหญ่เป็นผู้ที่มีวุฒิภาวะ และมีความคิดที่เป็นตัวของตัวเอง มีมโนภาพต่อตนเอง และต้องการนำตนเองมากกว่าพึ่งพาคนอื่น จึงจำเป็นต้องรับรู้ และเข้าใจถึงสาเหตุของการเรียน โดยการเรียนรู้มักจะต้องนำไปสร้างประโยชน์ให้แก่ตนเองได้

- 2) ประสบการณ์ (Experience) ผู้ใหญ่เป็นบุคคลที่เต็มไปด้วยประสบการณ์ การเรียนรู้จากประสบการณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากประสบการณ์เป็นแหล่งทรัพยากรอันทรงคุณค่าของการเรียนรู้ อีกทั้ง ประสบการณ์ยังเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วงส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ
- 3) ความพร้อม (Readiness) ผู้ใหญ่มีความพร้อมในการใช้การเรียนรู้เพื่อพัฒนาบทบาททางสังคม เมื่อผู้ใหญ่รู้สึกว่สิ่งนั้นมีความจำเป็น และมีความสำคัญ จนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้
- 4) แนวโน้มต่อการเรียนรู้ (Orientation to learning) ผู้ใหญ่สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้มากขึ้น หากเนื้อหาในบทเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ทันที เนื่องจากการเรียนรู้สำหรับเด็กนั้นยึดเอาเนื้อหาวิชาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ตรงกันข้ามกับผู้ใหญ่ที่ยึดเอาปัญหาเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ อีกทั้ง ผู้ใหญ่เห็นความสำคัญของเวลาที่เปลี่ยนผ่านไปอย่างรวดเร็ว จึงมีแนวคิดว่ความรู้ควรนำไปใช้ได้ทันทีในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาสมมุติฐานทั้ง 4 ประการ จึงเป็นสิ่งสำคัญในการนำไปออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ โดยทั้ง 4 ประการ มีหลักการที่สำคัญร่วมกัน นั่นคือ เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ที่เกิดประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ดี อมราภรณ์ หมีปาน (2552) และ โนวส์ (Knowles, 2005 อ้างถึงใน อาชญญา อุบลรัตน์, 2559) และนักการศึกษาผู้ใหญ่จำนวนมาก กล่าวถึง คุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ หรือ ผู้สูงอายุ นั่นคือ คือ แรงจูงใจ โดยกล่าวว่า แรงจูงใจเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ ช่วยกระตุ้นให้ผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยขึ้นอยู่กับความมากน้อยของแรงจูงใจ ซึ่งแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุมาจากแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) กล่าวคือ เป็นความต้องการในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง แรงจูงใจในการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ หากเนื้อหาสาระในการเรียนนั้นสำคัญต่อการทำงาน หรือสัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ จนสามารถนำไปใช้ได้ทันทีในปัจจุบัน กล่าวคือ เป็นความมุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จในบริบทต่าง ๆ จนนำไปสู่แรงจูงใจในการเรียนรู้ของตนเอง

ทฤษฎีแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ แอนดาโกจี (Andragogy) ถือเป็นบทบาทใหม่ในสังคมแห่งการศึกษา โดยหลักสำคัญในการศึกษา 3 ประการได้แก่ ผู้เรียน ผู้สอน และกระบวนการเรียนรู้ โดย โนวส์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้สอนในหัวข้อ ‘The Changing and Challenging Role of Adult Educators’ (Malcolm S. Knowles, 1980) ไว้ว่า ทฤษฎีแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในด้านผู้สอน ซึ่งนับว่าเป็นบทบาทใหม่ที่อาจไม่คุ้นเคย โดยผู้สอนควรใช้ทักษะ ความรู้ และค่านิยมที่แตกต่างไปจากเดิม แต่ในปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญที่เหล่าครูผู้สอน ควรทำ

ความเข้าใจ และศึกษาวิธีการสอนผู้ใหญ่ เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ เพื่อสร้างความตระหนักในสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยในปัจจุบันได้มีการนำนักการศึกษาผู้ใหญ่จำนวนมากเริ่มให้ความสำคัญ และเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่จากครูผู้สอนแบบดั้งเดิมมาทำหน้าที่เป็น ผู้อำนวยการในการเรียนรู้ (Facilitator) บางบริบทเรียกว่า ผู้สนับสนุนการเรียนรู้ หรือ วิทยากรกระบวนการ ซึ่งมีหน้าที่สำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ จากการเป็นผู้ช่วยส่งเสริมในการสะท้อนว่าบุคคล กำลังเรียนรู้อะไร คอยชี้แนะ และเป็นที่ปรึกษา รวมถึง เป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ โดยมีหน้าที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ เป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้กระตุ้น (Catalyst) ผู้สังเกตการณ์ (Observer) ผู้สร้างบรรยากาศ (Climate setter) ผู้ช่วยการสื่อสาร (Communicator enabler) และเป็นผู้เลี้ยงในการเรียนรู้ (Learning coach) โดยในบริบทแห่งการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ ผู้อำนวยการในการเรียนรู้มีความสำคัญมากในการช่วยกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นบุคคลสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (วรวรรณ วาณิชยเจริญชัย, 2553)

จากที่กล่าวมา ทฤษฎีแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ แอนดราโกจี (Andragogy) มีองค์ประกอบหลายสิ่งที่สามารถช่วยให้ผู้สอนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละบุคคลได้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การจัดกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริม และพัฒนาความสามารถในทุก ๆ ด้านของผู้สูงอายุในสังคมไทย ณ ปัจจุบัน โดยการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มีความสอดคล้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างไม่มีข้อจำกัด ซึ่งเป็นหนึ่งในคุณลักษณะของประชากรที่มีคุณภาพในยุคสังคมผู้สูงวัยโดยสมบูรณ์ (Complete-aged Society)

1.5.1 การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) (Knowles, 1968)

การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) หรือ SDL ที่ถือว่าเป็นแนวคิดหลักของ แอนดราโกจี (Andragogy) ซึ่งมีรากฐานมาจากคำว่า aner ในภาษากรีก ที่แปลว่า มนุษย์ แนวคิด แอนดราโกจี จึงนิยามได้ว่าเป็นศาสตร์และศิลป์แห่งการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หรือหมายถึงมนุษย์วัยผู้ใหญ่ มีหลักการที่เน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถจากความต้องการของตนเอง ทำให้เกิดความภาคภูมิใจต่อตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การได้รับแรงบันดาลใจ จนนำไปสู่ความพึงพอใจจากการประสบความสำเร็จในการเรียนที่เกิดขึ้นจากตนเอง (Malcolm S. Knowles, 1984)

ดังที่ Brockett & Hiemstra (1991) และ อาชีวนุญา รัตนอุบล (2562) ได้มีแนวคิดที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับความหมายของ การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ไว้ว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็น

แนวคิดที่อยู่คู่กับผู้เรียนในทุกช่วงวัย เนื่องจากการชี้นำตนเองเป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ในทุกคน เพียงแต่จะมีมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์การเรียนรู้ การชี้นำตนเองในการเรียนรู้ ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ และความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ในส่วนของผู้สอน จะมีบทบาทในฐานะเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitators) โดยมีบทบาทในการให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นแหล่งความรู้ตามที่ต้องการ และเป็นเพื่อนร่วมทางการเรียนรู้ (Facilitator) อีกทั้ง การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง อาจเกิดขึ้นได้ในรูปแบบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น การแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากการอ่าน การเขียน การฝึกฝน การศึกษาเป็นกลุ่ม ทักษะศึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การหาความรู้โดยใช้สื่อ หรือเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น ชุดการเรียนรู้ โปรแกรมการเรียนรู้ โปรแกรมการเรียนรู้ของคอมพิวเตอร์ รวมทั้งสื่อช่วยการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งลักษณะการเรียนรู้เหล่านี้สอดคล้องกับพัฒนาการใหม่ ๆ ทางการศึกษา เช่น หลักสูตรห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ มหาวิทยาลัยเปิด ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง และทำให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ที่สามารถเกิดขึ้นได้ทุกรูปแบบ การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองจึงเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning)

โดย เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม (2552) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง เกิดขึ้นจากการเริ่มต้นเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นสำคัญ (Learner's Initiative) และได้กำหนดกระบวนการเรียนรู้เพื่อทำให้เกิดการนำตนเอง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) การบริหารจัดการด้วยตนเอง โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ร่วมกันวางแผนการเรียนรู้กับผู้สอน ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ และมีการประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง 2) การตัดสินใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเรียน รวมถึงการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง 3) การผลักดันตนเองให้การเรียนรู้ไปถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ประสบการณ์ร่วมกับทักษะต่าง ๆ โดย เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม (2552) ได้ให้ลักษณะของการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการที่สำคัญ ได้แก่

1) ผู้สอน : ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา เน้นร่วมกันเรียนรู้แบบเพื่อน หรือกล่าวว่า ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) โดยเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง

2) ผู้เรียน : ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้ของตนเอง เนื่องจากการเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจภายในของผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ด้วยความสมัครใจ

3) กระบวนการเรียน : กระบวนการเรียนรู้แบบชี้นำตนเอง ประกอบด้วย การวินิจฉัยความต้องการของผู้เรียน กำหนดเรื่องที่ต้องการเรียนรู้ ตั้งเป้าหมายของการเรียน โดยคำนึงถึงการนำไปปฏิบัติได้จริง และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

อีกทั้ง กองฝึกอบรม กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย (2559) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองถือเป็นหนึ่งในลักษณะสำคัญของการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติของมนุษย์ และพัฒนาการทางจิตใจ ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาในเรื่องที่ต้องการอย่างแท้จริง โดยเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้อันเป็นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงทำให้การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม โดยเฉพาะผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ เนื่องจากสามารถนำประสบการณ์เดิมมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ รวมถึงได้ฝึกฝนการคิดวิเคราะห์ สืบหาเหตุผล จัดการความคิดให้เป็นระเบียบ พิจารณาการรับข้อมูลข่าวสารโดยระมัดระวัง จนสามารถนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของสังคมสูงวัยที่มีคุณภาพ

จากการศึกษาทำให้สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง หมายถึง กระบวนการที่บุคคลริเริ่มใช้ความคิดของตนเอง ต้องการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และมีการเริ่มวิเคราะห์วิธีการเรียนรู้ของตนเอง โดยมีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้อย่างชัดเจน มีการค้นคว้าหาข้อมูลที่สนใจจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเอง อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับผู้สอน ผู้เรียนร่วม และทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้สำหรับการเรียนรู้ รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับการเลือกใช้วิธีการ กลยุทธ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนนั้น ๆ และการประเมินการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จากการศึกษา พบว่า การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง อาจกล่าวได้ว่าเป็น "การเรียนรู้อย่างอิสระ" "การศึกษาด้วยตนเอง" หรือ "การสอนตนเอง" ซึ่งมีครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาคอยชี้แนะ หรือเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitators) อาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning)

1.5.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ จำเป็นต้องศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างครบถ้วน เนื่องจากผู้เรียนในวัยสูงอายุมักมีปัจจัยในการเรียนรู้ที่ต่างกันไป ดังนั้น เพื่อให้การออกแบบถูกต้องตามหลักการ และตรงตามวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุมากที่สุด ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาหลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ และรวบรวมรายละเอียด ดังต่อไปนี้

อาชัญญา รัตนอุบล (2559) ได้กล่าวถึงหลักการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุไว้ว่า ขั้นแรกที่คุณสอน หรือผู้จัดกิจกรรมควรกระทำ คือ การวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้มาให้ได้ซึ่งวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายของการเรียนรู้ตามลำดับขั้นความสามารถของผู้สูงอายุ และ

นำมาใช้เป็นหลักในการออกแบบ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ จึงทำให้วัตถุประสงค์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุมีความสำคัญอย่างยิ่ง เปรียบเหมือนวัตถุประสงค์เป็นเครื่องนำทางทั้งผู้จัดกิจกรรมและผู้สูงอายุในการวางแผน และจัดประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุมักเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีหลักการเหมาะสมกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างศักยภาพของผู้สูงอายุ และช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ ได้ อีกทั้ง ประเภทของกิจกรรมการเรียนรู้นั้นมีหลายรูปแบบ โดยอาจเป็นเพียงงานอดิเรก กิจกรรมสันทนาการ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยก็ได้ โดยสิ่งสำคัญที่สุดคือกระบวนการออกแบบ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุที่ผู้สอน หรือผู้จัดกิจกรรมควรคำนึงถึง

โดย โนวส์ (Knowles, 1980 อ้างถึงใน อาชญญา รัตนอุบล, 2559) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะสำคัญที่เกี่ยวกับการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ไว้ว่า กิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุควรเน้นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตที่มุ่งเน้นประสบการณ์การลงมือปฏิบัติมากกว่าเนื้อหาที่เป็นหลักวิชาการ โดยสิ่งสำคัญ คือ ผลที่ได้จากการเรียนรู้ต้องสามารถนำมาปรับใช้ได้ทันทีในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ โนวส์ยังได้เสนอโมเดลการออกแบบการเรียนรู้ (Learning-Design Models) ซึ่งเป็นรูปแบบการวางแผนกิจกรรมที่จำแนกตามสถานการณ์ และบริบทของผู้เรียน โดยรูปแบบการประยุกต์ใช้สำหรับการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุประกอบด้วย 5 รูปแบบ ได้แก่

1) รูปแบบตามโครงสร้าง (Organic Model) เป็นรูปแบบที่มีขั้นตอนชัดเจน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน โดยในแต่ละขั้นตอนเน้นการร่วมกันสร้างประสบการณ์เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เหมาะสม การจัดโครงสร้างการเรียนรู้ให้เอื้ออำนวยในการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้จัดกิจกรรม และผู้สูงอายุ รวมถึง การร่วมกันวิเคราะห์ความต้องการการเรียนรู้ และร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ไปจนถึงการร่วมกันวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ และร่วมกันดำเนินการตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้ โดยกิจกรรมมุ่งเน้นความสนุกสนานเพลิดเพลินร่วมกัน และขั้นสุดท้าย คือ การประเมินผลร่วมกันระหว่างผู้จัดกิจกรรม และผู้สูงอายุ โดยเป็นการประเมินตามสภาพจริง

2) รูปแบบตามขั้นตอนดำเนินการ (Operational Model) คือ การวางแผนกิจกรรมที่เน้นสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านของกระบวนการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ รวมไปถึงกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์

3) รูปแบบตามบทบาท (Role Model) คือ การวางแผนกิจกรรมที่เน้นสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ในด้านของการยึดสมรรถนะ หรือความรู้ความสามารถที่จำเป็นในการปฏิบัติตามบทบาท โดยมีการการระบุทักษะ หรือข้อบ่งชี้เนื้อหาความรู้และเจตคติให้แก่ผู้สูงอายุ

4) รูปแบบตามหน้าที่ (Functional Model) คือ การวางแผนกิจกรรมที่เน้นสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ตามภารกิจและหน้าที่ โดยให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้สิ่งที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ในระดับต่าง ๆ ทั้งบุคคล องค์กร สถาบัน และชุมชน

5) รูปแบบตามเนื้อหา (Thematic Mode) คือ การวางแผนกิจกรรมที่เน้นสร้างประสบการณ์การเรียนรู้โดยยึดสาระสำคัญของเนื้อหาเป็นหลักในการกำหนดเนื้อหา และกิจกรรมประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ Fasokun (2005 อ้างถึงใน อาชญญา รัตนอุบล, 2559) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญที่ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุสามารถยึดถือเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาที่นักศึกษานำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้สูงอายุเป็นหัวใจหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

1) การเรียนรู้ควรมีอิสระในการเลือกกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เลือกในสิ่งที่ต้องการจะเรียนรู้ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง

2) การเรียนรู้ควรมุ่งเน้นให้ผู้จัดกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงความเป็นตัวเองออกมาอย่างเป็นธรรมชาติ และอิสระ เนื่องจากผู้สูงอายุจะสามารถเรียนรู้ได้ดีในบรรยากาศที่ไม่อึดอัด และเป็นกันเอง เน้นความสนุกสนาน

3) การจัดกิจกรรมควรมุ่งเน้นผู้ให้ผู้สูงอายุได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในระหว่างที่มีการป้อนข้อมูล หรือแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดการบูรณาการทางความคิดจากประสบการณ์เดิม

4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นให้ผู้สูงอายุต้องการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และพร้อมที่จะนำไปปฏิบัติ โดยผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการแสดงบทบาทเชิงรุกในทุกช่วงเวลาของการเรียนรู้

5) การจัดกิจกรรมควรกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีการประเมินตนเอง เปิดโอกาสการวิพากษ์ตนเองอย่างเป็นขั้นตอน โดยผู้สูงอายุจะเริ่มซึมซับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับตน เพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพตนเอง

6) การจัดกิจกรรมควรเน้นการเสริมแรงกระตุ้นที่ทำให้ผู้สูงอายุมีแรงขับเคลื่อนภายในตนเองสู่การค้นพบ และรู้จักตัวตน

7) การจัดกิจกรรมควรเน้นการพัฒนาอัตมโนทัศน์ (Self Concept) และการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) ของผู้สูงอายุ เนื่องจากความคิดด้านบวกจะสามารถทำให้ผู้สูงอายุมีแรงผลักดันในการทำสิ่งต่าง ๆ รวมถึงแรงผลักดันในการเรียนรู้

โดยส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุ จากการศึกษาบทความวิจัยเรื่อง ‘รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชร’

โดยมณฑนา จริยรัตน์ไพศาล (2558) ผู้วิจัยพบว่ากิจกรรมสามารถแบ่งตามความต้องการของผู้สูงอายุได้ 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) ด้านสุขภาพร่างกาย : เป็นกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม พุดคุย และรับฟังความคิดเห็นของผู้สูงอายุ อีกทั้งกิจกรรมต้องมีความหลากหลาย เน้นความสนุก เช่น กิจกรรมการออกกำลังกาย การยืดกล้ามเนื้อ การดูแลสุขภาพ

2) ด้านจิตใจ และสังคม : เป็นกิจกรรมที่ผ่อนคลาย เน้นให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกลำบากหน่าย โดยกิจกรรมควรมี

ลักษณะคล้ายเพื่อนช่วยเพื่อน เช่น การทำสมาธิ การชมการแสดง การทำงานศิลปะ

3) ด้านเศรษฐกิจ : เป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นงานอดิเรก สามารถทำให้เกิดรายได้ และสอดคล้องกับความสามารถของผู้สูงอายุ เช่น การประดิษฐ์สิ่งของ การผลิตสิ่งของจากชุมชน

4) ด้านสถานที่ : เป็นกิจกรรมที่มีสถานที่กว้างขวาง และมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การจัดกิจกรรมที่ศูนย์บริการสุขภาพใกล้บ้าน หรือในชุมชนของผู้สูงอายุ

จากข้อมูลทั้งหมดทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม และการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยประการแรกคือการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายในการเรียนที่สอดคล้องกับความต้องการในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุโดยตรง อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นหัวข้อในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสำหรับผู้อายุ โดยกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้อายุมักเป็นกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนานเพลิดเพลิน โดยใช้รูปแบบการประยุกต์ใช้สำหรับการจัดกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อออกแบบให้สอดคล้องในบริบทต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกับผู้เรียนมากที่สุด นอกจากนี้ หลักการสำคัญที่ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุนั้นประกอบด้วยหลายประการ โดยสรุปแล้วเป็นการมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมีอิสระในการเรียนรู้ ร่วมกันออกแบบ และวางแผนการเรียนอย่างอิสระ ผู้จัดกิจกรรมควรเป็นที่ปรึกษาที่คอยเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้อย่างแท้จริง มุ่งเน้นให้เกิดความสุขในการเรียนของผู้สูงอายุที่ยั่งยืนต่อไป

1.6 การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Education)

วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ณ ปัจจุบันของสังคมโลก ทำให้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม โดยเฉพาะในประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 ทำให้เกิดผลกระทบต่องานการณรายได้ของประชาชน อีกทั้ง สังคมต้องการผู้ที่มีทักษะการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เพิ่มโอกาสในการทำงานที่หลากหลาย ประชาชนในประเทศ โดยเฉพาะผู้สูงอายุจึงควรได้รับการพัฒนาทักษะ และ เพิ่มพูนความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต แนวคิด ‘การเรียนรู้ตลอดชีวิต’ (Lifelong Learning) จึงเป็นหนึ่งในแนวคิดทางการศึกษา ณ ปัจจุบันที่กำลังได้รับความนิยม และถูกนำมาใช้

พัฒนาศักยภาพของประชากรทั่วโลก อีกทั้งยังมีความสำคัญอย่างจำเป็น เนื่องจากทำให้บุคคลได้พัฒนาความสามารถให้บรรลุขีดสูงสุด มีทักษะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ทำให้บุคคลสามารถเรียนรู้ตามอาชีพ ความถนัด และความสนใจ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคตต่อไป ดังนั้น การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นพันธกิจที่สำคัญ โดยจำเป็นต้องให้ทุกหน่วยงานในสังคมร่วมกันจัดการศึกษา และสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมไทยมากที่สุด (วรเวศม์ สุวรรณระดา, 2559) โดยในส่วนของหลักการ และความหมายของคำว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต มีผู้ให้นิยามไว้ ดังนี้

การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้บุคคลสามารถบูรณาการการเรียนรู้เข้ากับวิถีชีวิตได้อย่างกลมกลืน สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีมุมมองที่กว้างไกล เท่าทันต่อข้อมูล และความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตได้อย่างหลากหลาย (สุมาลี สังข์ศรี, 2544 อ้างถึงใน ยอดชาย สุวรรณวงษ์ และคณะ, 2559)

อาชัญญา รัตนอุบล (2563) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกระบวนการแสวงหาองค์ความรู้ และเสริมสร้างทักษะให้บุคคลทุกช่วงวัยได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ถูกจำกัดด้วยกฎเกณฑ์ใด ๆ มีการใช้กิจกรรมที่เหมาะสมกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ดังนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีเป้าหมายเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และนำไปสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

ยูเนสโก (UNESCO, 2016) ได้ให้นิยามความสำคัญของ การเรียนรู้ตลอดชีวิต ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่สำคัญในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อีกทั้งยังสามารถช่วยพัฒนาศักยภาพในการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น สร้างโอกาสในการทำงาน นำไปสู่การขับเคลื่อนวิถีชีวิตและเศรษฐกิจ โดยปัจจุบัน หลายประเทศได้สร้างนโยบายทางการศึกษาเพิ่มขึ้น เนื่องจากทั่วโลกมีการตื่นตัว และเริ่มเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากขึ้น

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิต หมายถึง กระบวนการทางการศึกษารูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self directed Learning) เพื่อนำไปสู่ความสามารถในการพัฒนาตนเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (ภัทรา วายาจุต, 2559)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้นิยาม การเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่า คือ การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาเพื่อคุณวุฒิตามระดับ การศึกษาเพื่อการดำรงชีวิต และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้บุคคล สามารถพัฒนาตนเองเพื่อประกอบอาชีพหรือยกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมายความว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่า เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัยได้รับการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมได้ โดยมีกฎหมาย และมาตราต่าง ๆ ที่ว่าด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิตแห่งชาติ ดังนี้

1) มาตรา 45 วรรค 3 รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุน ให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล อีกทั้งการศึกษาทั้งปวง ต้องมุ่งพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

2) ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2581) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ได้กล่าวถึง การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตไว้ว่า เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถก้าวทันการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว รวมถึงความตระหนักถึง พหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย ตลอดจนพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของพหุปัญญา โดยมีเป้าหมายให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ และสังคมไทยมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนตลอดช่วงชีวิต โดยเฉพาะประเด็น ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์

3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

4) ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดบทบัญญัติที่ชัดเจน เกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยส่วนหนึ่งของมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติ ได้นิยามความหมายของคำว่า "การศึกษานอกระบบ" และ "การเรียนรู้ตลอดชีวิต" ไว้ว่าคือการศึกษาที่มีความยืดหยุ่น มีการกำหนดเนื้อหาหลักสูตรที่เน้นให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและ ความต้องการของผู้เรียน เพื่อเป้าหมายในการนำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- มาตรา 6 รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ร่วมมือระหว่างภาครัฐ และ ภาคเอกชน โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ ส่งเสริมและสนับสนุน ให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและ ได้มาตรฐานสากล

- มาตรา 7 ให้รัฐส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและ การเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกรูปแบบ โดยเริ่มตั้งแต่ในครอบครัว ไปสู่ทุกภาคส่วนในสังคม ตลอดจนการสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะ ทรัพยากร อันเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ และรองรับความต้องการในการเข้าถึงการศึกษาและการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครอบคลุม และสอดคล้องกับศักยภาพของบุคคลทุกช่วงวัย
- มาตรา 10 กระบวนการจัดการศึกษา โดยเน้นส่งเสริมการจัดกระบวนการ เรียนรู้หลากหลายตามความถนัด และสร้างเสริมสมรรถนะของผู้เรียนทุกช่วงวัย รวมทั้งเป็นการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (2552) และ ญัตติลักษณะ ชาระวานิช (2557) กล่าวถึงหลักการการสร้าง สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีองค์ประกอบสำคัญที่ควรศึกษา 3 ด้าน ดังนี้

1) ด้านผู้เรียน : ผู้เรียนมีการตระหนักถึงความจำเป็นของการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วย ตนเองตามความต้องการของตน โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาตนเองให้มีทักษะ ความรู้ การคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา และการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

2) ด้านผู้อำนวยการเรียนรู้ : ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ เลือกใช้วิธีการที่ เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละคน โดยผู้อำนวยการเรียนรู้ควรมีลักษณะที่จำเป็นในการส่งเสริมผู้เรียน เช่น ทักษะการสังเกต การฟัง การสื่อสาร และการตั้งประเด็นคำถาม โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้

3) ด้านแหล่งการเรียนรู้ : แหล่งข้อมูลหรือทรัพยากรการเรียนรู้เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญการ เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเป็นคลังปัญญาที่รวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สืบหา ข้อมูล และพัฒนาทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ของตนเอง

ดังนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงหมายถึง กระบวนการแสวงหาองค์ความรู้อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยมีหลักการสำคัญ คือ เป็นกระบวนการที่ ช่วยส่งเสริมให้บุคคลทุกช่วงวัยได้พัฒนาศักยภาพตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางการ ศึกษาถูกลดลง เนื่องจากไม่มีการจำกัดรูปแบบกิจกรรม สถานที่การเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละบุคคล โดยควรให้ทุกหน่วยงานร่วมกันส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะ ในผู้สูงอายุ ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นรากฐานที่ สำคัญในการพัฒนาประเทศให้เข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ด้วยความยั่งยืนต่อไป

1.6.1 การเรียนรู้ตลอดชีวิตในการศึกษานอกระบบ

วิสัยทัศน์ “คนไทยได้รับโอกาส การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัย สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีทักษะที่จำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21” เป็นนโยบายของสำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 (รายงานผลการดำเนินงานสำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ, 2562) ที่แสดงให้เห็นว่า ณ ปัจจุบัน ประเทศไทยเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการผลิตกำลังคนทุกช่วงวัยเพื่อพัฒนาประเทศให้ก้าวทันโลกมากยิ่งขึ้น และเมื่อหากกล่าวถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิต อีกหนึ่งประเภทของการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกัน นั่นคือ การศึกษานอกระบบ โดยมีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2553) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง การจัดกิจกรรม การศึกษา เพื่อให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชากรนอกโรงเรียน โดยมีกระบวนการจัดการ การเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย มุ่งเน้นความยืดหยุ่น ในการเรียนรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็น หลักสูตร เวลาเรียน สถานที่เรียน และวิธีการเรียน การศึกษานอก ระบบยังช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เนื่องจากไม่มีข้อจำกัดในการเรียน ไม่ว่าผู้เรียนจะมีอายุ อาชีพ พื้นฐานการศึกษาแบบใด ก็สมควรได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียม โดยรูปแบบการเรียนมุ่งเน้น เรื่องที่เป็นสภาพปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ในปัจจุบันมี หลายหน่วยงานที่ร่วมกันจัดการ เช่น หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กร และสถานประกอบการต่าง ๆ ซึ่งสามารถจัดในรูปแบบอิสระ หรือร่วมกันจัดในลักษณะภาคีเครือข่ายก็ได้

ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติ ได้ กำหนดไว้ว่า "การศึกษานอกระบบ" คือ รูปแบบการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา รวมถึงการวัดและประเมินผล ซึ่งถือว่าเป็น เงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยมีเนื้อหา และหลักสูตรที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับ สภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลในแต่ละกลุ่ม โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้ สำนักงาน กศน. (สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) ดำเนินการ จัดการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้เตรียมความพร้อมในการส่งเสริม และ สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับประชาชนทุกช่วงวัย มุ่งเน้นให้จัดการศึกษาโดยครอบคลุมทั่วทั้ง ประเทศ ซึ่งมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นในระดับจังหวัด หมู่บ้าน ชุมชน และกระจายไปในสถานที่ต่าง ๆ อีกทั้ง การดำเนินงานนั้นมีคณะกรรมการเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำ คอยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอด ชีวิตในทุกระดับ สอดคล้องกับ เนื้อหาใน รายงานผลการประเมินตนเองของโรงเรียนนอกระบบ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ที่กล่าวว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนนอกระบบ เป็นการ จัดการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกช่วงวัย สร้างโอกาสให้บุคคลทั่วไปได้เรียนรู้

ต่อเนื่อง จนสามารถนำความรู้ไปศึกษาต่อ หรือนำไปประกอบอาชีพได้ โดยการศึกษาในระบบมีความยืดหยุ่นในการเรียน พร้อมทั้งมีจุดมุ่งหมายที่ช่วยส่งเสริม และสนับสนุนด้านวิชาการ การประกันคุณภาพ การศึกษา การวิจัย และพัฒนา อย่างต่อเนื่อง

อีกทั้ง โนวส์ (Knowles, 1975) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า การศึกษานอกระบบ คือ กระบวนการที่บุคคลทุกเพศ ทุกวัยได้รับการศึกษาต่อ หลังจากที่ได้สำเร็จการศึกษาภาคปกติ กล่าวได้ว่า การศึกษานอกระบบ คือ กิจกรรมที่จัดขึ้นสำหรับผู้ใหญ่ ทั้งชาย และหญิง ซึ่งมีการจัดขึ้นตามสถานศึกษา หรือสถาบันต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาโดยเฉพาะ

โดย สุรกุล เจนอบรม (2541) กล่าวว่า การศึกษานอกระบบ คือ การจัดการศึกษาเพื่อให้ความรู้ ข่าวสาร เนื้อหาสาระที่จำเป็นสำหรับบุคคลทุกช่วงวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพอนามัย ด้านอาชีพ งานอดิเรก และสันทนาการ ฯลฯ ซึ่งจัดขึ้นในรูปแบบของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีการฝึกอบรมตามความสนใจของผู้สูงอายุ รวมถึงการฝึกทักษะอาชีพระยะสั้น ๆ และกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ อีกมากมายที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ (Non-Formal Education for the Older Adult) โดยยึดหลักในการจัดการศึกษาไว้ทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่ 1. การเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุ 2. การสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ 3. การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ 4. การใช้คุณค่าของผู้สูงอายุ

สรุปได้ว่า การศึกษานอกระบบ หมายถึง กิจกรรม หรือ กระบวนการทางการศึกษาที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน เน้นความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีวิสัยทัศน์เช่นเดียวกัน คือ เป็นการศึกษาสำหรับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย โดยมีรูปแบบการจัดการที่ยืดหยุ่น ทั้งในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา รวมถึงการวัดและประเมินผล เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกประเภท ได้พัฒนาทักษะ และความรู้ของตนเอง นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และพัฒนาทักษะทางอาชีพได้อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในทุกบุคคล

1.6.2 การเรียนรู้ตลอดชีวิตในการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาในประเทศไทยถูกแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ดังที่ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 3 (ระบบการศึกษา) กล่าวไว้ โดยรูปแบบที่ 1 คือ การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผลที่แน่นอน รูปแบบที่ 2 คือ การศึกษานอกระบบที่ได้กล่าวไปข้างต้น และรูปแบบที่ 3 คือ การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งได้ให้ความหมายไว้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตาม

ความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ทั้งนี้สถานศึกษาอาจเลือกจัดการศึกษาในรูปแบบใดก็ได้ จากที่กล่าวมา โดยใช้วิธีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนนอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน

ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับผ่านมติ ครม. เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ. 2561 (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2561) กล่าวว่า การศึกษาตามอัธยาศัย คือ ระบบการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส ของบุคคล โดยมีการศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ มุ่งเน้นแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ เนื้อหาในรายงานผลการดำเนินงาน สำนักงาน กศน. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ที่ให้ข้อมูลเพิ่มเติมไว้ว่า การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ เน้นให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียน โดยยึดตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เน้นให้ผู้เรียน สามารถเลือกสิ่งที่ต้องการเรียนได้ตามความสนใจ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล โดยมีการจัดบริการแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย เอื้อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดกิจกรรม หรือการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บุคคล ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ได้สามารถเรียนรู้ตามอัธยาศัย และมีการจัดบริการในรูปของสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจากสิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ โดยเน้นให้ผู้เรียนวัยสูงอายุ สามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างมากที่สุด (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

โดย อาชีวนุญา รัตนอุบล (2563) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การศึกษาตามอัธยาศัย คือ การศึกษารูปแบบหนึ่งที่บุคคลได้รับความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่าง ๆ จากสิ่งรอบตัว สังคม สิ่งแวดล้อม และจากวิถีชีวิตประจำวัน โดยใช้การพูดคุย สนทนา แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน โดย กิจกรรมเหล่านั้นอาจจัดขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ทั่วไป กลุ่มเป้าหมาย หลักสูตร เวลาเรียน อาจไม่ได้มีการกำหนดเจาะจง อีกทั้งผู้เรียนสามารถได้รับความรู้ได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ตามความสนใจ และอาจไม่ได้ จัดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา แต่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้โดยอัตโนมัติ หรือโดยบังเอิญ หากผู้เรียนได้รับความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าว จึงถือว่า ผู้เรียนนั้นได้เกิดการเรียนรู้ตาม อัธยาศัย

จากการศึกษาการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้ง การเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย กล่าวได้ว่า การศึกษาทั้ง 3 ประเภทมีความเชื่อมโยง และ คล้ายคลึงกัน ทั้งในด้านของผู้เรียน ที่มีการเน้นให้เกิดความเท่าเทียมทางการศึกษา ไม่จำกัดประเภท

ของผู้เรียน เน้นให้ทุกคนได้รับการศึกษาตามความสนใจ ในด้านของกระบวนการเรียนการสอน กล่าวได้ว่า การตั้งเป้าหมาย วิธีการเรียนรู้ สถานที่ หลักสูตร เนื้อหา ระยะเวลา การวัดและประเมินผล ล้วนมีความยืดหยุ่น ไม่มีการกำหนดอย่างชัดเจน โดยยึดเอาผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ อีกทั้งการเรียนรู้ทั้ง 3 ประเภท ยังมีการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นหนึ่งในคุณลักษณะที่สำคัญของประชากรโลก ณ ปัจจุบันที่สามารถต่อยอดให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวทันยุคสมัยได้ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ สร้างประโยชน์ให้แก่ตนเอง และผู้อื่น อันจะนำไปสู่การสร้างความสุขในสังคมอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในอนาคตอันใกล้ ที่ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ เพราะฉะนั้น หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน สถาบัน สถานศึกษาในทุกระดับ ควรให้ความสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้แก่ผู้สูงอายุได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ จนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาดตนเอง และสังคมให้เกิดความสมดุลในการดำรงชีวิต ร่วมกันสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง

1.7 การเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ

1.7.1 รูปแบบการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ

การเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุในปัจจุบันถูกจัดขึ้นในรูปแบบที่หลากหลาย โดยส่วนมากถูกจัดขึ้นในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ก็ถือว่ายังไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควรในการเรียนดนตรีสำหรับเด็ก หนึ่งในสาเหตุ คือ เนื่องจากหลักสูตรที่เปิดทำการเรียนการสอนนั้น มีการเน้นกลุ่มเป้าหมายในผู้เรียนที่เป็นวัยเด็กหรือวัยรุ่น (ธมลวรรณ อยู่ดี, 2560) บางกรณีผู้ปกครองมักต้องการให้เด็กเรียนดนตรีมากกว่าที่จะเป็นความต้องการของเด็กเอง แต่ตรงกันข้ามกับการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของตัวเอง อีกทั้งผู้สูงอายุยังมีบุคลิกที่หลากหลายมากกว่าเด็ก รวมไปถึงมีอุปสรรคเฉพาะที่พบในผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ปัญหาทางด้านร่างกาย และ ปัญหาทางด้านจิตใจ (ภาวไล ดันจันทรพงศ์, 2549) ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาลักษณะผู้เรียน และเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในวัยผู้สูงอายุอย่างถึถ้วน จากปัจจัยต่าง ๆ จึงทำให้การเรียนดนตรีของผู้สูงอายุในประเทศไทยอาจไม่ได้รับความนิยมาเท่าที่ควร โดยในปัจจุบันโรงเรียนดนตรีนอกระบบ มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดการแข่งขันกันในวงกว้าง ดังนั้น การพัฒนา จัดการบริหารอย่างมีคุณภาพจึงจะทำให้สามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป (ถาวร วัฒนบุญญา, 2562)

โดยผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลจากโรงเรียนดนตรีเอกชนนอกระบบ 6 แห่งที่มีสาขาจำนวนมาก และมีการเปิดสอนในหลักสูตรที่หลากหลาย เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างหลักสูตร รวมถึง กลุ่มผู้เรียนที่เป็นเป้าหมายของแต่ละสถาบัน ดังนี้

ตารางที่ 4 ตารางแสดงการเรียนการสอนโรงเรียนดนตรีเอกชนนอกระบบในประเทศไทย

โรงเรียน / สถาบัน	รายละเอียด			การสอน	การสอน	การสอน	การสอน
	การสอน	การสอนปฏิบัติ	การสอน	ดนตรี	ดนตรี	ดนตรี	ดนตรี
	ปฏิบัติเครื่องดนตรีสากล และขับร้องสากล	เครื่องดนตรีไทย	ทฤษฎี และ โสตทักษะ	สำหรับเด็กเล็ก (1 - 7 ปี)	สำหรับเด็กโตและวัยรุ่น (7 - 18 ปี)	สำหรับผู้ใหญ่ (18 ปีขึ้นไป)	สำหรับผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)
1. โรงเรียนดนตรีสยามกลการ (YAMAHA Music School)	✓			✓	✓	✓	
2. สถาบันดนตรีเคพีเอ็น (KPN Music Academy)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
3. โรงเรียนดนตรีคาวาอิ (KAWAII Music School)	✓			✓	✓	✓	
4. สถาบันสอนดนตรีเพลย์ซาวด์ (PlaySound)	✓		✓	✓	✓	✓	
4. โรงเรียนดนตรีเมโลดี้พลัส (Melody Plus)	✓		✓	✓	✓	✓	
5. โรงเรียนดนตรีเอี่ยมอารีย์ (AUM AREE MUSIC SCHOOL)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	

ที่มา : ถาวร วัฒนบุญญา (2562); ธมลวรรณ อยู่ดี (2560)

จากตารางข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าโรงเรียนดนตรีเอกชนนอกระบบทั้ง 6 แห่งมีการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีสากล และขับร้องสากล เหมือนกันทั้งหมด โดยมีเพียง 2 แห่งที่มีการสอนปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย และมี 4 แห่งที่เปิดสอนรายวิชาทฤษฎี และโสตทักษะ ทางด้านกลุ่มผู้เรียน พบว่าโรงเรียน

ดนตรีเอกชนนอกระบบทั้ง 6 แห่ง มีการเปิดสอนดนตรีสำหรับเด็กในทุกระดับ และมีเพียง 4 แห่ง ที่เปิดสอนดนตรีสำหรับผู้ใหญ่ โดยในส่วนของ การเปิดสอนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) พบว่าไม่มีโรงเรียนใดที่จัดทำหลักสูตร หรือเปิดทำการสอนอย่างเป็นทางการ จากข้อมูลทั้งหมดจึงทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สถานการณ์การเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย ณ ปัจจุบัน กำลังอยู่ในขั้นวิกฤต และไม่ได้รับการสนับสนุนมากเท่าที่ควร ซึ่งการจัดการเรียนการสอนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุถือเป็นสิ่งสำคัญที่โรงเรียนดนตรีเอกชนนอกระบบทุกแห่งควรหันมาให้ความสนใจ และจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ ณ ปัจจุบัน เนื่องจากประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในอนาคตอันใกล้ ส่งผลให้จำนวนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายของโรงเรียนดนตรีเอกชนนอกระบบอาจมีการเปลี่ยนไปจากเดิม (ธมลวรรณ อยู่ดี, 2560)

ถึงแม้ว่าการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยในบริบทของโรงเรียนดนตรีเอกชนนอกระบบ อาจไม่ได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการมากเท่าที่ควรจากข้อมูลข้างต้น แต่สำหรับการเรียนดนตรีในรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัย กลับพบว่ามีหลายโครงการที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ทางดนตรีสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งยังพบว่ามีจำนวนกลุ่มผู้สูงอายุจำนวนมากให้ความสนใจกับการเรียนดนตรีตามอัธยาศัย และผู้วิจัยคาดว่าในอนาคตอันใกล้ จำนวนผู้สูงอายุที่สนใจด้านการเรียนดนตรีจะพุ่งสูงขึ้น โดยผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างโครงการ สมาคม และชมรมที่ทำการสอนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยจำนวนหนึ่งมาแสดง ดังนี้

โครงการดนตรีพลังบวก “วงป๊อปปี้” วงขับร้องประสานเสียงที่สร้างรอยยิ้ม และเสียงหัวเราะให้แก่ผู้สูงอายุ โดยมีจุดเริ่มต้นจากแนวคิดของ รองศาสตราจารย์ ดร.สุกรี เจริญสุข ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานมูลนิธิอาจารย์สุกรี เจริญสุข ต้องการอยากทำวงขับร้องหมู่สำหรับผู้สูงอายุทั่วประเทศ เนื่องจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุกรี เจริญสุข อยากเห็นผู้สูงวัยมีความสุขจากการได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ไม่ต้องการให้ผู้สูงวัยซึมเศร้า หดหู่ หรือรู้สึกไร้ค่าจากการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน อีกทั้งยังมีสาเหตุจากสถานการณ์ในสังคมไทยที่กำลังเผชิญวิกฤตด้านต่าง ๆ จากภาวะสังคมผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ดร.สุกรี และทีมงาน จึงเห็นความเหมาะสมในการนำเสียงเพลงมาช่วยเยียวยาจิตใจ โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงวัยในพื้นที่ชุมชนที่ห่างไกลความเจริญ และมีแผนดำเนินการทดลองกับกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนขนาดเล็ก โดยมีการลงพื้นที่สำรวจอย่างจริงจัง จนกระทั่งมาพบกับกลุ่มชมรมผู้สูงอายุที่ตำบลบ้านคา จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีการพบปะร่วมทำกิจกรรมกันอยู่แล้ว นำมาเป็นโมเดลนำร่อง โดยมีเป้าหมายในการขยายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ เมื่อทีมงานเข้าไปสอบถามข้อมูลเชิงลึกจากคนในพื้นที่ก็พบว่าผู้สูงอายุจำนวนมากมีภาวะซึมเศร้าจากปัญหาการเจ็บป่วยจากโรคประจำตัว รวมถึงมีความเครียดจากการวิตกกังวลที่เกิดขึ้นในบั้นปลายชีวิต แต่ผู้สูงอายุอีกจำนวนหนึ่งก็มีความร่าเริงแจ่มใส ชื่นชอบการทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ เพราะรู้สึกเหมือนชีวิตได้ปลดปล่อย โดยในปี พ.ศ.2562 โครงการได้เริ่มดำเนินการขึ้นตามแผนการ มีครูสอนร้องเพลงลงพื้นที่มาสอน และ

ทำกิจกรรมร่วมกันในพื้นที่ เฉลี่ยเดือนละ 1-2 ครั้ง จนกระทั่งเริ่มฟอร์มวงปล่อยแก็งขึ้นมาได้สำเร็จ ผลที่ได้รับตอบกลับมาเป็นไปในเชิงบวก โดยเฉพาะทางด้านสุขภาพทางจิตใจของผู้สูงอายุหลังเข้าร่วมโครงการที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ผลสำรวจพบว่า ผู้สูงอายุมีชีวิตชีวามากขึ้น ดูแลตัวเองมากขึ้น เกิดความภาคภูมิใจกับชีวิต เริ่มลงมือทำสิ่งที่ตัวเองชอบ จนนำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นต้น

ณ ปัจจุบัน วงปล่อยแก็ง ตำบลบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีสมาชิกโดยประมาณ 30-50 คน และได้เปิดตัวอย่างเป็นทางการเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ.2563 ภายหลัง วงปล่อยแก็ง ณ จังหวัดเชียงใหม่ก็ได้ถูกจัดตั้งขึ้นตามมา และเริ่มทำกิจกรรมการเรียนร้องเพลงร่วมกันผ่านช่องทางออนไลน์ โดยเหล่าสมาชิกผู้สูงอายุต่างมีแนวคิดร่วมกันว่า การมาร้องเพลง และทำกิจกรรมร่วมกัน นอกจากจะสร้างความสุขใจแล้ว ก็ยังทำให้ผู้สูงอายุไม่เป็นภาระให้กับลูกหลาน และอาจส่งผลดีในระดับประเทศอีกด้วย (มูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ไม่ทราบปี)

ศูนย์การเรียนรู้ทางดนตรีสำหรับผู้สูงอายุบ้านสมเด็จเจ้า (BSRU SENIOR MUSIC LEARNING CENTER) เป็นการจัดกิจกรรมทางดนตรีในหลากหลายรูปแบบที่เน้นการพัฒนา และเสริมสร้างสุขภาพทางด้านร่างกาย และจิตใจสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีความเป็นมาจากการจัดทำหลักสูตรร้องเพลงภายใต้โครงการบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในปี พ.ศ.2560-2561 โดยวิทยาลัยการดนตรี ได้รับมอบหมายให้จัดทำหลักสูตรร้องเพลงขึ้นมา และได้รับความนิยมจากผู้เข้าร่วมการอบรม โดยมีผู้สูงอายุเป็นเป้าหมายในการเข้าอบรม ณ ชุมชนเขตธนบุรี และเขตใกล้เคียงในกรุงเทพมหานคร จากนั้นในปี พ.ศ.2562 คณะอาจารย์จากวิทยาลัยการดนตรีได้รับทุนอุดหนุนวิจัยให้ดำเนินการศึกษาวิจัยด้านกิจกรรมดนตรีเพื่อพัฒนาทักษะดนตรี บุคลิกภาพ และพฤติกรรมของผู้สูงอายุในเขตธนบุรี จึงทำให้กิจกรรมดนตรีในรูปแบบดังกล่าว ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี ภายใต้โครงการบริการวิชาการเชิงพื้นที่ของวิทยาลัยฯ และมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ยังได้มีการขยายเขตพื้นที่การให้บริการด้านกิจกรรมดนตรีสำหรับผู้สูงอายุไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าฯ และมีวิสัยทัศน์เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพประชากรกลุ่มผู้สูงอายุให้มีความสามารถ และเสริมสร้างสุขภาพทางด้านร่างกาย และจิตใจ ส่งผลต่อทักษะการใช้ชีวิตในสังคม การเห็นคุณค่าในตนเอง และเกิดความมั่นใจในศักยภาพความสามารถของตนเอง (วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2562) โดยศูนย์การเรียนรู้ทางดนตรีสำหรับผู้สูงอายุบ้านสมเด็จเจ้าฯ ได้จัดทำกิจกรรม รวมถึงสร้างหลักสูตรการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุในรูปแบบต่าง ๆ มากมาย ทั้งนี้ ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างหลักสูตรที่ปรากฏในเว็บไซต์ทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่

1) หลักสูตรขลุ่ยเพียงออสำหรับผู้สูงอายุ (Thai Flute for Senior) : เป็นการเรียนรู้การเป่าขลุ่ยเพียงออด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านคลิปวิดีโอ

2) หลักสูตรขลุ่ยรีคอร์เดอร์สำหรับผู้สูงอายุ (Recorder for Senior Course) : เป็นการเรียนรู้การเป่าขลุ่ยรีคอร์เดอร์ด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์โดยใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านคลิปวิดีโอ

3) หลักสูตรร้องเพลงสำหรับผู้สูงอายุ (Singing Senior Course) : เป็นการเรียนรู้การร้องเพลงสำหรับผู้สูงอายุด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ โดยใช้วิธีการเรียนรู้ผ่านคลิปวิดีโอ และมีการส่งผลงาน โดยมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินทักษะการร้องแบบตัวต่อตัว

ชมรมไวโอลินเกษียณอายุ : อาจารย์กำแหง ทับงาม ครูไวโอลินอายุ 70 ปี ผู้มากด้วยประสบการณ์ และความสามารถทางดนตรี เป็นผู้ก่อตั้งชมรมไวโอลินเกษียณอายุ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการได้รับคำเชิญของอาจารย์ยุพา จิตตเกษม อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนตอนเมืองจตุรจินดา มอบหมายให้อาจารย์กำแหงจัดตั้งกลุ่มชมรมไวโอลินผู้สูงอายุขึ้น ประกอบกับแนวคิดที่ต้องการจะรวมกลุ่มผู้สนใจในดนตรี จัดตั้ง และฟอร์มวงผู้สูงอายุขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพียงเพื่อต้องการให้ดนตรีช่วยคลายเหงาให้ผู้สูงอายุ รวมถึงสนับสนุนให้กลุ่มผู้สูงอายุที่เกษียณแล้วได้ออกมาพบปะ และร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมทางดนตรีในยามว่าง ในขณะเดียวกัน อาจารย์กำแหง ทับงาม ต้องการสืบสานงานศิลปะ โดยเป็นอาสาสมัครนำเอาดนตรีมาบำบัดผู้ป่วย รวมทั้งมีการเปิดสอนดนตรีเพื่อเป็นวิทยาทานแก่เยาวชน และผู้สูงอายุ

ชมรมไวโอลินเกษียณอายุมีการรวมตัวกันเพื่อฝึกซ้อมดนตรีร่วมกัน โดยเฉพาะเมื่อมีงานแสดงต่าง ๆ เช่น งานคอนเสิร์ตการกุศล หรืองานเฉลิมฉลองกลุ่มเพื่อนต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่ทำให้เหล่าผู้สูงอายุได้ออกมาทำกิจกรรมร่วมกันแก้เหงาตามประสาชาวเกษียณ โดยประโยชน์ของการเล่นไวโอลินร่วมกันไม่ได้เป็นเพียงแค่การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แต่ยังช่วยฝึกสมาธิ ทำให้กลายเป็นผู้สูงอายุที่มีสุขภาพที่ดีอีกด้วย ซึ่งเหล่าสมาชิกต่างก็กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า การที่ได้กลับมาเล่นไวโอลินในวัยเกษียณอีกครั้ง ถือว่าเป็นการรื้อฟื้นความทรงจำดี ๆ เกี่ยวกับการเล่นไวโอลินอีกครั้ง นอกจากนี้ อาจารย์กำแหง ทับงาม ยังมีกลุ่มไวโอลินอื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่ง โดยสมาชิกในแต่ละกลุ่มได้มีโอกาสมาเล่นไวโอลินร่วมกัน ส่วนหนึ่งของโครงการอื่น ๆ เช่น โครงการสืบทอดไวโอลิน และวาดภาพสีน้ำสร้างสมาธิ โครงการสอนไวโอลินข้างถนน และโครงการไวโอลินเยาวชน ณ เกาะช้าง จ.ตราด กล่าวคือ ชมรมไวโอลินเกษียณอายุ และโครงการต่าง ๆ โดยอาจารย์กำแหง ทับงาม นับเป็นงานจิตอาสาเพื่อสังคม ที่มุ่งเน้นให้การเล่นดนตรี หรือการเล่นไวโอลินเป็นหนึ่งสิ่งในการช่วยเสริมสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในสังคมสูงวัยแห่งชุมชน (วันพรรษา อภิรัฐนันท์, 2560)

จากที่ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างการเรียนดนตรีในรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยจำนวนหนึ่ง ทำให้เห็นถึงความนิยมของการนำกิจกรรมทางดนตรีมาใช้ในการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของผู้สูงอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังได้รับความสนใจจากบุคคลภายนอก จึงทำให้ความสำคัญของการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุได้รับการยอมรับในแง่ของการนำมาใช้ประโยชน์สำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมากขึ้น

1.7.2 ประโยชน์ของการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ

จากการศึกษา ‘การเรียนการสอนเปียโนในผู้สูงอายุ’ โดย (ภาวไล ตันจันทร์พงศ์, 2006) พบว่า ประโยชน์ของการเรียนเปียโนสำหรับผู้สูงอายุสามารถสัมผัสได้โดยตรง เนื่องจากดนตรีมีประโยชน์ต่อร่างกาย และจิตใจ สามารถช่วยกระตุ้นการทำงานของสมอง ไม่เพียงแต่ให้ความเพลิดเพลินเท่านั้น ดังนั้น การส่งเสริม และสนับสนุนการเรียนเปียโนในผู้สูงอายุควรมีการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ดนตรีช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับ วิษญ์ บุญรอด และคณะ (2561) ที่สรุปผลจากการศึกษาความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมดนตรีร่วมกับผู้อื่น ไว้ว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้สูงอายุรายอื่น ๆ เนื่องจากกิจกรรมทางดนตรีได้สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนมากขึ้น ทำให้ผู้สูงอายุคลายเครียด เกิดความเพลิดเพลิน ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน อีกทั้งยังสามารถช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ครอบคลุมทั้งด้านสมาธิ ร่างกาย สังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมสูงวัยที่มีคุณภาพ

บทความวิชาการเรื่อง ‘ทัศนคติและมุมมองการสร้างความสุขจากดนตรีของผู้สูงอายุ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล’ โดย ช่อผกา กิระพล และสิริชัย ดีเลิศ (2560) กล่าวถึงประโยชน์ของดนตรีต่อผู้สูงอายุไว้ว่า การฟังดนตรีช่วยให้ผู้สูงอายุอารมณ์ดีขึ้น สุขภาวะด้านจิตใจดีขึ้น สามารถช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นให้ดีขึ้น อีกทั้งดนตรีมีส่วนช่วยในการพัฒนาสมอง อารมณ์ และจิตใจให้แก่ผู้สูงอายุ โดยกลุ่มผู้สูงอายุที่ชื่นชอบเสียงดนตรีจะมีความเชื่อว่าดนตรีสามารถช่วยให้จดจำเรื่องราวในอดีตได้ ในแง่ของการทำงาน ผู้สูงอายุก็มีการใช้ดนตรีเพื่อทำให้ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวในขณะที่ทำงาน เพิ่มสมาธิในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น โดยผู้สูงอายุแต่ละคนก็มีการสร้างแรงจูงใจจากการฟังแนวดนตรีที่ชอบแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุกรี เจริญสุข (2561) ที่กล่าวว่าดนตรีสามารถส่งผลต่อความรู้สึกของมนุษย์ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยในผู้สูงอายุผู้ที่ต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน อีกทั้ง ผู้สูงอายุยังพบว่าตนเองมีความสุขถึงแม้จะไม่ได้เล่นดนตรีก็ตาม สรุปได้ว่า ดนตรีถือเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ทั้งร่างกาย และจิตใจ

สตีฟ แฟลค (Steve Flack, ไม่ทราบปี) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากเว็บไซต์ในหัวข้อ ‘Study Finds Health Benefits of Learning an Instrument for Seniors’ เกี่ยวกับ การศึกษาประโยชน์ด้านการเรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ จากสถาบัน Western Sydney University’s MARCS Institute ที่มุ่งศึกษาในแง่การทำงานของสมอง พฤติกรรม และการพัฒนาในด้านต่าง ๆ จากการศึกษพบว่า การเล่นเครื่องดนตรี หรือร้องเพลง ส่งผลกระทบในด้านบวกสำหรับผู้สูงอายุ โดยนักวิจัยด้านดนตรี และจิตวิทยา ดร.เจนนิเฟอร์ แมคริตชี (Dr. Jennifer MacRitchie)

ได้ทำการทดลอง โดยให้กลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่เคยเล่นเปียโนมาก่อน เข้าร่วมเรียนวิชาเปียโนเป็นเวลา 6 อาทิตย์ และทำการสังเกตการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุในการดำเนินชีวิตประจำวัน และพบว่า ผลลัพธ์เป็นไปในเชิงบวกอย่างไม่น่าเชื่อ ถึงการเล่นเปียโนจะมีความซับซ้อน และจำเป็นต้องใช้สมาธิในการเล่นสูง รวมถึงเป็นการฝึกฝนกล้ามเนื้อ และร่างกาย แต่กลับทำให้ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมเกิดความสนุกสนานในการเรียนดนตรี จึงนับว่าเป็นความท้าทายทางด้านร่างกาย และจิตใจ ที่ถึงจะมีความซับซ้อน และยากลำบากในการเรียนเปียโน แต่กลุ่มผู้สูงอายุก็ยอมรับได้

เจนนิเฟอร์ แมคริตชี และคณะ (Jennifer MacRitchie et al., 2020) ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมการทดลอง สามารถปฏิบัติงานต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น เนื่องจากการทำงานร่วมกันระหว่างสมอง และกล้ามเนื้อถูกพัฒนาให้มีความแข็งแรงมากขึ้น นอกจากประโยชน์ทางกายภาพแล้วนั้น ยังพบว่าการเรียนเปียโนในครั้งนี้อย่างสร้างประโยชน์ในแง่ของการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอีกด้วย เพราะฉะนั้น การเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ดีแน่นอน จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ไม่ว่าผู้เรียนจะอยู่ในช่วงวัยใด ก็สามารถพัฒนาชีวิตให้เกิดสุขภาวะที่ดีจากการเรียนดนตรีได้อย่างแน่นอน เพราะฉะนั้นไม่สายเกินไปที่จะเริ่มเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ถึงแม้เป็นผู้สูงอายุ แต่ถ้าหากอยากเรียนดนตรีก็สามารถเป็นไปได้อย่างแน่นอน เพราะการเรียนดนตรีสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตในแง่ต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะในด้านของสังคม และจิตใจ

จากสถานการณ์สังคมสูงวัยที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ณ ปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน หนึ่งในนั้น คือ ด้านการศึกษา ซึ่งกลายเป็นเครื่องมือที่ต่อไปจะสามารถช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ รวมถึงการดูแลตนเองให้มีสุขภาวะที่ดีทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ โดยการศึกษาในระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ถือเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีพ ที่ซึ่งผู้สูงอายุสามารถเข้าร่วม และออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับตนเองได้ โดยหนึ่งในหลักการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุที่สำคัญ คือ ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ที่ประกอบด้วยสมมุติฐานการออกแบบเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ 4 ประการ รวมถึงทฤษฎีแห่งแรงจูงใจ บทบาทของผู้สอนที่มีหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitators) สอดคล้องกับการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) อีกด้วย ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นหลักการที่สามารถนำมาพัฒนาให้เกิดเป็นรูปแบบการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพได้อย่างไม่มีข้อจำกัด การเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุก็เช่นกัน ถือว่าเป็นหนึ่งในกิจกรรมนันทนาการที่สร้างประโยชน์มากมายให้แก่ผู้สูงอายุ โดยจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องพบว่า การเรียนดนตรีไม่ได้สร้างประโยชน์ให้เพียงผู้สูงอายุแค่ชั่วคราว แต่กลับส่งผลลัพธ์ในด้านบวกอย่างยั่งยืน โดยในปัจจุบันการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุที่ถูกจัดขึ้นอย่างเป็นทางการอาจไม่ได้รับความนิยมเท่าที่ควร แต่ก็มีหลายโครงการที่พยายามจัดการเรียนดนตรีให้เข้าถึงได้ง่ายในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเริ่มต้นจากภายในชุมชนเล็ก ๆ และมีแนวคิดที่จะขยายโครงการต่อไปในอนาคต ส่วน

โครงการที่จัดขึ้นสำเร็จแล้วก็ได้เสียงตอบรับที่ดีมากจากผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ มีประโยชน์หลายประการ และถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถช่วยให้สังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยทั้งในปัจจุบัน และอนาคตมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก ดนตรีทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ดี ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีให้แก่สังคม และการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ จะสามารถทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้อย่างยั่งยืนในสังคมไทยต่อไป

ตอนที่ 2 การสร้างหนังสือแบบเรียนไวโอลิน

การสร้างหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมที่ด้นั้นประกอบด้วยองค์ประกอบหลายประการ และจำเป็นต้องมีการศึกษาไปจนถึงการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำมาเป็นหลักในการสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุต่อไป โดยผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ และแนวคิดของแบบเรียนไวโอลินทั้งไทย และต่างประเทศ และนำมาสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 นิยามความหมาย และหลักการของหนังสือแบบเรียนไวโอลิน

กระทรวงศึกษาธิการ (2522) ได้ระบุถึงความเป็นมาของคำว่าหนังสือ โดยในอดีตก่อนหลักสูตรพุทธศักราช 2521 มักเรียกชื่อหนังสือว่า แบบเรียน และเปลี่ยนมาใช้ว่า หนังสือเรียน ตามหลักสูตรตั้งแต่พุทธศักราช 2521 เป็นต้นมา โดยมีลักษณะเป็นรูปเล่ม เป็นแผ่นหรือเป็นชุดก็ได้ บางครั้งมีการใช้ชื่อเรียกต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือเรียน แบบเรียน แบบสอนอ่าน หนังสืออ่าน หนังสือประกอบการเรียน เป็นต้น (ปราณี ปราบริปู และคณะ, 2560) อีกทั้ง เบญจวรรณ สุนทรากุล (2550) ได้กล่าวถึงคำว่าแบบเรียน ไว้ว่า ในพจนานุกรม พ.ศ.2493 มักใช้คำว่าตำรามากกว่าคำว่าแบบเรียน และให้ความหมายคำว่าตำราไว้ว่า คือแบบแผนที่ว่าด้วยวิชาการต่าง ๆ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า คำว่า ตำรา และแบบเรียนต่างมีความหมายคล้ายกัน จนกระทั่งปัจจุบัน คำว่าตำรา และแบบเรียนเริ่มมีความหมายต่างกันบริบทใหม่ และถูกจำแนกออกจากกัน โดยคำว่า ตำรา หมายถึงหนังสือที่ว่าด้วยกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ส่วนแบบเรียน หมายถึง หนังสือที่ให้นักเรียนใช้ในชั้นเรียน จึงทำให้ปัจจุบันนิยมใช้คำว่าหนังสือแบบเรียน ซึ่งหมายถึง หนังสือใด ๆ ก็ตามที่ใช้ในการสอน หรือเป็นหนังสือที่เกี่ยวข้องกับวิชาที่กำหนดไว้ในการเรียน โดยจำเป็นต้องมีการจัดเรียงลำดับอย่างมีระเบียบ เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์ที่สำคัญในการเรียนรู้ (Good, 1973 อ้างถึงใน กิจจา ตรีสาม, 2544)

นอกจากนี้ พันพิน (ไม่ปรากฏนามสกุล, 2557) ได้ให้ความหมายของคำว่า แบบเรียน หรือหนังสือเรียน (Textbooks) ไว้ว่า คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดใช้สำหรับการเรียน มีสาระตรงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรอย่างถูกต้อง หรืออาจจะมีลักษณะเป็นเล่ม, แผ่น หรือเป็นชุดก็ได้ นอกจากนี้ แบบเรียน ยังสามารถเรียกได้ในชื่อต่าง ๆ ได้แก่ หนังสือเรียน, แบบเรียน, แบบสอนอ่าน, หนังสืออ่าน, หนังสือประกอบการเรียน และ ชุดการสอน ซึ่งมีความหมาย และวิธีการนำไปใช้งานคล้าย

กับคำว่าแบบเรียน โดย ญัฐพร ผกาหลง (2552) ได้สรุปว่า ชุดการสอน หมายถึง การผลิต และรวบรวม สื่อผสมต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นไว้สำหรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน หรือเพื่อใช้ในการเรียนการสอนเนื้อหา เฉพาะอย่างมีระบบ และจำเป็นต้องมีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ สื่อการสอน กระบวนการเรียนการสอน การวัดผล และประเมินผล นอกจากนี้ ชุดการสอน ยังสามารถนำไปใช้สอน กับผู้เรียนในกลุ่มที่มีจำนวนหลากหลาย หรือใช้ประกอบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งหากใช้คู่มือ หรือ แผนการสอน รวมถึงการวัดประเมินผลต่าง ๆ ควบคู่ไปด้วยกัน จะทำให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพมาก ขึ้น

โดยสรุปแล้วแบบเรียน หรือหนังสือเรียน หมายถึง สิ่งที่น่ามาใช้ประกอบการเรียนการสอนใน วิชาเรียน ซึ่งจำเป็นต้องมีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระ โดยมักมีลักษณะเป็น รูปเล่ม, เป็นแผ่น หรือเป็นชุด บางครั้งมีการใช้ชื่อเรียกต่าง ๆ ได้แก่ ตำราเรียน หนังสือเรียน แบบเรียน หนังสือประกอบการเรียน และชุดการสอน เป็นต้น

นอกจากนี้ หนังสือ และแบบเรียนยังมีประเภทอื่น ๆ อีกมากมาย ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ใน การนำไปใช้ โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้คำว่าแบบเรียนเสริมสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากนิยามความหมาย และรูปแบบการนำมาใช้งานมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในงานวิจัยมากกว่า โดยผู้วิจัยได้ ทำการศึกษา และรวบรวมนิยามความหมายของแบบเรียนเสริมมาดังนี้

กิจจา ตรีสาม (2544) ได้ให้ความหมายของ หนังสือเรียนอ่านประกอบ (Supplementary Textbook) ว่า เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตร โดยมีการส่งเสริมการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ พันพิน (2557) ที่กล่าวว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม (Supplementary Book) คือ หนังสือที่ใช้สำหรับการค้นคว้าเพิ่มเติมต่อเนื้อหาบทเรียน โดยมีการให้รายละเอียด ของเรื่องต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากหนังสือหลักที่ใช้ในการเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น โดยหลักการนี้ยังมีความสอดคล้องกับ หนังสือเสริมประสบการณ์ ซึ่งเป็นหนังสือที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ และทักษะต่าง ๆ โดยมีการคำนึงถึงประโยชน์ในด้านการศึกษาหาความรู้ ควบคู่ไปกับความ สนุกสนานเพลิดเพลิน และถือเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนหลักให้กว้างขึ้น นอกจากนี้ เรวดี หน่อสาร (2552) (อ้างถึงใน พันพิน, 2557) ยังมีการใช้คำว่าแบบฝึกหัดเสริมทักษะ โดยได้อธิบาย ว่า แบบฝึก คือ หนึ่งในสื่อที่ใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สำคัญอย่างหนึ่ง โดยจัดทำขึ้นเพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกฝน และเพิ่มทักษะหลังจากที่นักเรียนได้เรียนเนื้อหาหลักไปแล้ว โดยหลักการของแบบฝึก คือ การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในทักษะที่ได้เรียนมากขึ้น

โดยจากการศึกษาถึงนิยามความหมาย และหลักการของหนังสือแบบเรียนเสริม ทำให้ผู้วิจัย พบว่าหลักการ และวิธีการใช้งานไม่ต่างกับหนังสือแบบเรียนโดยปกติมากเท่าไร เพียงแต่หนังสือ แบบเรียนเสริมจะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมสร้างทักษะ ความรู้ ความสามารถของผู้เรียนเพิ่มเติมจากบทเรียน หลัก หรือเป็นสิ่งที่ให้ผู้เรียนได้ทบทวนเนื้อหาสาระหลังจากการเรียนในบทเรียน เป็นต้น

ในส่วนของหนังสือไวโอลินเสริม หรือหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริม เป็นการนำเอาหลักการ และแนวคิดต่าง ๆ ของหนังสือแบบเรียนที่ได้กล่าวไปข้างต้นมาเป็นแนวทาง ซึ่งจะมีความแตกต่างที่ วัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระ โดยหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมจะเน้นสร้างทักษะต่าง ๆ ให้แก่ผู้ เรียน และมีการเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง จนนำไปสู่การฝึกซ้อม และการ เรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม และถูกต้องตรงตามเนื้อหาในหนังสือแบบเรียน โดย พิชรพันธ์ สม บัญธนนท์ (2564) ได้กล่าวว่าลักษณะของแบบเรียนมักจะขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของแต่ละวิชา โดยจะ ต่างกันในเรื่องเนื้อหาที่ถูกออกแบบมาให้ส่วนประกอบต่าง ๆ เหมาะสมกับการเรียนการสอน

ตีตงถัง (Tee Tong Tang, 2017) ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง Violin Curriculum Incorporating Visual, Aural and Kinesthetic Perceptual Learning Modalities โดยกล่าวถึงความสำคัญของ หนังสือแบบเรียนไวโอลิน หรือหลักสูตรไวโอลิน ระบุว่า การศึกษาหลักสูตรไวโอลินมีความสำคัญเพราะ สามารถช่วยให้ครูผู้สอนไวโอลินระดับเบื้องต้นได้ทราบถึงองค์ประกอบของการสอน โดยสามารถใช้เป็น รายการตรวจสอบองค์ประกอบในการเรียนทักษะไวโอลินระดับเบื้องต้นของครูผู้สอนได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้แน่ใจว่าการถ่ายทอดเนื้อหาสาระครอบคลุมทุกแง่มุมของการเรียนไวโอลิน โดยครูผู้สอนอาจ ปรับเปลี่ยนองค์ประกอบในหลักสูตรให้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน มากที่สุด โดยให้คำนึงถึงการเรียนรู้ที่มุ่งเน้น การฟัง การมองเห็น และการเคลื่อนไหว ควบคู่กับ องค์ประกอบทางดนตรีต่าง ๆ เช่น จังหวะ การอ่านโน้ต เทคนิคมือซ้าย และมือขวา ไปจนถึงการสร้าง แบบฝึกหัดต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นการทำงานของร่างกายเพื่อให้สามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ แจน คาเรน แดเนียล การ์เวอร์ริค (Jan karen daniel garverick, 1998) ที่ได้กล่าวถึง ความสำคัญของหลักสูตรเครื่องสาย (String) ที่มีเป้าหมายชัดเจน และครูผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาถึง รายละเอียด ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตร หรือการพัฒนารายวิชาเครื่องสาย Rolland and Colwell (1966) ได้กล่าวว่าการพัฒนาหลักสูตรควรเป็นไปตามระบบที่เน้นการเคลื่อนไหวอย่างเป็นธรรมชาติของ ผู้เรียน ปราศจากความตึงเครียด และคำนึงถึงเทคนิคพื้นฐานของผู้เรียน ดังนั้นจึงเกิดแนวคิดที่ให้ ความสำคัญกับวิธีการเรียนรู้ หรือหลักสูตร เนื่องจากสมมุติฐานที่ว่า หากหลักสูตร หรือวิธีการเรียนการ สอนสำหรับเครื่องสายมีความเป็นระเบียบ ควบคู่กับทักษะที่เน้นการเคลื่อนไหวอย่างเป็นธรรมชาติของ ร่างกาย จะสามารถทำให้ผู้เรียนมีทักษะการบรรเลงที่ดียิ่งขึ้น ดังนั้น การเลือกใช้หนังสือแบบเรียนให้ เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะสามารถช่วยพัฒนาทักษะให้แก่ผู้เรียนได้ หากแต่การเลือกใช้ควรคำนึงถึง องค์ประกอบที่ต่างกันตามจุดประสงค์ในการเรียนนั้น ๆ นอกจากนี้ Nicole Elizabeth Cody (2015) ได้ ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง A Technical method for the high school string classroom: priorities and presentation of essential skills และทำการศึกษาหนังสือแบบเรียน และแบบฝึกเทคนิคสำหรับ เครื่องสายหลายประเภท ทำให้พบว่ามีการจัดเรียงที่ช่วยพัฒนาทักษะ และเทคนิคการบรรเลง เครื่องสายสำหรับนักเรียน จนสามารถนำมากำหนดเป็นแนวทาง ทำให้ค้นพบหลักการสำคัญในการเรียน

และพบว่าสิ่งใดที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งหากทักษะของผู้เรียนได้รับการพัฒนาจะสามารถส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจการเรียนรู้ของตนเองได้ดียิ่งขึ้นในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเทคนิคการบรรเลง ด้านการฝึกซ้อม และองค์ประกอบของดนตรีต่าง ๆ เป็นต้น และเมื่อผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้จนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง อาจนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองต่อไป

จากข้อมูลดังกล่าวไปข้างต้น สรุปได้ว่า หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลิน มีหลักการคล้ายคลึงกับหนังสือ และแบบเรียนทั่วไปที่ใช้ประกอบการเรียน เพียงแต่ต่างที่จุดประสงค์ และเนื้อหาสาระที่มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาทักษะการบรรเลงไวโอลิน ซึ่งหนังสือแบบเรียนไวโอลินแต่ละประเภทก็มีความแตกต่างกันที่ระดับทักษะ และเนื้อหาที่มีความยาก-ง่ายตามลำดับ โดยการเลือกใช้หนังสือแบบเรียนไวโอลินให้เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ครูผู้สอนควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในหนังสือแบบเรียนว่าสอดคล้องกับจุดประสงค์ และทักษะของผู้เรียนหรือไม่ และหากครูผู้สอนได้ทำการศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ เป็นอย่างดี ก็จะสามารถทำให้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยในปัจจุบัน หนังสือแบบเรียนไวโอลินมีจำนวนมาก และมีความหลากหลาย ทำให้การเลือกสรรหนังสือแบบเรียนที่เหมาะสมกับผู้เรียนเป็นสิ่งที่ยาก และจำเป็นต้องศึกษาถึงรายละเอียดอย่างถี่ถ้วน โดยในการเรียนการสอนไวโอลินระดับเริ่มต้นในประเทศไทย ก็มีการใช้หนังสือแบบเรียนไวโอลินเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทย และทำการสรุปหลักการสำคัญ ดังนี้

2.1.1 หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทย

หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทยมีหลายประเภท แตกต่างกันไปตามการเลือกใช้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้มากที่สุด โดยพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ประเภทของผู้เรียน ระดับทักษะ วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมส่วนหนึ่งของหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทยตามข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ และหาลักษณะเด่นที่คล้ายคลึงกัน เพื่อการนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบหนังสือแบบเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

พัชรพันธ์ สมบุญตนนท์ (2564) ได้ทำการสำรวจหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นจากครูไวโอลินในประเทศไทยที่ใช้ในการสอนไวโอลิน จำนวน 32 ท่าน โดยจากการสำรวจสรุปได้ว่ามีหนังสือแบบเรียน 5 เล่ม ที่นิยมใช้ในการสอนไวโอลินระดับเริ่มต้น ได้แก่

1) หนังสือแบบเรียนซุซูกิไวโอลินสคูล เล่ม 1 (Suzuki Violin School : Volume 1) กำเนิดขึ้นในปี ค.ศ. 1978 โดย ดร. ซินนิชิ ซุซูกิ (Dr. Shinichi Suzuki) นักการดนตรีศึกษา และนักไวโอลิน โดยหนังสือแบบเรียนซุซูกินั้นเป็นอีกหนึ่งหนังสือแบบเรียนที่ได้รับความนิยมในระดับโลก นอกจากหนังสือแบบเรียนไวโอลินที่โด่งดัง ก็ยังมีการสร้างหนังสือแบบเรียนดนตรีสำหรับเครื่องดนตรี

อื่น ๆ ด้วย หนังสือแบบเรียนไวโอลินของซูซูกิมีการจัดทำแบบเรียงลำดับจากระดับเริ่มต้นไปจนถึงระดับสูง ทั้งหมด 10 เล่ม ด้วยกัน และมีการจัดอบรมครูโดยสมาคมทาเลนต์เอดดูเคชัน (Talent Education) เพื่อให้ครูสามารถสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของแบบเรียน และสอดคล้องตามแนวทางของซูซูกิ โดยหนังสือแบบเรียนไวโอลินของซูซูกิประกอบด้วย หนังสือ และแผ่นซีดีที่บรรจุเพลงบรรเลงเปียโนประกอบทั้งหมด 17 เพลง และแบบฝึกหัด โดยผู้วิจัยจำแนกประเภทของบทเพลงออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) เพลงพื้นบ้านของทางตะวันตก ซึ่งเป็นเพลงที่มีทำนองคุ้นหู และได้รับความนิยมในเด็ก 2) เพลงที่ ดร. ซินนิชิ ซูซูกิ เป็นผู้ประพันธ์ ซึ่งเป็นเพลงที่เน้นฝึกทักษะเทคนิคต่าง ๆ และเป็นเพลงที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความท้าทายในการเล่นเพลงถัดไป 3) เพลงคลาสสิกจากยุคบาโรก โดยเป็นเพลงที่มีองค์ประกอบทางดนตรีซับซ้อนมากขึ้น นอกจากบทเพลง 3 ประเภทนี้ ยังมีแบบฝึกหัดนี้ว และเทคนิคการใช้คันชักสอดแทรกอยู่ตลอด นอกจากนี้ จุดประสงค์ของหนังสือแบบเรียนไวโอลินของซูซูกิ เล่มที่ 1 คือเน้นฝึกการฟัง และสร้างแรงจูงใจภายในเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรักในการเล่นดนตรี สอดคล้องกับ ญัตพร ผกาหลง (2552) ที่กล่าวถึงการเรียนการสอนไวโอลินของซูซูกิ (Suzuki) ว่าเป็นการสอนไวโอลินที่มีชื่อเสียงมาก และมุ่งเน้นแนวคิดที่เด็กสามารถเรียนรู้ไวโอลินได้เหมือนการเรียนรู้ภาษาพูดจากแม่ โดยนำแนวคิดนี้มาเป็นหัวใจหลักในการสอนที่เรียกว่า "Mother Tongue Method"

2) หนังสือแบบเรียนเอเช็นต์เอลิเมนต์สำหรับเครื่องสาย ไวโอลิน เล่ม 1 (Essential Element for String Violin Book) จัดทำขึ้นโดย มิเชล อเร็น (Michael Allen) โรเบิร์ต กิลเลสปี (Robert Gillespie) และ พาเมลา เทเลจอห์น เฮลส์ (Pamela Tellejohn Hayes) โดยหนังสือแบบเรียนมีทั้งหมด 3 เล่ม อีกทั้งยังสามารถใช้ได้ทั้งการเรียนเดี่ยว และกลุ่ม นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำหนังสือแบบเรียนสำหรับเครื่องสายอื่น ๆ อีกด้วย ในส่วนของสื่อประกอบ มีการจัดทำหนังสือเปียโนสำหรับเล่นประกอบ คู่มือครู และแผ่นซีดี อีกทั้งยังสามารถเข้าถึงไฟล์เพลงประกอบได้ในเว็บไซต์ โดยในหนังสือแบบเรียนมีการใช้บทเพลงสลับกับแบบฝึกหัดรวมทั้งหมด 195 บท โดยมักเป็นบทเพลงสั้น ๆ ที่มีการเล่นเดี่ยว และการเล่นเป็นคู่ จุดเด่นของหนังสือแบบเรียนนี้ คือ การสอดแทรกประวัติศาสตร์ทางดนตรี การอธิบายสัญลักษณ์ดนตรี รวมถึงเนื้อหาทฤษฎีดนตรี ที่มีใช้ภาพประกอบเพื่อเพิ่มความน่าสนใจอีกด้วย

3) หนังสือแบบเรียนซัคแมนแฮร์สเล่ม 1 (Sassmannshaus book 1) จัดทำขึ้นโดย อีคอน ซัคแมนแฮร์ส (Kurt Sassmannshaus) นักไวโอลินชาวเยอรมัน โดยหนังสือแบบเรียนนี้ได้รับความนิยมมากในประเทศเยอรมนีหนังสือแบบเรียนมีทั้งหมด 4 เล่ม สำหรับผู้เล่นไวโอลินระดับเริ่มต้น โดยมุ่งเน้นสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เล่น และมีการใช้ภาพประกอบ ร่วมกับบทเพลงที่คำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียน จุดเด่นคือการใช้โน้ตในบรรทัด 5 เส้น ที่มีขนาดใหญ่ ร่วมกับการใช้บัตรคำตัวโน้ต ภายใน

หนังสือแบบเรียนมีการใช้บทเพลง และแบบฝึกหัดสั้น ๆ ที่ไม่ซับซ้อนมาก โดยเน้นพัฒนาเทคนิคระดับเบื้องต้นต่าง ๆ เช่น การสืสายเปล่า การกดนิ้ว การข้ามสาย การใช้คันชักแบบต่าง ๆ รวมถึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับสัญลักษณ์ดนตรีต่าง ๆ ที่ใช้ในไวโอลิน

4) หนังสือแบบเรียนอีต้า โคเฮน เล่ม 1 (Eta Cohen Violin Method Book 1) จัดทำโดย อีต้า โคเฮน (Eta Cohen) ครูไวโอลินที่ทำการสอนในประเทศแถบยุโรป สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ หนังสือแบบเรียนมีทั้งหมด 4 เล่ม ประกอบด้วย 30 บทเรียน เรียงลำดับจากง่ายไปยาก โดยประกอบด้วยบทเพลง แบบฝึกหัด สัญลักษณ์ทางดนตรี อีกทั้งยังมีภาพประกอบ และคำอธิบายต่าง ๆ อย่างชัดเจน จุดเด่นของหนังสือแบบเรียนอีต้า โคเฮน เล่ม 1 คือการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถผลิตเสียงออกมาได้อย่างมีคุณภาพ สังกัดได้จากบทเพลงแรก ๆ ที่เน้นให้ผู้เรียนสืสาย ดี และเอ เนื่องจากการง่ายต่อการสร้างโทนเสียงที่ดี อีกทั้งยังมีการเพิ่มเทคนิคที่ยากขึ้นในท้ายบทเรียน เช่น การสร้างเสียงดังเบา และเทคนิคของคันชักในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

5) หนังสือแบบเรียนอนุญอเดย์สำหรับไวโอลิน เล่ม 1 (A Tune A Day For Violin) จัดทำโดย ซี พอล เฮร์เฟอร์ (C. Paul Herfurth) ถือเป็นหนังสือแบบเรียนไวโอลินเล่มแรกที่มีการใช้เพลงพื้นบ้าน และเพลงศาสนาในหนังสือแบบเรียน โดยหนังสือแบบเรียนอนุญอเดย์มีทั้งหมด 3 เล่ม เรียงตามลำดับความง่ายไปยาก จุดเด่นของหนังสือแบบเรียน คือมีการสอดแทรกแบบฝึกหัดทฤษฎีดนตรีลงไป และมีการแบ่งบทเรียนออกเป็น 5 สัปดาห์แบบทางเลือก และ 25 สัปดาห์แบบหลัก โดยประกอบด้วยบทเพลง และแบบฝึกหัดสั้น ๆ ซึ่งในสัปดาห์ต้น มีการแนะนำให้ผู้เรียนได้รู้จักสืสายเปล่าจากการสื ประกอบกับสัญลักษณ์ทางดนตรีต่าง ๆ เน้นฝึกทักษะการฟัง ในสัปดาห์ถัดมา เป็นการแนะนำการกดนิ้ว การใช้เครื่องหมายเชื่อมเสียง (Slur) การเล่นในบันไดเสียงต่าง ๆ ตามลำดับความง่ายต่อไป และในสัปดาห์สุดท้าย จะเป็นการบรรเลงในรูปแบบการรวมวงที่เน้นฝึกทักษะการฟัง และการเล่นร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น

นอกจากนี้ ญัฐพร ผกาหลง (2552) ได้มีการกล่าวถึงวิธีการสอนไวโอลิน และหนังสือแบบเรียนไวโอลินที่เป็นที่ยอมรับ และมีอิทธิพลอย่างมาก ลำดับที่หนึ่ง ได้แก่ หนังสือ เดอะ แกรนด์ คอร์ส ออฟ ไวโอลิน เพลย์อิง (The Graded Course of Violin Playing) ตีพิมพ์ในปี ค.ศ.1926 โดยครูสอนไวโอลิน และนักไวโอลินชื่อดัง ลีโอพอลด์ อาว์ (Leopold Auer) โดยประกอบด้วย 8 เล่ม เล่มที่ 1 เน้นพื้นฐานในการใช้คันชัก และการเล่นสืสายเปล่า (Open String) เล่มที่ 2 เป็นการเรียนรู้การใช้นิ้วในตำแหน่งที่ 1 (1st Position) เล่มที่ 3-4 เป็นการเพิ่มทักษะการใช้คันชักในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการบรรเลงในบันไดเสียง ต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังสอดแทรกบทเพลงคลาสสิก และบทเพลง

พื้นเมืองที่ถูกออกแบบมาสำหรับการเล่นสองคน (Duet) ส่วนเล่มที่ 5-6 เน้นการฝึกกดนิ้วในตำแหน่ง (Position) ที่สูงขึ้น และเล่มที่ 7 เป็นการใช้คันชัก (Bowling) ที่มีความยากขึ้น เล่มสุดท้าย เล่มที่ 8 เป็นการฝึกฝนเทคนิคขั้นสูงที่มีความหลากหลายในแบบต่าง ๆ โดยมีการใช้หนังสือเรียนอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น แบบฝึกหัดครอยท์เซอร์ (Kreutzer) หรือ แบบฝึกหัด 40 บท ของ โรด (40 Etude; Rode)

หนังสือแบบเรียนลำดับที่สอง ได้แก่ Principles of violin playing and teaching ตีพิมพ์ในปี ค.ศ. 1962 โดย อิวาน กาลาเมียน (Ivan Galamian, 1962) นักไวโอลิน และครูไวโอลินชื่อดัง ภายในหนังสือได้กล่าวถึง 3 สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการเรียนการสอนไวโอลิน ได้แก่ 1) กฎระเบียบที่เข้มงวด 2) การสอนเทคนิคการเล่นที่หลากหลาย 3) การควบคุมกล้ามเนื้อมากกว่าการสอนด้านสรีระร่างกาย นอกจากนี้ เรื่องของจิตใจก็มีความสำคัญเช่นกัน เพราะสามารถทำให้ควบคุมกล้ามเนื้อได้ อีกทั้ง การมีพื้นฐานที่ดีควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของเสียง ระดับเสียง และจังหวะ โดยการใช้การฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอเป็นหลัก (ณัฐพร ผกาหลง, 2552)

ลำดับสุดท้าย ได้แก่ หนังสือไวโอลินยามาฮาสำหรับขั้นต้น (Yamaha Violin Instructor's Manual) (2006) เป็นหนังสือแบบเรียนไวโอลินขั้นต้นที่มีการเล่นแบบเดี่ยว และการเล่นเป็นวง (Ensemble) โดยมีวัตถุประสงค์หลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็น 1. ท่าทางการเล่น (Posture) 2. ระดับเสียง (Intonation) 3. จังหวะ (Tempo) 4. การใช้คันชักในรูปแบบต่างๆ (Bowling) 5. การใช้สัดส่วนของคันชัก (Upper & Lower Half Bow) 6. ลักษณะของเสียงสั้น-ยาว (Articulation) 7. การแสดงออกด้านอารมณ์ของบทเพลง (Dynamic) 8. การใช้นิ้ว และการเปลี่ยนตำแหน่งของนิ้วต่าง ๆ (Fingering) โดยหนังสือแบบเรียนไวโอลินยามาฮาทั้งหมด 3 เล่ม เรียงลำดับจากยากไปง่าย 3 ระดับ มีเนื้อหา ดังนี้ 1. บันไดเสียง (Scale) 2. บทเพลง (Repertoire) โดยแบ่งออกเป็น บทเพลงเดี่ยว (Solo) บทเพลงคู่ (Duet) และ บทเพลงกลุ่ม (Ensemble) 3. แบบฝึกหัด (Exercise) เทคนิคต่าง ๆ เช่น การใช้นิ้ว และการใช้คันชัก อีกทั้งภายในเล่มยังมีแผ่นซีดี (CD) บทเพลงประกอบการเรียน เพื่อเน้นให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียน เป็นต้น (ณัฐพร ผกาหลง, 2552)

นอกจากนี้ สุพจน์ ยุคลธรรวงศ์ (2540) ได้กล่าวถึงการสอนไวโอลินในระดับอุดมศึกษาที่ส่วนใหญ่นำหลักสูตรของ ซูซูกิ (Suzuki) มาเป็นคู่มือการสอนไวโอลิน ซึ่งสรุปได้ว่าการนำหลักสูตรของซูซูกิมาใช้เป็นคู่มือการสอนในระดับอุดมศึกษาควรได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับศักยภาพของนิสิต โดยพบว่ามีข้อบกพร่องที่มีตัวเลขของนิ้วกำกับ (Fingering) และปัญหาอื่น ๆ อย่างไรก็ตามการนำหลักสูตรของซูซูกิมาใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาได้ ครูผู้สอนต้องเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับบทศึกษาเฉพาะกรณี (Etude) ให้เหมาะสมกับนิสิตนักศึกษาแต่ละบุคคล โดยส่วนใหญ่

ครูผู้สอนไวโอลินมักมีตำราเกี่ยวกับบทศึกษาเฉพาะกรณีจำนวนน้อย และขาดการวิเคราะห์ระดับความยากง่ายของแต่ละเพลง (Graded Pieces) ทำให้การนำหลักสูตรการสอนไวโอลินของซุซูกิ (The Suzuki Method) มาประกอบการใช้สอน ครูผู้สอนจำเป็นจะต้องศึกษาวิธีการเรียนการสอนเฉพาะกรณี โดยเฉพาะผู้เรียนในวัยอุดมศึกษา

ภทิศ ทรัพย์สุนทร (2558) ได้ทำการสำรวจ และพบว่า ณ ปัจจุบันไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายที่กำลังได้รับความนิยมอย่างมากทั้งโรงเรียนในระบบ และนอกระบบ โดยการจัดการเรียนการสอนไวโอลินในประเทศไทยนั้นมีการใช้หนังสือแบบเรียนที่หลากหลายหลักสูตร เช่น หนังสือแบบเรียนซุซูกิไวโอลินสคูล (Suzuki Violin School), หนังสือแบบเรียนอนุญอเคย์สำหรับไวโอลิน (A Tune A Day For Violin), หนังสือแบบเรียนสตริงลี สตริง (Strictly Strings), หนังสือแบบเรียนอีต้า โคเฮน (Eta Cohen Violin Method), หนังสือแบบเรียนไวโอลินกาโต ฮาวาส (kato havas), หนังสือแบบเรียนไวโอลินอ็อตโต แลงเจย์ (otto langey), หนังสือแบบเรียน และแบบฝึกหัดของคาร์ล เฟลช (Carl flesh) และ หนังสือแบบเรียนไวโอลินยามาฮา (Yamaha) สอดคล้องกับ วิจิตร ตรีมิตรการผล (2559) ที่กล่าวถึงหนังสือแบบเรียนไวโอลินที่โรงเรียนส่วนมากมักใช้ในการสอนไวโอลิน ได้แก่ หนังสือแบบเรียนซุซูกิไวโอลินสคูล (Suzuki Violin School) ส่วนแบบฝึกหัดที่ช่วยพัฒนาการเล่นบันไดเสียง (Scale) เช่น หนังสือแบบเรียนของ คาร์ล เฟลช (Carl flesh) และ หนังสือแบบเรียนของ อิวาน กาลาเมียน (Ivan Galamian) ซึ่งหนังสือแบบเรียน และแบบฝึกหัดที่ได้กล่าวไปข้างต้น มักเป็นหนังสือแบบเรียนที่ถูกคัดเลือกโดยครูผู้สอน โดยเลือกให้เหมาะสมกับระดับทักษะของผู้เรียน และหนังสือแบบเรียนที่นิยมนำมาใช้ในโรงเรียนทั่วไปมากที่สุด ได้แก่ หนังสือแบบเรียนซุซูกิไวโอลินสคูล

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้พบว่าการเรียนการสอนไวโอลินระดับเริ่มต้นในประเทศไทย มีการใช้หนังสือแบบเรียนที่หลากหลายควบคู่กับสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ทั้งในวิชาไวโอลินในโรงเรียนดนตรีเอกชนนอกระบบ และวิชาดนตรีในโรงเรียนในระบบ ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่ได้รับความนิยมมากที่สุด 5 เล่ม โดยมีความแตกต่าง และคล้ายคลึงกันหลายด้าน ทั้งในด้านหลักการ แนวคิด องค์ประกอบ สื่อการสอน เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอสรุปส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทย 5 เล่ม และนำเสนอออกมาในรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 5 ตารางแสดงส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทย

ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทย					
แบบ เรียน	หนังสือแบบเรียนซุซูกิ ไวโอลิน สคูล เล่ม 1 (Suzuki Violin School: Volume 1 Revised Edition)	หนังสือแบบเรียนเอเช็นต์ เชยลอลิเมนต์สำหรับ เครื่องสาย ไวโอลินเล่ม 1 (Essential Element for String Violin Book 1)	หนังสือแบบเรียนอีต้า โค เฮน เล่ม 1 (Eta Cohen Violin Method Book 1)	หนังสือแบบเรียนอูโน เดย์สำหรับไวโอลิน เล่ม 1 (A Tune A Day For Violin)	หนังสือไวโอลินสำหรับ ขั้นต้น เล่ม 1 (Yamaha Violin Instructor's Manual, Book 1)
ปีที่ตีพิมพ์	ค.ศ. 2007	ค.ศ. 2004	ค.ศ. 2003	ค.ศ. 1961	ค.ศ. 2008
จำนวนหน้า	47	49	32	32	60
จำนวน เพลง	17	95	56	64	27
สื่อประกอบ	1. หนังสือเปียโนสำหรับ เล่นประกอบ 2. แผ่นซีดีเปียโนสำหรับ เล่นประกอบ (Accompaniment)	1. หนังสือเปียโนสำหรับ เล่นประกอบ 2. คู่มือครูสำหรับการสอน 3. แผ่นซีดี โดยมีการปรับ ใช้ให้โดยสามารถดาว โหลดผ่านเว็บไซต์ 4. ตารางบันทึกการซ้อม (Practice Record)	1. หนังสือเปียโนสำหรับ เล่นประกอบ	1. ตารางบันทึกการซ้อม (Practice Record) 2. ตารางการประเมินการ เรียน (Weekly Grade)	1. แผ่นซีดีเปียโนสำหรับ เล่นประกอบ (Accompaniment)

จากตารางข้างต้น พบว่าหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทยมีทั้งหมด 5 เล่ม โดยจากปีที่ตีพิมพ์ หนังสือแบบเรียนอูโนเดย์สำหรับไวโอลิน เล่ม 1 (A Tune A Day For Violin) มีการตีพิมพ์ที่ยาวนานมากที่สุด และหนังสือไวโอลินสำหรับขั้นต้น เล่ม 1 (Yamaha Violin Instructor's Manual, 3rd Edition Book 1) เป็นหนังสือแบบเรียนที่ตีพิมพ์ใหม่ล่าสุด ส่วนหนังสือแบบเรียนอื่น ๆ มีจำนวนปีที่ตีพิมพ์ใกล้เคียงกัน ส่วนทางด้านจำนวนหน้า หนังสือไวโอลินสำหรับขั้นต้น เล่ม 1 (Yamaha Violin Instructor's Manual, 3rd Edition Book 1) มีจำนวนหน้าเยอะที่สุด และหนังสือแบบเรียนเอเช็นต์เชยลอลิเมนต์สำหรับเครื่องสาย ไวโอลินเล่ม 1 (Essential Element for String Violin Book 1) มีจำนวนมากที่สุดรองลงมา ส่วนหนังสือแบบเรียนอื่น ๆ นั้นมีจำนวนหน้าใกล้เคียงกัน ในด้านจำนวนบทเพลง หนังสือแบบเรียนเอเช็นต์เชยลอลิเมนต์สำหรับเครื่องสาย ไวโอลินเล่ม 1 (Essential Element for String Violin Book 1) นั้นมีจำนวนบทเพลงมากที่สุด ได้แก่ 95 เพลง และหนังสือแบบเรียนซุซูกิไวโอลินสคูล เล่ม 1 (Suzuki Violin School: Volume 1 Revised Edition) มีจำนวนบทเพลงน้อยที่สุด ได้แก่ 17 เพลง และองค์ประกอบสุดท้าย นั่นคือ สื่อประกอบ ผู้วิจัยพบว่า มี 3 หนังสือแบบเรียนที่มีหนังสือเปียโนสำหรับเล่นประกอบ ได้แก่

หนังสือแบบเรียนซุซูกิไวโอลินสคูล เล่ม 1 (Suzuki Violin School: Volume 1 Revised Edition), หนังสือแบบเรียนเอเช็นต์เชียลอิลิเมนต์สำหรับเครื่องสาย ไวโอลินเล่ม 1 (Essential Element for String Violin Book 1) และหนังสือแบบเรียนอีต้า โคเฮน เล่ม 1 (Eta Cohen Violin Method Book 1) และสำหรับแผ่นซีดีเปียโนสำหรับเล่นประกอบ หรือดนตรีสำหรับเล่นประกอบ (Accompaniment) พบว่ามี 3 หนังสือแบบเรียนที่มี ได้แก่ แบบเรียนซุซูกิไวโอลินสคูล เล่ม 1 (Suzuki Violin School: Volume 1 Revised Edition), หนังสือแบบเรียนเอเช็นต์เชียลอิลิเมนต์สำหรับเครื่องสาย ไวโอลินเล่ม 1 (Essential Element for String Violin Book 1) และหนังสือไวโอลินสำหรับขั้นต้น เล่ม 1 (Yamaha Violin Instructor's Manual, 3rd Edition Book 1) ส่วนในด้านตารางบันทึกการซ้อม (Practice Record) พบว่า มี 2 หนังสือแบบเรียนที่มีองค์ประกอบนี้ ได้แก่ หนังสือแบบเรียนเอเช็นต์เชียลอิลิเมนต์สำหรับเครื่องสาย ไวโอลินเล่ม 1 (Essential Element for String Violin Book 1) และ หนังสือแบบเรียนนอจุนอเดย์สำหรับไวโอลิน เล่ม 1 (A Tune A Day For Violin) นอกจากนี้ หนังสือแบบเรียนเอเช็นต์เชียลอิลิเมนต์สำหรับเครื่องสาย ไวโอลินเล่ม 1 (Essential Element for String Violin Book 1) ยังมีคู่มือครูสำหรับการสอน และหนังสือแบบเรียนนอจุนอเดย์สำหรับไวโอลิน เล่ม 1 (A Tune A Day For Violin) ก็มีตารางการประเมินการเรียน (Weekly Grade) อีกด้วย จากการรวบรวมข้อมูลหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทย 5 เล่ม ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความแตกต่าง และจุดเด่นของแต่ละหนังสือแบบเรียนที่ถูกนำมาใช้ตามบริบทของผู้เรียนที่ต่างกันไป โดยการเลือกใช้นั้นจำเป็นต้องพิจารณาในหลายองค์ประกอบร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด

2.1.2 หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่สร้างขึ้นในประเทศไทย

นอกจากนี้ ในประเทศไทยยังมีการออกแบบ และสร้างหนังสือแบบเรียนไวโอลินขึ้นมา โดยมีเป้าหมายที่ต่างกันไปตามบริบทต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างส่วนหนึ่งของหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่ถูกสร้างขึ้นในประเทศไทย และมีการนำไปใช้จริง โดยมีจำนวนทั้งหมด 4 เล่ม ดังนี้

- 1) หนังสือโน้ตไวโอลินเพลงไทยสำหรับเด็ก (Thai Traditional Songs For Young Violinist) ถูกตีพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ปีพ.ศ.2549 จัดทำขึ้นโดยโรงเรียนสอนดนตรีเอื้ออารีย์ และประกอบด้วย 2 เล่มด้วยกัน โดยหนังสือโน้ตไวโอลินเพลงไทยสำหรับเด็ก มีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดโอกาสให้เพลงไทยได้เข้าถึงการเรียนดนตรีสากลมากขึ้น และมุ่งเน้นให้เด็กไทยสามารถหัดเล่นเพลงไทยในไวโอลินได้ด้วยตนเอง ถือว่าเป็นการอนุรักษ์เพลงไทยให้สืบทอดต่อไปในอนาคต อีกทั้งบทเพลงในหนังสือยังเป็นบทเพลงที่เหล่าผู้ปกครองต่างรู้จัก และคุ้นเคยมาก่อน การนำบทเพลงไทยมาสร้างเป็นหนังสือแบบเรียน จึงอาจช่วยให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับบทเพลง และเรียนรู้ได้เร็วขึ้น สำหรับการจัดทำหนังสือเพลงไทยสำหรับไวโอลินในครั้งนี้ มีการนำเพลงทางกลาง (ทำนองเพลง) มาเรียบเรียงเพื่อให้

สามารถเล่นในไวโอลินได้อย่างเหมาะสม รวมถึงมีการกำหนดการใช้คันชักไวโอลินด้วยเครื่องหมายอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ก่อนเริ่มในแต่ละบทเพลงยังมีการทบทวนบทเรียนก่อนเริ่ม โดยมีการยกหนึ่งในประโยคเพลงมาเพื่อฝึกซ้อมในส่วนที่มีความซับซ้อน และภายในหนังสือยังประกอบด้วยแผ่นซีดีเพลงเปียโนบรรเลงประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรเลงร่วมกับบทเพลงประกอบด้วยความสนุกสนาน อีกทั้งยังมีบทเพลงไวโอลินเป็นตัวอย่าง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฟังเพื่อทำความเข้าใจกับบทเพลงมากขึ้น (สุกรี เจริญสุข, 2557)

2) ‘วารินไวโอลิน’ เป็นแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้เรียนในระดับเริ่มต้นโดยมีการใช้ดนตรีพื้นบ้านไทยทั้ง 4 ภาค จัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2564 โดย พชรพันธ์ สมบุญตนนท์ โดยผู้จัดทำได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของดนตรีพื้นบ้านไทยที่ไม่ได้เป็นเพียงความบันเทิง แต่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของชาวไทย จึงได้จัดทำแบบเรียนวารินไวโอลินขึ้นมา เพื่อเป็นการเสริมทักษะการเล่นไวโอลินควบคู่ไปกับการใช้แบบฝึกหัด หรือหนังสือแบบเรียนเดิมที่ผู้เรียนใช้ โดยภายในแบบเรียน ประกอบด้วย 1) ภาพประกอบที่มีความสอดคล้องกับบทเพลง 2) ที่มา และประวัติของเพลง 3) แบบฝึกหัด และบันไดเสียง 4) บทเพลงดนตรีพื้นบ้านไทย โดยมีไฟล์เสียงให้เข้าถึงได้ในรูปแบบคิวอาร์ (QR code ซึ่งแบ่งไฟล์เสียงออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ไฟล์เสียงไวโอลินบรรเลงทำนองหลักบรรเลงร่วมกับเปียโนเป็นทำนองรอง (Accompaniment) 2) ไฟล์เสียงเปียโนเป็นทำนองรองเพียงอย่างเดียว 5) คู่มือการใช้แบบเรียน เป็นการอธิบายแนวคิด เนื้อหาดนตรีที่ใช้ และแนะนำวิธีการใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของแบบเรียน อีกทั้งยังมีคลิปสาธิตการใช้แบบเรียนภายในคู่มืออีกด้วย โดยวารินไวโอลินเป็นแบบเรียนอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับครูไวโอลิน สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสอน ณ ปัจจุบัน ที่มีการนำวัฒนธรรมอันหลากหลายมาผสมผสาน นอกจากนี้ ยังได้ฝึกเทคนิคการบรรเลงไวโอลินในรูปแบบที่หลากหลายมากขึ้น

3) ตำราเรียนยามาฮา ‘ไวโอลิน มาย เฟิร์สท์ ซายท์’ (VIOLIN MY FIRST SIGHT) จากสถาบันดนตรียามาฮา จัดทำโดย ฌ็อง-ปอล ผกาหลง และ ยุทธพงศ์ แสงสมบูรณ์ ผู้ทำหน้าที่เป็นนักวิชาการดนตรีของสถาบันดนตรียามาฮา โดยถูกจัดทำขึ้นมาในปีพ.ศ. 2562 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำมาประกอบการเรียนวิชาไวโอลิน มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ การฝึกการฟัง (Ear Training) ให้เกิดประโยชน์ และเพื่อความเป็นมาตรฐานของนักเรียนยามาฮาทั่วประเทศ โดยการเปิดตัวหนังสือแบบเรียนยามาฮา ไวโอลิน มาย เฟิร์สท์ ซายท์ (VIOLIN MY FIRST SIGHT) มีการจัดอบรมวิธีการสอนให้แก่ครูสอนไวโอลิน เพื่อนำไปสอนนักเรียนให้ตรงเป้าหมาย โดยเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนประกอบด้วยเนื้อหาในบทเรียน การวัด และประเมินผล ซึ่งเนื้อหาเน้นการเพิ่มทักษะการอ่านโน้ต การฟัง การนับจังหวะในระดับขั้นต้นไปจนถึงขั้นสูงเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และผลักดันให้นักเรียนได้เรียนรู้บทเพลงที่หลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการเรียนรู้เทคนิคการเล่นอื่น ๆ ได้แก่ การเปลี่ยนตำแหน่งการกดนิ้ว (Position Shifting) การถ่ายทอดลักษณะของเสียง

สั้น-ยาว (Articulation) การควบคุมระดับเสียงดัง-เบา (Dynamics) การฝึกควบคุมคันชักในรูปแบบต่าง ๆ (Bowing) ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญของการเล่นไวโอลินในระดับพื้นฐาน โดยผู้จัดทำหวังว่าหนังสือแบบเรียนนี้จะสามารถพัฒนาศักยภาพนักเรียนยามาฮาทั่วประเทศให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต (สยามรัฐออนไลน์, 2562)

4) หนังสือ ‘หัดเล่นไวโอลิน’ หนังสือแบบเรียนไวโอลินด้วยตนเองโดย ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ ถูกตีพิมพ์ขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2547 และถือว่าเป็นหนังสือเรียนไวโอลินด้วยตนเองเล่มแรก ๆ ของประเทศไทยที่ได้รับความนิยม และถูกเผยแพร่ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยภายในเนื้อหาประกอบด้วย การทำความรู้จักกับส่วนประกอบต่าง ๆ ของไวโอลิน รวมถึงวิธีการตั้งเสียงไวโอลินที่ต้อง ทำทางการวางไวโอลิน และการจับคันชัก นำไปสู่ลักษณะการกดนิ้วบนสาย การบรรเลงบันไดเสียงต่าง ๆ โดยเนื้อหาสอดแทรกด้วยทฤษฎีดนตรีเบื้องต้น และศัพท์เทคนิคต่าง ๆ ทางดนตรีผ่านบทเพลงที่สามารถบรรเลงได้ด้วยตนเอง และจุดเด่นของเนื้อหา คือการฝึกคลอนข้อมือเพื่อให้เกิดเสียงระร่ำ (Vibrato) ที่มีการอธิบายวิธีการอย่างชัดเจน อาจกล่าวได้ว่า เนื้อหาบรรจด้วยเทคนิคพื้นฐานต่าง ๆ ของไวโอลินที่ควรรู้จัก นอกจากนี้ หนังสือเรียนยังประกอบด้วยแผ่นซีดี (VCD) ประกอบการเรียนการสอนทั้งหมด 3 แผ่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง ประกอบกับการเข้าใจวิธีการบรรเลงไวโอลินเบื้องต้นอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้พบว่าในประเทศไทยมีการผลิตหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นจำนวนหนึ่ง โดยมีจุดประสงค์ และทักษะการบรรเลงที่แตกต่างกันไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่สร้างขึ้นในประเทศไทย 4 เล่ม และนำเสนอออกมาในรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 6 ตารางแสดงส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่สร้างขึ้นในประเทศไทย

ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่สร้างขึ้นในประเทศไทย				
แบบเรียน	หนังสือโน้ตเพลงไทยไวโอลิน เล่ม 1 (Thai Traditional Songs for Violinist Book 1)	วารินไวโอลิน แบบเรียนเสริม สำหรับผู้เรียนระดับเริ่มต้นโดยใช้ดนตรีพื้นบ้านไทย	ตำราเรียน ไวโอลิน มาย เฟิร์สท์ ซายท์ (VIOLIN MY FIRST SIGHT)	หนังสือแบบเรียน หัดเล่นไวโอลิน
ปีที่ตีพิมพ์	พ.ศ. 2549	พ.ศ. 2564	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2551
จำนวนหน้า	47	42	63	32
จำนวนเพลง	11	12	125 (แบบฝึกหัด)	7
สื่อประกอบ	1. เพลงเปียโนประกอบการเล่น 2. ทำนองเพลงตัวอย่าง	1. ไฟล์เสียงไวโอลินบรรเลง ทำนองหลักบรรเลงร่วมกับเปียโน เป็นทำนองรอง (Accompaniment) ในรูปแบบ QR Code 2. ไฟล์เสียงเปียโนเป็นทำนอง รองเพียง อย่างเดียว ในรูปแบบ QR Code 3. คู่มือการใช้แบบเรียน (Music Handbook) ในรูปแบบ QR Code	1. ทำนองเพลงตัวอย่าง	1. แผ่นซีดี ประกอบการเรียน การสอน 3 แผ่น 2. วิดีโอประกอบการเรียนผ่าน ช่องทางยูทูป (YouTube)

จากตารางข้างต้น พบว่า หนังสือแบบเรียนที่มีการตีพิมพ์ยาวนานที่สุด ได้แก่ หนังสือโน้ตเพลงไทยไวโอลิน เล่ม 1 (Thai Traditional Songs for Violinist Book 1) และวารินไวโอลินแบบเรียนเสริมสำหรับผู้เรียนระดับเริ่มต้นโดยใช้ดนตรีพื้นบ้านไทย เป็นหนังสือแบบเรียนที่มีการผลิตออกมาใหม่ล่าสุด ส่วนจำนวนหน้า หนังสือโน้ตเพลงไทยไวโอลิน เล่ม 1 (Thai Traditional Songs for Violinist Book 1) มีจำนวนหน้ามากที่สุด โดยหนังสือแบบเรียนอื่น ๆ มีจำนวนหน้าใกล้เคียงกันรองลงมา ทางด้านจำนวนเพลง วารินไวโอลิน แบบเรียนเสริมสำหรับผู้เรียนระดับเริ่มต้นโดยใช้ดนตรีพื้นบ้านไทย เป็นแบบเรียนที่มีจำนวนเพลงมากที่สุดถึง 12 บทเพลง โดยหนังสือแบบเรียนหัดเล่นไวโอลิน มีจำนวนบทเพลงน้อยที่สุดเพียง 7 บทเพลง ทางด้านสื่อประกอบ พบว่า มีความหลากหลายทางด้านไฟล์เสียงประกอบการบรรเลง โดยหนังสือแบบเรียนทั้ง 4 เล่ม มีการใช้ไฟล์เสียงประกอบการเรียนคล้ายกัน โดยมีเพียง วารินไวโอลิน แบบเรียนเสริมสำหรับผู้เรียนระดับเริ่มต้นโดยใช้ดนตรีพื้นบ้านไทย ที่มีคู่มือการใช้แบบเรียน (Music Handbook) และให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงไฟล์เสียงประกอบการเรียนโดยผ่านช่องทางคิวอาร์ (QR Code) ส่วนหนังสือแบบเรียนอื่น ๆ นิยมใช้แผ่นซีดีสำหรับบรรจุไฟล์เสียงประกอบการเรียน นอกจากนี้ หนังสือแบบเรียน หัดเล่นไวโอลิน ยังมีการใช้วิดีโอประกอบการเรียนผ่านช่องทางยูทูป (Youtube) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียนได้อย่างสะดวก จากการรวบรวมข้อมูลทั้งหมด ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความแตกต่างของแต่ละหนังสือแบบเรียน โดยหากสังเกตถึงปีที่ตีพิมพ์ ทำให้พบว่า หนังสือแบบเรียนที่เพิ่งถูกผลิตขึ้น มักจะมีการใช้

เทคโนโลยีในการช่วยอำนวยความสะดวกผู้เรียน และผู้สอน ทั้งนี้ หนังสือแบบเรียนทั้ง 4 เล่มที่ยกมาเป็นตัวอย่างในการหาข้อมูลนั้น มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของการใช้สื่อประกอบการสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถทบทวนบทเรียนได้ด้วยตนเอง และมีการบรรจุบทเพลงให้มีจำนวนที่ไม่มากเกินไป ซึ่งเหมาะสมกับผู้เรียนในประเทศไทย ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่สร้างขึ้นในประเทศไทย นั้นมีการสร้างขึ้นเพื่อให้สามารถนำไปใช้ได้จริงกับผู้เรียนในประเทศไทย โดยมีการคำนึงถึงลักษณะเด่นของผู้เรียนในประเทศไทย และออกแบบเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยมากที่สุด จนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในปัจจุบัน

2.2 แนวทางการสร้าง และการออกแบบหนังสือแบบเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

การสร้าง และออกแบบหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริม จำเป็นต้องศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสร้างอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และสอดคล้องกับการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ มากที่สุด ผู้วิจัยจึงทำการรวบรวมหัวข้อสำคัญที่เป็นองค์ประกอบในการสร้าง และออกแบบหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลิน ทั้งในเรื่องของการกำหนดทักษะการบรรเลงไวโอลินระดับเริ่มต้น รวมถึงส่วนประกอบของการสร้างเรียนทั่วไปที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยทำการรวบรวม และสรุปออกมาดังนี้

2.2.1 การกำหนดทักษะการบรรเลงไวโอลินระดับเริ่มต้น

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2561) ได้กล่าวว่า การกำหนดกิจกรรมดนตรีโดยใช้แนวทักษะดนตรีเป็นหลัก จะสามารถพัฒนาทักษะดนตรีให้ผู้เรียนได้โดยตรง อีกทั้งยังเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติทักษะต่าง ๆ ควบคู่กันไป โดยในการกำหนดกิจกรรมดนตรีควรคำนึงถึงเรื่องสาระดนตรีร่วมด้วย เพราะเป็นสิ่งที่ใช้ในการแสดงองค์ความรู้ทางดนตรีให้เป็นระบบตามหลักวิชาการ และเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของวิชาการดนตรีที่ผู้เรียนควรได้เรียนรู้ตามสาระดนตรีอย่างครบถ้วนต่างกันไปตามระดับการเรียนรู้แล้วแต่กรณี โดยสาระสำคัญของสาระดนตรี ได้แก่ 1. เนื้อหาดนตรี ประกอบด้วย องค์ประกอบดนตรี และวรรณคดีดนตรี 1.1 องค์ประกอบดนตรี ประกอบด้วย จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน รูปพรรณ สีสัน ลักษณะของเสียง และรูปแบบ 1.2 วรรณคดีดนตรี ประกอบด้วย บทเพลง และประวัติดนตรี 2. ทักษะดนตรี ประกอบด้วย การฟัง การร้อง การเคลื่อนไหว การเล่น การสร้างสรรค์ และการอ่าน เป็นต้น โดยองค์ประกอบของสาระดนตรีที่กล่าวมา สามารถนำมาเป็นหลักในการกำหนดทักษะการบรรเลงไวโอลินระดับเริ่มต้นได้ต่อไป

พัชรพันธ์ สมบุญตนนท์ (2564) ได้สรุปทักษะการบรรเลงไวโอลินในระดับเริ่มต้นโดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจับไวโอลิน ซึ่งประกอบด้วย (1) ท่าเล่นไวโอลินของมือซ้าย (2) ท่าเล่นไวโอลินของมือขวา และ 2) ด้านเทคนิคการบรรเลง ซึ่งประกอบด้วย (1) เทคนิคมือขวา เกี่ยวกับการใช้คันชักในการสร้างเสียงบนไวโอลิน โดยสามารถแบ่งเป็น 2 หัวข้อย่อย ได้แก่ การผลิต

เสียง และการควบคุมคันชัก (2) เทคนิคมือซ้าย หรือรูปแบบการวางนิ้ว ซึ่ง เกี่ยวกับการกดนิ้วบนสายไวโอลินเพื่อกำหนดโน้ตต่าง ๆ โดยผู้วิจัยมีการนำผลสรุปที่ได้ไปเป็นหลักในการสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินต่อไป นอกจากนี้ ญัฐพร ผกาหลง (2552) ได้กล่าวเพิ่มเติมถึงองค์ประกอบทางดนตรีที่สำคัญในการเรียนการสอนไวโอลินระดับเริ่มต้น 4 ประการ ได้แก่ 1) ความสามารถในการควบคุมระดับเสียง 2) ความสามารถในการควบคุมจังหวะ 3) ความสามารถในการควบคุมลักษณะของเสียง และ 4) ความสามารถในการควบคุมความดังของเสียง โดยองค์ประกอบทั้งหมดเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรคำนึงถึงในการสอนการบรรเลงเครื่องดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับ Ginger (2001) (อ้างถึงใน ขวฤทธิ์ ใจงาม, กฤษกร ออนละมูล, 2561) ที่กล่าวไว้ว่า การเรียนไวโอลินในระดับเบื้องต้น ควรมีการวางแผนที่มีประสิทธิภาพ โดยควรมีการเน้นในเรื่องระดับเสียง คุณภาพของเสียง จังหวะ และเทคนิคอื่น ๆ ที่จะ เป็นพื้นฐานในการเรียนไวโอลินระดับต่อไป อีกทั้งยังมีการศึกษาหลักการในการสร้างแบบฝึกหัดไวโอลินของซูซูกิ เล่ม 1 (Suzuki Violin Book 1) ที่ประกอบด้วยเนื้อหาทักษะการบรรเลงไวโอลินต่าง ๆ ได้แก่ คีย์ซิกเนเจอร์ (Key Signature) บันไดเสียง (Scale) และเทคนิคอื่น ๆ ในการบรรเลงไวโอลิน เช่น การตีต (Pizzicato) สตัคคาโต (Staccato) สเลอ (Slur) โน้ตจร (Accidental Note) และโน้ตประดับ (Grate Note) เป็นต้น

กิริตี สุวัจนวนิช (2563) ได้กล่าวถึง ทักษะพื้นฐานทางการบรรเลงไวโอลินของ อิวาน กา ลามีเยน (Ivan Galamian) ที่กล่าวว่าทักษะพื้นฐานทางการบรรเลงไวโอลินแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ การตีความ ซึ่งเป็นการพิจารณาแนวทางในการบรรเลงดนตรีว่าในแต่ละเพลงควรใช้เทคนิคอะไรในการบรรเลงดนตรี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักไวโอลิน ถัดมา คือ ทักษะเฉพาะทาง กล่าวคือ รูปแบบทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเล่นไวโอลิน โดยเฉพาะในทางกายภาพ กล่าวคือ ความแข็งแรงของ นิ้วมือซ้าย โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเป็นระเบียบในการขยับนิ้ว และสร้างสัมพันธ์ ระหว่างความคิด และกล้ามเนื้อ โดยจากการศึกษาแนวคิดของ อิวาน กา ลามีเยน (Ivan Galamian) จึงทำให้ เห็นถึงการวิเคราะห์ปัญหาในการเล่นไวโอลินที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างความคิด และกล้ามเนื้อ ซึ่งหากได้รับการฝึกซ้อม และทำความเข้าใจเป็นอย่างดี ก็จะสามารถช่วยให้ผู้เล่นจัดการความสัมพันธ์ระหว่างความคิด และกล้ามเนื้อในการบรรเลงได้

ขวฤทธิ์ ใจงาม และ กฤษกร ออนละมูล (2561) ได้จัดทำแบบฝึกไวโอลินโดยใช้เพลงพื้นบ้านอีสาน ตามแนวคิดของซูซูกิ โดยคัดเลือกบทเพลงพื้นบ้านอีสานที่มีความสอดคล้องกับแบบฝึกไวโอลินซูซูกิเล่ม 1 โดยประกอบด้วยเรื่องคีย์ซิกเนเจอร์ (Key signature) สเกล (Scale) และเทคนิคต่าง ๆ ในการปฏิบัติของไวโอลิน เช่น พิสซิกคาโต (Pizzicato) สตัคคาโต (Staccato) สเลอ (Slur) โน้ตจร (Accidental Note) โน้ตประดับ (Grate Note)

จิระนันท์ โตสิน (2557) ได้จัดทำชุดฝึกปฏิบัติไวโอลินด้วยวิธีการเลียนระดับเสียงเปียโน โดยชุดฝึกดังกล่าวมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในเรื่องการ

ฟังจนเกิดความชำนาญ หลังจากนั้นจึงให้ผู้เรียนเรียนรู้สัญลักษณ์ทางโน้ตควบคู่กับการเรียนรู้ทฤษฎีดนตรีสากลเบื้องต้น นอกจากนี้ ยังมีการใช้แบบฝึกหัดที่มีองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่

- 1) มีการเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก
- 2) ทำนองในแบบฝึกหัดเป็นทำนองสั้น ๆ ที่สามารถจดจำได้ง่าย
- 3) ในช่วงแรกมีการใช้ระดับเสียงเพียง 5 เสียง และเพิ่มระดับเสียงอื่น ๆ ในช่วงท้าย จนกลายเป็นบันไดเสียงเมเจอร์ (Major Scale)
- 4) มีการใช้รูปแบบจังหวะพื้นฐาน เช่น โน้ตตัวดำ, โน้ตตัวหยุด, โน้ตตัวขาว, โน้ตตัวหยุดตัวขาว และตัวเข้บ็ต 1 ชั้น เป็นต้น ผู้วิจัยจึงกล่าวว่างค์ประกอบเหล่านี้เป็นสาเหตุสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ ได้ต่อไป

นอกจากนี้ สุพจน์ ยุคลธรรพ์ (2540) ที่กล่าวถึงหลักสูตรการสอนไวโอลินของ ชูชาติ พิทักษากร ที่มีการนำวิธีการเรียนการสอนไวโอลินระดับสูง (Virtuoso School) มาประยุกต์ใช้ เพื่อจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเล่นไวโอลินเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในเวลาอันสั้น ส่วนหนึ่งของวิธีการสอนที่นำมาใช้ ได้แก่ 1) การกำหนดตำแหน่งของนิ้วมือซ้ายในแบบต่าง ๆ ร่วมกับการฝึกร้องระดับเสียงที่ถูกต้องในแบบฝึกหัด หรือบทเพลงก่อนนำไปสู่การเล่นไวโอลินในขั้นต่อไป 2) การผ่อนคลายกล้ามเนื้อ (Muscle Relaxation) โดยใช้วิธียืดหยุ่น (Gymnastics) และโยคะ (Yoga) ร่วมด้วย ก็ถือเป็นสิ่งสำคัญในการเล่นไวโอลิน และ 3) การเรียนไวโอลินเป็นกลุ่ม โดยใช้ครูผู้ช่วยสอน เป็นต้น

จากการศึกษาการกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นในข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการสรุปทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นที่ได้จากการศึกษา โดยประกอบด้วย 10 หัวข้อหลัก และนำเสนอออกมาในรูปแบบตาราง โดยผู้วิจัยจะนำกระบวนการจากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับการออกแบบหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ต่อไป

ตารางที่ 7 ตารางสรุปทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นที่ได้จากการศึกษา

หัวข้อ	ทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น
1. การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction)	ส่วนประกอบของไวโอลิน (Part of Violin)
2. ท่าทาง (Posture)	การวางเครื่องบนบ่า (Shoulder Poster)
	การจับคันชัก (Bow Hold)
3. การใช้คันชัก (Bowing)	การลากสายเปล่า (Open String)
	การใช้คันชักขึ้น และลง (Down & Up Bow)
	การใช้คันชักต่อกัน (Slur Notes)
	การดีดสายเปล่า
4. การดีด (Pizzicato)	การดีดโดยการกดนิ้ว
	รูปแบบการวางมือ (Fingering Position)
5. การกดนิ้ว (Fingering)	การกดนิ้ว 1 2 3 (1 2 3 Fingering)
	การกดนิ้ว 4 (4th Finger)
	การอ่านโน้ตในบรรทัด 5 เส้น
6. ทฤษฎีดนตรีเบื้องต้น (Basic Music Theory)	เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ
	เครื่องหมายประจำกุญแจเสียง (Key signatures)
	รูปแบบค่าโน้ตต่าง ๆ (Note Value)
	สัญลักษณ์ทางไวโอลิน
7. สัญลักษณ์ทางดนตรี (Music Symbol)	สัญลักษณ์ความเข้มของเสียง (Dynamic)
	บันไดเสียง A Major Scale
8. บันไดเสียง (Scale) และ อาร์เปจโจ (Arpeggio)	บันไดเสียง D Major Scale
	บันไดเสียง G Major Scale
	แบบฝึกหัดการดีดสาย
9. แบบฝึกหัด (Exercise)	แบบฝึกหัดการส่ายสายเปล่า
	แบบฝึกหัดการกดนิ้ว 1 2 3
	แบบฝึกหัดการกดนิ้ว 4
	แบบฝึกหัดการใช้คันชักขึ้น และลง (Down & Up Bow)
	แบบฝึกหัดการใช้คันชักต่อกัน (Slur Notes)
	แบบฝึกหัดตามรูปแบบจังหวะต่าง ๆ
	แบบฝึกหัดตามสารดนตรีในแต่ละบทเพลง
	บทเพลงที่ดัดแปลงมาจากเพลงพื้นบ้านของตะวันตก
10. บทเพลง (Repertoire)	บทเพลงที่ดัดแปลงมาจากดนตรีตะวันตกในยุคต่าง ๆ
	(ยุคบาโรก ยุคคลาสสิก ยุคโรแมนติก)
	บทเพลงที่ถูกประพันธ์ขึ้นมาใหม่
	บทเพลงเดี่ยว (Solo)

จากตารางข้างต้นทำให้ผู้วิจัยพบทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นที่มีลักษณะตรงกันในหนังสือแบบเรียนทั้ง 9 เล่มที่ได้นำมาเป็นตัวอย่าง โดยเป็นทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นที่มีความเหมาะสม และมีความสอดคล้องกับระดับทักษะของผู้เรียนระดับเริ่มต้น โดยผู้วิจัยจะนำเอาผลการสรุปทักษะไวโอลิน

ระดับเริ่มต้นจากตารางนี้ไปเป็นแนวทางในการสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุในขั้นตอนต่อไป

2.2.2 ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียน

การศึกษาในเรื่องส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนถือเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้กระบวนการผลิตหนังสือแบบเรียนมีมาตรฐานมากขึ้น และทำให้พบว่าหนังสือแบบเรียนที่ถูกต้องและเหมาะสมมีลักษณะเป็นอย่างไร ผู้วิจัยจึงทำการรวบรวมหลักการ แนวคิด และลักษณะสำคัญในส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนมาจำนวนหนึ่ง และทำการสรุปออกมาได้ดังนี้

ปราณี ปราบริปู และคณะ (2560 อ้างถึงใน สมพร จารุณัฐ, 2544) ได้กล่าวถึงแนวทางการสร้างหนังสือเรียน และหนังสืออ่านเพิ่มเติมให้มีคุณภาพ ซึ่งจำเป็นต้องให้ผู้สร้างศึกษาลักษณะสำคัญของหนังสือ และวิธีการจัดทำ รวมถึงเกณฑ์การประเมินให้ครบถ้วน โดยมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1) ลักษณะสำคัญของหนังสือเรียน ประการแรก หนังสือเรียนต้องมีเนื้อหาสาระครบถ้วนตามสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ และมีลักษณะที่น่าเชื่อถือ อีกทั้ง เนื้อหาในหนังสือเรียนจะต้องมีจำนวนที่เหมาะสม ไม่มาก หรือน้อยเกินไปประการที่สอง การนำเสนอเนื้อหาสาระควรมีความถูกต้องตามหลักวิชาในสาขานั้น ๆ ควบคู่กับความทันสมัยให้เหมาะสมกับปัจจุบัน ประการที่สาม ควรนำเสนอเนื้อหาสาระโดยแบ่งเป็นหน่วย เป็นตอน หรือเป็นบทอย่างเหมาะสม มีการเรียงลำดับเนื้อหาสาระตามธรรมชาติของการเรียนรู้ ประการที่สี่ การส่งเสริมความเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญ โดยการสร้างให้เนื้อหาสาระมีความชัดเจน และให้นักเรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย ประการสุดท้าย การส่งเสริมการเรียนการสอน ควรมีการเพิ่มความเข้าใจให้แก่ นักเรียนขณะอ่าน ส่งเสริมให้ครูผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะเมื่อนักเรียนมีคำถาม อันจะนำไปสู่การเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ

2) การจัดทำหนังสือเรียน ประกอบด้วยกระบวนการจัดทำต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษาหลักสูตร เป็นการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็น หลักสูตร จุดหมาย มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การจัดเวลาเรียน สื่อการเรียนรู้ การวัดผล และประเมินผล โดยจำเป็นต้องวิเคราะห์ และหาความเชื่อมโยงกันในทุกด้าน ขึ้นต่อมา คือการศึกษาเกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยใช้การพิจารณาเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์พื้นฐานของนักเรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างหนังสือเรียน ถัดมา คือการวางแผนเตรียมการจัดทำต้นฉบับ โดยดำเนินการทีละขั้นตอน เริ่มจากการกำหนดหัวข้อต่าง ๆ ให้ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และสร้างแนวทางการนำเสนอเนื้อหาสาระให้มีความน่าสนใจ เช่นการใช้ภาพประกอบ นอกจากนี้ การตั้งชื่อหัวข้อเรื่อง และการเรียงลำดับเนื้อหา ก็เป็นสิ่งสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเข้าใจมากขึ้น เมื่อขั้นเตรียมมีความพร้อมแล้ว จากนั้นจะเป็นขั้นตอนการเขียนต้นฉบับ และนำไปสู่การนำเสนอต่อ

บรรณาธิการ เพื่อตรวจสอบ พิจารณาความถูกต้องของเนื้อหา รวมถึงการใช้คำศัพท์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับหนังสือเรียน จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการจัดพิมพ์ต่อไป

3) เกณฑ์การประเมินหนังสือเรียน โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558) ได้สร้างเกณฑ์การประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้ผลิตใช้เป็นแนวทางในการเรียบเรียง ตรวจสอบคุณภาพ โดยมีเกณฑ์คุณภาพหนังสือเรียน ดังนี้

3.1) เนื้อหา : ควรมีความสอดคล้องกับตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ มีความถูกต้องตรงตามหลักการ ทนสมัยเข้ากับยุคปัจจุบัน โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงความยากง่ายให้เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ที่สำคัญคือการอ้างอิงแหล่งค้นคว้าที่ถูกต้องชัดเจน

3.2) การนำเสนอเนื้อหา : ควรมีการเรียงลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ที่เหมาะสม เน้นการเชื่อมโยงให้เนื้อหาสอดคล้องกัน นำเสนอเนื้อหาโดยให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ กระบวนการ และเจตคติ ส่งเสริม และพัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดแทรกกลยุทธ์ที่ผลักดันให้ผู้เรียนมีความสุข สนุกสนาน และเกิดแรงจูงใจระหว่างเรียนรู้

3.3) การใช้ภาษา : ภาษาต้องสื่อความหมายได้ชัดเจน อ่านแล้วเข้าใจง่าย น่าสนใจ และมีความถูกต้องตามหลักการใช้ภาษา สามารถใช้คำศัพท์เฉพาะทางได้ถูกต้อง

3.4) กิจกรรมการเรียนรู้ : การสร้างกิจกรรมต้องคำนึงให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ หรือตัวชี้วัดของเนื้อหาในบทเรียน มีลำดับขั้นตอนของกิจกรรมที่เหมาะสม ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในบทเรียน อีกทั้งยังมีความน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

3.5) ภาพ ตาราง แผนภูมิ : การใช้ภาพประกอบ หรือสื่อต่าง ๆ ต้องตรวจสอบความถูกต้อง ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับปัจจุบัน อีกทั้งยังควรมีการนำเสนอให้มีความน่าสนใจ จึงจะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาตามมาได้

นอกจากนี้ ญัฐ เชียงทอง (2555) ได้จัดทำวิจัย เรื่องแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านโน้ต แรกเห็นแบบมีดนตรีประกอบสำหรับกีตาร์คลาสสิกในระดับชั้นต้น โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ในขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1) จัดทำแบบฝึกเสริมทักษะ โดยประกอบด้วยเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ทั้งหมด 3 บทเรียน

2) จัดทำดนตรีประกอบแบบฝึกเสริมทักษะ โดยใช้ไฟล์เสียงประเภทมีดี (MIDI)

3) จัดทำคู่มือครู เพื่อชี้แจงรายละเอียด และวิธีการใช้แบบฝึกเสริมทักษะ โดยประกอบด้วย

3.1) หัวเรื่อง

3.2) จุดประสงค์การเรียนรู้

3.3) ลำดับการสอนในแต่ละสัปดาห์

3.4) ขอบเขตของเนื้อหาในแต่ละบท

3.5) การวัด และประเมินผล

3.6) ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

4) สร้างแบบทดสอบก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียนซึ่งเป็นข้อสอบแบบปฏิบัติ โดยมีเนื้อหาตามขอบเขตของแบบฝึกทักษะในแต่ละบทเรียน

5) สร้างแบบประเมินการเรียนรู้ ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยยึดหลักในเกณฑ์การประเมินตามวัตถุประสงค์ของแบบฝึกเสริมทักษะ

ณัฐพร ผกาหลง (2552) ได้สรุปหลักการของนักการศึกษาที่กล่าวถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ของชุดการสอน ที่อาจมีความแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับการออกแบบ และขนาดของกลุ่มผู้เรียน โดยส่วนประกอบของชุดการสอน ได้แก่

1) คู่มือสำหรับครู และผู้เรียนสำหรับแนวทางในการใช้ชุดการสอน โดยในคู่มือควรระบุคำชี้แจงถึงการใช้ชุดการสอนอย่างละเอียด โดยมีรายละเอียดต่าง ๆ ได้แก่ คำชี้แจง การระบุบทบาทของครู การจัดชั้นเรียน แผนผัง แผนการสอน แบบฝึกหัด และปฏิบัติ

2) คำสั่ง หรือการมอบงาน เพื่อกำหนดแนวทางการเรียนให้กับนักเรียน เป็นลักษณะของบัตรงานโดยระบุคำสั่งให้ผู้เรียนทำอะไร โดยควรมีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ชัดเจน โดยจำเป็นต้องให้ผู้เรียนอ่านเพื่อทำความเข้าใจก่อนนำมาใช้ เช่น คำอธิบาย คำสั่ง และการสรุปเนื้อหาในบทเรียน โดยอาจใช้คำอธิบาย คำถาม หรือการอภิปราย ก็ได้

3) เนื้อหาสาระ ผูกอยู่กับสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บทความ รูปภาพ แผนภูมิ บทเรียน โปรแกรม ซึ่งควรมีความสอดคล้อง และเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการเรียนแบบกลุ่มและแบบรายบุคคล

4) การวัด และประเมินผล ควรประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถทำได้โดยการวัดผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน โดยอาจสอดแทรกอยู่ในองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น แบบฝึกหัด แบบทดสอบรูปแบบต่าง ๆ และการสังเกตพฤติกรรม เป็นต้น

สอดคล้องกับ ตรึงตา แหลมสมุทร (2556) ที่ได้กล่าวถึง การกำหนดเกณฑ์ในการเลือกหนังสือให้ใช้ในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น การพิจารณาเรื่องลักษณะของหนังสือเรียนที่ดี และมีความเหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) มีเนื้อเรื่องคำอธิบายรูปภาพ กิจกรรม และแบบฝึกหัด โดยเน้นให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเนื้อหาในบทเรียน

2) ควรมีเนื้อเรื่องครบถ้วนตามหลักสูตร มีข้อความกระชับรัดกุม มีคำอธิบายชัดเจน

- 3) สำนวนโวหารมีความสละสลวย เหมาะกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน ในเรื่องเนื้อหานั้น ควรมีเนื้อหาที่เหมาะสม ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย อีกทั้งต้องคำนึงถึงระยะเวลาในการเรียนเป็นสำคัญ
- 4) วิธีการเรียบเรียงเนื้อหา และการเขียน ควรอยู่ในระดับมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับในปัจจุบัน มีการใช้ถ้อยคำที่น่าสนใจ และเหมาะสมกับผู้เรียน
- 5) มีรูปเล่ม และหน้าปกที่สวยงาม ควรเป็นกระดาษที่ช่วยส่งเสริมการอ่าน
- 6) มีเอกสารอ้างอิง รวมถึงที่มาของข้อมูล สารบัญ คำนำ คำอธิบายศัพท์ และดัชนี เป็นต้น

นอกจากนี้ นันทวัน เรืองอร่าม (2544) ยังได้กำหนดลักษณะของหนังสือแบบเรียนที่ดี และเกณฑ์ในการเลือก หนังสือแบบเรียน ซึ่งในการเลือกหนังสือแบบเรียนที่ดีนั้นควรมีการพิจารณาดังต่อไปนี้

- 1) ควรมีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร หรือตรงตามประมวลการสอนตามวิชาที่กำหนด
- 2) ตรวจสอบความถูกต้องของตัวสะกดให้ถูกต้อง การแบ่งวรรคตอน และมีย่อหน้าที่ถูกต้อง รวมถึงการใช้ภาพประกอบที่มีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง
- 3) เนื้อหาในแบบเรียนมีการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
- 4) มีการใช้สำนวนภาษาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน
- 5) มีการใช้ภาพประกอบที่สวยงาม และชัดเจน
- 6) การจัดรูปเล่มมีความเหมาะสม
- 7) มีส่วนประกอบต่าง ๆ ภายใน เช่น สารบัญ เชิงอรรถ แผนภูมิ แผนที่ ฯลฯ

จากการศึกษาส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงลักษณะส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนที่มีความคล้ายคลึงกันในหลาย ๆ ด้าน ทั้งองค์ประกอบภายนอก และภายใน ถึงแม้แหล่งที่มาจะต่างกันแต่ก็มีข้อสรุปบางประการที่คล้ายคลึง ที่ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าสามารถนำมาพัฒนาเป็นแนวทางในการกำหนดส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนที่ดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษา และสรุปออกมาเป็นแนวทางในการกำหนดส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนที่ดี 7 ประการ ดังต่อไปนี้

1) เนื้อหา

1.1) การนำเสนอเนื้อหาสาระอย่างถูกต้อง และครอบคลุมวัตถุประสงค์

สิ่งสำคัญที่สุดในการสร้างหนังสือแบบเรียน คือการกำหนดเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือสาระการเรียนรู้ที่ตั้งไว้ โดยเนื้อหาต้องมีความถูกต้องตรงตามหลักการ หรือมีความถูกต้องตามหลักวิชาในสาขานั้น ๆ นอกจากนี้ การเลือกใช้เนื้อหาที่ทันสมัยเข้ากับยุคปัจจุบันก็เป็นสิ่ง

สำคัญ โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงระดับความยากง่ายเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงการกำหนดขอบเขตเนื้อหาในแต่ละบทก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะหากเนื้อหาในแต่ละบทมากเกินไปก็อาจจะไม่เหมาะสม และสุดท้าย คือการอ้างอิงแหล่งข้อมูลที่ต้องได้มาตรฐาน

1.2) การจัดเรียงเนื้อหาอย่างเหมาะสม

หลักจากกำหนดเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนได้แล้ว สิ่งสำคัญถัดมาคือการจัดเรียงเนื้อหาอย่างเหมาะสม โดยการใช้การเรียงลำดับเนื้อหาแยกเป็นตอน บท หรือหน่วย และตั้งชื่อหัวข้อเรื่องให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย และเน้นใช้การเชื่อมโยงเนื้อหาให้สอดคล้องกันในแต่ละบท โดยคำนึงถึงการนำเสนอเนื้อหาให้มีความชัดเจน และครอบคลุมทุกด้าน

2) การใช้ภาษา

การเลือกใช้ภาษาควรเลือกจากภาวะของผู้เรียน และเลือกใช้อย่างเหมาะสม โดยใช้ถ้อยคำ และรูปประโยคที่น่าสนใจ ได้รับการยอมรับในปัจจุบัน สามารถสื่อสารเนื้อหาให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้ การใช้คำศัพท์ต่าง ๆ ควรได้รับการตรวจสอบในเรื่องของการสะกดคำ และความถูกต้องตามหลักภาษา อีกทั้ง การแบ่งวรรคตอน การย่อหน้า การเรียบเรียงเนื้อหา และการเขียน ควรมีความถูกต้องอยู่ในระดับมาตรฐาน

3) การใช้รูปภาพประกอบ

การใช้รูปภาพประกอบเป็นสิ่งที่นิยมใช้กันในหนังสือแบบเรียนกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากการเลือกใช้รูปภาพประกอบหนังสือแบบเรียนเป็นสิ่งที่สามารถช่วยสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนได้ดี โดยการใช้รูปภาพประกอบนี้ รวมถึง การใช้ตาราง แผนภูมิ หรือแผนภาพอื่น ๆ ที่มีการผนวกกับสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งควรมีลักษณะที่สวยงาม มีความชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน และจำเป็นต้องตรวจสอบถึงความถูกต้อง รวมถึงความเหมาะสมในปัจจุบัน

4) การจัดรูปเล่ม

การจัดรูปเล่มให้มีความเหมาะสม และสวยงาม จะสามารถสร้างความน่าสนใจให้แก่หนังสือแบบเรียนได้โดยการจัดรูปเล่มต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในการผลิตรูปเล่มต่าง ๆ เช่น การเลือกใช้กระดาษสำหรับการอ่าน การกำหนดขนาดรูปเล่ม การเย็บเข้าเล่ม ลักษณะรูปเล่ม และการออกแบบหน้าปกให้สวยงาม เป็นต้น

5) การวัด และประเมินผล

การวัด และประเมินผลขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ รวมทั้งลักษณะการเรียนรู้ และลักษณะของผู้เรียน โดยการวัด และการประเมินผลสามารถทำได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การวัดผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน และบางครั้งการประเมินผลอาจสอดแทรกอยู่ในองค์ประกอบต่าง ๆ ในหนังสือแบบเรียนก็ได้ เช่น แบบฝึกหัด แบบทดสอบรูปแบบต่าง ๆ การ

มอบหมายภาระงาน การสัมภาษณ์พูดคุย หรือการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการใช้หนังสือแบบเรียน เป็นต้น

6) สื่อการสอน และคู่มือการสอน

ในการใช้หนังสือแบบเรียน ผู้สอนสามารถเลือกใช้สื่อการสอนอื่น ๆ ประกอบการเรียนรู้ควบคู่กับหนังสือแบบเรียนได้ เนื่องจากสื่อการสอนเป็นตัวกลางช่วยถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนอีกช่องทางหนึ่ง โดยสื่อการสอนมักมีรูปแบบที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับเนื้อหา และรายวิชาของแบบเรียนนั้น ๆ เช่น สื่อวีดิทัศน์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ สื่อวัสดุ และสื่ออุปกรณ์ เป็นต้น ส่วนคู่มือการสอน ถือว่าเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากคู่มือการสอนเป็นการระบุคำชี้แจงถึงการใช้หนังสือแบบเรียนได้อย่างละเอียด เนื่องจากภายในประกอบด้วยคำชี้แจง การระบุบทบาทของผู้สอน วิธีการจัดชั้นเรียน แผนการสอน และวิธีการใช้แบบฝึกหัดในบทเรียน ดังนั้น สื่อการสอน และคู่มือการสอน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญควบคู่กับการจัดทำหนังสือแบบเรียน

7) ส่วนประกอบภายในอื่น ๆ

ส่วนประกอบภายในอื่น ๆ ได้แก่ สารบัญ คำนำ คำอธิบายศัพท์ เชิงอรรถ ดรรชนี ภาคผนวก และเอกสารอ้างอิงที่แสดงถึงที่มาของข้อมูล โดยใช้การพิจารณาถึงความสอดคล้องในหนังสือแบบเรียนแต่ละประเภท และเลือกใช้ส่วนประกอบภายในอื่น ๆ อย่างเหมาะสม

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และรวบรวมแนวทางในการกำหนดส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียน ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในส่วนประกอบทั้ง 7 ข้อ และจะนำแนวทางในการกำหนดส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนที่ได้มาในครั้งนี้นำไปใช้ในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุในขั้นตอนต่อไป

2.2.3. องค์ประกอบหนังสือแบบเรียนสำหรับผู้สูงอายุ

การสร้างหนังสือแบบเรียนสำหรับผู้สูงอายุ จำเป็นต้องศึกษาถึงองค์ประกอบของหนังสือแบบเรียนอย่างถี่ถ้วน รวมถึงศึกษาในเรื่องลักษณะของหนังสือแบบเรียนที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุมักมีปัจจัยในการเรียนรู้หลาย ๆ อย่างที่ต้องคำนึงถึง ซึ่งหากส่งเสริมให้ถูกทิศทางก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้มากขึ้น ผู้วิจัยจึงทำการรวบรวมองค์ประกอบ และหลักการการออกแบบหนังสือแบบเรียนสำหรับผู้สูงอายุ และทำการสรุปออกมา โดยได้ใจความสำคัญดังนี้

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี กล่าวถึงใน สถานภาพของผู้สูงอายุไทย. พ.ศ.2541 ว่าจากข้อมูลโครงการสำรวจสภาวะผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยสถาบันวิจัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ.2539 พบว่า ผู้สูงอายุในปัจจุบันมีคุณลักษณะที่ต่างไปจากเดิม เช่น ในเรื่องของ

จำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องความสามารถในการอ่านที่มีอย่างจำกัด ผู้สูงอายุบางคนอ่านหนังสือไม่ออก และมีปัญหาด้านการมองเห็น เนื่องจากสภาพร่างกายที่เสื่อมลง ซึ่งปัญหาสุขภาพเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้พฤติกรรมการอ่านน้อยลง ทั้งในด้านจำนวนครั้งของการอ่าน ระยะเวลาในการอ่าน และประสิทธิภาพการอ่าน เช่น การขาดสมาธิในการอ่าน การอ่านได้ช้าลง หรือการหยุดอ่านในระยะเวลาสั้น ๆ เป็นต้น โดยปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการอ่านของผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัญหาความเจ็บปวดของกล้ามเนื้อ ปัญหาเรื่องสายตา การปวดศีรษะ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการอ่านทั้งสิ้น โดยเฉพาะปัญหาเรื่องสายตา ในปัจจุบันจึงมีการพิมพ์หนังสือโดยใช้กระดาษขนาดใหญ่มากขึ้น เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถอ่านได้นานขึ้นโดยไม่รู้สึกระคายเคือง หรือปวดตา (สำนักงานอุทยานการเรียนรู้, 2551, โครงการวิจัย ทักษะการอ่านและการรู้หนังสือของคนไทย) นอกจากนี้ กิจจา ตรีสาม (2544) ยังได้กล่าวถึงขนาดของตัวอักษร ที่ควรมีการใช้ขนาดตัวอักษรให้เหมาะสมกับผู้อ่าน เพราะว่าผู้อ่านแต่ละวัยย่อมมีความต้องการในการใช้อักษรเพื่อการรับรู้ที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่ความสะดวกในการอ่าน (Readability) ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นความรวดเร็ว และความสบายตาในการอ่าน ดังนั้น การเลือกใช้ตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ และมีรูปทรงที่อ่านได้ชัดเจน จะสามารถช่วยสร้างความคุ้นเคยให้กับสายตาของผู้อ่าน และทำให้ผู้อ่านที่เป็นผู้สูงอายุสามารถจับใจความเนื้อหาได้อย่างสะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น โดย สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (TK Park, 2561) ได้กล่าวถึงวิธีแก้ปัญหาคาดการอ่านของผู้สูงอายุอีกวิธีหนึ่ง นั่นคือ การใช้ทรัพยากรการอ่านที่จัดทำขึ้นสำหรับผู้มีปัญหาการมองเห็น โดยเฉพาะ เช่น การจัดทำหนังสือที่มีขนาดตัวอักษรใหญ่กว่าปกติ หนังสือเสียง เครื่องช่วยอ่านหนังสือด้วยแนวทางเหล่านี้อาจทำให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการอ่านหนังสือได้มากขึ้น

นอกจากนี้ สุธีร์ บัวทอง และคณะ (2558) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ประกอบด้วยหลักการดังต่อไปนี้

- 1) การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุไม่ควรใช้ระยะเวลาต่อเนื่องยาวนานจนเกินไป ควรมีช่วงพัก หรือมีกิจกรรมที่เสริมให้ผู้สูงอายุได้เคลื่อนไหวร่างกาย ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ เพื่อลดความเหนื่อยล้าในการเรียน
- 2) ควรหลีกเลี่ยงการเรียนการสอน หรือการมอบหมายงานให้ผู้สูงอายุที่มีการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงศักยภาพ และความแข็งแรงของร่างกายผู้สูงอายุด้วย
- 3) เอกสารประกอบการบรรยาย หรือรูปภาพที่ใช้ควรมีสีสันที่มีความชัดเจน สามารถมองเห็นได้ชัด และไม่ควรมีพื้นหลังที่มีสีใกล้เคียง หรือกลมกลืนกันจนเกินไป
- 4) เอกสารประกอบการบรรยาย และสื่อการเรียนการสอนควรมีขนาดใหญ่ และมีการเว้นบรรทัดตัวอักษรอย่างชัดเจน

- 5) ครูผู้สอน หรือผู้บรรยายไม่ควรเขียนตัวอักษรด้วยลายมือที่อ่านได้ยาก
- 6) ไม่ควรมีการจำกัดเวลาในการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ควรให้ผู้สูงอายุได้ใช้เวลาในการเรียนรู้อย่างเต็มที่
- 7) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถปรับการเรียนรู้ที่เหมาะสมเข้ากับศักยภาพของตน
- 8) การเรียนรู้ที่มีความหมาย เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ รวมถึงมีความสอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้สูงอายุ
- 9) การเรียนรู้โดยการค้นพบ จะทำให้ผู้เรียนพยายามค้นหาวิธีการเรียนรู้ของตน เพื่อใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างเหมาะสม
- 10) ผู้สอนควรจัดเตรียมเอกสารการเรียนรู้เป็นอย่างดี เช่น การจัดหมวดหมู่ การทำโครงร่าง อ้างอิง เป็นต้น

อีกทั้ง การผลิตหนังสือสำหรับผู้สูงอายุนั้น ควรคำนึงถึงหลักที่เป็นองค์ประกอบในการผลิตหนังสือ ที่ว่าด้วย ภาพประกอบ สี ขนาดตัวอักษร แบบตัวอักษร ขนาดเล่ม ความหนา เนื้อกระดาษ ราคาจำหน่าย และการแบ่งคอลัมน์ในการพิมพ์เป็นหลักด้วย เพื่อให้เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เพราะผู้สูงอายุแม้จะเป็นมีอายุมากแล้วก็ตาม แต่ก็ยังเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อรับทราบข่าวสารเหมือนกับบุคคลในวัยอื่น ๆ เช่นกัน โดยจากข้อมูลข้างต้นที่ผู้วิจัยได้ศึกษามาแล้วสรุปได้ว่าการผลิตหนังสือสำหรับผู้สูงอายุนั้นต้องทำการผลิตโดยคำนึงถึง ขนาดตัวอักษร แบบตัวอักษร ขนาดเล่ม ความหนา ราคาจำหน่าย เนื้อกระดาษ ความคมชัดในการพิมพ์ และการใช้ภาพสีที่เหมาะสม และตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อ่านในวัยสูงอายุมากที่สุด โดย บังอร อินศิริ (2544) ได้ทำการศึกษาถึงลักษณะ และองค์ประกอบหนังสือแบบต่าง ๆ จนนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการผลิตหนังสือสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเป็นการสรุปลักษณะสำคัญของหนังสือที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ทั้ง 16 ประการ ได้แก่

- 1) ชื่อหนังสือ : ควรใช้ชื่อหนังสือที่มีความธรรมดาแต่เน้นเนื้อหาให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ
- 2) รูปภาพ : ควรใช้รูปภาพที่เป็นภาพวาดเหมือนจริงหรือภาพถ่ายเพื่อความสมจริง
- 3) สี : การพิมพ์รูปภาพควรใช้สีสดใส หรือใช้สีที่เป็นธรรมชาติ
- 4) แบบตัวอักษร : ควรใช้แบบตัวอักษรทางกลางที่อ่านได้ชัดเจน
- 5) ขนาดตัวอักษร : ควรใช้ตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ 20-22 พอยต์
- 6) ขนาดเล่ม : ผลิตหนังสือที่มีขนาดกลาง ประมาณ 8 นิ้ว คูณ 11 นิ้ว หรือ 8 หน้ายก
- 7) การจัดคอลัมน์ : ใช้การจัดแบบเต็มหน้ากระดาษ หรือจัดแบบ 2 คอลัมน์ในหน้าเดียว
- 8) เนื้อกระดาษ : ใช้กระดาษปอนด์ หรือกระดาษอาร์ตที่อ่านได้ง่ายสบายตา

- 9) ลักษณะรูปเล่ม : ควรใช้ลักษณะรูปเล่มเป็นแนวตั้ง
- 10) การเข้าเล่ม : ใช้การเข้าเล่มแบบเย็บลวด หรือเย็บอกรกึ่งกลางของเล่ม
- 11) ผู้แต่ง : ควรระบุชื่อผู้แต่งให้ชัดเจน แต่ทั้งนี้ ผู้สูงอายุอาจเลือกหนังสือเพราะเนื้อหา มากกว่าผู้แต่ง
- 12) สำนักพิมพ์ : ควรระบุชื่อสำนักพิมพ์ให้ชัดเจน
- 13) ปีที่พิมพ์ : ควรระบุปีที่พิมพ์ให้ชัดเจน
- 14) ราคาจำหน่าย : กำหนดให้มีราคาจำหน่ายไม่สูง โดยพิจารณาตามฐานะทางการเงิน และทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับกลุ่มผู้อ่านที่เป็นผู้สูงอายุ

จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงองค์ประกอบหลายประการที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบแบบเรียนสำหรับผู้สูงอายุ จึงทำการศึกษา และสรุปออกมาเป็น แนวทางการออกแบบแบบเรียนสำหรับผู้สูงอายุ 5 ประการ ดังต่อไปนี้

1) ความสะดวกในการอ่าน (Readability) : เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้สูงอายุที่อาจมีปัญหาด้านการมองเห็น ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการสร้างหนังสือแบบเรียนสำหรับผู้สูงอายุ นั่นคือการส่งเสริมความสะดวกในการอ่าน โดยให้ใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่ มีรูปทรงที่อ่านได้ชัดเจน และมีการเว้นบรรทัดที่ชัดเจน ซึ่งความสะดวกในการอ่านจะสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุรับรู้ และเข้าใจถึงเนื้อหาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

2) ภาพประกอบมีความชัดเจน สีสันสดใส : รูปภาพที่ใช้ประกอบหนังสือแบบเรียน หรือเอกสารประกอบควรมีความชัดเจน สามารถมองเห็นได้ชัด มีความสมจริงเป็นธรรมชาติ รวมถึงการใช้สีสันสดใสควบคู่ แต่ควรระวังไม่ให้สีกลมกลืนกับพื้นหลังจนเกินไป

3) เนื้อหา หรือกิจกรรมตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ : ควรกำหนดให้เนื้อหา หรือกิจกรรมภายในหนังสือแบบเรียนมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุโดยตรง หรือสอดคล้องกับประสบการณ์เดิมของผู้สูงอายุ สิ่งนี้จะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้สูงอายุมีความหมาย เพราะสิ่งที่เรียนรู้ตรงกับความสนใจ

4) การจัดวางคอลัมน์ และรูปเล่มที่ชัดเจน : เมื่อได้เนื้อหาในการเรียนที่เหมาะสมแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการจัดวางเนื้อหาให้สะดวกในการมองเห็น โดยการจัดวางคอลัมน์ให้เป็นระเบียบ แบ่งเนื้อหาแต่ละประเภทให้ชัดเจน จะสามารถทำให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้น เช่น การจัดทำสารบัญ อ้างอิง เป็นต้น นอกจากนี้ การจัดทำรูปเล่ม ก็เป็นอีกสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึงองค์ประกอบในการผลิตต่าง ๆ เช่น ขนาดของรูปเล่ม การใช้กระดาษประเภทนอมสายตา ลักษณะการเข้าเล่ม การระบุชื่อผู้แต่ง สำนักพิมพ์ ปีที่พิมพ์ และราคาจำหน่ายอย่างชัดเจน เป็นต้น

5) จำกัดเนื้อหาการเรียนรู้ในหนังสือแบบเรียนให้ไม่ยาวเกินไป : สิ่งสำคัญในการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่ควรคำนึงอีกหนึ่งเรื่อง คือการกำหนดเนื้อหาให้ไม่มากเกินไป รวมถึงการกำหนดระยะเวลาในการเรียนให้ไม่ยาวต่อเนื่องจนเกินไป เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้สูงอายุ จึงควรสอดแทรกช่วงพักผ่อนคลาย เพื่อไม่ให้เกิดความเหนื่อยล้าในการเรียน

โดยจากการศึกษา และรวบรวมความสำคัญของการสร้างหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญในองค์ประกอบต่าง ๆ จนนำไปสู่ข้อสรุปในเนื้อหาต่าง ๆ และจะนำผลสรุปจากการศึกษานี้ไปใช้ในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุในขั้นตอนต่อไป

ตอนที่ 3 บทเพลงสุนทราภรณ์

ในปีพ.ศ. 2482 วัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย เนื่องจากเป็นยุคที่เกี่ยวข้องกับสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาชาติให้ก้าวทันยุคสมัย จึงมีการเปิดรับวัฒนธรรมตะวันตกใหม่ ๆ เข้ามา และเกิดการผสมผสานกับความดั้งเดิมของสังคมไทย โดยผลผลิตจากวัฒนธรรมร่วมสมัยในครั้งนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อวงการดนตรีในประเทศไทยเช่นกัน ผลพวงของวัฒนธรรมร่วมสมัยได้ทำให้ ‘วงดนตรีสุนทราภรณ์’ วงดนตรีที่ทรงอิทธิพลที่สุดในประเทศไทยได้ถือกำเนิดขึ้น และสร้างปรากฏการณ์ทางดนตรีที่ส่งผลกระทบต่อวงการดนตรีในประเทศไทยยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน

3.1 ประวัติวงดนตรีสุนทราภรณ์

วงไทยฟิล์มคือจุดเริ่มต้นของวงดนตรีสุนทราภรณ์ในปัจจุบัน โดยวงไทยฟิล์มได้ถูกก่อตั้งขึ้นโดยครูเอื้อสุนทรสนาน และตั้งชื่อวงตามชื่อบริษัทไทยฟิล์ม แต่ภายหลังบริษัทไทยฟิล์มก็ได้ยกเลิกกิจการวงไทยฟิล์มจึงต้องเลิกกันไปด้วย ถัดมาในปีพ.ศ. 2482 เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน กรมโฆษณาการ ได้ถูกก่อตั้งขึ้นเป็นครั้งแรก และในประวัติศาสตร์ได้ถือว่าวันนี้เป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องราวสุนทราภรณ์ กรมโฆษณาการ หรือกรมประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน มีนายวิลาส โอสถานนท์ เป็นอธิบดีคนแรก และมีครูเอื้อสุนทรสนาน เป็นหัวหน้าวง ส่วนครูเวส สุนทรจามร เป็นผู้ช่วย โดยมีสมาชิกเป็นนักดนตรีที่เคยร่วมทีมกันมาตั้งแต่วงไทยฟิล์ม ร่วมกับนักดนตรี และนักร้องแถวหน้าในสังคมไทยยุคนั้นเข้ามาประจำวง โดยงานที่วงดนตรีกรมโฆษณาการได้รับมอบหมายมีมากมาย ไม่ว่าจะเป็น การบรรเลงส่งกระจายเสียงทางสถานีวิทยุ, การบรรเลงตามสถานที่ต่าง ๆ ตามราชการ รวมถึงการบรรเลงในงานลีลาศ (สมาคมนักแต่งเพลง, 2527-2529) วงดนตรีกรมโฆษณาการได้รับความนิยมจนมีงานนอกราชการติดต่อกันเข้ามามากมาย ครูเอื้อเห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะนำวงดนตรีของทางราชการไปบรรเลงในงานภายนอก ท่านจึงมีความคิดที่ว่าควรจะใช้ชื่อวงดนตรีเป็นอย่างอื่น ในขณะนั้น ครูเอื้อกำลังตกหลุมรักกับคุณอาภรณ์ จึงได้

นำเอานามสกุลของตนเองไปผนวกกับชื่อของคนรัก เมื่อ "สุนทร" สนธิกับ "อาภรณ์" จึงกลายเป็นชื่อ "สุนทรอาภรณ์" ซึ่งเป็นชื่อที่ไพเราะ และมีความลงตัว อีกทั้ง ครูเอื้อยังใช้ชื่อ "สุนทรอาภรณ์" เป็นนามแฝงเวลาขับร้องเพลงอีกด้วย (ไพบุลย์ สำนวนภูติ, 2545)

นับตั้งแต่การก่อตั้ง ชื่อ 'สุนทรอาภรณ์' ได้ปรากฏขึ้นในสังคมไทยในฐานะของชื่อวงดนตรีที่ได้รับความนิยม และมีความสำคัญกับประเทศไทยในยุคนี้มากที่สุด (สุนทรอาภรณ์ครึ่งทศวรรษ คณะอนุกรรมการหนังสือที่ระลึกการก่อตั้งวงดนตรีสุนทรอาภรณ์, 2532) หากจะกล่าวถึงเหตุการณ์สำคัญของวงดนตรีสุนทรอาภรณ์ที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยนั้นมีมากมาย โดยเฉพาะในยุคที่เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา (สงครามโลกครั้งที่ 2) จอมพลป.พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ณ สมัยนั้น ได้มอบหมายให้วงดนตรีสุนทรอาภรณ์ ผลิตผลงานเพลงไทยสากลออกมา โดยให้เน้นเพลงปลุกใจที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเชิดชูชาติบ้านเมือง ความสามัคคีของคนในชาติ และการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยอันดีงาม ถือได้ว่าวงดนตรีสุนทรอาภรณ์เป็นปรากฏการณ์สำคัญของประเทศที่ส่งผลกระทบในหลายด้านต่อมา ในขณะเดียวกันนั้น วิทยุ และละครโทรทัศน์เพิ่งถือกำเนิดขึ้น โดยมีวงดนตรีสุนทรอาภรณ์เป็นผู้ให้เสียงเพลงขับกล่อมประชาชนผ่านสื่อต่าง ๆ และแน่นอนว่าได้รับเสียงตอบรับจากประชาชนดีมากอย่างล้นหลาม

ตลอด 82 ปีที่ผ่านมา วงดนตรีสุนทรอาภรณ์ได้ประพันธ์เพลงออกมามากกว่า 2,000 เพลง นับว่าเป็นวงดนตรีที่สร้างปรากฏการณ์ที่สำคัญต่อหน้าประวัติศาสตร์ประเทศไทย ด้วยระยะเวลาอันยาวนานของวงดนตรีสุนทรอาภรณ์ จึงทำให้แต่ละช่วงเวลาที่ผ่านมาของวงดนตรีสุนทรอาภรณ์มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์บ้านเมือง มีการสะท้อนสภาพสังคมในแต่ละยุคออกมาผ่านเสียงเพลงได้อย่างลงตัว จากการศึกษางานวิจัย และเอกสารทางวิชาการที่รวบรวมเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของวงดนตรีสุนทรอาภรณ์ ผู้วิจัยจึงทำการสรุป และแบ่งสถานการณ์ของวงดนตรีสุนทรอาภรณ์ไว้ทั้งหมด 8 ยุคสมัย ดังนี้

ตารางที่ 8 ตารางเรียงลำดับยุคสมัยของวงดนตรีสุนทรอาภรณ์

ลำดับ	ยุคสมัย	พุทธศักราช
1	ยุคก่อตั้ง	2482-2483
2	ยุคระหว่างสงครามเอเชียบูรพา	2484-2488
3	ยุคละครเวที	2484-2495
4	ยุคเวทีลิลาศ	2495-2512
5	ยุคโทรทัศน์	2498-2514
6	ยุคดาวรุ่งพุ่งขึ้น	2500-2541
7	ยุคโรงเรียนสุนทรอาภรณ์การดนตรี (ยุคนักร้องนักเรียน)	2512-2551
8	ยุคสุนทรอาภรณ์ 60 ปี (ยุคดาวรุ่งคลื่นลูกใหม่)	2542-ปัจจุบัน

ที่มา : วัชรารักษ์ อาจหาญ (2535); ไพบุลย์ สำนวนภูติ (2545)

วันที่ 20 พฤศจิกายน ปีพ.ศ. 2482 วงดนตรีกรมโฆษณาการได้ถูกก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เพื่อจุดประสงค์ คือ การหาวงดนตรีแจ๊สมาประจำสถานวิทยุในขณะนั้น โดยมีการรวบรวมนักดนตรีของวงดนตรีไทยฟิล์มที่เคยมีชื่อเสียง และส่วนใหญ่เป็นนักดนตรีในกรมศิลปากรอยู่แล้ว ให้ย้ายมาประจำวงดนตรีกรมโฆษณาการตั้งแต่นั้นเป็นมา โดยมีครูเอื้อ สุนทรสนาน เป็นหัวหน้าวง ซึ่งวงดนตรีกรมโฆษณาการ ได้รับมอบหมายให้บรรเลงเพลงสากล กระจายเสียงผ่านสถานีวิทยุ จนต่อมาได้ออกไปบรรเลงนอกสถานที่ตามวาระต่าง จนถึงเหตุการณ์ที่ครูเอื้อได้นำวงไปแสดงที่โรงภาพยนตร์โอเดียน และเกิดความคิดเห็นว่าไม่เหมาะสมที่จะนำวงดนตรีของราชการไปบรรเลงในโรงภาพยนตร์ของเอกชน จึงหันมาใช้ชื่อวงดนตรีอย่างอื่น โดยการผนวกนามสกุลของตนเอง และชื่อของคนรัก ทำให้เกิดเป็นวงดนตรีสุนทราภรณ์ ถัดมา วงดนตรีสุนทราภรณ์ก็เริ่มมีชื่อเสียงมากขึ้น จากการได้ออกไปบรรเลงตามงานแสดงต่าง ๆ และได้มีโอกาสบรรเลงออกอากาศทางวิทยุกระจายเสียง ทำให้เป็นที่รู้จักของประชาชน ณ ขณะนั้น (วัชรภรณ์ อาจหาญ.2535) ถัดมาในยุคระหว่างสงครามเอเชียบูรพา ในปี พ.ศ. 2484-2488 ตรงกับช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยประเทศไทยขณะนั้นมี จอมพล ป.พิบูลสงคราม ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเป็นผู้นำทางการเมืองคนสำคัญที่นิยมนำบทเพลงมาใช้เป็นเครื่องมือการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล แน่นอนว่า วงดนตรีกรมโฆษณาการ ได้รับหน้าที่เป็นสื่อหลัก โดยมีการแต่งเพลงสนองนโยบายรัฐบาลออกมาจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น เพลงปลุกใจ หรือเพลงที่มีเนื้อหาเชิดชูชาติบ้านเมือง มุ่งปลุกเร้าให้ประชาชนเกิดความรักชาติ และการเรียกขวัญกำลังใจประชาชนในช่วงสงคราม ยกตัวอย่างเช่น เพลง ‘บ้านเกิดเมืองนอน’ ถือเป็นหนึ่งในเพลงยอดนิยมของวงดนตรีสุนทราภรณ์ตลอดกาล นอกจากนี้ ยังมีบทเพลงอื่น ๆ อีกจำนวนมาก ที่วงดนตรีกรมโฆษณาได้รับมอบหมายให้แต่งเพลงออกมาสนองนโยบายภาครัฐ อาทิเช่น เพลงที่ชักชวนให้ประชาชนปฏิบัติตามระบือนิยม เช่น เพลงสวมหมวก ที่มีเนื้อหาชักชวนให้ประชาชนสวมหมวกตามวัฒนธรรมตะวันตก หรือ เพลงรำวง ที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนการละเล่น ‘โขน’ มาเป็น ‘รำวง’ และมีจุดประสงค์เพื่อให้ประชาชนนำไปใช้ประกอบการรำวงเพื่อความสนุกสนาน โดยเพลงรำวงยอดนิยมในสมัยนั้น ได้แก่ เพลงรำวงลอยกระทง เพลงรำวงชาวทะเล และ เพลงรำวงดาวพระศุภร์ เป็นต้น รวมถึง เพลงที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคเหนือ เช่น เพลงถิ่นไทยงาม ซึ่งจะสอดคล้องกับนโยบายที่ต้องการให้ประชาชนไปตั้งรกรากทางภาคเหนือมากขึ้น

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้พบสาเหตุสำคัญที่ทำให้วงดนตรีสุนทราภรณ์ได้รับความนิยมจากประชาชนในยุคนี้ โดยเหตุผลหลัก คือ การถูกใช้เป็สื่อของรัฐบาลโดยใช้การเผยแพร่ผ่านทางวิทยุเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับในยุคสมัยนั้นการฟังวิทยุได้รับความนิยม จึงทำให้ชื่อ ‘สุนทราภรณ์’ เป็นที่คุ้นชินกับประชาชนในยุคนี้ (อรอนงค์ เสนะวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2564; วัชรภรณ์ อาจหาญ, 2535) ถัดมาในยุคละครเวที หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง วงการบันเทิงใน

ประเทศไทยได้ถูกกระตุ้น และมีการพัฒนาขึ้น เนื่องจาก สิ่งบันเทิงต่าง ๆ สามารถช่วยปลอบขวัญ สร้างกำลังใจให้แก่ประชาชนท่ามกลางการเกิดสงครามได้ ไปจนถึงยุคเวทีลีลาศ และสังคีตสัมพันธ์ ในปีพ.ศ.2495-2512 อิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกก็ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งบันเทิงในประเทศไทยมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดจากความนิยมการเต้นรำแบบใหม่ที่เรียกว่า ‘ลีลาศ’ และเนื่องจากการลีลาศเป็น วัฒนธรรมตะวันตก จึงทำให้ได้รับความนิยมในกลุ่มผู้ฟังชนชั้นสูงที่มีการศึกษา หรือคุ้นเคยกับ วัฒนธรรมตะวันตกมากกว่ากลุ่มผู้ฟังระดับชาวบ้าน วงดนตรีสุนทราภรณ์มีการแต่งเพลงไทยสากลขึ้น เพื่อการลีลาศไว้มากมาย จึงทำให้งานลีลาศจำนวนมากมักให้วงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นส่วนสำคัญ ในงาน และเป็นหลักในการบรรเลงเพลงประกอบ โดยมีการประพันธ์เพลงประกอบการลีลาศที่มีความ หลากหลายในรูปแบบจังหวะ จากข้อมูลข้างต้นทำให้พบว่าส่วนหนึ่งของความเป็นอมตะของสุนทรา ภรณ์เกี่ยวข้องกับการเต้นลีลาศ เนื่องจากวงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นผู้บุกเบิกการประพันธ์เพลงไทย สากลขึ้นเพื่อประกอบการลีลาศในประเทศไทย รวมถึงเอกลักษณ์ทางการบรรเลงที่มีความไพเราะ เข้า กับยุคสมัยได้อย่างลงตัว (ทวิสิทธิ์ ไทโรจิตร์, 2522; อดิพร สุนทรสนาน, 2513 อ้างถึงใน วัชรภรณ์ อัจหาญ, 2535) ถัดมาในยุคโทรทัศน์วงดนตรีกรมโฆษณา หรือวงดนตรีสุนทราภรณ์ ได้มีโอกาส เผยแพร่ผลงานเพลงผ่านโทรทัศน์จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็น งานบรรเลงดนตรีของสถานีโทรทัศน์ช่อง 4 บางขุนพรหม ทั้งประจำ และบางครั้งคราว โดยปรากฏการณ์การถ่ายทอดโทรทัศน์ในประเทศไทย ครั้งแรกนี้ได้ส่งผลกระทบต่อวงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านจากวิทยุมา เป็นโทรทัศน์ และวงดนตรีสุนทราภรณ์ได้รับการเผยแพร่ออกอากาศอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้สังคมไทยใน ยุคนั้นจดจำภาพลักษณ์ รวมถึงจดจำเสียงเพลงอันเป็นเอกลักษณ์ของวงดนตรีสุนทราภรณ์ได้ นั้น (อร อนงค์ เสนะวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2564)นอกจากนี้ วงดนตรีสุนทราภรณ์กำลัง ได้รับความนิยมอย่างมากที่สุด มีชื่อเสียงโด่งดัง และถือว่าเป็นวงดนตรีหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการบันเทิงใน ประเทศไทยในยุคดาวรุ่งพุ่งนี้ แต่ในขณะเดียวกัน ด้วยระยะเวลาอันยาวนานของวงดนตรี ทำให้เหล่านักดนตรี และนักร้องในยุคแรกต่างมีงานแสดงดนตรีมากขึ้น สวนทางกับอายุที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวัน วง ดนตรีสุนทราภรณ์จึงมีแนวคิดในการหานักร้อง และนักดนตรีรุ่นใหม่มาทดแทนสมาชิกรุ่นเก่า ยุคดาว รุ่งพุ่งนี้ จึงเป็นยุคที่ทำให้เกิดศิลปินดาวรุ่งมากมาย ที่ต่อมาได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง (วัชรภรณ์ อัจหาญ, 2535) ภายหลังในปีพ.ศ.2512 หรือยุคโรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรี (ยุคนักร้องนักเรียน) วงดนตรีกรมโฆษณาการได้เปลี่ยนชื่อเป็นวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ และเป็นระยะเวลาเดียวกับที่ครู เอื้อ สุนทรสนาน เกษียณจากงานราชการ แต่ยังคงปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีต่อไป นอกจากนั้น หลังจากนั้น ครูเอื้อได้ออกมาตั้งโรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรีขึ้น ในวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ.2512 โดยมีจุดประสงค์เพื่อการพัฒนาทักษะทางดนตรีของนักร้อง นักดนตรีในวงสุ นทราภรณ์ นอกจากนั้นยังมีการผลิตนักร้องรุ่นใหม่ภายในโรงเรียน โดยใช้ชื่อว่า ‘นักร้อง นักเรียน’ (ไพบุลย์ สำนัญญู, 2545) ซึ่งการจัดตั้งโรงเรียนในครั้งนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความอมตะ

ของวงดนตรีสุนทราภรณ์ ที่ถือได้ว่าเป็น "วงดนตรีชั้นครู" ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานเพลงอมตะจำนวนมาก จนนำไปสู่การเป็นที่ยอมรับของประชาชนยาวนานนับ 30 ปี ถัดมาในปี พ.ศ.2516 ความนิยมในวงดนตรีสุนทราภรณ์ยังคงเพิ่มขึ้น เนื่องจาก ณ ตอนนั้น วงดนตรีสุนทราภรณ์นับว่าเป็นวงดนตรีอิสระ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการใด ผลงานเพลงจึงมีความหลากหลายอย่างต่อเนื่อง และไม่ว่าจะเกิดจังหวะใหม่ ๆ ใดขึ้นมา วงดนตรีสุนทราภรณ์มักจะสามารถผลิตบทเพลงตามทันยุคสมัยเสมอ (วรารุณ สุมาวงศ์, 2528) ถัดมาในปี พ.ศ.2524 ครูเอื้อ สุนทรสนาน และ ครูแก้ว อัจฉริยะกุล ได้เสียชีวิตลง จึงทำให้ในยุคนี้วงดนตรีสุนทราภรณ์ไม่ได้มีผลงานเพลงใหม่เกิดขึ้นมากนัก แต่ให้ความสำคัญกับการให้การศึกษาทางดนตรี และยังคงบรรเลงตามงานต่าง ๆ ทั่วไป โดยนิยมนำบทเพลงในยุคก่อนมาขับร้องใหม่ จนระยะเวลาดำเนินมาถึงยุคดาวรุ่งคลื่นลูกใหม่ ซึ่งหลังจากเหตุการณ์การเสียชีวิตของบุคคลสำคัญอย่างครูเอื้อ สุนทรสนาน ในช่วงปีพ.ศ.2524-2541 วงดนตรีสุนทราภรณ์ก็ไม่ได้มีผลงานเพลง หรือเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นมากนัก หากแต่ยังมีการบรรเลงตามงานต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยมี ครูดำ พูนสุข เป็นหัวหน้าวงดนตรีสุนทราภรณ์ในยุคนี้ (อรอนงค์ เสนะวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2564)

จนกระทั่งในปี พ.ศ.2542 คุณอติพร เสนะวงศ์ ผู้ซึ่งเป็นลูกสาวคนเดียวของครูเอื้อ สุนทรสนาน ได้เกษียณจากงานราชการ และเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญกับการจัดการวงดนตรีสุนทราภรณ์ เนื่องจากในยุคสมัยนั้น นักร้อง และนักดนตรีเริ่มมีอายุมากขึ้น ประกอบกับภาระงานที่เพิ่มพูน คุณอติพร จึงมีความสนใจในการผลิตนักร้อง นักดนตรีรุ่นใหม่ให้เข้ามาช่วยงาน โดยมีการก่อตั้งโครงการ 'คลื่นลูกใหม่' ซึ่งเป็นโครงการที่มุ่งเน้นการผลิตนักร้องรุ่นใหม่ออกมา อีกทั้ง ยังมีการเปิดโอกาสให้เยาวชนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนในโรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรีได้แสดงศักยภาพ และให้การสนับสนุนนักเรียนที่มีพรสวรรค์ ได้ร่วมแสดงกับวงดนตรีสุนทราภรณ์ จนกลายเป็นสมาชิกรุ่นใหม่ต่อมา โดยในปัจจุบัน นักร้องคลื่นลูกใหม่ถือเป็นกำลังสำคัญในงานแสดงของวงดนตรีสุนทราภรณ์เรื่อยมา จึงเรียกระยะเวลาในช่วงนั้นว่า 'ยุคดาวรุ่งคลื่นลูกใหม่' ซึ่งยาวนานครอบคลุมมาจนถึงปัจจุบัน และเรียกได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบวงดนตรีสุนทราภรณ์ให้ทันยุคทันสมัยมากขึ้น ต่อมา ในปีพ.ศ.2545 คุณอติพร เสนะวงศ์ ได้ก่อตั้งมูลนิธิสุนทราภรณ์ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงผลกำไร โดยมีเป้าหมายเพื่อต่อยอดงานอันทรงคุณค่าของวงดนตรีสุนทราภรณ์ให้ดำรงสืบต่อไป การก่อตั้งมูลนิธิฯ ในครั้งนี้ ถือเป็นการขับเคลื่อนการทำงานของวงดนตรีสุนทราภรณ์ให้ครบวงจรมากขึ้น ทั้งในด้านงานแสดงดนตรี โรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรี งานวิชาการ และการเผยแพร่ให้วงดนตรีสุนทราภรณ์ยังคงอยู่ในสังคมไทยอย่างทรงคุณค่าต่อไป

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่การก่อตั้งวงดนตรีสุนทราภรณ์ ครูเอื้อ สุนทรสนาน ได้ผลิตผลงานเพลงต่าง ๆ เรื่อยมาร่วมกับผู้ประพันธ์คำร้องที่มีความสามารถหลายท่าน เช่น ครูแก้ว อัจฉริยะกุล ครูสุรัฐ พุกกะเวส ครูสมศักดิ์ เทพานนท์ ครูพรพิรุณ พุกกะเวส ครูธาดรี ครูช่อม ครูอาจันต์ ปัญจ

พรรค และครูเพลงอีกหลายท่านที่ไม่ได้กล่าวถึง จึงทำให้บทเพลงของสุนทราภรณ์ ได้รับความนิยมอย่างสูงสุดจากประชาชนทั่วไป (ไพบุลย์ สำราญภูติ, 2545) โดยในปีนี้วงดนตรีสุนทราภรณ์ ครบรอบการก่อตั้ง 82 ปี และจากที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์วงการดนตรีของประเทศไทย ก็ยังไม่มีวงดนตรีไทยสากลวงไหนที่มีอายุยืนยาว และประสบความสำเร็จได้เท่าวงดนตรีสุนทราภรณ์ สังเกตได้จากการที่ในปัจจุบันยังมีผู้คนมากมายหยิบยกบทเพลงสุนทราภรณ์มาขับร้อง บรรเลง เรียบเรียงเสียงประสานในรูปแบบต่าง ๆ และบันทึกเสียงโดยนักร้องรุ่นใหม่ที่ยังคงเอกลักษณ์ถึงความงดงามของบทเพลงสุนทราภรณ์ได้อย่างแท้จริง จากสิ่งเหล่านี้จึงเป็นการยืนยันได้ว่าบทเพลงสุนทราภรณ์มีคุณค่า และถือเป็นรูปแบบบทเพลงที่เป็นอมตะอยู่คู่กับวงการเพลงไทยมาอย่างยาวนาน ตกเป็นมรดกแห่งวัฒนธรรมไทย อันทรงคุณค่าที่หวังให้คนรุ่นใหม่สืบทอดต่อไป (วรารุณ สุมาวงศ์, 2528)

3.1.1 วงดนตรีสุนทราภรณ์ในปัจจุบัน

จากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของสังคมไทย ส่งผลกระทบต่อวงดนตรีสุนทราภรณ์ในแง่ของการเข้าถึง การประชาสัมพันธ์ รวมถึงการจัดงานแสดงดนตรีแบบดั้งเดิม ที่จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัย เพื่อให้วงดนตรีสุนทราภรณ์สามารถดำรงอยู่ในสังคมไทย ณ ปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม โดยผู้วิจัยได้รวบรวมเนื้อหาเกี่ยวกับวงดนตรีสุนทราภรณ์ในปัจจุบัน และทำการสรุปออกมาได้ดังต่อไปนี้

รูปแบบการแสดงดนตรีของวงดนตรีสุนทราภรณ์ในปัจจุบัน ถูกแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ 1) งานแสดงที่ทางมูลนิธิสุนทราภรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สยามบรมราชกุมารี ได้จัดตั้งขึ้นเอง และ 2) งานแสดงที่เกิดจากหน่วยงาน หรือการให้ความร่วมมือจากองค์กรต่าง ๆ สำหรับงานแสดงดนตรี มีการออกแสดงสู่สายตาประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการคงลักษณะการบรรเลงของวงดนตรีสุนทราภรณ์แบบดั้งเดิมไว้ นั่นคือ การบรรเลงในรูปแบบวงบิ๊กแบนด์ (Big Band) โดยปัจจุบันครูณรงค์ เมฆเจริญ รับหน้าที่เป็นผู้ควบคุมวง (Conductor) ส่วนโน้ตเพลงก็ยังใช้โน้ตเพลงดั้งเดิมที่เกิดจากการเรียบเรียงเสียงประสานโดยครูเอื้อ สุนทรสนาน ส่วนในด้านลักษณะการร้อง ในปัจจุบันมีนักร้องที่เป็นสมาชิกหลักของวงดนตรีสุนทราภรณ์ โดยแบ่งเป็น 2 รุ่น ได้แก่ รุ่นใหญ่ หรือนักร้องนักเรียน และ รุ่นคลื่นลูกใหม่ ซึ่งนักร้องคลื่นลูกใหม่ในปัจจุบันถือว่าเป็นกำลังสำคัญของวงดนตรีสุนทราภรณ์ โดยส่วนมากเป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการฝึกฝน แต่ยังคงลักษณะการร้องแบบดั้งเดิมไว้ (อรอนงค์ เสนะวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2564)

มูลนิธิสุนทราภรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สยามบรมราชกุมารี ได้มีการจัดกิจกรรมทางดนตรีอยู่อย่างสม่ำเสมอ โดยมีการบรรเลงด้วยวงดนตรีสุนทราภรณ์ พร้อมกับนักร้องรุ่นเก่า และรุ่นใหม่ ออกแสดงตามวาระต่าง ๆ โดยส่วนมากนิยมทำการแสดงประกอบงานรื่นเริงหลากหลายประเภท ได้แก่

1) งานรื่นเริงประจำเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันลอยกระทง วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ และวันสำคัญของประเทศไทยต่าง ๆ

2) งานลีลาศประจำจังหวัด ชุมชน หรือตามวาระพิเศษต่าง ๆ ส่วนหนึ่งของงานลีลาศที่ถูกจัดขึ้นเป็นประจำ ได้แก่ งานลีลาศเพลินใจ สายใยสุนทราภรณ์ จัดโดยชมรมศิษย์โรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรี ร่วมกับกองทุนสวัสดิการบุคลากรวงดนตรีสุนทราภรณ์, งานเพลินลีลาศ คู่บอสนัมพันธ์กับสุนทราภรณ์ จัดโดยชมรมรักสุนทราภรณ์คู่บอ และงานลีลาศสังสรรค์กับสุนทราภรณ์ จัดโดยชมรมรักสุนทราภรณ์นครปฐม และอื่น ๆ อีกมากมาย

3) งานแสดงที่เกิดจากความร่วมมือกับหน่วยงาน สถาบัน หรือมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เช่น งานราตรีส่งเสริม จัดขึ้นโดยความร่วมมือของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และงานหมันต์हरषา สังคีตศาลาพาเพลิน โครงการดนตรีสำหรับประชาชน จัดโดยสำนักนัการสังคีต กรมศิลปากร

4) งานแสดงเพื่อการกุศลต่าง ๆ เช่น งาน 110 ปีที่คิดถึง...ครูเอื้อ สุนทรสนาน จัดโดยสมาคมสภาผู้สูงอายุฯ และมูลนิธิสุนทราภรณ์ฯ โดยรายได้หลังหักค่าใช้จ่ายจะนำไปเสริมสร้างพลังผู้สูงวัยไทยให้มีศักยภาพพึ่งพาตนเองสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดี และ งานพระธรรมนำเพลงสุนทราภรณ์กับมหาจุฬา จัดโดยกรมการศาสนา (ศน.) ร่วมกับ คณะอนุกรรมการฝ่ายกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) สภาศิลปินส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย และวงดนตรีสุนทราภรณ์ ซึ่งจะนำรายได้จากการจำหน่ายบัตรโดยไม่หักค่าใช้จ่าย สมทบทุนกองทุนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อเป็นทุนภัตตาหารเพลแด่พระภิกษุ-สามเณรนิสิตมหาวิทยาลัยฯ และงานแสดงการกุศลอื่น ๆ อีกมากมาย

5) งานแสดงตามวาระต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานฉลองวันเกิด หรืองานมงคลต่าง ๆ

โดยทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม และประชาสัมพันธ์ออกไปมักจะได้รับการตอบรับที่ดี โดยเฉพาะกลุ่มผู้ฟังในวัยสูงอายุที่ยังให้การสนับสนุนวงดนตรีสุนทราภรณ์มาโดยตลอด เห็นได้ชัดจากแนวคิดของ อาจันต์ ทองอยู่คง (2560) ได้กล่าวถึง แนวเพลงลูกกรุงที่ได้รับการให้คุณค่าสูงกว่าแนวเพลงอื่น ๆ ในการร้องคาราโอเกะของผู้สูงวัย ซึ่งแนวเพลงลูกกรุงมีต้นกำเนิดจากบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยเพลงลูกกรุงเป็นเพลงที่กลุ่มผู้สูงอายุชื่นชอบ และฟังมานาน รวมทั้งยังมีการใช้คำที่สละสลวยอีกด้วย

นอกจากนี้ มูลนิธิสุนทราภรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สยามบรมราชกุมารี ยังได้รับความร่วมมือในการเผยแพร่ และการจัดงานแสดงต่าง ๆ จากหน่วยงาน และองค์กรเอกชนจำนวนมากที่ยังคงให้การสนับสนุน โดยมีจุดประสงค์ที่ดีร่วมกัน ทำให้มีการจัดแสดงงานต่าง ๆ ของวงดนตรีสุนทราภรณ์เรื่อยมา โดยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่หลักในการประสานงาน และจัดการบริหารงานแสดงของวงดนตรีสุนทราภรณ์ ดังนี้

- 1) มูลนิธิสุนทราภรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สยามบรมราชกุมารี
- 2) ศูนย์บริการสุนทราภรณ์
- 3) โรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรี

อีกทั้งยังมีหน่วยงาน และองค์กรจำนวนมากที่ยังคงให้การสนับสนุนวงดนตรีสุนทราภรณ์ ไม่ว่าจะเป็น บ้านครูเอื้อ อำเภอมัญพวา จังหวัดสมุทรสงคราม, ชมรมคนรักสุนทราภรณ์ประจำจังหวัดต่าง ๆ อาทิเช่น นครปฐม, นนทบุรี, ชลบุรี และเชียงใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเว็บไซต์บ้านคนรักสุนทราภรณ์ ที่คอยเป็นสื่อกลางที่ทำให้แฟนเพลงสุนทราภรณ์ทุกช่วงวัยได้เข้ามาพบปะพูดคุยกันในเรื่องสุนทราภรณ์ และยังมีช่องทางอื่น ๆ อีกมากมาย ทั้งในรูปแบบองค์กร ชมรม สถานีวิทยุ หรือ เว็บไซต์ออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงผู้ฟังได้อย่างง่ายดาย

โดยเฉพาะในยุคสมัยปัจจุบันที่วงดนตรีจำนวนมากหันมาประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่บทเพลงผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว และถือเป็นการปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ในยุคปัจจุบัน วงดนตรีสุนทราภรณ์ก็เช่นเดียวกัน ทางมูลนิธิสุนทราภรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สยามบรมราชกุมารี ได้มีการใช้สื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์ และแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับงานแสดงของวงดนตรีสุนทราภรณ์มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 อาทิเช่น เว็บไซต์ (Website) ทางกรของมูลนิธิฯ (<http://www.suntaraporn.org.com>) ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ที่เกี่ยวกับวงดนตรีสุนทราภรณ์ทั้งในอดีตรวมถึงปัจจุบัน ส่วนช่องทางการประชาสัมพันธ์หลัก คือ เฟซบุ๊ก (Facebook) ที่มีการประชาสัมพันธ์งานแสดงต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้แฟนคลับสุนทราภรณ์ร่วมแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการใช้แอปพลิเคชันไลน์ (Line) ซึ่งเป็นสื่อกลางที่ทำให้บรรดาแฟนคลับสามารถพูดคุยโต้ตอบกับทางมูลนิธิสุนทราภรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สยามบรมราชกุมารี ได้อย่างใกล้ชิดมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถประชาสัมพันธ์งานแสดงต่าง ๆ ให้แฟนคลับทราบได้อย่างรวดเร็ว และช่องทางออนไลน์ประเภทสุดท้ายที่เพิ่งมีการจัดสร้างขึ้น คือ ยูทูบ (Youtube) ที่เป็นแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับแบ่งปันวิดีโอร่วมกัน โดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 (Covid -19) ณ ปัจจุบัน ที่ส่งผลให้การแสดงของวงดนตรีสุนทราภรณ์จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนจากการแสดงสดมาเป็นการแสดงในรูปแบบออนไลน์แทน ซึ่งการแสดงดนตรีในรูปแบบออนไลน์ถูกจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอมาโดยตลอด โดยใช้ชื่อรายการว่า ‘เพลินเพลงกับสุนทราภรณ์’ ซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงออนไลน์ ออกอากาศประจำวันอาทิตย์เวลา 17.00-18.00 ผ่านช่องทาง ยูทูบ และการออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ทีเอ็นเอ็น 2 (TNN 2) ซึ่งแน่นอนว่าได้รับเสียงตอบรับที่ดีจากประชาชน และทำให้เข้าถึงกลุ่มผู้ฟังช่วงวัยต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น

นอกจากนี้ คุณอรอนงค์ เสนะวงศ์ ยังได้กล่าวในการสัมภาษณ์ถึงเรื่องการขอลิขสิทธิ์ไว้ว่าเป็นอีกหนึ่งเรื่องที่สำคัญ และทางมูลนิธิฯ ก็มีการเปิดกว้างในการนำบทเพลงไปสร้างสรรค์ในงานรูปแบบอื่น ๆ ส่วนในเรื่องของลิขสิทธิ์ในบทเพลงสุนทราภรณ์ จำเป็นต้องพิจารณาในเรื่องของ

ผู้ประพันธ์ทำนอง และผู้ประพันธ์คำร้องทั้งสองด้าน โดยถ้าหากเป็นบทเพลงที่ครูเอื้อ สุนทรสนาน ประพันธ์ทำนองไว้ ลิขสิทธิ์ก็จะเป็นของคุณอติพร เสนะวงศ์ ผู้ซึ่งเป็นลูกสาวคนเดียวของครูเอื้อ หากแต่ว่าบทเพลงสุนทราภรณ์มีจำนวนมาก จึงทำให้มีผู้ประพันธ์ทำนอง และคำร้องไว้หลายคน โดยมีการเรียกผู้ประพันธ์เพลงเหล่านั้นว่า ‘ครูเพลง’ อาทิเช่น ครูแก้ว อัจฉริยะกุล, ครูสมศักดิ์ เทพานนท์, ครูช่อม ปัญญาพรรค, ครูเวส สุนทรจามร, ครูศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ และครูเพลงท่านอื่น ๆ อีกมากมาย ในปัจจุบันมีการติดต่อขอลิขสิทธิ์บทเพลงเข้ามาทางมูลนิธิ ฯ มากมาย โดยมีจุดประสงค์อันหลากหลาย ส่วนมากเพื่อการเรียบเรียงเสียงประสานใหม่ให้วงดนตรีอื่น ๆ นำไปแสดง หรือ เพื่อการนำไปใช้บริบทต่าง ๆ เช่น งานโฆษณา, งานโทรทัศน์, ภาพยนตร์ และอื่น ๆ จำนวนมาก (อรอนงค์ เสนะวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2564)

โดยส่วนหนึ่งของการนำบทเพลงสุนทราภรณ์ไปสร้างสรรค์ต่อยอดจนเกิดกระแสความนิยม ได้แก่ วงคุณพระช่วย ที่เคยออกอากาศทางช่องเวิร์คพอยท์ (Workpoint) หมายเลข 23 โดยมักนำบทเพลงสุนทราภรณ์ไปเรียบเรียงในรูปแบบใหม่ต่าง ๆ ประกอบกับทักษะทางดนตรีของผู้บรรเลงที่ทำให้บทเพลงสุนทราภรณ์มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการนำไปใช้ในรายการประกวดร้องเพลงต่าง ๆ ที่ในขณะนี้กำลังได้รับความนิยมอย่างมาก เช่น รายการประกวดร้องเพลงเดอะโกลเด้นซอง (The Golden Song) เวทีเพลงเพราะ ซึ่งออกอากาศผ่านทางช่องวัน (One) หมายเลข 31 และ รายการเพลงเอก (Best Song Contest) ซึ่งออกอากาศผ่านทางช่องเวิร์คพอยท์ หมายเลข 23 ซึ่งเกิดกระแสตอบรับที่ดีมาก โดยบทเพลงสุนทราภรณ์ และเพลงอมตะต่าง ๆ ถูกถ่ายทอดออกมาจากการนำเอาบทเพลงสุนทราภรณ์ไปสร้างสรรค์ใหม่ในทั้ง 2 รายการ จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ครั้งยิ่งใหญ่แก่วงดนตรีสุนทราภรณ์ ส่งผลให้ผู้ฟังชาวไทยต่างชื่นชอบ และหันกลับมานิยมฟังเพลงสุนทราภรณ์ หรือเพลงสมัยก่อนกันมากขึ้น ถึงแม้จะอยู่ในช่วงของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 (Covid - 19) ที่ทำให้การแสดงดนตรีของวงสุนทราภรณ์เจ็บบ้าง หากแต่การนำบทเพลงสุนทราภรณ์ในอดีตมาสร้างสรรค์ใหม่นั้นถือเป็นปรากฏการณ์ที่เข้ามาช่วยให้สถานการณ์ของวงดนตรีสุนทราภรณ์ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยเกิดจากการปรับเปลี่ยนให้บทเพลงมีความร่วมสมัยเข้ากับยุคปัจจุบันมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้บทเพลงสุนทราภรณ์เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง สามารถเข้าถึงได้ง่ายกับผู้ฟังทุกช่วงวัย แม้กระทั่งผู้ฟังที่เป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ ต่างก็เริ่มหันมาสนใจบทเพลงสุนทราภรณ์มากยิ่งขึ้น สังเกตได้จากผู้เข้าประกวดในรายการทั้ง 2 ที่ส่วนมากเป็นเยาวชนคนรุ่นใหม่ และยังสามารถถ่ายทอดอารมณ์ของบทเพลงออกมาได้อย่างเหมาะสม

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่าวงดนตรีสุนทราภรณ์ในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงในหลายแง่มุม เพื่อให้ก้าวทันยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อออนไลน์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เข้าถึงผู้ฟังได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด - 19 (Covid - 19) ที่ทำให้การแสดงในรูปแบบดั้งเดิมถูกลดลง และแทนที่ด้วยการแสดงในรูปแบบ

ออนไลน์ ซึ่งวงดนตรีสุนทราภรณ์ก็ยังคงได้รับการตอบรับที่ดีเช่นเคย นอกจากนี้ ยังมีเรื่องลิขสิทธิ์ในบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานติดต่อเข้ามาขอนำบทเพลงไปสร้างสรรค์ใหม่ให้เข้ากับบริบทต่าง ๆ จนเกิดเป็นปรากฏการณ์เพลงเก่ากลับมาครองใจผู้ฟังทั่วประเทศไทย ถึงแม้ว่าวงดนตรีสุนทราภรณ์จะมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้ทันยุคสมัย แต่วิธีการร้อง และการบรรเลงดนตรีก็ยังคงเอกลักษณ์ความดั้งเดิมของบทเพลงสุนทราภรณ์ไว้อย่างเช่นเคย ซึ่งถือเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้บทเพลงสุนทราภรณ์ยังคงสร้างความประทับใจ ชักล่อมเสียงเพลงให้แก่สังคมไทยเรื่อยมา

3.2 ลักษณะทางดนตรี และประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์

จากข้อมูลข้างต้นทำให้พบว่าวงดนตรีสุนทราภรณ์มีประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน และนับว่าเป็นวงดนตรีที่อยู่คู่กับประเทศไทยมาทุกยุคสมัย เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สำคัญในบ้านเมืองต่าง ๆ จึงทำให้นิเวศของบทเพลงสุนทราภรณ์สะท้อนถึงวิถีความเป็นอยู่ของคนในชาติได้อย่างชัดเจน อีกทั้ง เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีมากถึง 2,000 เพลง จึงทำให้เกิดความหลากหลายทางรูปแบบดนตรี และเป็นสิ่งสำคัญที่ควรศึกษาถึงลักษณะทางดนตรีเหล่านั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทเพลงสุนทราภรณ์มากขึ้น ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์ รวมถึงลักษณะทางดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์ ดังนี้

‘เพลงไทยสากล’ คือจุดเริ่มต้นของบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยมีที่มาจากอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกที่ได้เข้ามามีบทบาทในสมัยรัตนโกสินทร์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 จึงทำให้วัฒนธรรมตะวันตกส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในหลาย ๆ ด้าน รวมถึงด้านศิลปะ วัฒนธรรม และดนตรี บทเพลงไทยในสมัยนั้นจึงได้รับการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมตะวันตก และวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทย (วัชรภรณ์ อาจหาญ, 2535) นับตั้งแต่นั้นมา เพลงไทยสากลจึงถือกำเนิด โดย จอมพล ป. พิบูลสงคราม (2482) (อ้างถึงใน อรรถพร วรวานิช, 2558) ได้กล่าวถึงการนำดนตรีสากลมาบรรเลงร่วมกับทำนองเพลงไทย หรือรวมกับการใช้เนื้อร้องภาษาไทย ซึ่งเป็นลักษณะของเพลงไทยสากล และเป็นที่ยอมรับในเวลาต่อมา นอกจากนี้ สำนักนายกรัฐมนตรียังใช้คำว่า ‘เพลงไทยสากล’ เพื่อเรียกเพลงฝรั่ง หรือเพลงที่มีรูปแบบตะวันตก สอดคล้องกับ (พิชญ์สินี บำรุงนคร, 2543) ที่กล่าวว่า รูปแบบของเพลงไทยสากล คือการนำโน้ตแบบดนตรีไทยมาประยุกต์ใช้ร่วมกับดนตรีสากล อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนจังหวะเพื่อให้เข้ากับการลีลาศได้ แต่ยังคงรักษาทำนองอันงดงามของไทยเอาไว้ ดังนั้น บทเพลงที่มีลักษณะดังกล่าวจึงถูกเรียกว่า ‘เพลงไทยสากล’ เป็นต้นมา (ป. พิบูลสงคราม, 2482 อ้างถึงใน อรรถพร วรวานิช, 2558)

จากข้อมูลข้างต้นทำให้พบว่า บทเพลงสุนทราภรณ์ตั้งแต่ยุคก่อตั้ง ถูกเรียกว่าเป็นเพลงไทยสากลตลอดมา เนื่องจากวงดนตรีสุนทราภรณ์ถูกบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีตะวันตก มีจังหวะ และทำนองแบบตะวันตก สามารถนำไปใช้ในการเต้นรำลีลาศของฝรั่ง โดยสังคมไทยมองว่าวัฒนธรรมตะวันตก เป็นสิ่งที่ประชากรทั่วโลกต่างนิยมปฏิบัติกัน จึงนำคำว่า ‘สากล’ เข้ามาผนวกกับคำว่าเพลง และเมื่อเพลง

เหล่านั้นถูกขับร้องด้วยเนื้อร้องภาษาไทย อีกทั้งยังเป็นบทเพลงที่เกิดขึ้นในประเทศไทย สังคมไทยในสมัยนั้นจึงบัญญัติศัพท์บทเพลงประเภทนี้ว่า ‘เพลงไทยสากล’ โดยชื่อเรียกนี้เกิดขึ้นในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และถูกใช้มาจนถึงปัจจุบัน (สุนทราภรณ์วิชาการครั้งที่ 1, 2532)

บทเพลงสุนทราภรณ์ หมายถึง เพลงไทยสากลอันเป็นที่ยอมรับของประชาชนชาวไทยต่อเนื่องยาวนานเป็นเวลาถึง 70 ปี นอกจากนี้ เพลงสุนทราภรณ์ยังเป็นที่รู้จักในต่างประเทศอีกด้วย จึงกล่าวได้ว่า "เพลงสุนทราภรณ์" มีความเป็นสากลพอที่จะกลายเป็นสมบัติของโลก (สุนทราภรณ์วิชาการครั้งที่ 2, 2554) สอดคล้องกับ วิบูลรัตน์ หมั่นพงษ์สาพร (อ้างถึงใน ไพบูลย์ สำราญภูติ, 2545) ที่กล่าวถึงบทเพลงสุนทราภรณ์ว่าเป็นบทเพลงอมตะ เป็นที่นิยมของคนชนชั้นกลาง และชั้นสูง อีกทั้งยังมีความนิยมในสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษา อีกทั้ง บทเพลงสุนทราภรณ์ยังมีองค์ประกอบทางดนตรีที่ครบถ้วน เป็นเอกลักษณ์ในแง่ของบทเพลงประกอบการลีลาศ ดังนั้น บทเพลงสุนทราภรณ์จึงสามารถยืนหยัดคงอยู่ไม่เหมือนเพลงไทยสากลใด ๆ ในปัจจุบัน นอกจากนี้ เจตนา นาควัชระ (2532) ยังได้ให้ความหมายของบทเพลงสุนทราภรณ์ในแง่ของงานศิลปะว่า บทเพลงสุนทราภรณ์เป็นงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ มีการถ่ายทอดจากชีวิตจริงจากประสบการณ์มนุษย์ ก่อตัวขึ้นมาเป็นงานศิลปะที่สะท้อนชีวิตจริง

3.2.1 ประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์

เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์ ถูกประพันธ์ขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ ของประเทศไทย เนื้อหาในบทเพลงจึงมีการกล่าวถึงเรื่องราวต่าง ๆ ไว้อย่างกว้างขวาง ครอบคลุมถึงประสบการณ์มนุษย์ในหลายรูปแบบ โดยเฉพาะในเรื่องราวเกี่ยวกับความรัก ความฝัน และโลกในอุดมคติ จึงอาจกล่าวได้ว่า บทเพลงสุนทราภรณ์เป็นสุนทรียศาสตร์ที่ผูกอยู่กับความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ (เจตนา นาควัชระ, 2532) สอดคล้องกับ พิชญ์สินี บำรุงนคร (2543) ที่กล่าวว่าเพลงสุนทราภรณ์เป็นเพลงที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านทางภาษาในเพลงสู่ผู้ฟังจนเกิดการตีความบทเพลง และสร้างความหมายความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ และมีการแบ่งประเภทบทเพลงตามความหมายไว้ 7 ประเภท นอกจากนี้ พงษ์ชัย ไทยวรรณศรี (2529) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การที่บทเพลงสุนทราภรณ์ประกอบด้วยเนื้อหาสาระมากมาย จึงทำให้เป็นที่รู้จัก และดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน รวมทั้ง เนื้อหาของบทเพลงสุนทราภรณ์ยังมีทัศนคติที่ดี มีนัยสำคัญที่แฝงไปด้วยข้อคิดในเรื่องคุณธรรม อันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง จึงถือว่าบทเพลงสุนทราภรณ์มีส่วนในการจรรโลงสังคมไทย ช่วยบ่มเพาะสิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคมไทย โดย สุวัฒน์ วรดิลก (2537) (อ้างถึงใน ไพบูลย์ สำราญภูติ, 2545) และ วัชรภรณ์ อาจหาญ (2535) ได้กล่าวถึงการแบ่งประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์ไว้ ซึ่งมีการแบ่งประเภทจากเนื้อหาหรือความหมายในบทเพลง ผู้วิจัยจึงรวบรวมข้อมูล และแบ่งประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์ได้ออกเป็น 11 ประเภท ตามเนื้อหาในบทเพลง ดังนี้

- 1) เพลงปลุกใจ และเพลงสดุดี

- 2) เพลงประจำสถาบัน และหน่วยงานต่าง ๆ
- 3) เพลงจากวรรณคดี
- 4) เพลงยาวชน
- 5) เพลงเทศกาล และประเพณี
- 6) เพลงชาวนา และชาวประมง
- 7) เพลงคติธรรม และปรัชญาชีวิต
- 8) เพลงยกย่องผู้หญิง และชมธรรมชาติ
- 9) เพลงความรัก และพิศวาส
- 10) เพลงสะท้อนสังคม
- 11) เพลงละคร ภาพยนตร์ และละครเพลง

บทเพลงสุนทราภรณ์นั้นมีจำนวนมาก และมีเนื้อหาในบทเพลงที่หลากหลาย อีกทั้งจุดประสงค์ในการประพันธ์เพลงก็ต่างกันไปตามความต้องการของผู้ประพันธ์ ดังนั้น จึงมีการแบ่งประเภทบทเพลง ออกเป็น 11 ประเภท โดยยึดตามเนื้อหา และจุดประสงค์ในบทเพลง ได้แก่ เพลงปลุกใจ และเพลงสดุดี เพลงประจำสถาบัน และหน่วยงานต่าง ๆ เช่น เพลงสถาบันพระมหากษัตริย์ เพลงมหาวิทยาลัย เพลงประจำจังหวัด และอำเภอ เพลงจากวรรณคดี เพลงยาวชน เพลงเทศกาล และประเพณี เพลงชาวนา และชาวประมง เพลงคติธรรม และปรัชญาชีวิต เพลงยกย่องผู้หญิง และชมธรรมชาติ เพลงความรักและพิศวาส เพลงสะท้อนสังคม เพลงละคร ภาพยนตร์ และละครเพลง โดยบทเพลงประเภทความรัก และพิศวาสถือเป็นบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุด และมีจำนวนมากที่สุดเช่นกัน โดยครูเอื้อมีการนำเอาเรื่องราวความรัก และพิศวาสมาใช้เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการผลิตผลงานเพลง ประกอบกับในยุคนั้นคนไทยนิยมเสพวรรณคดี และวรรณกรรมประเภทโรแมนติคที่ได้รับอิทธิพลมาจากฝั่งตะวันตก อาทิเช่น เรื่องโรมิโอ - จูเลียต, มาดามบัตเตอร์ฟลาย และอีกมากมาย ส่วนวรรณคดีในไทยก็มีมากมาย เช่น ลิลิตพระลอ, กากี, ขุนช้าง ขุนแผน, พระอภัยมณี และอื่น ๆ อีกมากมาย โดยหากจะกล่าวถึงบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เกี่ยวข้องกับความรัก และพิศวาส แน่แน่นอนว่าบทเพลงส่วนมากมักมีความไพเราะสมบูรณ์ด้วยรสของความหวาน, ความเศร้า และความฝัน การตีความเนื้อหาความรักในบทเพลงสุนทราภรณ์ก็มีความหลากหลาย ทั้งในรูปแบบของความรักเมื่อแรกเริ่ม ความรักที่อยู่ในระหว่างการสานสัมพันธ์ จนถึงความรักเมื่อเลิกลา เรียกได้ว่าเนื้อหาครอบคลุมถึงประสบการณ์จริงของมนุษย์ จึงทำให้ผู้ฟังนิยมชมชอบบทเพลงประเภทนี้เป็นอย่างมาก อีกทั้งบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เกี่ยวกับความรักนั้นยังมีการผสมผสานระหว่างดนตรีไทย ดนตรีคลาสสิก และดนตรีแจ๊สเข้ากันอย่างลงตัว จึงเรียกได้ว่าบทเพลงประเภทนี้ล้วนมีความสมบูรณ์ในแง่ของดนตรี และเนื้อหา โดยบทเพลงมีหลายรูปแบบ ทั้งแบบขับร้อง

และเพลงคู่หญิงชาย เป็นต้น โดยตัวอย่างเพลงความรัก และพิศวาสที่ได้รับความนิยมตลอดกาลของ วงดนตรีสุนทราภรณ์ ได้แก่ เพลงอุษาสวาท, ขอให้เหมือนเดิม, ขอพบในฝัน, คนเรารักกันยาก, จำได้ไหม, ไตร่ตรมมธุลี, พรานล่อเนื้อ, ฝากรัก, มองอะไร, หนึ่งในดวงใจ, และวิมานสีชมพู โดยเฉพาะ เพลงพรมลิลิต ที่ยังมีการนำมาเรียบเรียงใหม่ และถูกใช้งานเป็นประจำทั้งในรูปแบบของบทเพลงประกอบละคร ประกอบภาพยนตร์ หรือใช้ในการเดินรាំต่าง ๆ จนทำให้เนื้อร้อง และทำนองเพลงนี้คุ้นหูผู้ฟังชาวไทยเป็นอย่างมาก (วัชรภรณ์ อาจหาญ, 2535)

สรุปได้ว่าบทเพลงสุนทราภรณ์นั้นมีจำนวนมาก โดยสามารถแบ่งตามเนื้อหา หรือวัตถุประสงค์ของบทเพลงได้ทั้งหมด 11 ประเภท โดย บทเพลงที่มีจำนวนมาก และได้รับความนิยมจากผู้ฟังมากที่สุด ได้แก่ บทเพลงประเภทความรัก และพิศวาส ส่วนบทเพลงประเภทอื่น ๆ มีจำนวนใกล้เคียงกันไป นอกจากนี้ พบว่าวัตถุประสงค์หลักของผู้ประพันธ์บทเพลงสุนทราภรณ์ คือ นโยบายจากรัฐ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเพณี เทศกาล และวัฒนธรรมไทยมากที่สุด เนื่องจากเนื้อหาในบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีความหลากหลาย จึงทำให้เข้าถึงผู้ฟังชาวไทยได้อย่างง่ายดาย

3.2.2 ลักษณะทางดนตรีของบทเพลงสุนทราภรณ์

เหตุผลอีกหนึ่งประการที่ทำให้บทเพลงสุนทราภรณ์เป็นอมตะ นั่นคือ ลักษณะทางดนตรีของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เป็นเอกลักษณ์ เนื่องจากมีการผสมผสานจากวัฒนธรรมร่วมสมัยที่น่าสนใจองค์ประกอบทางดนตรีในแต่ละบทเพลงมีความหลากหลายเกิดจากการเปลี่ยนผ่านในแต่ละยุคสมัย จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยเห็นสมควรในการศึกษา และได้ทำการรวบรวมองค์ประกอบทางดนตรีที่เป็นลักษณะเด่นของบทเพลงสุนทราภรณ์มาส่วนหนึ่ง ดังนี้

3.2.2.1 วงบิกแบนด์ (Big Band)

วงดนตรีสุนทราภรณ์ เป็นวงดนตรีประเภทบิกแบนด์ (Big Band) ซึ่งเป็นรูปแบบวงดนตรีประเภทหนึ่งจากดนตรีตะวันตก ซึ่งเป็นวงดนตรีประกอบการเดินรាំที่กำลังเฟื่องฟูในขณะนั้น โดยวงดนตรีสุนทราภรณ์มีการจัดรูปแบบวงตามวงบิกแบนด์มาตรฐาน (Standard Big Band) ซึ่งจะมีการแบ่งกลุ่มประเภทเครื่องดนตรี เป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มเครื่องเป่าลมไม้ (Saxophone or Wood Wind Section) ประกอบด้วยผู้เล่น 4-5 ตำแหน่ง ได้แก่ อัลโต แซกโซโฟน (Alto Saxophone) เทเนอร์ แซกโซโฟน (Tenor Saxophone) และบาริโตน แซกโซโฟน (Baritone Saxophone) โดยบางครั้งมักมีการบรรเลงเครื่องลมไม้ประเภทอื่นร่วมด้วย เช่น ฟลูท (Flute) และคลาริเน็ต (Clarinet) 2) กลุ่มทรอมโบน (Trombone Section) ประกอบด้วยผู้เล่น 3-4 ตำแหน่ง โดยเสียงของทรอมโบนช่วยสร้างสีสันให้กับบทเพลง และยังช่วยเพิ่มช่วงเสียงในบทเพลงให้กว้างขึ้น 3) กลุ่มทรัมเป็ต (Trumpet) ทำหน้าที่เป็นผู้บรรเลงทำนองหลัก มีช่วงเสียงที่โดดเด่น และ

ทรงพลัง ประกอบด้วยผู้เล่น 3-4 ตำแหน่ง และ 4) กลุ่มเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบ (Rhythm Section) ประกอบด้วย เปียโน (Piano) ทำหน้าที่บรรเลงเสียงประสานเป็นหลัก กีตาร์ (Guitar) ทำหน้าที่สร้างความแข็งแรงให้แก่บทเพลง เบส (Bass) หรือ ดับเบิลเบส (Double Bass) มีหน้าที่สำคัญในบทเพลง โดยทำหน้าที่ควบคุมจังหวะ และบรรเลงเสียงประสาน และกลองชุด (Drums) มีหน้าที่ช่วยสร้างจังหวะให้ตื่นตันทึ่งใจ มีสีสันสนุกสนานเหมาะกับการเต้นรำ ทั้งนี้ รูปแบบ และจำนวนนักดนตรีมักขึ้นอยู่กับความประสงค์ของบทเพลง และผู้ประพันธ์ (ธีรช เล่าหิระพานิช, 2564) นอกจากนี้ เครื่องดนตรีทั้ง 4 กลุ่ม ก็ยังมีเครื่องสาย (String) ที่ได้รับบทบาทสำคัญในวงดนตรีสุนทราภรณ์ ได้แก่ ไวโอลิน (Violin) ทำหน้าที่ดำเนินทำนอง โดยบางครั้งครูเอื้อฯ มักจะใช้ไวโอลินในการบรรเลงทำนองหลักของบทเพลง เพื่อให้เครื่องได้ยึดเป็นหลักในการร้อง อีกทั้ง บางเพลงยังมีการใช้เครื่องกระทบ (Percussion) อื่น ๆ ร่วมด้วย

ภาพที่ 1 รูปภาพวงดนตรีสุนทราภรณ์

ที่มา : แผ่นเสียงที่ระลึกครบรอบ 30 ปี

CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.2.2.2 สัจจิตลักษณ์ (Form)

บทเพลงสุนทราภรณ์ส่วนมากอยู่ในรูปแบบสัจจิตลักษณ์สามตอน (Ternary Form) หรือ สัจจิตลักษณ์เพลงร้อง (Song form) โดยเป็นโครงสร้างบทเพลงที่มีส่วนสำคัญ 3 ตอน โดยตอนแรก และตอนที่สาม คือ ตอนเอ (A) จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันทั้งในแง่ของทำนอง และท่วงทำนอง ส่วนตอนที่สอง คือ ตอนบี (B) เป็นตอนที่มีลักษณะลีลาแตกต่างออกไป และปิดท้ายด้วยการกลับมาของ ตอนเอซึ่งเป็นการนำทำนองของส่วนแรกกลับมาอีกครั้ง (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสัจจิตลักษณ์ประเภทนี้ ส่วนมากมักนิยมใช้ในเพลงแจ๊ส หรือเพลงร้อง ซึ่งรูปแบบเพลงประเภทนี้ มักพบในเพลงลูกกรุง และลูกทุ่งของไทย ทั้งนี้ บทเพลงสุนทราภรณ์บางส่วนมีการใช้รูปแบบสัจจิตลักษณ์เปลี่ยนเนื้อคางทำนอง (Strophic form) ซึ่งเป็นโครงสร้างเพลงที่มีการเปลี่ยนไปของเนื้อร้องในขณะที่ดนตรียังคงเดิม นอกจากนี้ ธาตรี วิจัย โกกิลกนิษฐ์ (อ้างถึงใน สุนทราภรณ์วิชาการ ครั้งที่ 1,

2532) ได้กล่าวถึงลักษณะของท่อนเพลงในบทเพลงสุนทราภรณ์ที่พบได้มาก โดยมีการแบ่งท่อนเพลงออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) เพลงที่มีจำนวน 32 ห้อง มักแบ่งออกเป็น 4 ท่อน ท่อนละ 8 ห้อง โดยท่อนที่ 1 กับท่อนที่ 2 จะมีทำนองที่คล้ายคลึงกัน เพียงแต่ท่อนที่ 2 มักจะเปลี่ยนทำนองเล็กน้อยในตอนท้ายให้มีสำเนียงที่สื่อถึงการจบเพลง ส่วนท่อนที่ 3 จะเป็นท่อนแยก มีการเปลี่ยนทำนองใหม่ทั้ง 8 ห้อง อีกทั้งท่อนที่ 3 ยังเป็นท่อนที่มีทำนองไพเราะ และพิเศษกว่าท่อนอื่น ส่วนท่อนที่ 4 จะมีทำนองเหมือนท่อนที่ 2 เป็นต้น 2) เพลงที่มีจำนวน 16 ห้อง มักเป็นเพลงขนาดสั้น โดยทำนองหลักมักเกิดขึ้นใน 8 ห้องแรกของท่อนที่ 1 ถัดมาใน 8 ห้องของท่อนที่ 2 ก็เปลี่ยนทำนองใหม่ คล้ายกับท่อนแยกในเพลงที่มี 32 ห้อง โดยบทเพลงที่มีจำนวน 16 ห้องนี้ มักจะบรรเลง 2 รอบ แต่ไม่ซ้ำเนื้อร้องกัน เพื่อขยายความหมายของบทเพลงอย่างเต็มที่ ซึ่งรูปแบบที่ได้กล่าวไปนี้ ถือว่าเป็นแบบฉบับของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นิยมใช้อยู่เสมอ โดย ชูวิทย์ ยุระยง (2554) (อ้างถึงใน สุนทราภรณ์วิชาการ ครั้งที่ 2, 2554) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ในท่อนแรกของบทเพลงสุนทราภรณ์เปรียบเหมือนการแนะนำบทเพลงให้ผู้ฟังได้รู้จัก จากนั้นก็ใช้ท่อนที่ 2 เพื่อช่วยย้ำเรื่องราวในบทเพลงอีกครั้ง พอผู้ฟังเริ่มคุ้นเคยทำนอง หลังจากนั้นบทเพลงก็เริ่มออกลีลาที่เปลี่ยนไป และท้ายที่สุดก็กลับมาจบด้วยท่อนที่ 1 เช่นเดิม ซึ่งลักษณะนี้เป็นรูปแบบฟอร์มที่ถัดมาได้รับความนิยมในเพลงป๊อปปูล่า (Popular Music) ทั่วไป แต่ถ้าหากเราพิจารณาบทเพลงสุนทราภรณ์ จะเห็นได้ว่าภายในรูปแบบที่กำหนดไว้ ยังมีสิ่งต่าง ๆ อีกมากมายซ่อนอยู่ในแต่ละบทเพลง เช่น การบรรเลงดนตรีในท่อนนำ (Introduction) และท่อนจบ (Coda) ที่มีการนำทำนองหลักของเพลงมาบรรเลงก่อนเริ่มเข้าเนื้อร้อง และก่อนจบเพลง อีกทั้งยังมีการใช้ท่อนแยก, การเพิ่มท่อนร้องนำ และท่อนร้องรับ (Solo and Chorus) หรือการใส่เนื้อเพลงตั้งแต่ท่อนแรก เป็นต้น อีกทั้งวิธีการบรรเลงยังมีความน่าสนใจ มีการสลับให้แต่ละเครื่องดนตรีได้เล่นทำนองหลัก (Theme) ที่เป็นทำนองสำคัญของเพลง และทำนองรองสอดประสาน (Countersubject) คือทำนองที่เป็นรองจากทำนองหลัก (ณชชา พันธุ์เจริญ, 2564) สอดประสานกันไป หรือที่เรียกว่า การประสานเสียง (Harmony) คือการนำทำนองมาบรรเลงพร้อมกันได้เป็นอย่างดี เพื่อเพิ่มสีสันให้แก่บทเพลงให้น่าสนใจมากขึ้น (ชูวิทย์ ยุระยง, 2554 อ้างถึงใน สุนทราภรณ์วิชาการ ครั้งที่ 2, 2554) จากองค์ประกอบทั้งหมดที่กล่าวมา จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้โครงสร้างของบทเพลงสุนทราภรณ์มีเอกลักษณ์ และมีความเป็นมาตรฐาน

3.2.2.3 ทำนองเพลง (Melody)

ทำนอง หรือทำนองเพลง (Melody) คือ ส่วนประกอบสำคัญของดนตรี มีความเกี่ยวข้องกับระดับเสียง โดยการนำระดับเสียง หรือเสียงมาเรียงต่อกันให้เป็นหนึ่งเดียว พร้อมกับลักษณะจังหวะซึ่งมักมีความไพเราะ และมีสัดส่วนพอเหมาะ (ณชชา พันธุ์เจริญ, 2564) โดย พิชญ์สินี บำรุงนคร (2543) ได้ทำการรวบรวมหลักการของทำนองเพลงสุนทราภรณ์ และแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ทำนองในบันไดเสียง เมเจอร์ สเกล (Major Scale) หมายถึง บันไดเสียงมาตรฐานในระบบดนตรีตะวันตก ประกอบด้วย 7 ตัวโน้ต มีระยะห่างเป็นขั้นคู่เต็มเสียง (ฉัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) ที่ให้ความรู้สึกสดใส ร่าเริง สนุกสนาน มีความสุข มักจะถูกใช้ในบทเพลงสุนทราภรณ์ทั่วไปเกือบทุกประเภท เช่น เพลงสุขกันเถอะเรา เพลงกระซิบสวาท เพลงพรหมลิขิต เพลงริมฝั่งน้ำ เป็นต้น

ภาพที่ 2 โน้ตเพลงริมฝั่งน้ำ

ทำนองในบันไดเสียงไมเนอร์ สเกล (Minor Scale) มีความหมายคล้ายคลึงกับบันไดเสียงเมเจอร์สเกล (Major Scale) แต่มีรูปแบบย่อยอีก 3 แบบ ได้แก่ บันไดเสียงไมเนอร์แบบเนเชอรัล (Natural Minor Scale), บันไดเสียงไมเนอร์แบบฮาร์โมนิก (Harmonic Minor Scale), และบันไดเสียงไมเนอร์แบบเมโลดิก (Melodic Minor Scale) โดยแต่ละชนิดจะมีระยะห่างของขั้นโน้ตที่ต่างกันไป โดยบันไดเสียงไมเนอร์มักให้ความรู้สึกหม่นหมอง สิ้นหวัง เศร้าสร้อย จึงมักถูกใช้ในบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับความรักที่ผิดหวัง เช่น เพลงไต้ร่มมลูลี เพลงคู่ทาส เป็นต้น กล่าวได้ว่า ทำนองของบทเพลงสุนทราภรณ์มักสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกตามการอธิบายทางดนตรีโดยสิ้นเชิง เมื่อทำนองเพลงสอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกของบทเพลง จึงทำให้เกิดความกลมกลืนระหว่างทำนองกับความหมายของบทเพลง ทำให้ผู้ฟังเข้าถึงอารมณ์ความรู้สึกในบทเพลงได้ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 3 โน้ตเพลงไต้ร่มมลูลี

นอกจากนี้ บันไดเสียงที่พบได้มากในบทเพลงสุนทราภรณ์ และนับว่าเป็นเอกลักษณ์ของทำนองเพลงสุนทราภรณ์ ได้แก่ บันไดเสียงเพนตาโทนิค (Pentatonic Scale) หรือบันไดเสียงห้าเสียง คือ บันไดเสียงที่ประกอบด้วยโน้ต 5 ตัวในระดับเสียงต่างกัน มีโครงสร้าง คือ ขึ้นคู่เต็มเสียง 2 คู่ ตามด้วยคู่ 3 ไมเนอร์ 1 คู่ ขึ้นคู่เต็มเสียงอีก 1 คู่ และจบด้วยคู่ 3 ไมเนอร์ 1 คู่ (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) ดังภาพตัวอย่างต่อไปนี้

ภาพที่ 4 บันไดเสียง ซี เมเจอร์ เพนตาโทนิค

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY
ภาพที่ 5 โน้ตเพลงขอให้เหมือนเดิม

บันไดเสียงเพนตาโทนิคเป็นบันไดเสียงที่พบได้มากในดนตรีเอเชีย โดย พิชญ์สินี บำรุงนคร (2543) ได้กล่าวว่าทำนองเพลงของบทเพลงสุนทราภรณ์มีความเป็นดนตรีไทยเดิม เนื่องจากการเคลื่อนที่ของตัวโน้ต 5 ตัว ในรูปแบบของบันไดเสียงเสียงเพนตาโทนิคที่สร้างความโดดเด่นให้แก่บทเพลง เช่น เพลงริมฝั่งน้ำ เพลงขอให้เหมือนเดิม เป็นต้น โดยในแต่ละบทเพลงก็มีช่วงเสียงที่แตกต่างกันไป มักจะขึ้นอยู่กับความสามารถของนักร้อง และจุดประสงค์ของผู้ประพันธ์ในแต่ละบทเพลง ซึ่งการศึกษาในเรื่องระยะห่างของทำนองหลัก (Melodic Range) เป็นสิ่งสำคัญในการวิเคราะห์บทเพลงสุนทราภรณ์ สามารถช่วยคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เหมาะสมกับการนำมาใช้สร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุต่อไป โดย ณัชชา พันธุ์เจริญ (2564) ได้ให้ความหมายของช่วงเสียง (Range) ไว้ว่า คือ ระยะระหว่างโน้ตที่มีระดับเสียงต่ำสุด และโน้ตที่มีระดับเสียงสูงสุด

สอดคล้องกับ อนรรฆ จรรย์ยานนท์, 2538 อ้างถึงใน กฤตวิทย์ ภูมิถาวร, 2559) ที่กล่าวว่า ช่วงเสียง หรือพิสัย (Range) หมายถึงช่วงกว้างของระดับเสียงที่สามารถสร้างเสียงได้สูงสุดจนถึงต่ำสุด โดยใน บทเพลงสุนทราภรณ์จำนวนมาก มักจะดำเนินทำนองคล้ายสำเนียงมอญที่มีระยะขั้นคู่ 3-6 ซึ่งเป็นขั้นคู่ที่ให้ความรู้สึกนุ่มนวล (พิชญ์สินี บำรุงนคร, 2543) และบางบทเพลงก็มีระยะห่างของช่วงเสียงที่กว้างถึงขั้นคู่ 10-11 เช่น เพลงจำได้ไหม ดังรูปภาพตัวอย่างดังนี้

ภาพที่ 6 โน้ตเพลงจำได้ไหม

โดยสาเหตุของระยะห่างช่วงเสียงที่มีความกว้างอันเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์ ส่วนหนึ่งมาจากการออกแบบทำนองให้เข้ากับลักษณะของนักร้อง ซึ่งในขณะนั้นนักร้องของวงดนตรีสุนทราภรณ์ต่างมีช่วงเสียงที่ค่อนข้างกว้าง ทำให้สามารถขับร้องบทเพลงได้หลายรูปแบบ จึงเป็นที่มาของความหลากหลายในทำนองที่มีระยะห่างของช่วงเสียงอันเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์

3.3.2.4 ดนตรีแจ๊ส (Jazz Music)

ดนตรีแจ๊ส หรือเพลงแจ๊ส เป็นดนตรีสมัยนิยมของชาวอเมริกัน มีสำเนียงแอฟริกัน เป็นที่นิยมตั้งแต่ปี ค.ศ. 1920 ซึ่งเอกลักษณ์ของดนตรีแจ๊ส ได้แก่ การด้นสด เสียงประสานที่มีลีลา ลักษณะจังหวะที่มีรูปแบบเฉพาะตัว รวมถึงการเลือกใช้เครื่องดนตรี (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) และเนื่องจากดนตรีแจ๊ส และวงบิกแบนด์ถือเป็นดนตรีสมัยนิยมในช่วงนั้น และยังเป็นตัวแทนของดนตรีเพื่อความบันเทิงรื่นรมย์ (Entertainment Music) (จิรัช เลหาวิระพานิช, 2564) จึงทำให้เพลงแจ๊สมีอิทธิพลสูงมากสำหรับวงดนตรีสุนทราภรณ์ โดยสุกรี เจริญสุข (2545) (อ้างถึงใน สุนทราภรณ์วิชาการ ครั้งที่ 1, 2532) ได้กล่าวถึงลักษณะของความเป็นดนตรีแจ๊สในบทเพลงสุนทราภรณ์ไว้ทั้งหมด 3 ประการ ได้แก่

1) บทเพลงสุนทราภรณ์กับการด้นสด

การบรรเลงดนตรีโดยเน้นแสดงความสามารถของนักดนตรีในแต่ละคน หรือที่เรียกว่า การด้นสด และ คีตปฏิภาณ (Improvisation) คือ การประพันธ์ทำนองขึ้นอย่างฉับพลัน ซึ่งเป็นการบรรเลงที่นักดนตรีได้แสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึก และเป็นการแสดงความสามารถของแต่ละบุคคล (จิรัช เลหาวิระพานิช, 2564) ซึ่งการด้นสดนี้ถือเป็นหัวใจหลักของเพลงแจ๊ส (Jazz) ที่มักนิยมบรรเลงโดยวงบิกแบนด์ และกำลังได้รับความนิยมในช่วงเวลาเดียวกันกับที่วงดนตรีสุนทราภรณ์ได้ก่อตั้งขึ้น จึงทำให้ลักษณะการบรรเลงแบบด้นสดนี้ ต่อมาได้กลายเป็นจุดเด่นของวงดนตรีสุนทราภรณ์ โดยทำ

ให้นักดนตรีสามารถแสดงศักยภาพในการบรรเลงได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งการดันสดยังช่วยให้บทเพลงมีความยาวมากขึ้น นักดนตรีจึงจำเป็นต้องสร้างความแปลกใหม่ขึ้นเพื่อให้ผู้เดินร่ำตื่นเต้น และเข้าใจ มีความสดใหม่อยู่เสมอ โดยตัวอย่างบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีการดันสด ได้แก่ เพลง คิดไม่ถึง มีการดันสดโดย อัลโต้ แซกโซโฟน เพลง ไม่อยากจากเธอ มีการดันสดโดยเปียโน เพลง สุดเหวี่ยง มีการอวดฝีมือของมือกลอง เพลง กระต่ายโง่ เพลง ห่วงอาลัย เพลง มองอะไร และเพลงอื่น ๆ อีกจำนวนมาก ถึงแม้การดันสดจะไม่นิยมในบทเพลงไทยสมัยก่อน แต่วงดนตรีสุนทราภรณ์สามารถสร้างสีสันโดยใช้การดันสดได้อย่างยอดเยี่ยม จนกลายเป็นเสน่ห์ที่สำคัญของบทเพลงสุนทราภรณ์

2) บทเพลงสุนทราภรณ์กับการใช้บันไดเสียงของดนตรีแจ๊ส

นอกจากการดันสด บทเพลงสุนทราภรณ์ยังมีการใช้บันไดเสียงที่ปรากฏในดนตรีแจ๊สอยู่มาก เช่น บันไดเสียงบลูส์ (Blues Scale) บันไดเสียงเมเจอร์ที่ประกอบด้วยโน้ตตัวที่ 3 และโน้ตตัวที่ 7 ต่ำลงครึ่งเสียง คล้ายโมดโดเรียน (Dorian) บางครั้งมีการปรับโน้ตตัวที่ 5 ลงครึ่งเสียงด้วย (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) ซึ่งบันไดเสียงบลูส์เป็นบันไดเสียงที่พบได้มากในดนตรีแจ๊ส และปรากฏให้เห็นในบทเพลงสุนทราภรณ์จำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีการใช้บันไดเสียงโครมาติก (Chromatic Scale) หรือบันไดเสียงครึ่งเสียง ซึ่งหมายถึง บันไดเสียงที่ประกอบด้วยโน้ต 12 ตัว ในช่วงคู่ 8 โดยมีระยะห่างตามลำดับที่ละครึ่งเสียง (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) บันไดเสียงโครมาติกสเกลถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญของดนตรีแจ๊ส ที่ช่วยสร้างสีสันให้บทเพลงมีความน่าสนใจมากขึ้น ตัวอย่างบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีการใช้บันไดเสียงโครมาติก ได้แก่ เพลง พรานล่อเนื้อ, เพลง คบคนิงครวญ และเพลง เมื่อไหร่จะให้พบ (สุกรี เจริญสุข, 2532 อ้างถึงใน สุนทราภรณ์วิชาการ ครั้งที่ 1, 2532) โดยมีตัวอย่างทำนองดังต่อไปนี้

ภาพที่ 7 ตัวอย่างทำนองเพลงไม่อยากจากเธอ

ภาพที่ 8 ตัวอย่างทำนองเพลงคนึงครวญ

3) บทเพลงสุนทราภรณ์กับจังหวะในดนตรีแจ๊ส

ในด้านจังหวะที่หลากหลายของบทเพลงสุนทราภรณ์ ก็ได้รับอิทธิพลมาจากดนตรีแจ๊ส (Jazz) เช่นเดียวกัน โดยรากฐานของดนตรีแจ๊สมาจากดนตรีของชาวแอฟริกัน โดยเฉพาะในด้านจังหวะที่มีความโดดเด่น อีกทั้งยังมีการใช้จังหวะที่ซับซ้อน (อิริช เล่าหิระพานิช, 2564) ซึ่งหนึ่งในลักษณะเด่นของจังหวะในดนตรีแจ๊สที่ถูกพบมากในบทเพลงสุนทราภรณ์ นั่นคือ การใช้จังหวะขัด (Syncopation) หรือเป็นการที่ทำนองเพลงไม่ลงจังหวะหลัก (Off Beat) ซึ่งนับเป็นเสน่ห์ของเพลงแจ๊สที่โดดเด่น และได้รับอิทธิพลมาจากดนตรีของชาวแอฟริกัน โดยจังหวะขัด คือ การบรรเลงเน้นจังหวะ (Accentuation) ที่ไม่เป็นธรรมชาติ หรือเป็นการเน้นเสียงบนจังหวะที่ไม่ปกติ สำหรับการบรรเลงจังหวะขัดมักจะบรรเลงก่อนหรือหลังจังหวะตก (Downbeat) เสมอ ลักษณะเด่นของจังหวะขัดจากดนตรีแจ๊สนี้ จึงสามารถพบได้ทั่วไปในบทเพลงสุนทราภรณ์ส่วนมาก และเนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มักใช้ในการเต้นรำ จึงจำเป็นต้องมีจังหวะที่กระตุ้นให้การเต้นรำตื่นเต้นสนุกสนานมากยิ่งขึ้น ยกตัวอย่าง เพลงพรานล่อเนื้อ ที่นับว่าเป็นเพลงที่มีจังหวะเร้าใจ และมีการใช้จังหวะยกบ่อยครั้ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้ (สุนทราภรณ์วิชาการครั้งที่ 1, 2532)

ภาพที่ 9 ตัวอย่างทำนองเพลงพรานล่อเนื้อ

นอกจากนี้จังหวะสวิง (Swing) ก็เป็นหนึ่งในรูปแบบจังหวะที่นิยมในบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยเฉพาะเพลงที่ใช้ประกอบการเต้นรำในจังหวะสนุกสนาน ซึ่งจังหวะสวิง ในทางดนตรีหมายถึงการบรรเลงจังหวะแกว่ง หรือไม่ตรงจังหวะ โดยมีความรู้สึกเหมือนการโยน ดังนั้นความยาวของตัวโน้ตจึงมีความยืดหยุ่น ขึ้นอยู่กับผู้บรรเลงในการเน้นเสียง (J. A. Prögler, 1995) โดยการบรรเลงจังหวะสวิง มักใช้โน้ตเข้บัตหนึ่งชั้น (Eighth Note) เป็นพื้นฐาน และมีหลักการในบรรเลง คือ ให้ผู้เล่นคิดว่าเป็นการบรรเลงโน้ตสามพยางค์ (Triplet) 1 จังหวะ หรือหมายถึงโน้ตตัวเข้บัต 1 ชั้น 3 ตัว แต่ไม่บรรเลงโน้ตตัวที่ 2 ออกมา ดังนั้นการบรรเลงจึงคล้ายกับการใส่เครื่องหมายโยงเสียง (Tie) ในโน้ตตัวที่ 1-2 เอกลักษณ์อีกหนึ่งประการของจังหวะสวิง คือการเน้นเสียงโน้ตตัวหลังเสมอ ซึ่งวิธีการบรรเลงจังหวะสวิงนี้เป็นที่คุ้นเคยอย่างดีในนักดนตรีแจ๊ส ซึ่งพวกเขามักจะบรรเลงโน้ตเข้บัต 1 ชั้นในรูปแบบจังหวะสวิงได้โดยอัตโนมัติ เพื่อเพิ่มสีสัน และความน่าสนใจให้แก่บทเพลง (ธีรัช เล่าห์วีระพานิช, 2562) โดยในบทเพลงสุนทราภรณ์ก็พบว่ามีหลายบทเพลงที่มีการบรรเลงในรูปแบบจังหวะสวิง ซึ่งถูกพบมากในรูปแบบเพลงฟอกซ์ทรอต (Foxtrot) ส่วนหนึ่งของเพลงสุนทราภรณ์ในจังหวะสวิง ได้แก่ เพลงหมันด์สวิง เพลงไร่อาวรณ์ เพลงสวรรค์สวิง เพลงพรานล่อเนื้อ เพลงฝนจำฝน และเพลงพรหมลิขิตที่นับว่าเป็นอีกหนึ่งเพลงดังอมตะตลอดกาลของวงดนตรีสุนทราภรณ์ และถึงแม้ในยุคสมัยนั้นจังหวะสวิงยังไม่ได้ได้รับความนิยมในทำนองของดนตรีไทย แต่ในทำนองเพลงสุนทราภรณ์ที่ถูกบรรเลงด้วยจังหวะสวิงก็ได้รับเสียงตอบรับจากผู้ฟังที่ดี ประหนึ่งว่าเป็นเอกลักษณ์ของเพลงสุนทราภรณ์ไปด้วย (สุนทราภรณ์ วิชาการครั้งที่ 1, 2532) โดยตัวอย่างการบรรเลงในจังหวะสวิงมีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 10 ตัวอย่างทำนองเพลงพรหมลิขิตแบบจังหวะสวิง (Swing)

โดยการบรรเลงโน้ตเข้บัต 1 ชั้นในรูปแบบสัดส่วนที่เท่ากันทุกโน้ต และลงตรงจังหวะตกอย่างสม่ำเสมอ (Straight eighth notes) จะมีลักษณะตรงกันข้ามกับจังหวะสวิง ถึงแม้เป็นการบรรเลงในโน้ตตัวเข้บัต 1 ชั้นเช่นเดียวกัน แต่ต่างกันที่ลีลา อารมณ์ความรู้สึก และวิธีการในการบรรเลง ซึ่งการบรรเลงทั้งสองรูปแบบต่างมีเสน่ห์เฉพาะตัว โดยการบรรเลงรูปแบบนี้ถูกพบได้มากในบทเพลงสุนทราภรณ์ทั่วไป และนับเป็นจังหวะพื้นฐานของบทเพลงสุนทราภรณ์

เอกลักษณ์ในจังหวะอันหลากหลายของบทเพลงสุนทราภรณ์ จึงทำให้หลายบทเพลงถูกนำมาใช้ประกอบการเต้นรำในยุคสมัยนั้น โดย คีตา พญาไทย (2555) และ พงศ์ศักดิ์ สังขวิญญู (2543) ได้กล่าวว่าวงดนตรีสุนทราภรณ์ได้ประพันธ์เพลงประกอบการลีลาศไว้หลายจังหวะ ซึ่งล้วนแต่เป็นเพลงมาตรฐานสำหรับลีลาศทั้งสิ้น จนทำให้เพลงลีลาศของวงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นที่ยอมรับและได้รับความนิยมมาจนถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยจึงได้ทำการรวบรวมรูปแบบจังหวะของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับความนิยม โดยเรียงลำดับจากรูปแบบจังหวะที่ปรากฏมากที่สุดในบทเพลงสุนทราภรณ์ และสรุปออกมาได้ดังนี้ (พิชญ์สินี บำรุงนคร, 2543)

- 1) สโลว์ (Slow)
- 2) วอลซ์ (Waltz)
- 3) โบเรโล่ (Bolero)
- 4) ฟอกซ์โทรต (Foxtrot)
- 5) แทงโก้ (Tango)
- 6) บีกิน (Bequine)
- 7) ซ่า ซ่า ซ่า (Cha Cha Cha)
- 8) กัวราชา (Guaracha)
- 9) รุมบ้า (Rumba)
- 10) สวิง (Swing)

โดยผู้วิจัยพบว่าจังหวะสโลว์ (Slow) เป็นจังหวะที่ปรากฏมากที่สุดลำดับที่ 1 ในบทเพลงสุนทราภรณ์ ตัวอย่างเพลงในจังหวะสโลว์ ได้แก่ เพลงขวัญใจเจ้าทวย เพลงคำรำพัน เพลงเดือนครึ่งดวง เป็นต้น ลำดับที่ 2 คือ จังหวะ วอลซ์ (Waltz) เช่น เพลงขอให้เหมือนเดิม เพลงข่อยจิต เพลงขอพบในฝัน เป็นต้น ลำดับที่ 3 คือ จังหวะ โบเรโล่ (Bolero) เช่น เพลงดอกไม้ถิ่นไทยงาม เพลงผาเงอบ เพลงพระเจ้าทั้งห้า เป็นต้น นอกจากนี้บทเพลงสุนทราภรณ์ยังมีรูปแบบจังหวะอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น จังหวะโซล (Soul), จังหวะแซมบ้า (Zumba), จังหวะเมมโบ (Mambo), จังหวะออฟบิท (Off-Beat), จังหวะบอสซาโนวา (Bossa Nova), จังหวะมาร์ช (March) จังหวะตะลุงเทมโบ (Talong Tempo), จังหวะรำวง และ จังหวะพื้นบ้านไทย เป็นต้น สอดคล้องกับ พิชญ์สินี บำรุงนคร (2543) ที่กล่าวเพิ่มเติมว่า บทเพลงสุนทราภรณ์เป็นเพลงที่มีกลุ่มตัวอย่างรูปแบบจังหวะจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีการผสมผสานระหว่างรูปแบบจังหวะสากลกับรูปแบบจังหวะของไทยเดิม ซึ่งจุดเด่นของบทเพลงสุนทราภรณ์คือการนำมาใช้ประกอบการลีลาศเป็นส่วนมาก เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีจังหวะลีลาศที่ครบถ้วน ครอบคลุมกับการเต้นรำที่กำลังนิยมในยุคสมัยนั้น จึงทำให้การบรรเลงประกอบการเต้นรำถือเป็นจุดเด่นของวงดนตรีสุนทราภรณ์นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

3.2.2.6 คำร้อง

ความเข้าใจในบทเพลงเป็นอย่างดีของครูเอื้อ ทำให้นักร้องในวงแต่ละคนได้ร้องเพลงที่เหมาะสมกับบุคลิกของตนเอง ส่งผลให้การถ่ายทอดอารมณ์ในแต่ละบทเพลงมีความเป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งบทเพลงยังมีการประพันธ์คำร้องในรูปแบบร้อยกรอง มีการใช้คำร้องประกอบทำนองเพลงที่ไม่เพี้ยนวรรณยุกต์ จึงทำให้บทเพลงสุนทราภรณ์คุ้นหูผู้ฟัง และได้รับความนิยม ส่งผลให้นักประพันธ์เพลงรุ่นหลังได้ยึดถือเป็นต้นแบบในการแต่งคำร้องมาจนถึงปัจจุบัน (ไพฑูริย์ สำราญภูติ, 2545) นอกจากนี้ ชาติรี วิจัย โกกิลกนิษฐ์ (อ้างถึงใน สุนทราภรณ์ครึ่งศตวรรษ, 2532) ครูเพลงมากฝีมือคนหนึ่งของวงดนตรีสุนทราภรณ์ ได้กล่าวถึงแนวทางการแต่งเพลงของตนเอาไว้ว่า การยึดเอาน้ำเสียง อารมณ์ และบุคลิกของนักร้องเป็นหลัก นั้นเป็นสิ่งสำคัญในการแต่งเพลง โดยใช้วิธีการพูดคุย และสอบถามถึงความรู้สึก ชีวิตความเป็นอยู่ รวมถึงปัญหาในด้านต่าง ๆ ของนักร้องโดยไม่ให้รู้ตัว จึงทำให้นักร้องสามารถขับร้องบทเพลงนั้น ๆ ออกมาได้อย่างลึกซึ้งถึงแก่นแท้ของอารมณ์เพลง กล่าวคือ การแต่งเพลงโดยยึดเอาประสบการณ์ชีวิตของนักร้อง และผู้ประพันธ์ร่วมกัน อีกทั้ง การเจาะจงแต่งเพลงเพื่อนักร้องคนใดคนหนึ่ง มักจะทำให้ได้รับความสำเร็จมากกว่าเพลงที่แต่งออกมาทั่วไปโดยไม่ได้เจาะจงนักร้องเป็นพิเศษ ซึ่งถือเป็นเคล็ดลับสำคัญในการสร้างชื่อเสียงอันโด่งดังของบทเพลงวงดนตรีสุนทราภรณ์

องค์ประกอบทางดนตรีในบทเพลงสุนทราภรณ์ที่กล่าวมาทั้งหมด ถือว่าเป็นลักษณะเด่นของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว นับเป็นเสน่ห์ที่เสริมสร้างให้บทเพลงสุนทราภรณ์มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น อีกทั้ง องค์ประกอบทางดนตรีที่ได้กล่าวไปนั้น ยังได้สร้างมาตรฐานให้กับวงการเพลงไทยสากลที่ส่งผลมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากวงดนตรีสุนทราภรณ์มีการประยุกต์ดนตรีตะวันตกให้เหมาะสมกับสังคมไทยได้อย่างลงตัว นับเป็นปรากฏการณ์ทางดนตรีที่สำคัญ นอกจากนี้ ลักษณะการผสมผสานระหว่างดนตรีตะวันตก และดนตรีไทยเดิมเข้าด้วยกันในบทเพลงสุนทราภรณ์หลาย ๆ บทเพลง ก็นับว่าเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยใช้ชื่อเรียกบทเพลงประเภทนี้ว่า ‘เพลงสังคีตสัมพันธ์’

3.2.2.7 เพลงสังคีตสัมพันธ์

เพลงสังคีตสัมพันธ์ หรือ เพลงสังคีตประยุกต์ คือ การนำเอาวงดนตรีไทยเดิมมาผสมกับวงดนตรีสากล โดยมีการปรับเครื่องดนตรีทั้งสองชนิดให้มีระดับเสียงเท่ากันเพื่อให้สามารถบรรเลงร่วมกันได้ นับว่าเป็นการสร้างเพลงไทยสากลที่มีการนำเอาทำนองเพลงไทยเดิมมาบรรเลงด้วยวงดนตรีที่ผสมระหว่างดนตรีไทย และดนตรีสากล ใช้การใส่เนื้อร้องให้ทันสมัยแบบสากล และมีวิธีการร้องแบบเต็มเนื้อโดยไม่มีการเอื้อนแบบเพลงไทยเดิม (วัชรภรณ์ อาจหาญ, 2535)

จุดเริ่มต้นของเพลงสังคีตสัมพันธ์ เกิดจากความบังเอิญของครูเอื้อ สุนทรสนาน ผู้ดำรงเป็นหัวหน้าวงดนตรีกรมโฆษณาการในขณะนั้น มีแนวคิดที่ต้องการประยุกต์เครื่องดนตรีไทยเดิมให้

สามารถบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีสากล เพื่อยกระดับบทเพลงไทยเดิมให้สามารถบรรเลงในแบบสากลได้ และแน่นอนว่าต้องคำนึงถึงสัณฐานลักษณะของดนตรีไทยเอาไว้ แต่ก็ต้องมีความกลมกลืนเช่นกัน เมื่อครูเอื้อมีความคิดริเริ่ม จึงนำไปปรึกษากับ ท่านอธิบดีหม่อมหลวงขาบ กุญชร และมีความคิดเห็นตรงกัน จึงเกิดเพลงสังคีตสัมพันธ์เพลงแรกขึ้นมา ได้แก่ เพลง กระแต ซึ่งแต่เดิมคือเพลง กระแตเล็ก นำมาบรรเลงด้วยวงดนตรีไทย ร่วมกับวงดนตรีสากลเป็นครั้งแรก และเนื่องจากดนตรีไทยเดิมนั้นมีกฎเกณฑ์ที่จำเป็นต้องคำนึงถึง (ใหญ่ นภายน, 2532) จึงได้รวบรวมกฎเกณฑ์ในการบรรเลงเพลงสังคีตสัมพันธ์ในวงดนตรีสุนทราภรณ์ ดังนี้

1) การบรรเลงแบบสังคีตสัมพันธ์นี้ เครื่องดนตรีไทยทุกชนิดที่จะนำมาบรรเลงร่วมวงกับทางวงดนตรีสากลนั้นจะต้องนำไปเทียบเสียงให้มีระดับเสียงเท่ากัน เพื่อให้ระดับเสียงนั้นกลมกลืนกัน อย่างแนบสนิทกับเครื่องดนตรีสากลก่อนที่จะบรรเลงร่วมกัน

2) การเรียบเรียงเสียงประสาน (Arranger) ของวงดนตรีสากล ที่นำมาบรรเลงร่วมกับวงดนตรีไทยนั้น จากการเรียบเรียงเสียงประสานของครูเอื้อ สุนทรสนาน ที่กล่าวว่า เพลงไทยเดิมมีความอ่อนหวานอยู่ในตัว ฉะนั้น จึงไม่มีความจำเป็นในการวางแนวเสียงประสาน โดยใช้คอร์ด (Chord) ให้มากนัก แต่แนะนำให้ใช้เสียงประสานตามธรรมชาติ เช่น ระยะขั้นคู่ 3, คู่ 5, คู่ 6 หรือ คู่ 8 ก็เพียงพอแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องใช้คอร์ดที่พิสดารเกินไป เช่น คอร์ดออคเมนเตด (Augmented) หรือ คอร์ดดิมินิช (Diminished) ที่มีการใช้โน้ตนอกคอร์ดจำนวนมาก อาจไม่เหมาะสมกับเพลงไทย

3) นักดนตรีในวงดนตรีสุนทราภรณ์เกือบทุกคน มักคุ้นชินกับการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยอยู่แล้ว จึงทำให้เหล่านักดนตรีมีการถ่ายทอดบทเพลงสังคีตสัมพันธ์ออกมาได้อย่างเหมาะสม มีสำเนียงดนตรีไทยอย่างแท้จริง ถึงจะถูกบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีสากลก็ตาม ดังนั้น ทั้งนักดนตรีไทย และนักดนตรีสากลจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถ และมีฝีมือในการบรรเลงเท่ากัน เน้นให้มีความพร้อม และความสมบูรณ์ในการบรรเลงบทเพลงสังคีตสัมพันธ์ต่อไป (ใหญ่ นภายน, 2532)

นอกจากนี้ พงศ์ศักดิ์ สังขสิญญ (2543) ได้แบ่งประเภทของเพลงสังคีตสัมพันธ์ของวงดนตรีสุนทราภรณ์ไว้ 6 ประเภท ได้แก่ 1. เพลงที่มาจากเพลงไทยแท้โดยไม่เปลี่ยนชื่อ เช่น เพลง คำหอม, ดวงเดือน ธรณีกรรแสง, นางครวญ, คลื่นกระทบฝั่ง ฯลฯ 2. เพลงที่มาจากไทยเดิมนำทำนองมาใช้ชื่อเดิมแต่เปลี่ยนบทร้อง และชื่อให้คล้ายของเดิม เช่น เพลง รักบังใบ, ได้แสงเทียน, เสียงเทียนเสียงรัก, พุ่มพวงดวงใจ ฯลฯ 3. เพลงที่ไม่เปลี่ยนทำนองเดิมแต่เปลี่ยนชื่อเมื่อทำเป็นเพลงไทยสากล เช่น ใจคู่ใจ, ไฟรักในทรวง, คู่เสนาหา, วอนเฉลย ฯลฯ 4. เพลงที่นำทำนองของเก่ามาใช้ส่วนหนึ่งแล้วแต่งต่อเป็นของใหม่ เช่น มนต์สวาท, ห่วงรัก ฯลฯ 5. เพลงที่สร้างขึ้นใหม่ทั้งเพลงโดยมีท่วงทำนองอย่างไทยแท้ เช่น กลิ่นราตรี, จันทร์จูฬฟ้า, กลิ่นร่ำ, ซอรักซ้อน ฯลฯ และ 6. เพลงที่ได้ทำนองจากเพลงพื้นเมือง เช่น สาวห่วยแก้ว ดอกไม้เมืองเหนือ กุหลาบเชียงใหม่ ผาเงอบ เป็นต้น โดยเพลงสังคีต

สัมพันธ์ของวงดนตรีสุนทราภรณ์ล้วนได้แต่ได้รับความนิยม และช่วยสะท้อนวัฒนธรรมของดนตรีไทยอันงดงามให้ยังคงอยู่ในสังคมไทยอย่างเหมาะสมกับยุคสมัยต่อไป

3.2.3 เกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์

เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีจำนวนมากกว่า 2,000 เพลง การคัดเลือกบทเพลงที่จะนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยจำเป็นต้องวิเคราะห์จากองค์ประกอบทางดนตรีในแต่ละบทเพลงว่ามีความเหมาะสมในการนำมาประกอบการเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุหรือไม่ รวมถึงการวิเคราะห์ในแง่ของความนิยมในแต่ละบทเพลง เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีจำนวนมาก และมีความหลากหลาย ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมตัวอย่างหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบทเพลงสำหรับการนำมาประกอบการเรียนดนตรี ดังนี้

ชวฤทธิ์ ใจงาม (2561) ได้กล่าวถึงหลักการเลือกบทเพลงพื้นบ้านอีสานที่ใช้ในการจัดทำแบบฝึกไวโอลินตามแนวคิดของชูชุกิ โดยผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน เพื่อขอความคิดเห็นในการเลือกบทเพลง ซึ่งสรุปหลักการจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้ 1. คัดเลือกบทเพลงพื้นบ้านอีสานที่มีทำนองสั้น ๆ กะทัดรัด ไม่ยาวจนเกินไป และสามารถจดจำได้ง่าย 2. คัดเลือกบทเพลงพื้นบ้านอีสานที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน 3. คัดเลือกบทเพลงพื้นบ้านอีสานที่มีความสอดคล้องกับแบบฝึกไวโอลินชูชุกิเล่ม 1 ทั้งในด้านของคีย์ซิกเนเจอร์ (Key signature) สเกล (Scale) และเทคนิคต่างๆ ในการปฏิบัติของไวโอลิน เช่น พีสซิกคาโต (Pizzicato) สตัคคาโต (Staccato) สเลอ (Slur) โน้ตจร (Accidental Note) โน้ตประดับ (Grate Note) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ และคัดเลือกบทเพลงพื้นบ้านอีสานออกมาได้ทั้งหมด 8 เพลง

พัชรพันธ์ สมบุญตนนท์ (2564) ได้ทำการคัดเลือกดนตรีพื้นบ้านเพื่อใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น โดยมีวิธีการคัดเลือกบทเพลง และสร้างหนังสือแบบเรียนไวโอลิน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลดนตรีพื้นบ้านไทย จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านไทย รวมถึงศึกษาจากแหล่งเอกสารต่างประเทศต่าง ๆ 2) จากนั้นผู้วิจัยทำการคัดเลือกบทเพลงพื้นบ้านไทยจำนวน 25 เพลง โดยได้ข้อมูลมาจากคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ 3) นำบทเพลงดนตรีพื้นบ้านไทยมาวิเคราะห์เนื้อหาดนตรีสำหรับการเรียบเรียงบทเพลงในหนังสือแบบเรียนไวโอลิน 4) สร้างแบบวิเคราะห์ดนตรีพื้นบ้านไทย โดยมีการแบ่งแบบวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นข้อมูลทั่วไปของเพลงพื้นบ้าน ได้แก่ ชื่อเพลง แหล่งที่มา จุดประสงค์ของเพลง รูปแบบการแสดง ข้อสังเกตเพิ่มเติม การบันทึกโน้ตคำร้อง และส่วนข้อมูลดนตรี เพลงพื้นบ้าน ได้แก่ จังหวะ ทำนอง รูปแบบ ข้อสังเกตเพิ่มเติม 5) หลังจากได้ผลการวิเคราะห์ดนตรี ผู้วิจัยจึงทำการคัดเลือกให้เหลือบทเพลงจำนวน 12 เพลง และนำมาเรียบเรียงดนตรีใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับการนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลิน โดยการ

คัดเลือกบทเพลงที่เหมาะสมต้องอาศัยการวิเคราะห์องค์ประกอบดนตรี เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียนในระดับเริ่มต้น

มินตรา ทันตะเวช (2557) ได้จัดทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียนเปียโนสำหรับนักเรียนระดับพื้นฐานถึงระดับกลางโดยใช้การเรียบเรียงดนตรีพื้นบ้านไทย และได้นิยามแนวทางการคัดเลือกเพลงไว้ว่า คือ วิธีการคัดเลือกดนตรีพื้นบ้านที่มีเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงเป็นตัวแทนของดนตรีพื้นบ้านในภูมิภาคนั้นได้อย่างเหมาะสม และมีคุณสมบัติในการนำมาใช้ในบทเรียนวิชาทักษะเปียโนระดับพื้นฐานถึงระดับกลาง โดยมีกระบวนการการคัดเลือกบทเพลง และการเรียบเรียงบทเรียนเปียโนระดับพื้นฐานถึงระดับกลาง และดนตรีพื้นบ้านไทย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) ศึกษาเนื้อหา และสาระการเรียนรู้จากบทเรียน และเพลงสอวัดระดับของสถาบันดนตรีในระดับพื้นฐานถึงระดับกลาง โดยมาจากการเก็บรวบรวมดนตรีพื้นบ้านเป็นชุดเพลง เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษา 2) ศึกษาการคัดเลือก และเรียบเรียงบทเรียนเปียโนโดยใช้ดนตรีพื้นบ้านวิเคราะห์ดนตรีพื้นบ้าน โดยมีการศึกษาตามองค์ประกอบดนตรีพื้นฐานต่าง ๆ เช่น แนวทำนอง และขึ้นคู่ โหมด และบันไดเสียง รูปแบบจังหวะ และอัตราจังหวะ 3) การศึกษาดนตรีพื้นบ้านไทย โดยมีการกล่าวเพิ่มเติมถึงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการนำไปใช้ในการเรียน ว่าควรคำนึงถึงระดับความยากของบทเพลงกับผู้เรียน และควรเรียงลำดับบทเพลงในการเรียนจากง่ายไปยาก อีกทั้ง การให้ความสำคัญกับการบรรจุสาระทางดนตรี และเทคนิคการบรรเลงที่ต้องการสอนในบทเพลง

จากการศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงสำหรับการนำมาประกอบการเรียนดนตรี ผู้วิจัยเล็งเห็นองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญ และมีความเหมาะสมต่อการเรียนดนตรี ผู้วิจัยจึงสรุปหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบทเพลงสำหรับการนำมาประกอบการเรียนดนตรีทั้งหมด 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การคัดเลือกบทเพลงให้สอดคล้องกับสาระดนตรี (Content) : การกำหนดสาระดนตรีนับว่าเป็นแนวทางสำคัญในการคัดเลือกบทเพลงที่จะนำมาใช้ประกอบการเรียนดนตรี และยังเป็นการกำหนดขอบเขตในการเลือกบทเพลงอย่างเหมาะสม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรี และลักษณะเด่นในบทเพลงนั้น ๆ เพื่อหาสาระดนตรีที่สอดคล้องกัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีหัวข้อหลักในการวิเคราะห์ต่างกันไป โดยส่วนมากมักศึกษาในองค์ประกอบพื้นฐานของโครงสร้างดนตรี ซึ่งประกอบไปด้วย รูปแบบแนวทำนอง ขึ้นคู่ ระยะห่างของเสียง บันไดเสียง รูปแบบจังหวะ อัตราจังหวะ สังคีตลักษณ์ เป็นต้น ทั้งนี้ หัวข้อในการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรี อาจได้มาจากการกำหนดสาระดนตรีที่ต้องการจะใช้ในการเรียนการสอน หรือมีปัจจัยอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น การกำหนดหัวข้อในการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีให้ตรงกับสาระดนตรีในแบบฉบับของผู้วิจัยเอง เป็นต้น

ด้านที่ 2 การคัดเลือกบทเพลงเพื่อความสะดวกในการเรียนรู้ (Playability) : นอกจากการคัดเลือกบทเพลงเพื่อให้สอดคล้องกับสาระดนตรี การคัดเลือกบทเพลงเพื่อให้เกิดความสะดวกในการเรียนรู้ก็เป็นสิ่งสำคัญ เมื่อคัดเลือกบทเพลงที่มีความสอดคล้องกับสาระดนตรีแล้ว ควรมีการพิจารณาต่อไปว่าบทเพลงที่คัดเลือกมามีความเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ และผู้เรียนหรือไม่ โดยจากการศึกษาพบว่า การคัดเลือกบทเพลงที่มีลักษณะเอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยหลักการต่าง ๆ เช่น การคัดเลือกบทเพลงเพื่อให้สอดคล้องกับระดับทักษะผู้เรียน ประกอบกับการเรียงลำดับบทเพลงจากง่ายไปยาก หากผู้เรียนอยู่ในระดับเริ่มต้นก็ควรคัดเลือกบทเพลงที่ไม่ซับซ้อนจนเกินไป ผู้เรียนสามารถเข้าใจ และเกิดการพัฒนาได้ง่าย เป็นต้น การคัดเลือกบทเพลงเพื่อให้สอดคล้องกับสาระดนตรี และการคัดเลือกบทเพลงเพื่อให้เกิดความสะดวกในการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ควรทำควบคู่กันไป เพื่อให้เกิดความสอดคล้อง และเหมาะสมในการคัดเลือกบทเพลงมากที่สุด

ด้านที่ 3 การคัดเลือกบทเพลงจากความนิยม (Popularity) : จากการศึกษาพบว่า กระบวนการคัดเลือกบทเพลงที่นำมาใช้ในการเรียนรู้ ส่วนหนึ่งมาจากการสอบถามผู้เชี่ยวชาญในประเภทบทเพลงนั้น ๆ ทั้งในเรื่องความเหมาะสม และความนิยมในแต่ละบทเพลง เนื่องจากในแต่ละบทเพลงมีลักษณะเด่นที่ต่างกัน การวิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญสามารถทำให้สามารถคัดเลือกบทเพลงได้ออกมาอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องของความนิยมในแต่ละบทเพลง ที่เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญในการคัดเลือกบทเพลง หากบทเพลงที่คัดเลือกมาตรงกับความชื่นชอบของผู้เรียน อาจทำให้แรงจูงใจในการเรียนเพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้การเรียนรู้เกิดความน่าสนใจ เนื่องจากเป็นบทเพลงที่ตรงกับความชื่นชอบของผู้เรียนเอง เป็นต้น

จากการศึกษาหลักเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงสำหรับการนำมาประกอบการเรียนดนตรี ในช่วงต้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญจากการศึกษาครั้งนี้ และจะพิจารณานำไปใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุในขั้นตอนต่อไป

3.3 การฟังบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทย

รสนิยมการฟังเพลงในกลุ่มผู้สูงอายุมีทิศทางที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความชอบส่วนตัวหรือจากประสบการณ์ที่ได้รับโดยตรง โดยบทเพลงในความทรงจำ ณ วัยเด็ก ถือว่าเป็นบทเพลงที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกผูกพันมากเป็นพิเศษ เนื่องจากมีเรื่องราว และความหลังในอดีตฝังอยู่ในบทเพลง หากย้อนกลับไปที่เมื่อ 50-80 ปีที่แล้ว ดนตรีในบริบทสังคมขณะนั้นก็จะจะมีไม่พ้นบทเพลงสุนทราภรณ์ หรือ เพลงลูกกรุง ซึ่งสามารถได้ยินเสียงเพลงจากวิทยุหรือโทรทัศน์ เรียกได้ว่าบทเพลงสุนทราภรณ์สอดแทรกอยู่ในทุกบริบทของสังคมไทยในสมัยนั้น ผู้สูงอายุในปัจจุบันก็คือเยาวชนในยุคสมัยแรกเริ่มของสุนทราภรณ์ จึงไม่แปลกเลยที่ผู้สูงอายุในปัจจุบันยังนิยมการฟังเพลงสุนทราภรณ์อยู่

นอกจากนี้ อาจินต์ ทองอยู่คง (2560) ที่มีการจำแนกเหตุผลความนิยมของบทเพลงลูกกรุงหรือสุนทราภรณ์เป็นลำดับ ซึ่งลักษณะทั้ง 3 ประการนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็น ‘วัฒนธรรมสูงวัย’ ที่หมายถึงลักษณะร่วมบางประการของผู้สูงอายุ ได้แก่ “เพลงลูกกรุงหรือสุนทราภรณ์ได้รับความนิยมในช่วงที่ผู้สูงอายวยังอยู่ในวัยหนุ่มสาวหรือวัยทำงาน เรียกได้ว่าเป็นบทเพลงแห่งยุคสมัยของคนในช่วงวัยนี้ โดยบทเพลงมีการสะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนเมือง สอดคล้องกับภูมิหลังทางสังคม และเศรษฐกิจของผู้คนที่อาศัยต่างถิ่นแต่ต้องย้ายมาทำงานในเมืองเป็นเวลานาน สะท้อนให้เห็นว่าบทเพลงมีความหมายลึกซึ้งต่อจิตใจผูกโยงเข้ากับวันเวลาเก่า ๆ ไม่ใช่สถานที่” อีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุถึงยังคงนิยมฟังบทเพลงสุนทราภรณ์ อาจเป็นเพราะว่าความต้องการที่จะอนุรักษ์บทเพลง อันทรงคุณค่านี้เอาไว้ โดยมีจุดประสงค์เพื่อต้องการให้เยาวชนไทยในอนาคตได้มีโอกาสสัมผัสและรับรู้ถึงความงดงามในบทเพลงไทยสากลที่คนรุ่นก่อนได้ทิ้งมรดกทางวัฒนธรรมเอาไว้ และต้องการให้ลูกหลานได้ช่วยสืบทอดกันต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น (ชญาณัฏฐา หาญปริพรรณ์, 2564)

วิสุทธิ์ ไพเราะ (2556) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการรับฟังดนตรีระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชน โดยได้สรุปผลจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุที่เป็นผู้ป่วย และพบว่าแนวเพลงที่ผู้สูงอายุชื่นชอบเป็นพิเศษ คือ บทเพลงไทยร่วมสมัย บทเพลงไทยสากล เพลงไทยลูกทุ่ง เพลงสากลยุคก่อน และบทเพลงคลาสสิก โดยมีบทเพลงแนวสุนทราภรณ์ หรือเพลงลูกกรุง เป็นแนวเพลงที่ผู้สูงอายุชื่นชอบมากที่สุด โดยมีเหตุผล คือ ความเป็นธรรมชาติที่เรียบง่ายในตัวบทเพลง อีกทั้งเนื้อเพลงมักเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวในชีวิตประจำวัน จึงทำให้บทเพลงเหล่านี้สามารถสื่อสาร และเข้าถึงผู้ฟังได้ง่าย นอกจากนี้ การฟังบทเพลงสุนทราภรณ์ หรือเพลงลูกกรุง ทำให้ผู้สูงอายุนึกถึงเรื่องราวในสมัยอดีต ซึ่งมีทั้งประสบการณ์ ความทุกข์ ความสุข ความรัก และความสนุกสนาน ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของผู้สูงอายุไทยในสมัยก่อน

นอกจากนี้ วิทยานิพนธ์เรื่อง ความนิยมเพลงไทยสากลยุคสุนทราภรณ์ของคนกรุงเทพฯ โดย เอนกนัน นันตะคุม (ไม่ทราบปี) มีการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับเพลงไทยสากลยุคสุนทราภรณ์ของคนกรุงเทพฯ และศึกษาการใช้ประโยชน์ รวมถึงความพึงพอใจที่ได้รับจากการเปิดรับเพลงไทยสากลยุคสุนทราภรณ์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถาม จำนวน 383 คน จากผลการศึกษาพบว่า 1. ลักษณะทั่วไปของคนกรุงเทพฯ ที่นิยมรับฟังเพลงไทยสากลยุคสุนทราภรณ์ มีทั้งเพศชาย และหญิง โดยมีจำนวนใกล้เคียงกัน และมีอายุระหว่าง 31-50 ปี มากที่สุด ได้รับการศึกษา และประกอบอาชีพทางราชการ มีรายได้ 15,001-20,000 บาทต่อเดือน 2. พฤติกรรมการรับฟังเพลงไทยสากลยุคสุนทราภรณ์ของคนกรุงเทพฯ ส่วนมากรับฟังผ่านทางวิทยุ และมีลักษณะในการรับฟังแบบเป็นการเปิดฟังไปเรื่อย ๆ มีความตั้งใจในบางครั้ง 3. ความพึงพอใจของคนกรุงเทพฯ ที่ได้รับการรับฟังเพลงไทยสากลยุคสุนทราภรณ์แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านข่าวสารความรู้ ด้านประสบการณ์ทางอารมณ์ ด้านความน่าเชื่อถือ ความมั่นใจ ความมั่นคง และ สถานภาพอันเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งด้านการหลีกเลี่ยงจากสภาพความเป็น

จริงช่วงนี้ โดยผลการศึกษาพบว่า การรับฟังบทเพลงไทยสากลยุคสุนทราภรณ์ส่งผลในด้านบวก เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนานสามารถทำให้เกิดความกลมเกลียวในครอบครัว จึงทำให้บางครั้งสามารถบรรเทาความทุกข์ของคนกรุงเทพฯ ได้ช่วงนี้ และ 4. การใช้ประโยชน์จากการรับฟังเพลงไทยสากลยุคสุนทราภรณ์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการใช้เวลาว่าง ด้านความเพลิดเพลิน ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ ด้านความรู้ข่าวสาร และด้านการนำไปปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยสรุปได้ว่า การใช้ประโยชน์จากการรับฟังเพลงไทยสากลยุคสุนทราภรณ์ของคนกรุงเทพฯ นั้นประกอบด้วยหลายด้านผนวกกันไป

สอดคล้องกับ ยสพรรณ พันธศรี (2564) ที่กล่าวถึงแนวทางการใช้ดนตรีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองได้ และพบว่า มีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการฟังเพลงของผู้สูงอายุ และผู้ป่วย โดยพบว่า ผู้ที่ชื่นชอบฟังบทเพลง หรือหลงใหลในเสียงดนตรีมีลักษณะที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์แต่ละคน ความชอบดนตรี และพื้นฐานวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ อีกทั้ง การฟังดนตรียังช่วยให้ระลึกถึงความทรงจำของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะความทรงจำระยะยาวของผู้สูงอายุ อีกทั้ง บทเพลงที่มีคุณค่าในความทรงจำของผู้สูงอายุยังสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุนึกถึงความทรงจำอันดีงามในอดีต ถือว่าช่วยให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสย้อนรำลึกถึงความสุขในวันวานผ่านเสียงเพลงต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุได้เลือกฟังด้วยตนเองอย่างมีอิสระ

พิชญ์สินี บำรุงนคร (2543) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ฟังยอมรับว่าเพลงสุนทราภรณ์เป็นอมตะ โดยให้รายละเอียดว่า เพลงอมตะเกิดขึ้นได้จากการยอมรับของผู้ฟังอย่างน้อย 2 - 3 รุ่น เนื่องจากดัชนีที่ชี้ความเป็นอมตะของบทเพลงมาจากการยอมรับจากผู้ฟังเป็นหลัก ซึ่งบทเพลงสุนทราภรณ์ถือว่าเป็นบทเพลงที่ได้รับการยอมรับจากผู้ฟังจำนวนหนึ่ง โดยได้ทำการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ฟังยอมรับว่าบทเพลงสุนทราภรณ์เป็นอมตะ และสรุปออกมาได้ทั้งหมด 11 ด้าน ได้แก่

1) เนื้อหา : พบว่าเนื้อหาคือองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้ฟังยอมรับว่าบทเพลงสุนทราภรณ์เป็นอมตะ หากเนื้อหาประกอบด้วยความสอดคล้องระหว่างเนื้อร้องกับทำนอง รวมถึงความหมายของเพลงมีสาระ และเชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ รูปแบบการประพันธ์เกี่ยวข้องกับฉันทลักษณ์ มีมาตรฐานในการเรียบเรียงคำ และการใช้โวหารในภาษาไทยที่ถูกหลักการ จนทำให้เนื้อหาของบทเพลงมีความชัดเจน

2) การที่เพลงสุนทราภรณ์มีพื้นฐานจากดนตรีที่ได้รับความนิยม : การที่ผู้ฟังตัดสินว่าบทเพลงสุนทราภรณ์เป็นอมตะ ส่วนหนึ่งมาจากการที่เพลงสุนทราภรณ์มีพื้นฐาน และส่วนประกอบจากดนตรีที่ได้รับความนิยมมาก่อน เช่น ดนตรีไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่คนไทยรู้จักเป็นอย่างดี ผนวกกับรูปแบบเพลงสากลที่กำลังได้รับความนิยมจากวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาในสังคมไทย จึงทำให้เป็นหนึ่งในสาเหตุของความเป็นอมตะของบทเพลงสุนทราภรณ์

3) นักร้อง : นักร้องเป็นหนึ่งในสาเหตุหลักของการได้รับความนิยมจากผู้ฟัง โดยนักร้องควรมีน้ำเสียงที่เหมาะสมกับอารมณ์เพลง มีการใช้ท่วงทำนองที่ไพเราะ กริยามารยาทเรียบร้อย หมั่น

ฝึกซ้อมด้วยตนเอง และมีความเข้าใจในบทเพลง รู้จักหน้าที่ของตนเองขณะทำงานร่วมกันกับนักร้อง และนักดนตรีเป็นสำคัญ

4) นักดนตรี : การที่ผู้ฟังตัดสินใจเพลงสุนทราภรณ์ว่าเป็นอมตะนั้นมีสาเหตุมาจากนักดนตรีที่มีความชำนาญในการบรรเลงเพลงสุนทราภรณ์ได้อย่างราบรื่น สามารถเข้าถึงอารมณ์ของบทเพลง รู้จักหน้าที่ของตนเองขณะทำงานร่วมกันกับนักร้อง และผู้อื่นเป็นสำคัญ

5) ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง : อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญของความเป็นอมตะ คือ การที่ผู้ประพันธ์เนื้อร้องมีความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านผลงานเพลงสุนทราภรณ์ แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในการประพันธ์เนื้อร้องเป็นสำคัญ

6) ผู้สร้างทำนอง : ผู้สร้างทำนองควรมีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญในการประพันธ์ทำนอง และสิ่งสำคัญ คือ ควรมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้ประพันธ์เนื้อร้อง เนื่องจากบทเพลงที่เป็นอมตะควรเกิดจากการความลงตัวทั้งเนื้อร้อง และทำนอง

7) ผู้เรียบเรียงเสียงประสาน : ผู้เรียบเรียงเสียงประสานควรมีความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านผลงานเพลงสุนทราภรณ์ สามารถทำให้นักร้องกลมกลืนไปกับทำนองได้อย่างลงตัว โดยใช้การเรียบเรียงเสียงประสานที่เหมาะสม

8) ครูเพลง : ครูเพลงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนางวงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการถ่ายทอดเทคนิคต่าง ๆ ทางดนตรี รวมถึงเทคนิคการร้องให้กับสมาชิกในวง จึงเป็นอีกหนึ่งสาเหตุที่ทำให้สมาชิกของวงดนตรีสุนทราภรณ์ต่างมีคุณภาพ

9) สื่อ : สื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง เนื่องจาก สื่อมีหน้าที่ในการเผยแพร่ผลงานเพลงอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นบทเพลงสุนทราภรณ์แบบต้นฉบับ และเพลงสุนทราภรณ์ที่เป็นการผลิตซ้ำ

10) กระบวนการผลิตซ้ำ : กระบวนการผลิตซ้ำทำให้บทเพลงสุนทราภรณ์ยังได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ทำให้บทเพลงสุนทราภรณ์ยังคงเป็นบทเพลงอันทรงคุณค่าของสังคมไทยต่อไป

11) การโหยหาอดีต : การโหยหาอดีตทำให้เกิดการระลึกถึงความหลังในสมัยเยาว์วัย เป็นการนึกถึงความทรงจำเก่า ๆ เมื่อได้กลับมาฟังเพลงเดิมในอดีตอีกครั้ง จนนำไปสู่การติดตามผลงานเพลง และรู้สึกหวนรำลึกถึงความหลังเมื่อได้ฟังเพลงสุนทราภรณ์อีกครั้ง

แนวคิดเรื่องการโหยหาอดีต (Nostalgia) ในปัจจุบัน เกิดจากสื่อต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำให้ผู้คนโหยหาอดีตมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ภาพยนตร์ รายการโทรทัศน์ รวมถึงรูปแบบดนตรีที่ได้รับความนิยมในอดีต ซึ่งสอดคล้องกับการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาผลิตซ้ำ เนื่องจากเป็นบทเพลงที่คนรุ่นก่อน หรือผู้สูงอายุ รู้จักเป็นอย่างดี เกิดความระลึกถึงเรื่องราวผ่านบทเพลง จึงอาจเกิดการบริโภคบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ถูกนำมาผลิตซ้ำ สำหรับคนรุ่นใหม่ที่อาจไม่คุ้นเคยกับบทเพลงสุนทราภรณ์ และไม่เคยได้รับประสบการณ์ตรง แต่ก็สามารถยอมรับ และเข้าถึงบทเพลงสุนทราภรณ์ได้เช่นกัน เนื่องจากการ

ผลิตซ้ำของสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน ดังนั้น แนวคิดเรื่องการโหยหาอดีต และการผลิตซ้ำ จึงเกี่ยวข้องกับความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ (พิชญ์สินี บำรุงนคร, 2543)

สรุปได้ว่า การฟังบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทยเกิดจากสาเหตุหลายประการ โดยส่วนมากเกิดจากความทรงจำในอดีต ที่ ณ ขณะนั้นบทเพลงสุนทราภรณ์กำลังได้รับความนิยม จึงทำให้บทเพลงสุนทราภรณ์กลายเป็นส่วนหนึ่งในความทรงจำของผู้สูงอายุ อีกทั้ง เนื้อหาในบทเพลงมีการสะท้อนถึงวิถีชีวิตของสังคมไทย ซึ่งอาจสอดคล้องกับเรื่องราวในชีวิตจริงของผู้สูงอายุ จึงทำให้ผู้สูงอายุมองว่าบทเพลงสุนทราภรณ์นั้นมีคุณค่าทางจิตใจ เกิดความหวงรักถึงความหลังเมื่อได้ฟังบทเพลงสุนทราภรณ์ นอกจากนี้ องค์ประกอบต่าง ๆ ในบทเพลงสุนทราภรณ์ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้ฟังต่างยอมรับว่าบทเพลงสุนทราภรณ์นั้นเป็นอมตะ

3.4 การถ่ายทอดบทเพลงสุนทราภรณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลังจากที่ ครูเอื้อ สุนทรสนาน เสียชีวิตลง บริบทใหม่ของการพัฒนางานดนตรีสุนทราภรณ์ก็ได้ถือกำเนิดขึ้น โดยมีหน่วยงานจำนวนหนึ่งที่เริ่มให้ความสนใจในด้านการศึกษา และงานวิชาการของวงดนตรีสุนทราภรณ์ จนมีการนำเสนอบทเพลงสุนทราภรณ์ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นให้เหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบัน เพื่อให้บุคคลอื่น ๆ สามารถเข้าถึงบทเพลงสุนทราภรณ์ได้ในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการศึกษา และงานวิชาการ ที่ช่วยสร้างคุณค่าให้แก่บทเพลงสุนทราภรณ์ในอีกแง่มุมที่ต่างออกไป

โรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรีถูกก่อตั้งขึ้น เนื่องในโอกาสที่วงดนตรีสุนทราภรณ์มีอายุครบ 30 ปี เมื่อ วันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ.2512 ก่อตั้งโดยครูเอื้อ สุนทรสนาน ซึ่งขณะนั้นครูเอื้อได้เกษียณราชการจากกรมประชาสัมพันธ์ จุดเริ่มต้นเกิดจากเจตจำนงของครูเอื้อที่เล็งเห็นว่าในยุคสมัยนั้นยังไม่มีโรงเรียนดนตรีที่เปิดสอนอย่างเป็นทางการ และจากประสบการณ์ของครูเอื้อที่สังเกตเห็นว่านักเรียนในประเทศไทยส่วนมากไม่สามารถอ่านโน้ตสากลได้ ครูเอื้อจึงต้องการให้นักเรียนในประเทศไทยมีความรู้ทางดนตรี อ่านโน้ตสากลได้ และสามารถพัฒนาทักษะทางดนตรีด้วยตนเอง โดยที่ไม่ต้องพึ่งพานักดนตรีหรือผู้อื่น

นอกจากนี้ ครูเอื้อยังเห็นว่าควรมีสถานที่ไว้ให้ฝึกฝนนักเรียน และนักดนตรี เพื่อให้มีความสามารถตามมาตรฐาน โดยใช้ส่วนหนึ่งในบริเวณบ้านครูเอื้อ ตลอดจนส่วนตรงข้ามกับบ้านพักเป็นสถานที่ฝึกซ้อม ปัจจุบันตั้งอยู่ ณ อาคารเลขที่ 202 ซอยสุจริต 2 ถนนพระราม 5 สวนจิตรลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 11 โรงเรียนสุนทรารณ์การดนตรี
ที่มา : ชญาณัญญา หาญปริพจน์ (10 มิถุนายน พ.ศ. 2565)

ครูเอื้อ สุนทรสนาน รับหน้าที่เป็นผู้อำนวยการทั่วไป และแต่งตั้ง คุณอติพร เสนะวงศ์ บุตรสาว ให้เป็นผู้จัดการโรงเรียน โดยโรงเรียนเปิดกิจการมาอย่างยาวนาน (ไพบูลย์ สำราญภูติ, 2545) ประกอบกับการที่วงดนตรีสุนทรารณ์เป็นที่นิยมมากในสังคมไทยยุคนั้น เมื่อโรงเรียนสุนทรารณ์การดนตรี เปิดตัวขึ้น จึงทำให้ได้รับความสนใจ และมีนักเรียนสมัครเข้ามาจำนวนมาก นับว่าเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยมีจำนวนนักเรียนประมาณ 100 คน ต่อรุ่น (อรอนงค์ เสนะวงศ์, การสื่อสารส่วนบุคคล, 29 กันยายน 2564) โรงเรียนสุนทรารณ์การดนตรีเปิดกิจการมาอย่างยาวนาน นับตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2512 มีนักเรียนวิชาขับร้อง และวิชาดนตรีที่เข้ารับการฝึกอบรมมาแล้วนับหมื่นคน ในเวลาต่อมา นักเรียนส่วนหนึ่งที่สำเร็จการศึกษาได้ออกไปสร้างผลงานจนมีชื่อเสียงโด่งดัง อีกทั้งยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทเพลงลูกกรุงที่ได้รับความนิยมในภายหลัง เช่น คุณดาวใจ ไพจิตร ที่ภายหลังกลายเป็นนักร้องเพลงลูกกรุงที่มีชื่อเสียง และ อาจารย์ทรงวุฒิ บุญเรืองฤทธิ์ ที่ต่อมากลายเป็นโปรดิวเซอร์ (Producer) คนสำคัญ อีกทั้งยังก่อตั้งวงดนตรี 'เอื้อไม้' ซึ่งเป็นวงดนตรีที่นำเอาบทเพลงสุนทรารณ์ไปเรียบเรียงเสียงประสานใหม่ และมีกลิ่นอายของบทเพลงลูกกรุงจนเป็นเอกลักษณ์ในเวลาต่อมา

โครงการสัมมนาเรื่อง สุนทรารณ์วิชาการ ครั้งที่ 1 ถูกจัดขึ้นเมื่อ 16-17 มิถุนายน พ.ศ. 2532 โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับกรมศิลปากร จัดโครงการขึ้นเนื่องในวาระที่วงดนตรีสุนทรารณ์มีอายุครบ 50 ปี โดยแรกเริ่มมีหน่วยงานของรัฐ และเอกชนร่วมมือกันจัดรายการ "40 ปี สุนทรารณ์" ขึ้นมาก่อนหน้านั้น โครงการสัมมนานี้จึงเป็นรายการต่อเนื่องกันในช่วงปี พ.ศ.2532 โดยมีคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร รับหน้าที่เป็นผู้จัดหลัก ร่วมมือกับกรมศิลปากร และสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล ทำการเชิญเหล่าวิทยากรผู้ที่มีความเชื่อมั่นในบทเพลงสุนทราภรณ์ว่ามีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมในการนำมาวิเคราะห์ในเชิงวิชาการได้ โดยโครงการสัมมนาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินสถานภาพของเพลงสุนทราภรณ์ในวิวัฒนาการของดนตรีไทยสากล 2) เพื่อแสวงหาแนวทางอันเหมาะสมในการอนุรักษ์เพลงสุนทราภรณ์ 3) เพื่อแสวงหาแนวทางอันเหมาะสมในการสืบทอดเพลงสุนทราภรณ์ในโลกแห่งความ 4) เพื่อแสวงหาทิศทางในการวิจัยเกี่ยวกับเพลงสุนทราภรณ์ 5) เพื่อหาแนวทางอันเหมาะสมในการวิจารณ์เพลงสุนทราภรณ์ 6) เพื่อหาข้อเสนอแนะในการเผยแพร่เพลงสุนทราภรณ์ไปสู่มหาชนเปลี่ยนแปลง โดยการจัดสัมมนาครั้งนี้มุ่งเน้นให้งานวิชาการเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับบทเพลงสุนทราภรณ์ในลักษณะของงานวิชาการ โดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นขึ้นมาในรูปแบบของรายงานการสัมมนา เพื่อเผยแพร่ออกไป ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้เพลงสุนทราภรณ์คงอยู่ต่อไปได้ในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงในโลก ณ ปัจจุบัน

หลังจากการจัดโครงการสัมมนา ‘สุนทราภรณ์วิชาการ ครั้งที่ 1 ผ่านมา 21 ปี จึงเกิดการสัมมนา เรื่อง สุนทราภรณ์วิชาการ ครั้งที่ 2 ‘จากคลาสสิกสู่คลาสสิก : เส้นทางของสุนทราภรณ์’ ถูกจัดขึ้นในวันที่ 16 และ 18 มิถุนายน พ.ศ.2554 ณ ศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย เนื่องในโอกาสที่องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ยกย่องให้ ครูเอื้อ สุนทรสนาน เป็นบุคคลสำคัญของโลก โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ มูลนิธิสุนทราภรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สยามบรมราชกุมารี ร่วมกับคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงวัฒนธรรม โดยจุดมุ่งหมายของการสัมมนาในครั้งนี้ เพื่อเน้นย้ำว่าบทเพลงสุนทราภรณ์ทรงคุณค่าในฐานะคลาสสิกของบทเพลงไทยสากล ซึ่งเป็นมรดกสำคัญของชาติ และสามารถนำมาสร้างสรรค์ต่อยอดได้ไม่รู้จบ โดยการสัมมนาในครั้งนี้ได้เชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละศาสตร์ ร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นคุณค่าของบทเพลงสุนทราภรณ์ และเพื่อให้เป็นความรู้ทางวิชาการในการพัฒนาบทเพลงสุนทราภรณ์ต่อไปในอนาคต จึงมีการจัดพิมพ์ออกมาเป็นหนังสือ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหา 2 ภาค ได้แก่ ภาคแรก ที่เป็นการรวบรวมบทความ และการอภิปรายจากการสัมมนา โดยมีการนำข้อมูลปาฐกถาพิเศษ และการบรรยายถ่ายทอดเป็นลายลักษณ์อักษรแล้วมาเรียบเรียงเป็นบทความ ในส่วนของการอภิปราย มีการเรียบเรียงถ้อยคำภาษาให้กระชับ และมีเอกภาพ โดยผ่านการพิจารณาจากวิทยากรแล้ว ส่วนภาคที่สองเป็นเรื่องเกี่ยวกับวงบีเอสโอ (BSO) บรรเลงสุนทราภรณ์ถ่ายทอดออกมาด้วยถ้อยคำที่กระชับได้ใจความ โดยเหล่าผู้จัดหวังว่าการจัดโครงการสัมมนาในครั้งนี้จะถือเป็นการเผยแพร่ให้สังคมได้รู้จักประโยชน์ทางวิชาการของบทเพลงสุนทราภรณ์ในฐานะของสมบัติของชาติไทยต่อไป

การวิเคราะห์ผลงานของวงดนตรีสุนทราภรณ์เริ่มเป็นระบบมากขึ้นเมื่อประมาณ 30 ปีที่แล้ว เห็นได้ชัดจากการที่สถาบันอุดมศึกษาของไทยมีการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาศึกษาในเชิงวิชาการมากขึ้น รวมถึงงานวิชาการ ทั้งในรูปของบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิจารณ์ หนังสือวิชาการ วิทยานิพนธ์ และการจัดสัมมนาวิชาการ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องจากโครงการสัมมนาสุนทราภรณ์วิชาการครั้งแรก พบว่า บทเพลงสุนทราภรณ์เป็นงานที่สามารถนำมาวิเคราะห์ทางวิชาการได้อย่างแท้จริง เนื่องจากผู้สร้างสรรค์บทเพลงสุนทราภรณ์ล้วนเป็นกลุ่มผู้มีวิชา หรือเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการนำรูปแบบบทเพลงไทยเดิมมาผสมกับบทเพลงตะวันตกได้อย่างดี บทเพลงสุนทราภรณ์จึงเป็นการผสมผสานความเป็นไทยเข้ากับความเป็นตะวันตกได้อย่างเหมาะสมลงตัว ดังนั้น การจัดโครงการสัมมนาสุนทราภรณ์วิชาการทั้งครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 ต่างก็แสดงให้เห็นถึงเจตนารมร่วมกันว่าการศึกษาบทเพลงสุนทราภรณ์ในรูปแบบวิชาการเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงอัจฉริยะลักษณะในงานคีตศิลป์ และวรรณศิลป์ในบทเพลงสุนทราภรณ์ได้อย่างมีหลักการ สามารถส่งเสริมให้บทเพลงสุนทราภรณ์สามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างสร้างสรรค์ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน (สุนทราภรณ์วิชาการครั้งที่ 2, 2554)

นวัตกรรมสุนทราภรณ์ หมายถึง การสร้างสิ่งใหม่โดยใช้การประยุกต์ ดัดแปลงจากสิ่งเก่าด้วยความคิดสร้างสรรค์ แต่ก็ยังไม่ถือว่าเป็นสิ่งใหม่ทีเดียว เพราะสิ่งใหม่สร้างขึ้นได้โดยไม่ต้องคำนึงถึงผลงานเดิม แต่นวัตกรรมสุนทราภรณ์ต้องสร้างจากผลงานที่มีอยู่แล้ว ดังนั้น นวัตกรรมสุนทราภรณ์จึงเป็นสิ่งที่ต้องใช้ความพิถีพิถันในการสร้าง เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์ถือว่าเป็นงานที่สมบูรณ์แบบและมีความ ‘คลาสสิก’ อยู่แล้ว ดังนั้น การสร้างสรรค์นวัตกรรมสุนทราภรณ์จึงเป็นความท้าทายของผู้สร้าง จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้เกิดคุณค่าต่อบทเพลงสุนทราภรณ์ต่อไป (นรอรอด, 2554 อ้างถึงใน สุนทราภรณ์วิชาการครั้งที่ 2, 2554)

พิชญ์สินี บำรุงนคร (2543) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง ลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์. (The Immortality of Suntharaporn Songs) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เข้าใจถึงคุณลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ และค้นหาปัจจัยที่มีส่วนสร้าง หรือสนับสนุนความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือการวิเคราะห์เนื้อหา การสัมภาษณ์กลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีส่วนสร้าง หรือสนับสนุนความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของเพลง ซึ่งประกอบด้วยความสอดคล้องระหว่างเนื้อร้องกับทำนอง ความหมายของบทเพลง รูปแบบการประพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับฉันทลักษณ์ และการใช้โวหาร การใช้ทำนอง และจังหวะที่สื่อถึงอารมณ์ของบทเพลง รวมทั้งการมีพื้นฐานจากดนตรีที่ได้รับความนิยมมาในสมัยก่อน นอกจากนั้นยังเกี่ยวข้องกับสุนทรีย หรือความงามซึ่งประกอบด้วยความไพเราะ มีลักษณะที่ทำให้ผู้ฟังติดหูได้ง่าย โดยปัจจัยสำคัญที่มีส่วนสร้าง หรือสนับสนุนความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์ ได้แก่ นักร้อง นัก

ดนตรีซึ่งมีความสามารถ ผู้สร้างทำนอง ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง ผู้เรียบเรียงเสียงประสาน และครูเพลงที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความคิดสร้างสรรค์ องค์ประกอบสุดท้าย คือ สื่อที่เป็นช่องทางการสื่อสาร และการผลิตซ้ำ ผลของการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ความเป็นอมตะมีลักษณะเป็นผลงานทรงคุณค่าที่ศิลปินทิ้งไว้ให้ผู้อื่นจดจำ เพื่อให้ผลงานคงอยู่ต่อไป

วิชราภรณ์ อาจหาญ (2535) ได้จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาวิเคราะห์บทเพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาวิเคราะห์บทเพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์ จากผลงานเพลงที่ตีพิมพ์รวมเล่มระหว่างพ.ศ. 2507-2514 จำนวน 568 เพลง โดยศึกษาเนื้อหา รูปแบบการใช้ภาษา ทักษะของผู้แต่ง และคุณค่าด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในบทเพลง จากผลการศึกษา พบว่า เนื้อหาส่วนใหญ่ของบทเพลงสุนทราภรณ์เป็นเพลงรักระหว่างชาย และหญิง มากที่สุด โดยบทเพลงมีการใช้ถ้อยคำที่มีลักษณะประณีตในการเลือกสรรถ้อยคำ เช่นเดียวกับการใช้ถ้อยคำในบทกวีในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีหลักการส่วนทัศนคติของผู้แต่งที่พบในบทเพลง ได้แก่ ทัศนคติที่เกี่ยวกับความเชื่อ ความรัก ธรรมชาติ ชีวิต คติธรรม สตรี และทัศนคติที่เกี่ยวกับความเป็นไทย ในด้านคุณค่าที่พบในบทเพลง ได้แก่ คุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ คุณค่าทางด้านสนองอารมณ์ คุณค่าทางด้านความรู้ และคุณค่าทางด้านคตินิยม

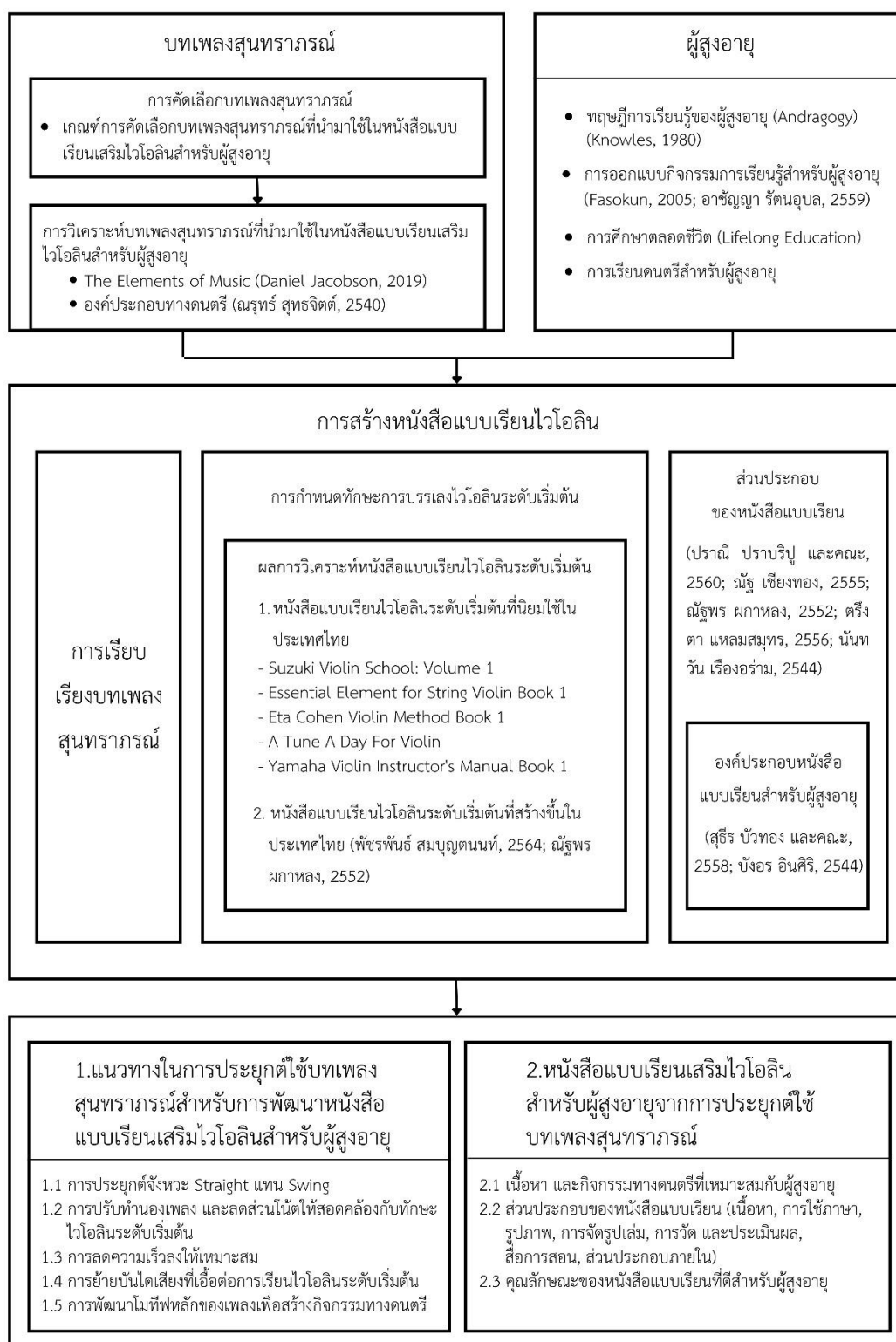
นิติพรรณ สุวาท (2562) ได้จัดทำบทความวิจัย เรื่อง เพลงปลุกใจของวงสุนทราภรณ์ : เครื่องมือโน้มน้าวจิตใจสู่ค่านิยมตะวันตก โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่ออธิบายบทบาท และการใช้งานเพลงปลุกใจของวงดนตรีสุนทราภรณ์ในฐานะเครื่องมือโน้มน้าว จิตใจประชาชน ซึ่งมีการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษา เอกสาร การสัมภาษณ์ และนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์เพื่อสะท้อนเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตามเหตุการณ์ทางสังคม ผลการศึกษายกย่องบทบาท และการใช้งานเพลงปลุกใจของวงสุนทราภรณ์สามารถสรุปได้ 4 ประเด็น คือ 1) สังคมไทยได้รับอิทธิพลจากกลุ่มชาติมหาอำนาจแถบตะวันออกและตะวันตกผ่าน 2 ช่องทาง คือ ทางเศรษฐกิจ และทางการทหาร 2) ค่านิยมตะวันตกในสังคมไทยเกิดจากการแพร่กระจาย 2 ลักษณะ คือ บุคคลนอกวัฒนธรรมเป็นผู้นำพา และบุคคลในวัฒนธรรมเป็นผู้นำพา จากเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ได้สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทาง ความคิด ความเชื่อของคนในสังคมไทย จนส่งผลให้เกิดพฤติกรรมใหม่ และวิถีชีวิตใหม่ ภายใต้นโยบาย “รัฐนิยม” 3) วงดนตรีสุนทราภรณ์ และวงดนตรีกรมโฆษณาการดำเนินบทบาททางสังคมควบคู่กัน คือ วงดนตรีสุนทราภรณ์ เป็นวงดนตรีรับจ้างนอกเวลาราชการ ส่วนวงดนตรีกรมโฆษณาการเป็นวงดนตรีหลักของรัฐบาล มีหน้าที่บรรเลงเพลงตามคำสั่งรัฐบาลผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงกรมโฆษณาการ เช่น เพลงปลุกใจ เพลงสถาบัน เพลงเยาวชน เพลงเทศกาล 4) เพลงปลุกใจของวงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นเครื่องมือที่รัฐบาลใช้ประชาสัมพันธ์ และสื่อสารกับประชาชน โดยประพันธ์เนื้อร้องด้วยภาษา และถ้อยคำเป็นสื่อเพื่อปลุกใจ ปลอบใจ ชักชวน แนะนำ บอกกล่าว และอธิบายผล จากการโน้มน้าวได้ส่งผลให้ประชาชนเข้าใจเจตนาของรัฐบาล 2

ประเด็น คือ ด้านสังคม เกิดความเข้าใจถึงเจตนาเพื่อให้รักชาติบ้านเมือง และด้านวัฒนธรรม เข้าใจถึงเจตนาที่ต้องการให้ประพฤติ และปฏิบัติตามแบบสากล

พงศ์ศักดิ์ สังขนิญโญ (2543) ได้จัดทำรายงานการวิจัย เรื่อง ความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้งหมดที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อ โดยจำแนกตามประเภทของเนื้อหาด้านความเชื่อ และวิเคราะห์คุณค่าที่มีปรากฏด้านความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยผู้วิจัยได้รวบรวมบทเพลง และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุนทราภรณ์ และความเชื่อจากหนังสือเพลงสุนทราภรณ์ ผลการวิจัย พบว่า บทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อ จำนวน 220 เพลง สามารถจำแนกประเภทของความเชื่อได้ 15 ประเภทหลัก และจากเนื้อหาความเชื่อทั้ง 15 ประเภทในบทเพลงสุนทราภรณ์ พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกรรม และผลกรรมเกิดขึ้นมากที่สุด รองลงมาเป็นเรื่องเกี่ยวกับเนื้อคู่ และคำสาบานบนบานศาลกล่าว และการอ้อนวอนตามลำดับ ความเชื่อทั้งหมดที่ปรากฏในบทเพลงเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อทางพุทธศาสนา ไสยศาสตร์ และวรรณคดีไทยโดยบทเพลงมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ฟังเกิดคุณธรรมจนสามารถนำไปปฏิบัติจริง เนื่องจาก วงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นวงดนตรีของทางราชการ จึงจำเป็นต้องมีหน้าที่นำเสนอบทเพลงที่สนองนโยบายของทางราชการ จึงเป็นเหตุผลในการผลิตเพลงคติธรรม คุณธรรม เพื่อเผยแพร่ให้กับประชาชนชาวไทย ได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาลในแต่ละสมัย

จากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยพบว่างานวิชาการ และแนวคิดด้านการศึกษาเกี่ยวกับบทเพลงสุนทราภรณ์ถือเป็นบริบทใหม่ของการพัฒนางานวงดนตรีสุนทราภรณ์ โดยจากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นว่ามีหน่วยงาน และผู้คนจำนวนมากที่เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับวงดนตรีสุนทราภรณ์ในแง่ของการศึกษา และงานวิชาการมากขึ้น โดยมีจุดเริ่มต้นจากการจัดตั้งโรงเรียนสุนทราภรณ์การดนตรี ไปสู่การประชุมวิชาการทางดนตรีระดับประเทศที่มีการรวบรวมทฤษฎี และหลักการสำคัญที่เป็นตัวบ่งชี้ถึงคุณค่าของบทเพลงสุนทราภรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการถ่ายทอดคุณค่าของบทเพลงสุนทราภรณ์ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงบทเพลงสุนทราภรณ์ได้ง่ายมากขึ้น และสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของบทเพลงสุนทราภรณ์ให้แพร่หลายต่อไป

ตอนที่ 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 12 แผนภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางในการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ และเพื่อพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ และสรุปผล รวมถึงเก็บข้อเชิงคุณภาพ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย และค่าสถิติพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 8 ขั้นตอน ดังแผนภาพต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ขั้นที่ 2 การศึกษานำร่อง (Pilot study) 2.1 การสำรวจความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุ
ขั้นที่ 3 การกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ 3.1 การวิเคราะห์ทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ (Content Analysis) 3.2 การสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ 3.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบวิเคราะห์เนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ
ขั้นที่ 4 การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลิน 4.1 การศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ 4.2 การวิเคราะห์บทเพลงสุนทราภรณ์เพื่อคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ได้ และนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

<p>ขั้นที่ 5 การสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์</p> <p>5.1 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาที่ใช้ในการเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์</p> <p>5.2 การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ</p> <p>5.3 การออกแบบส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนเสริม ฯ ตามหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษา</p>
<p>ขั้นที่ 6 การตรวจสอบคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์</p> <p>6.1 สร้างเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพ</p> <p>6.2 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ</p>
<p>ขั้นที่ 7 แก้ไขปรับปรุงหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ หลังจากการประเมิน</p>
<p>ขั้นที่ 8 สรุป อภิปรายผล และนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์</p>

ภาพที่ 13 แผนภาพวิธีการดำเนินการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

- 1.1 นิยามคำว่า ผู้สูงอายุ
- 1.2 สถานการณ์การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
- 1.3 จิตวิทยาพัฒนาการมนุษย์ในวัยผู้สูงอายุ (Psychology in Elderly)
- 1.4 วิทยาการผู้สูงอายุ (Gerontology)
- 1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ (Andragogy)
 - 1.5.1 การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning)
 - 1.5.2 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ

1.6 การศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education)

1.6.1 การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

1.7 การเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ

1.7.1 รูปแบบการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ

1.7.2 ประโยชน์ของการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 การสร้างหนังสือแบบเรียนไวโอลิน

2.1 นิยามความหมาย และหลักการของหนังสือแบบเรียนไวโอลิน

2.1.1 หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทย

2.1.2 หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่สร้างขึ้นในประเทศไทย

2.2 แนวทางการสร้าง และการออกแบบหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

2.2.1 การกำหนดทักษะการบรรเลงไวโอลินระดับเริ่มต้น

2.2.2 ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียน

2.2.3 องค์ประกอบหนังสือแบบเรียนสำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 3 บทเพลงสุนทราภรณ์

3.1 ประวัติวงดนตรีสุนทราภรณ์

3.2 ลักษณะทางดนตรี และประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์

3.3 การฟังบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุในประเทศไทย

3.4 การถ่ายทอดบทเพลงสุนทราภรณ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ขั้นที่ 2 การศึกษานำร่อง (Pilot study)

2.1 การสร้างแบบสำรวจความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยทำการสำรวจความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุ โดยใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์กูเกิ้ลฟอร์ม (Google form) ซึ่งประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1) ข้อมูลส่วนตัว แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1) อายุ : โดยแบ่งตามช่วงอายุ 6 ระดับ

- ต่ำกว่า 60 ปี
- 60 - 65 ปี
- 65 - 70 ปี
- 70 - 75 ปี

- 75 - 80 ปี
- มากกว่า 80 ปีขึ้นไป

1.2) การเกษียณอายุการทำงาน : แบ่งตามระดับขั้นการเกษียณอายุการทำงาน

3 ประเภท

- ผู้สูงอายุยังประกอบอาชีพอยู่
- ผู้สูงอายุเกษียณอายุแล้ว
- ผู้สูงอายุมีแผนจะเกษียณอายุในไม่ช้า

1.3) ประสพการณ์ทางดนตรีของผู้สูงอายุ : การสำรวจประสพการณ์ทางดนตรีของผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จากประเภทของเครื่องดนตรีที่เคยมีประสพการณ์มาก่อน

2) ความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) การประเมินความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ประกอบด้วย บทเพลงสุนทราภรณ์ จำนวน 35 เพลง โดยให้ผู้สูงอายุประเมินความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์แต่ละเพลง เรียงตามลำดับจากความคุ้นเคย และความพึงพอใจ 4 ระดับ (ไม่รู้จัก/เคยฟัง/ชื่นชอบ/ชื่นชอบมาก)

2.2) แบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open Form) โดยเป็นการสำรวจบทเพลงสุนทราภรณ์อื่น ๆ ที่ได้รับความพึงพอใจจากผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple random sampling) ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมทำแบบสอบถามครั้งนี้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป และเป็นผู้ที่ไม่มีทักษะในการเรียนไวโอลิน หรือ มีระดับทักษะการเล่นไวโอลินอยู่ในระดับเริ่มต้น (Beginner) จำนวนทั้งสิ้น 35 คน ระยะเวลาในการทำแบบสอบถาม คือ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565

ขั้นที่ 3 การกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ (Content Analysis)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลการกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น และนำมาสร้างเป็นแบบวิเคราะห์เนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ จากนั้นนำไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยมีกระบวนการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารายละเอียดของหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น จากหลักการของพัชรพันธ์ สมบุญตุนนท์, (2564) และ ญัฐพร ผกาหลง (2552) และคัดเลือกให้เหลือ 9 เล่ม โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

3.1.1 หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่นิยมใช้ในประเทศไทย จำนวน 5 เล่ม ได้แก่

- หนังสือแบบเรียนซุซูกิไวโอลินสคูล เล่ม 1 (Suzuki Violin School : Volume 1 Revised Edition)
- หนังสือแบบเรียนเอเช็นต์เซี่ยลอิลิเมนต์สำหรับเครื่องสาย ไวโอลิน เล่ม 1 (Essential Element for String Violin Book 1)
- หนังสือแบบเรียนอีต้า โคเฮน เล่ม 1 (Eta Cohen Violin Method Book 1)
- หนังสือแบบเรียนอจูนอเดย์สำหรับไวโอลิน เล่ม 1 (A Tune A Day For Violin Book 1)
- หนังสือไวโอลินสำหรับขั้นต้น เล่ม 1 (Yamaha Violin Instructor's Manual Book 1)

3.1.2 หนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นที่สร้างขึ้นในประเทศไทย จำนวน 4 เล่ม ได้แก่

- หนังสือโน้ตเพลงไทยไวโอลิน เล่ม 1 (Thai Traditional Songs for Violinist Book 1)
- วารินไวโอลิน แบบเรียนเสริมสำหรับผู้เรียนระดับเริ่มต้นโดยใช้ดนตรีพื้นบ้านไทย
- ตำราเรียน ไวโอลิน มาย เฟิร์สท์ ซายท์ (VIOLIN MY FIRST SIGHT)
- หนังสือแบบเรียน หัดเล่นไวโอลิน

จากนั้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนทั้ง 9 เล่ม โดยแบ่งออกเป็น การวิเคราะห์ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียน โดยมีหัวข้อในการวิเคราะห์ ดังนี้ 1) ปีที่ตีพิมพ์ 2) จำนวนหน้า 3) จำนวนเพลง 4) สื่อประกอบ และการวิเคราะห์ทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นในหัวข้อต่าง ๆ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอการวิเคราะห์ออกมาในรูปแบบตาราง และแนบไว้ในส่วนของภาคผนวก หลังจากการศึกษา ผู้วิจัยได้นำผลไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุนั้นขึ้นต่อไป

3.2 การสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ

หลังจากการศึกษากำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น ผู้วิจัยจึงนำผลจากการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ โดยได้ทำการสรุปทักษะการบรรเลงไวโอลินในระดับเริ่มต้นที่ประกอบด้วย 10 หัวข้อหลัก ดังนี้

1) การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction) ได้แก่ ส่วนประกอบของไวโอลิน (Part of Violin)

2) ท่าทาง (Posture) ได้แก่

- การวางเครื่องบนบ่า (Shoulder Poster)
- การจับคันชัก (Bow Hold)

3) การใช้คันชัก (Bowing) แบ่งเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

- การลากสายเปล่า (Open String)
- การใช้คันชักขึ้น และลง (Down & Up Bow)
- การใช้คันชักต่อกัน (Slur Notes)

4) การดีด (Pizzicato) แบ่งเป็น 2 หัวข้อย่อย ได้แก่

- การดีดสายเปล่า
- การดีดโดยการกดนิ้ว

5) การกดนิ้ว (Fingering) แบ่งเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

- รูปแบบการวางมือ (Fingering Position)
- การกดนิ้ว 1 2 3 (1 2 3 Fingering)
- การกดนิ้ว 4 (4th Finger)

6) ทฤษฎีดนตรีเบื้องต้น (Basic Music Theory) แบ่งเป็นหัวข้อย่อย ดังนี้

- การอ่านโน้ตในบรรทัด 5 เส้น
- เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ
- Key signatures (Sharp, Flat, Natural)
- รูปแบบค่าโน้ตต่าง ๆ (Note Value)

7) สัญลักษณ์ทางดนตรี (Music Symbol) แบ่งเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่

- สัญลักษณ์ทางไวโอลิน
- สัญลักษณ์ความเข้มของเสียง (Dynamic)

8) บันไดเสียง (Scale) และ อาร์เปจโจ (Arpeggio) แบ่งเป็นหัวข้อย่อย ได้แก่

- บันไดเสียง A Major Scale
- บันไดเสียง D Major Scale

- บันไดเสียง G Major Scale

9) แบบฝึกหัด (Exercise) แบ่งเป็นหัวข้อย่อย ได้แก่

- แบบฝึกหัดการดีดสาย
- แบบฝึกหัดการส่ายสายเปล่า
- แบบฝึกหัดการกดนิ้ว 1 2 3
- แบบฝึกหัดการกดนิ้ว 4
- แบบฝึกหัดการใช้คันชักขึ้น และลง (Down & Up Bow)
- แบบฝึกหัดการใช้คันชักต่อกัน (Slur Notes)
- แบบฝึกหัดตามรูปแบบจังหวะต่าง ๆ
- แบบฝึกหัดตามสาระดนตรีในแต่ละบทเพลง

10) บทเพลง (Repertoire) แบ่งเป็นหัวข้อย่อย ได้แก่

- บทเพลงที่ดัดแปลงมาจากเพลงพื้นบ้านของตะวันตก
- บทเพลงที่เรียบเรียงจากผลงานของคีตกวีในยุคต่าง ๆ
- บทเพลงที่ถูกประพันธ์ขึ้นมาใหม่
- บทเพลงเดี่ยว (Solo)

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบวิเคราะห์เนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยนำเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นที่ได้หลังจากการวิเคราะห์ไปสร้างเป็นแบบประเมินเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาโดยการประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญจำเป็นต้องมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) มีประสบการณ์ และมีความชำนาญในการบรรเลงไวโอลินเป็นอย่างดี
- 2) มีประสบการณ์การสอนไวโอลินระดับเริ่มต้นไม่น้อยกว่า 20 ปี
- 3) มีผลงานทางวิชาการ และได้รับการเผยแพร่

โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดดังกล่าว จำนวน 3 ท่าน ดังต่อไปนี้

- 1) **อาจารย์อ้อมพร ไชวินทะ** : อาจารย์วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต และประธานสมาคมซุซูกิแห่งประเทศไทย
- 2) **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์** : อาจารย์สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3) อาจารย์ ดร.ณัฐพร ผกาหลง : ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเครื่องสาย (String Director & Area Music Director) สถาบันดนตรียามาฮา (สยามกลการ)

หลังจากที่ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านครบถ้วนแล้ว จากนั้นจึงทำการประเมินโดยใช้แบบประเมินแบบมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) เมื่อผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยจึงนำผลลัพธ์ที่ได้ไปใช้ประกอบการออกแบบเนื้อหาทักษะไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุในหนังสือแบบเรียนเสริมฯ ต่อไป

ขั้นที่ 4 การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ โดยมีกระบวนการดำเนินการ 3 ขั้น ดังนี้

4.1 การศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวทางการคัดเลือกบทเพลงเพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนดนตรีระดับเริ่มต้น (มินตรา พันตะเวช, 2557; ชวฤทธิ์ ใจงาม; กฤษกร ออนละมูล, 2561; พชรพันธ์ สมบุญตันทน์, 2564) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ รวบรวม และสรุปออกมาเป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาประกอบหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งหมด 3 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การคัดเลือกบทเพลงให้สอดคล้องกับสาระดนตรี (Content) : ผู้วิจัยทำการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์เพื่อให้สอดคล้องกับทักษะการบรรเลงไวโอลินในระดับเริ่มต้นที่กำหนดในหนังสือแบบเรียนเสริม ไวโอลิน เพื่อให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องกับระดับทักษะของผู้เรียนมากที่สุด

ด้านที่ 2 การคัดเลือกบทเพลงเพื่อความสะดวกในการเรียนรู้ (Playability) : ผู้วิจัยทำการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ โดยคัดเลือกบทเพลงที่สอดคล้องกับระดับทักษะผู้เรียน และมีความเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด

ด้านที่ 3 การคัดเลือกบทเพลงจากความนิยม (Popularity) : ผู้วิจัยทำการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความนิยมในบทเพลงสุนทราภรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยพิจารณาร่วมกับผลลัพธ์ที่ได้จากแบบสำรวจความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุจากการสำรวจนำร่อง (Pilot Study) เพื่อคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีความเหมาะสม และได้รับความนิยมสูงสุด

หลังจากสรุปหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบทเพลงออกมาทั้งหมด 3 ด้าน จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการนำหลักเกณฑ์นี้ไปพิจารณาประกอบกับการสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน และคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

4.2 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์

หลังจากผู้วิจัยได้ศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ ถัดมาคือการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญจำเป็นต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ และมีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดดังกล่าว จำนวน 2 ท่าน ดังนี้

- 1) **รองศาสตราจารย์ ดร. นรอรธ จันทร์กล่ำ** : อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ ตะวันตก คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2) **คุณ ณรงค์ เมฆเจริญ** : หัวหน้าวง และผู้ควบคุมวงดนตรีสุนทราภรณ์

โดยผู้วิจัยจะนำผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์มาวิเคราะห์ และนำมาใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยจะนำบทเพลงสุนทราภรณ์ที่คัดเลือกมาแล้วไปวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในขั้นตอนต่อไป

4.3 การวิเคราะห์บทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุจำเป็นต้องมีการศึกษา และวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาพิจารณาประกอบกับระดับทักษะของผู้เรียน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมมากที่สุด โดยมีหัวข้อจาก The Elements of Music (Daniel Jacobson, 2019) และองค์ประกอบดนตรี (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2540) ที่ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีขั้นพื้นฐาน ดังนี้

- 1) จังหวะ
 - 1.1) ค่าของตัวโน้ต (Note Value)
 - 1.2) ตัวหยุด (Rest)
 - 1.3) เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time signature)
 - 1.4) ความเร็ว (Tempo)
 - 1.5) ประเภทจังหวะ

- 2) ทำนอง
 - 2.1) บันไดเสียง (Scale)
 - 2.2) ช่วงเสียง (Range)
 - 2.3) โมทีฟทำนอง (Melodic Motif)
- 3) เสียงประสาน (Harmony)
- 4) รูปพรรณ (Texture)
- 5) สีสัน (Instrumental)
- 6) ลักษณะเสียง
 - 6.1) ความเข้มเสียง (Dynamic)
 - 6.2) ความรู้สึก (Emotion)
- 7) รูปแบบ
 - 7.1) สังคิตลักษณ์ (Form)
 - 7.2) ความยาวเพลง (Measure)

จากนั้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีขั้นพื้นฐานในบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ทำการคัดเลือกมาแล้ว และนำเสนอออกมาเป็นรูปแบบตาราง เพื่อนำผลสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์มาใช้เป็นแนวทางในการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 5 การสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ โดยมีกระบวนการดำเนินการ 3 ขั้น ดังนี้

5.1 การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีขั้นพื้นฐานของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ถูกคัดเลือก มาเรียบเรียงดนตรีใหม่ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม และสอดคล้องกับระดับทักษะของผู้เรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นในวัยผู้สูงอายุ โดยมีการคำนึงถึงปัจจัยในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเรียนรู้มากที่สุด

5.2 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักการการออกแบบกิจกรรม และเนื้อหา จากหลักการของ โนวส์ (Knowles, 1970) อาชัญญา อุบลรัตน์ (2559) และณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2540) จากนั้นนำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ โดยมีองค์ประกอบหลักในการออกแบบ 4 หัวข้อ ดังนี้

1) จุดประสงค์ในการเรียนรู้ : การกำหนดจุดประสงค์หลักในการเรียนดนตรี ถือเป็นสิ่งสำคัญในการออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ โดยผู้วิจัยเล็งเห็นว่าจุดประสงค์ควรครอบคลุมในทุกแง่มุม ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มความรู้ ความเข้าใจในสาระดนตรี การพัฒนาทักษะดนตรี ซึ่งเชื่อมโยงไปถึง ความซาบซึ้งในสุนทรีรสของดนตรี เสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อดนตรี ทำให้เกิดการเลือกสรรการฟังดนตรีที่พัฒนาผู้เรียนในแง่ต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การเห็นคุณค่าประโยชน์ของดนตรี และนำไปใช้ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต โดยผู้วิจัยยังได้ศึกษาในเรื่องของวัตถุประสงค์การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งวัตถุประสงค์ถือเป็นสิ่งหลักในการวางแผนจัดกิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ รวมทั้งการประเมินผลลัพธ์ในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นให้มีการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้จริง โดยเป็นความรู้ หรือทักษะที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพให้แก่ผู้สูงอายุ

2) การกำหนดเนื้อหา : ผู้วิจัยได้มีการกำหนดเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดประสงค์ในการเรียนรู้ รวมทั้งความสอดคล้องกับองค์ประกอบทางดนตรี บทเพลงสุนทราภรณ์ในแต่ละบทเพลง โดยมีการแบ่งสัดส่วนเนื้อหา และเรียงลำดับตามความยาก - ยางอย่างเหมาะสม

3) หลักการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ : ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงหลักการ และแนวคิดในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ และประสบการณ์ชีวิต หรือเป็นกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติ โดยผลจากการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมต้องสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุนำความรู้ หรือทักษะมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

4) ทักษะดนตรี : ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการของทักษะดนตรี โดยณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2540) และนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 6 ประการ อันได้แก่ การฟัง การร้อง การเคลื่อนไหว การเล่น การสร้างสรรค์ และการอ่าน โดยผู้วิจัยได้คำนึงถึงการออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาเพื่อให้ครอบคลุมทั้ง 6 ทักษะ

5.3 การออกแบบส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนเสริมตามหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนที่เหมาะสม รวมถึงคุณลักษณะที่ดีของหนังสือแบบเรียนของผู้สูงอายุ (นันทวัน เรื่องอร่าม, 2544; ตรึงตา แผลมสมุทร, 2556; ณัฐพร ผกาหลง, 2552; ณัฐ เชียงทอง, 2555; ปราณี ปราบริปู และคณะ, 2560) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์

และทำการสรุปเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ โดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ โดยมีองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือแบบเรียนเสริมฯ ดังนี้

1) เนื้อหา

1.1) การนำเสนอเนื้อหาสาระอย่างถูกต้อง และครอบคลุมวัตถุประสงค์

การกำหนดเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยเนื้อหาต้องมีความถูกต้องตรงตามหลักการ นอกจากนี้ การเลือกใช้เนื้อหาที่ทันสมัยเข้ากับยุคปัจจุบันก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยจำเป็นต้องคำนึงถึงระดับความยากง่ายเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียน รวมถึงการกำหนดขอบเขตเนื้อหาในแต่ละบทให้ไม่มีจำนวนมากเกินไป

1.2) การจัดเรียงเนื้อหาอย่างเหมาะสม

การจัดเรียงเนื้อหาอย่างเหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญ โดยการใช้การเรียงลำดับเนื้อหาแยกเป็นตอนหรือบท และตั้งชื่อหัวข้อเรื่องให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย และเน้นใช้การเชื่อมโยงเนื้อหาให้สอดคล้องกันในแต่ละบท โดยคำนึงถึงการนำเสนอเนื้อหาให้มีความชัดเจน และครอบคลุมทุกด้าน

2) การใช้ภาษา

การเลือกใช้ภาษาจากวุฒิภาวะของผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยใช้ถ้อยคำ และรูปประโยคที่น่าสนใจ สามารถสื่อสารเนื้อหาให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้ การใช้คำศัพท์ต่าง ๆ ควรได้รับการตรวจสอบในเรื่องของการสะกดคำ และความถูกต้องตามหลักภาษา อีกทั้ง การแบ่งวรรคตอน การย่อหน้า การเรียบเรียงเนื้อหา และการเขียน ควรมีความถูกต้องอยู่ในระดับมาตรฐาน

3) การใช้รูปภาพประกอบ

การใช้รูปภาพประกอบหนังสือแบบเรียนเป็นสิ่งที่สามารถช่วยสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียนได้ดี โดยการใช้รูปภาพประกอบนี้ รวมถึง การใช้ตาราง แผนภูมิ หรือแผนภาพอื่น ๆ ที่มีการผนวกกับสื่อการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งควรมีลักษณะที่สวยงาม มีความชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน และจำเป็นต้องตรวจสอบถึงความถูกต้อง รวมถึงความเหมาะสมในปัจจุบัน

4) การจัดรูปเล่ม

การจัดรูปเล่มให้มีความเหมาะสม และสวยงาม จะสามารถสร้างความน่าสนใจให้แก่หนังสือแบบเรียนได้โดยการจัดรูปต้องคำนึงถึงองค์ประกอบในการผลิตรูปเล่มต่าง ๆ เช่น การเลือกใช้กระดาษสำหรับการอ่าน การกำหนดขนาดรูปเล่ม การเย็บเข้าเล่ม ลักษณะรูปเล่ม และการออกแบบหน้าปกให้สวยงาม เป็นต้น

5) การวัด และประเมินผล

การวัด และประเมินผลขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ รวมทั้งลักษณะการเรียนรู้ และลักษณะของผู้เรียน โดยการวัด และการประเมินผลสามารถทำได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การวัดผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน และบางครั้งการประเมินผลอาจสอดแทรกอยู่ในองค์ประกอบต่าง ๆ ในหนังสือแบบเรียนก็ได้ เช่น แบบฝึกหัด แบบทดสอบรูปแบบต่าง ๆ การมอบหมายภาระงาน การสัมภาษณ์พูดคุย หรือการสังเกตพฤติกรรมระหว่างการใช้หนังสือแบบเรียน เป็นต้น

6) สื่อการสอน

ในการใช้หนังสือแบบเรียน ผู้สอนสามารถเลือกใช้สื่อการสอนอื่น ๆ ประกอบการเรียนรู้ควบคู่กับหนังสือแบบเรียนได้ เนื่องจากสื่อการสอนเป็นตัวกลางช่วยถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนอีกช่องทางหนึ่ง โดยสื่อการสอนมักมีรูปแบบที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับเนื้อหา และรายวิชาของแบบเรียนนั้น ๆ เช่น สื่อวีดิทัศน์ สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ สื่อวัสดุ และสื่ออุปกรณ์ เป็นต้น ส่วนคู่มือการสอน ถือว่าเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากคู่มือการสอนเป็นการระบุคำชี้แจงถึงการใช้หนังสือแบบเรียนได้อย่างละเอียด เนื่องจากภายในประกอบด้วยคำชี้แจง การระบุบทบาทของผู้สอน วิธีการจัดชั้นเรียน แผนการสอน และวิธีการใช้แบบฝึกหัดในบทเรียน ดังนั้น สื่อการสอน และคู่มือการสอน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญควบคู่กับการจัดทำหนังสือแบบเรียน

โดยผู้วิจัยได้กำหนดสื่อการสอนประกอบการใช้หนังสือแบบเรียนเสริมฯ โดยประกอบด้วย 2 สิ่ง ได้แก่

6.1) ไฟล์เสียงประกอบการเรียน (Backing Track) เป็นสิ่งที่ใช้ฝึกซ้อมประกอบการเรียน ช่วยให้ผู้ใช้เรียนได้ฝึกซ้อมอย่างถูกต้อง และสามารถช่วยให้เกิดการทบทวนบทเรียนอย่างถูกต้อง ซึ่งไฟล์เสียงประกอบการเรียน ประกอบด้วย 3 ลักษณะ ได้แก่

6.1.1) ไฟล์เสียงไวโอลินบรรเลงทำนองหลักร่วมกับวงดนตรีบรรเลงทำนองรอง

6.1.2) ไฟล์เสียงวงดนตรีบรรเลงทำนองรองเพียงอย่างเดียว (Accompaniment)

6.2) วีดิโอสาธิต : เป็นวีดิโอสาธิตการบรรเลงอย่างถูกต้อง โดยผู้เรียนสามารถสังเกตวิธีการเล่น และลักษณะท่าทางการเล่นที่ถูกต้องได้มากขึ้น ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในเนื้อหาของแต่ละบทเพลงได้มากขึ้น

7) ส่วนประกอบภายในอื่น ๆ

ส่วนประกอบภายในอื่น ๆ ได้แก่ สารบัญ คำนำ คำอธิบายศัพท์ เจียงอรธ ดัชนี ภาคผนวก และเอกสารอ้างอิงที่แสดงถึงที่มาของข้อมูลโดยใช้การพิจารณาถึงความสอดคล้องในหนังสือแบบเรียนแต่ละประเภท และเลือกใช้ส่วนประกอบภายในอื่น ๆ อย่างเหมาะสม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้อายุ 3 ขั้นตอนดังที่กล่าวไปข้างต้น โดยคำนึงถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือแบบเรียนอย่างถี่ถ้วน เพื่อดำเนินการพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมฯ ให้ออกมามีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 6 การตรวจสอบคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยทำการสร้างแบบประเมินหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคุณภาพ	คะแนน
ปรับปรุง	1
พอใช้	2
ปานกลาง	3
มาก	4
มากที่สุด	5

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในข้อความแบบปลายเปิด เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณภาพของหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ เชิงบรรยาย โดยผู้เชี่ยวชาญจำเป็นต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) มีประสบการณ์ และมีความชำนาญในการบรรเลงไวโอลินเป็นอย่างดี
- 2) มีประสบการณ์การสอนไวโอลินระดับเริ่มต้นจนถึงระดับสูงไม่น้อยกว่า 20 ปี
- 3) มีผลงานทางวิชาการ และได้รับการเผยแพร่

โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Selective Sampling) จำนวน 3 ท่าน ตามคุณสมบัติที่กำหนดดังกล่าว โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

- 1) รองศาสตราจารย์ ดร. นรอรธ จันทร์กล้า : อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ ตะวันตก คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ : อาจารย์สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ สาขาสากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3) อาจารย์ ดร.ณัฐพร ผกาหลง : ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเครื่องสาย (Violin Chief Instructor) สถาบันดนตรียามาฮา (สยามกลการ)

เมื่อผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบคุณภาพของหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ แล้ว จากนั้นผู้วิจัยทำการแปลผลเชิงสถิติขั้นพื้นฐาน และวิเคราะห์เป็นค่าเฉลี่ยที่แปรตามความหมายของระดับคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	4.51 – 5.00	หมายถึง	มีคุณภาพระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	3.51 – 4.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับมาก
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	2.51 – 3.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	1.51 – 2.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับพอใช้
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	1.00 – 1.50	หมายถึง	มีคุณภาพปรับปรุง

ส่วนการประเมินผลเชิงคุณภาพ มาจากการแสดงความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในข้อคำถามแบบปลายเปิด ซึ่งผู้วิจัยจะทำการรวบรวม และสรุปผลในเชิงบรรยายต่อไป

ขั้นที่ 7 การแก้ไขปรับปรุงหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยนำผลจากการวิเคราะห์แบบประเมินคุณภาพของหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ และนำผลที่ได้จากการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ ตามข้อแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ และตรวจสอบความเหมาะสมอย่างถี่ถ้วน โดยหากผลจากการวิเคราะห์แบบประเมินคุณภาพของหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์จากผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ออกมาในทิศทางที่ต้องปรับปรุง ผู้วิจัยจะทำการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา และดำเนินการแก้ไขปรับปรุงในทันที เพื่อให้หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์มีระดับคุณภาพมากที่สุด

ขั้นที่ 8 สรุป อภิปรายผล และนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) เพื่อหาแนวทางในการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการเรียนไวโอลินของผู้สูงอายุ 2) เพื่อพัฒนาแบบเรียนไวโอลินเสริมจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้ทำการนำเสนอผลการวิจัยจากการเก็บข้อมูลด้วยการศึกษานำร่อง (Pilot study) การประเมินแบบมาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยตามประเด็นคำถามวิจัย โดยจำแนกออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวทางในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

- 1.1) ผลการศึกษานำร่อง (Pilot study)
- 1.2) ผลการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริม
- 1.3) ผลการกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 การสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

- 2.1) การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ
- 2.2) การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ
- 2.3) การออกแบบส่วนประกอบของแบบเรียนเสริมตามหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษา
- 2.4) ผลการประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ
- 2.5) การแก้ไขปรับปรุงหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 1 แนวทางในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) ผลการศึกษานำร่อง (Pilot study) 1.2) ผลการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ และ 1.3) ผลการกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ โดยหัวข้อแรก คือ ผลการศึกษานำร่อง (Pilot study) ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1) ผลการศึกษานำร่อง (Pilot study)

จากการศึกษานำร่อง ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุ โดยใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์กูเกิ้ลฟอร์ม (Google form) โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple random sampling) ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมทำแบบสอบถามครั้งนี้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป และเป็นผู้ที่ไม่มีทักษะในการเรียนไวโอลิน หรือ มีระดับทักษะการเล่นไวโอลินอยู่ในระดับเริ่มต้น (Beginner) จำนวนทั้งสิ้น 35 คน ระยะเวลาในการทำแบบสอบถาม คือ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 โดยแบบสำรวจประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนตัว และ 2) ความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์เป็นรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 9 ตารางแสดงช่วงอายุผู้เข้าร่วมแบบสำรวจเรียงลำดับจากมากไปน้อย

ช่วงอายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
65-70 ปี	13	37.2
70-75 ปี	9	25.7
60-65 ปี	7	20.0
75-80 ปี	5	14.2
มากกว่า 80 ปีขึ้นไป	1	2.8

จากตารางแสดงช่วงอายุผู้เข้าร่วมแบบสำรวจเรียงลำดับจากมากไปน้อย ผลการวิเคราะห์พบว่าช่วงอายุที่มีจำนวนมากที่สุดสำหรับผู้เข้าร่วมทำแบบสำรวจ ได้แก่ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 65-70 ปี โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 13 คน และคิดเป็นร้อยละ 37.2 และช่วงอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดสำหรับผู้เข้าร่วมทำแบบสำรวจ ได้แก่ ผู้ที่มีอายุมากกว่า 80 ปีขึ้นไป โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 1 คน และคิดเป็นร้อยละ 2.8 นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ยังพบว่าระดับชั้นการเกษียณอายุของผู้เข้าร่วมแบบสำรวจที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ การเกษียณอายุแล้ว โดยมีผู้สูงอายุที่เกษียณอายุแล้วจำนวนทั้งสิ้น 26 คน

ตารางที่ 10 ตารางแสดงจำนวนผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ทางดนตรี

ประสบการณ์ทางดนตรี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีประสบการณ์	9	25.7
มีประสบการณ์	26	74.3

ตารางที่ 11 ตารางแสดงประเภทเครื่องดนตรีของผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ทางดนตรี

ประเภทเครื่องดนตรี	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ร้องเพลง	25	71.4
กีตาร์ เบส อูคูเลเล่	7	20.0
เปียโน	3	8.6
ดนตรีไทย (อังกะลุง ขิม ระนาด จระเข้ ซออู้ ซอด้วง ซอด้วงเพียงออ ปี่ ฆ้องวง เครื่องหนัง หรืออื่น ๆ)	3	8.6
เครื่องเป่าลมไม้ (ฟลูต รีคอร์เดอร์ คลาริเน็ต แซกโซโฟน บาสซูน โอโบ หรืออื่น ๆ)	2	5.7
เครื่องเป่าทองเหลือง (เฟรนช์ฮอร์น ทรอมโบน ทรัมเปต คอร์เน็ต ยูโฟเนียม ทูบา หรืออื่น ๆ)	1	2.9
กลองชุด และเครื่องกระทบอื่น ๆ	1	2.9
เครื่องสาย (ไวโอลิน วิโอล่า เชลโล่ ดับเบิลเบส)	0	0

จากตารางแสดงจำนวนผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ทางดนตรี พบว่า จากผู้เข้าร่วมทำแบบสำรวจทั้งหมด มีผู้สูงอายุที่ไม่มีประสบการณ์ทางดนตรีทั้งสิ้น 9 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 และมีผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ทางดนตรีทั้งสิ้น 26 คน คิดเป็นร้อยละ 74.3 โดยจากการวิเคราะห์จากตารางแสดงประเภทเครื่องดนตรีของผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ทางดนตรี พบว่า การร้องเพลงคือประสบการณ์ทางดนตรีของผู้สูงอายุที่มีจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 25 คน คิดเป็นร้อยละ 71.4 ลำดับที่ 2 ได้แก่ กีตาร์ เบส อูคูเลเล่ โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 7 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ลำดับที่ 3 ได้แก่ เปียโน และ กลุ่มเครื่องดนตรีไทย โดยมีจำนวนทั้งสิ้น 3 คนเท่ากัน และคิดเป็นร้อยละ 8.6 นอกจากนี้ ประสบการณ์ทางดนตรีที่ผู้สูงอายุไม่ได้เลือกตอบเลย คือ เครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสาย (ไวโอลิน วิโอล่า เชลโล่ ดับเบิลเบส) แสดงให้เห็นว่ากลุ่มผู้สูงอายุไม่มีประสบการณ์ทางดนตรีที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดนตรีกลุ่มเครื่องสาย เช่น ไวโอลิน

การแปลผลระดับความพึงพอใจ ตามคะแนน ดังนี้

ระดับความพึงพอใจ	คะแนน
มาก	3.01-4.00
ปานกลาง	2.01-3.00
น้อย	1.01-2.00
ไม่รู้จักร	ต่ำกว่า 1.00

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์

รายชื่อเพลง	จำนวนผู้ประเมินตามระดับความพึงพอใจ				M	SD	แปลค่าระดับความพึงพอใจ
	ชื่นชอบมาก	ชื่นชอบ	เคยฟัง	ไม่รู้จักร			
ซึ้งจิต	18	14	13	2	3.09	0.818	มาก
สุขกันเถอะเรา	17	16	14	0	3.09	0.818	มาก
ได้ร่มมสุลี	18	17	12	0	3.06	0.802	มาก
ริมฝั่งน้ำ	13	22	12	0	3.03	0.785	มาก
วังน้าว	16	19	12	0	3.03	0.785	มาก
มออะไร	15	17	15	0	3.00	0.804	มาก
ขอให้เหมือนเดิม	14	19	14	0	3.00	0.767	มาก
คณิงครวญ	15	19	13	0	3.00	0.767	มาก
หนึ่งในดวงใจ	14	20	12	1	3.00	0.767	มาก
กระซิบสวาท	15	16	15	1	3.00	0.767	มาก
ข้างขึ้นเดือนหงาย	16	14	16	1	3.00	0.804	มาก
นางฟ้าจำแลง	13	21	12	1	2.97	0.747	ปานกลาง
จำได้ไหม	13	20	13	1	2.97	0.747	ปานกลาง
พลอร์เพื่อฟ้า	14	17	13	3	2.97	0.857	ปานกลาง
กัณฑ์ต้องลม	13	20	14	0	2.97	0.747	ปานกลาง
คนเรารักกันยาก	14	17	15	1	2.94	0.802	ปานกลาง
ขอพบในฝัน	14	18	14	1	2.94	0.838	ปานกลาง
เพื่อคุณ	13	17	15	2	2.94	0.838	ปานกลาง

ตารางที่ 12 (ต่อ)

คิดถึง	13	21	12	1	2.94	0.725	ปานกลาง
พรหมลิขิต	8	16	11	0	2.91	0.742	ปานกลาง
บ้านเรือนเคียงกัน	11	21	15	0	2.91	0.742	ปานกลาง
ขวัญใจเจ้าทวย	13	16	17	1	2.91	0.781	ปานกลาง
เย็นลมว่าว	12	17	16	2	2.91	0.781	ปานกลาง
วิมานสี่ชมพู	13	16	16	2	2.91	0.853	ปานกลาง
เพลีนเพลงแม่มอบ	13	19	14	1	2.91	0.818	ปานกลาง
บ้านเกิดเมืองนอน	12	17	17	1	2.91	0.781	ปานกลาง
ดาวประดับฟ้า	13	17	15	2	2.91	0.781	ปานกลาง
กลืนแก้ว	12	16	18	1	2.89	0.796	ปานกลาง
พรานล่อเนื้อ	13	18	15	1	2.89	0.832	ปานกลาง
ร่ำวงเริงสงกรานต์	12	17	16	2	2.89	0.832	ปานกลาง
เก่าไปใหม่มา	14	14	17	2	2.86	0.912	ปานกลาง
หนีไม่พ้น	14	19	14	2	2.86	0.810	ปานกลาง
สิ้นรักสิ้นสุข	12	14	14	7	2.71	0.987	ปานกลาง
เทพบุตรในฝัน	11	14	16	6	2.63	0.942	ปานกลาง

การประเมินความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งประกอบด้วย บทเพลงสุนทราภรณ์ จำนวน 34 เพลง โดยจากตาราง ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก เรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 เพลง ช้องจิต โดยมีค่าเฉลี่ย (M) เท่ากับ 3.09 ลำดับที่ 2 เพลง สุขกันเถอะเรา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 ลำดับที่ 3 เพลง ไตรम्मลูลี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 ลำดับที่ 4 เพลง ริมฝั่งน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 ลำดับที่ 5 ได้แก่ เพลง วังน้ำวน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 ส่วนลำดับที่ 6-11 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.00 ได้แก่เพลงดังต่อไปนี้ เพลง มองอะไร ขอให้เหมือนเดิม คณิงครวญ หนึ่งในดวงใจ ข้างขึ้นเดือนหงาย และกระซิบสวาท ส่วนเพลงที่มีความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด ได้แก่ เพลง เทพบุตรในฝัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63

เมื่อผู้วิจัยได้บทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 11 อันดับ จากนั้นผู้วิจัยจะทำการนำบทเพลงสุนทราภรณ์เหล่านี้ไปคัดกรองให้เหลือเพียง 5 ลำดับสูงสุดที่มีความเหมาะสมสำหรับการนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ โดยจะใช้การพิจารณาจากหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาประกอบแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุทั้ง 3 ด้าน ประกอบกับการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์เพื่อทำการคัดเลือกบทเพลงที่เหมาะสมที่สุดต่อไป

นอกจากนี้ การประเมินความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์แบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open Form) โดยเป็นการสำรวจบทเพลงสุนทราภรณ์อื่น ๆ ที่ได้รับความพึงพอใจจากผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมรายชื่อบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ผู้สูงอายุแนะนำเพิ่มเติม จำนวนทั้งสิ้น 62 เพลง โดยมีตัวอย่างบทเพลงที่ถูกแนะนำส่วนหนึ่ง ได้แก่ กลิ่นดอกโศก พักผ่อน ดอกไม้ใกล้มือ บัวกลางบึง คู่ทาส ฟ้าแดง ลาที่ปากน้ำ กว่าเราจะรักกันได้ ในรั้วแดงกำแพงเหลือง โคมในดวงใจ ชื่นชีวิต กระซิบสวาท ผากหมอน มนต์ดลใจ ไม่ใกล้ไม่ไกล รักวันเดิมวัน นิमितสวรรค์ เมืองฟ้าเมืองดิน รักจำร้าง ราตรีสวาท เสียดายเดือน ม่านมงคล ครวญถึงเจ้า กลิ่นราตรี ขวัญโคม เรือนมนุษย์ ปาหนัน ผากหมอน กลิ่นราตรี รักเราอยู่ไหน เสียแรงรัก และ ดาวประดับฟ้า เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นอื่น ๆ จากผู้สูงอายุ โดยเนื้อหาส่วนมากเกี่ยวข้องกับการแสดงความชื่นชอบ และบรรยายความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงสุนทราภรณ์ในแง่บวก เช่นข้อความดังต่อไปนี้ “เพลงทุกเพลงของสุนทราภรณ์เป็นเพลงที่มีคุณค่า และเป็นเอกลักษณ์ทุกเพลง” จากข้อความแสดงถึงการกล่าวถึงคุณค่า และเอกลักษณ์ในบทเพลงบทเพลงสุนทราภรณ์ นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุ และบทเพลงสุนทราภรณ์ ซึ่งเห็นได้ชัดจากข้อความ ดังต่อไปนี้ “ชอบฟัง และร้องเพลงสุนทราภรณ์ ฟังเพลงสุนทราภรณ์ตั้งแต่อายุ 10 ขวบ” จากผลการวิเคราะห์ ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่ายังมีบทเพลงสุนทราภรณ์อีกจำนวนมากที่ได้รับความนิยมในหมู่ผู้สูงอายุ รวมถึงได้รับรู้ถึงทัศนคติเชิงบวกของผู้สูงอายุที่มีต่อบทเพลงสุนทราภรณ์

1.2) ผลการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงสุนทราภรณ์ รวมทั้งการศึกษาแนวทางการคัดเลือกบทเพลงเพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนดนตรีระดับเริ่มต้น (มินทรา ทันตะเวช, 2557; ขวฤทธิ ใจงาม; กฤษกร ออนละมูล, 2561; พัชรพันธ์ สมบุญตนนท์, 2564) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ และสรุปออกมาเป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาประกอบแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบทั้งหมด 3 ด้าน ดังนี้

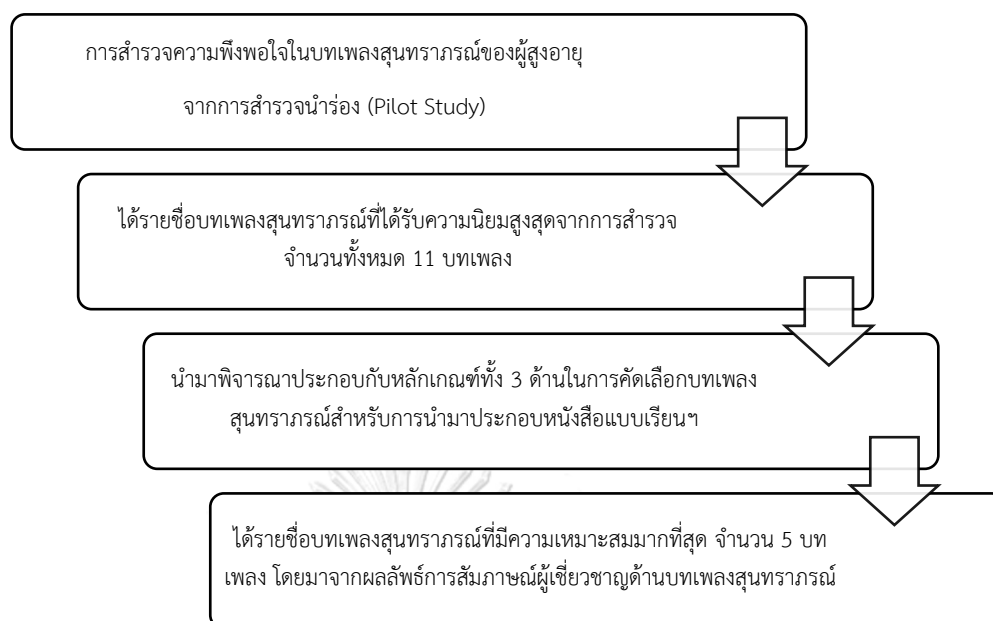
ด้านที่ 1 การคัดเลือกบทเพลงให้สอดคล้องกับสาระดนตรี (Content) : ผู้วิจัยคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์เพื่อให้สอดคล้องกับทักษะการบรรเลงไวโอลินในระดับเริ่มต้นที่กำหนดในแบบเรียนไวโอลินเสริม เพื่อให้เกิดความเหมาะสม สอดคล้องกับระดับทักษะของผู้เรียน โดยคำนึงถึงเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นที่เป็นจุดประสงค์ในการเรียนเป็นลำดับแรก และคัดเลือกบทเพลงที่มีองค์ประกอบทางดนตรีครอบคลุม โกล้เคียง หรือสอดคล้องกับเนื้อหาในการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด

ด้านที่ 2 การคัดเลือกบทเพลงเพื่อความสะดวกในการเรียนรู้ (Playability) : ผู้วิจัยคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่สามารถส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้ต่อยอด ก่อให้เกิดแนวทางในการเรียนที่ชัดเจน

และเน้นการเอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีการพิจารณาบทเพลงที่สอดคล้องกับระดับทักษะผู้เรียนเป็นหลัก โดยคำนึงถึงองค์ประกอบในบทเพลงว่ามีส่วนช่วยในการพัฒนาทักษะไวโอลินให้แก่ผู้สูงอายุอย่างไร หากเนื้อหาทักษะในบทเพลงนั้นมีระดับความยากเกินไป การลดทอนตัดแปลง หรือประยุกต์ใหม่ ถือเป็นอีกหนึ่งสิ่งในการเสริมสร้างความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนในวัยสูงอายุเกิดความสะดวก และเหมาะสมมากที่สุด

ด้านที่ 3 การคัดเลือกบทเพลงจากความนิยม (Popularity) : บทเพลงที่ผู้เรียนมีความคุ้นเคย หรือได้รับความนิยมจะสามารถสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สำรวจความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุจากการสำรวจนำร่อง (Pilot Study) และนำผลลัพธ์ไปเป็นแนวทางในการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับความนิยมจากผู้สูงอายุ

สรุปได้ว่าการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาประกอบแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ จำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์ หรือแนวทางในการคัดเลือกบทเพลงที่เหมาะสมในการนำมาใช้ในการเรียนอย่างระมัดระวัง เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีจำนวนมาก และหลากหลายในแง่ของดนตรี และความหมายของบทเพลง จึงจำเป็นต้องพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในการคัดเลือกบทเพลง โดยจากองค์ประกอบทั้งหมด 3 ด้านตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น พบว่า ด้านที่ 1 การคัดเลือกบทเพลงให้สอดคล้องกับสาระดนตรี (Content) เป็นสิ่งแรกที่ควรพิจารณาเมื่อทำการคัดเลือกบทเพลง โดยควรมีการตั้งวัตถุประสงค์ในเนื้อหาให้ชัดเจน และใช้เนื้อหาสาระที่กำหนดไว้เป็นแนวทางในการคัดเลือกเพลงให้สอดคล้องกัน โดยควรพิจารณาควบคู่ไปกับ ด้านที่ 2 การคัดเลือกบทเพลงเพื่อความสะดวกในการเรียนรู้ (Playability) นอกจากการคัดเลือกเพลงให้ตรงกับเนื้อหาสาระแล้วนั้น การคัดเลือกเพลงที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยควรเลือกบทเพลงที่เสริมสร้างความสะดวกในการเรียนมากที่สุด รวมทั้งการดัดแปลงบทเพลงให้สอดคล้องกับระดับทักษะของผู้เรียนก็มีความเหมาะสมเช่นกัน และด้านที่ 3 การคัดเลือกบทเพลงจากความนิยม (Popularity) ถือเป็นสิ่งสำคัญในการคัดเลือกบทเพลงนำมาใช้ในการเรียน โดยหากเป็นบทเพลงที่ผู้เรียนมีความคุ้นเคย หรือชื่นชอบอยู่แล้ว อาจทำให้เกิดแรงจูงใจ และส่งผลให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างราบรื่น

ภาพที่ 14 แผนภาพแสดงลำดับขั้นตอนการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ใช้ประกอบหนังสือแบบเรียนฯ

ผู้วิจัยได้รายชื่อบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับความนิยมจากผลลัพธ์ของแบบสำรวจความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุจากการสำรวจนำร่อง (Pilot Study) โดยมีจำนวนทั้งหมด 11 บทเพลง ผู้วิจัยได้นำเอาหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาประกอบแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุทั้ง 3 ด้านไปพิจารณาประกอบกับการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในขั้นตอนถัดไป

จากบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 11 เพลง ผู้วิจัยทำการคัดเลือกให้เหลือเพียง 5 บทเพลง ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยจะใช้ผลลัพธ์จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์มาเป็นแนวทางในการคัดเลือกบทเพลงทั้ง 5 ที่มีความเหมาะสมในขั้นตอนต่อไป

โดยผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์จำเป็นต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญ และมีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงสุนทราภรณ์มาอย่างต่ำ 10 ปี ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดดังกล่าว จำนวน 2 ท่าน โดยมีรายชื่อดังต่อไปนี้

- 1) **รองศาสตราจารย์ ดร. นรอรธ จันทร์กล่ำ** : อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์
ตะวันตก คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2) **คุณ ณรงค์ เมฆเจริญ** : หัวหน้าวง และผู้ควบคุมวงดนตรีสุนทราภรณ์

การสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง โดยมีการแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์

จากการสัมภาษณ์พบว่า รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า มีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงสุนทราภรณ์ในด้านการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับเครื่องดนตรีในวงออเคสตราเป็นส่วนมาก รวมถึงการจัดทำอัลบั้มบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ถูกบรรเลงด้วยรูปแบบวงต่าง ๆ ทั้งวงออเคสตรา และวงแจ๊ส นอกจากนี้ยังมีโอกาสได้ร่วมร้องเพลงกับวงดนตรีสุนทราภรณ์ตามวาระต่าง ๆ ส่วนทางด้านครูณรงค์ เมฆเจริญ ได้รับบทบาทสำคัญในการเป็นหัวหน้าวงดนตรีสุนทราภรณ์ โดยเป็นผู้ควบคุมวงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นหลัก นอกจากนี้ในอดีตยังเคยเป็นหนึ่งในนักดนตรีของวงสุนทราภรณ์ที่มีโอกาสได้ร่วมเล่นดนตรีกับครูเอื้อ ๆ อีกด้วย โดยสรุป ผู้วิจัยพบว่าผู้เชี่ยวชาญทั้งสองท่านมีประสบการณ์การทำงานที่มีความเกี่ยวข้องกับบทเพลงสุนทราภรณ์ แต่ต่างกันที่บทบาทที่ได้รับมอบหมาย และความถนัดที่ต่างกันไปตามประเภทงาน

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมของบทเพลงสุนทราภรณ์ในการนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

2.1) ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทเพลงสุนทราภรณ์ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุอย่างไร

จากการสัมภาษณ์พบว่า รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า ได้ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องของลิขสิทธิ์เพลง โดยจำเป็นต้องมีการชำระเงินค่าลิขสิทธิ์ในแต่ละเพลง และมีราคาค่อนข้างสูง จึงควรมีกฎเกณฑ์ในการจัดการเรื่องลิขสิทธิ์ที่ดี นอกจากนี้ ประเด็นเรื่องการเล่นไวโอลินก็มีความสำคัญโดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อคิดว่า ไวโอลินเป็นเครื่องที่เล่นยาก และด้วยความที่ผู้เรียนเป็นผู้สูงอายุอาจจะมีข้อบกพร่องในเรื่องความเข้าใจในการเรียน โดยมีปัจจัยต่าง ๆ เช่น ร่างกาย หรือนิ้ว จึงเป็นเรื่องที่ควรระมัดระวังเป็นอย่างมาก เนื่องจากการบรรเลงไวโอลินให้ดีจำเป็นต้องใช้เวลา และต้องใส่ใจกับรายละเอียดในการเรียน เช่น การจับคันชัก การเล่นให้คันชักไม่สั่น และการเล่นให้เสียงตรง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องคิดถึงบริบทของผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุมากขึ้น และพิจารณาเรื่องระยะเวลาในการเล่นต่อ 1 เพลง ให้มีความเหมาะสม เนื่องจากบางเพลงของสุนทราภรณ์มีจังหวะที่ค่อนข้างซับซ้อน และไม่ได้ถูกออกแบบให้เอื้อกับการเรียนไวโอลินดังเช่นเพลงในแบบเรียนไวโอลินเริ่มต้น ที่มีการจำกัดโน้ต และใช้บันไดเสียงที่เหมาะสมกับผู้เรียนเริ่มต้น ดังนั้น หากเป็นบทเพลงสุนทราภรณ์จึงต้องอาศัยการย้ายบันไดเสียงอย่างระมัดระวัง ถึงแม้จะเรียบเรียงโน้ตให้ง่ายต่อการเรียนไวโอลินของผู้สูงอายุ แต่ผู้สูงอายุส่วนมากสามารถจำทำนองหลักของเพลงสุนทราภรณ์ได้ดี จึงอาจทำให้ผู้สูงอายุไม่ได้เล่นตามโน้ตที่เรียบเรียงใหม่ แต่เล่นตามทำนองที่เคยได้ยินมาก่อน ดังนั้น การตัดทอนโน้ตอาจเป็นปัญหากับ

ผู้สูงอายุที่คุ้นเคยกับเพลงสุนทราภรณ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรจัดการให้ถืถ้วน อีกทั้งจากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญฯ ยังแนะนำให้ไปศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สูงอายุเพิ่มเติม และนำเอาลักษณะต่าง ๆ ของผู้สูงวัยมาปรับใช้ในการวิจัย เช่น การปรึกษาทางด้านแพทย์ หรือด้านดนตรีบำบัด ดังนั้น หากนำความรู้ทางด้านการเรียนไวโอลินขึ้นต้น มาผสานกับความรู้ด้านลักษณะของผู้สูงวัย ก็จะทำให้ งานวิจัยมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนทางด้าน ความคิดเห็นของ ครูณรงค์ เมฆเจริญ กล่าวถึงความสนใจของผู้สูงอายุที่ส่วนมากเกิดในยุคสุนทราภรณ์ จึงทำให้มีความสนใจในบทเพลง และถือว่าเป็นข้อได้เปรียบในการฝึกเล่นไวโอลิน อีกหนึ่งเหตุผลที่เป็นข้อได้เปรียบ คือ ไวโอลินเป็นหนึ่งในเครื่องดนตรียอดฮิตของผู้ฟังสุนทราภรณ์ เนื่องจากครูเอื้อฯ มีไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีคู่ใจ ดังนั้น ครูณรงค์ เมฆเจริญ จึงเห็นว่าผู้ใหญ่สามารถเรียนไวโอลินได้ดี ตามคำพูดที่ว่า “ผู้ใหญ่เรียนไวโอลินได้ เรียนได้ดีด้วย เพราะมีความชอบส่วนตัว ชอบเพลง ชอบบทกวี ทำนอง หรือเนื้อเพลง ทั้งหมดอยู่ในใจเขา บางคนถึงกับคลั่งเพลงสุนทราภรณ์มาก” ดังนั้น จากความคิดเห็นของครูณรงค์ เมฆเจริญ จึงสรุปได้ว่ามีความเหมาะสมในการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาใช้ในการเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ ส่วนข้อควรระวัง คือ เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีจำนวนมาก และมีหลายประเภท ทั้งเพลงช้า เพลงเร็ว เพลงเศร้า เพลงสนุกสนาน เพลงที่เกี่ยวกับความรัก ดังนั้นควรเลือกใช้เพลงสุนทราภรณ์ที่เหมาะสมกับเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด

จากหัวข้อความคิดเห็นเกี่ยวกับบทเพลงสุนทราภรณ์ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุ สรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้งสองเห็นว่ามีเหมาะสมในการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาใช้ในการพัฒนาหนังสือแบบเรียน เนื่องจากผู้สูงอายุมีความคุ้นเคยในบทเพลงสุนทราภรณ์อยู่แล้วจึงเป็นข้อได้เปรียบ หากต้องพิจารณาในเรื่องปัจจัยของผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุให้มาก ควรศึกษาถึงลักษณะของผู้สูงอายุ และนำมาผนวกกับวิธีการเรียนการสอนไวโอลินระดับเริ่มต้น รวมถึงการปรับเปลี่ยนเพลงสุนทราภรณ์ให้เอื้ออำนวยกับวิธีการเรียนการสอน โดยยังคงความดั้งเดิมที่เป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์เอาไว้

2.2) ท่านคิดว่าลักษณะ หรือรูปแบบของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เหมาะสมกับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุควรเป็นอย่างไร

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล่ำ พบว่า เพลงสุนทราภรณ์สามารถแบ่งได้เป็นเพลงช้า กับเพลงเร็ว ซึ่งถ้าเป็นเพลงช้า ทำนองหลักจะมีลักษณะแบบเลกาโต้ ไไลน์ (Legato Line) ทำให้ต้องพิจารณาในเรื่องของการใช้คันชักแบบชเลอ (Slur) หรือ ทายโน้ต (Tie Note) ซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะการเล่นไวโอลินที่ไม่ได้อยู่ในขั้นเริ่มต้น จึงจำเป็นต้องเลือกเพลงให้เหมาะสมกับการใช้คันชักให้ดี ควรเน้นให้ไม่มีการข้ามสาย (String Crossing) และพยายามออกแบบให้ใช้คันชักขึ้นลงแบบปกติ หรือเดตาเช่ (Datache) ส่วนเพลงเร็ว หรือเพลงที่มีความสนุกสนานของสุนทราภรณ์ โดยส่วนมากมักเป็นเพลงลีลาศ หรือเพลงเต้นรำ ซึ่งมีการใช้รูปแบบวงบีกแบนด์

(Bigband) และนิยมบรรเลงดนตรีประเภทสวิง (Swing) ซึ่งการบรรเลงแบบสวิง มักมีอัตราส่วนของโน้ตที่ซับซ้อน ทำให้เพลงเด่นรำของสุนทราภรณ์จำนวนมากมีจังหวะที่ซับซ้อน จึงจำเป็นต้องคัดเลือกเพลงอย่างระมัดระวัง ส่วนข้อเด่น คือ เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีจำนวนมาก จึงทำให้มีตัวเลือกในการเลือกเพลง และควรเลือกเพลงที่เป็นที่รู้จักของผู้ฟังทั่วไป ซึ่งมีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันกับครูณรงค์ เมฆเจริญ ซึ่งกล่าวว่า บทเพลงที่เหมาะสมในการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุนั้นควรเป็นเพลงพื้นฐานของสุนทราภรณ์ โดยเป็นเพลงที่มีรูปแบบท่อนมาตรฐาน เช่น ประกอบด้วยท่อน เอ บี ซี ดี ตามหลัก ซึ่งบทเพลงสุนทราภรณ์ส่วนมากจะมีท่อนที่ถูกต้องตามหลักดนตรีสากล หรือตัวอย่างเพลงที่ได้ทำการคัดเลือกมาในแบบสัมภาษณ์นี้เช่น เพลงได้ร่มลูลี ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีลักษณะรูปแบบ 4 ท่อน ไม่ซับซ้อน ซึ่งทำให้ผู้บรรเลงเข้าใจง่าย นอกจากนี้ ลักษณะของบทเพลงสุนทราภรณ์มีการยึดถือเอาทำนองหลักเป็นสำคัญ ดังนั้นรูปแบบโครงสร้างของบทเพลงจึงเป็นสิ่งสำคัญ ทำให้บทเพลงมีความสมบูรณ์ และสุดท้ายคือการคำนึงการรักษารูปแบบดั้งเดิมของบทเพลงเอาไว้ เพื่อให้คงเอกลักษณ์ความเป็นสุนทราภรณ์

จากการสัมภาษณ์ในหัวข้อลักษณะ หรือรูปแบบของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เหมาะสมกับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุจากผู้เชี่ยวชาญ สรุปว่า เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีจำนวนมากจึงมีข้อได้เปรียบในการเลือกบทเพลงที่หลากหลาย โดยหากเลือกบทเพลงเข้าควรเรียบเรียงโน้ตใหม่ให้อึดต่อการใช้ค้นหาค้นง่าย ส่วนเพลงเร็ว ควรหลีกเลี่ยงบทเพลงที่มีอัตราจังหวะแบบสวิง หรือเรียบเรียงใหม่ให้สะดวกต่อการเรียนมากขึ้น รวมถึงควรเลือกบทเพลงที่มีโครงสร้างท่อนเพลงแบบมาตรฐาน ไม่ซับซ้อน เน้นให้ทำนองหลักมีบทบาทสำคัญ นอกจากนี้ การรักษารูปแบบดั้งเดิมของบทเพลงสุนทราภรณ์ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีเอกลักษณ์ที่เหล่าผู้ฟังมักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี

2.3) ท่านคิดว่าอะไรคือข้อจำกัด หรือข้อคำนึงถึงในการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุ

จากการสัมภาษณ์ โดยสรุปพบว่าหนึ่งในข้อจำกัดที่เห็นได้ชัด คือ บทเพลงสุนทราภรณ์บางเพลงมีลักษณะทำนองที่ซับซ้อน มีความยากในการบรรเลง และมีการใช้โน้ตครึ่งเสียงจำนวน เช่น เพลงวังน้าว หรือเพลงคนึงควม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดเรื่องบันไดเสียง ซึ่งบางเพลงมีการใช้บันไดเสียงที่ค่อนข้างยาก หรือบางเพลงมีการเปลี่ยนบันไดเสียงฉับพลัน เป็นต้น ดังนั้น เพลงใดที่มีความซับซ้อนทางดนตรีมากเกินไปควรระมัดระวัง และถือเป็นข้อจำกัดในการคัดเลือกเพลงสุนทราภรณ์ที่สำคัญ นอกจากนี้ ควรเลือกเพลงที่มีต้นแบบฉบับดั้งเดิมมาเป็นตัวอย่าง โดยเฉพาะในเรื่องของท่อนนำ (Introduction) ซึ่งส่วนมากมีการใช้ทำนองหลักของเพลงในท่อนนำเป็นปกติ หรือนำทำนองจาก 8 ห้องสุดท้ายมาใช้เป็นท่อนนำ ทำให้บทเพลงมีการเน้นย้ำทำนองหลัก จึงสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำ และคุ้นเคยกับทำนองหลักได้ดียิ่งขึ้น

2.4) ข้อเสนอแนะในการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุ

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า ได้ให้ข้อเสนอแนะถึงการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ไว้ว่าควรให้ความสำคัญในการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน ถึงแม้ว่าต้องเรียบเรียงให้มีความไพเราะ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องคำนึงสิ่งที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเล่นได้สะดวกรวดเร็วมากที่สุด เพื่อให้สามารถบรรลุถึงเป้าหมายให้ได้ตามต้องการ ตามคำพูดดังนี้ “ควรหาสิ่งที่ยากที่สุด เล่นได้เร็วที่สุด ก็เลือกสิ่งนั้น ซึ่งประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ เช่น บันไดเสียง การใช้โน้ต การใช้คันทัก การเลือกอัตราส่วนของโน้ต เป็นต้น” ซึ่งทางด้าน ครูณรงค์ เมฆเจริญ ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องของข้อจำกัดของบทเพลงสุนทราภรณ์ ซึ่งหากจำเป็นต้องตัดทอนโน้ต หรือเรียบเรียงโน้ตใหม่ก็จำเป็นต้องเปลี่ยนโครงสร้างของเพลง ต้องเปลี่ยนเครื่องหมายกำหนดจังหวะ ซึ่งสามารถทำได้แต่จำเป็นต้องฝึกซ้อม และจำเป็นต้องอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงอัตราจังหวะแบบเดิม และแบบใหม่ที่เปลี่ยนไป รวมถึงการนับจังหวะแบบใหม่ ดังนั้น สรุปได้ว่าการเรียบเรียงโน้ตใหม่ที่ทำให้เอื้อกับผู้เรียนเป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องระมัดระวังและต้องอธิบายถึงรายละเอียดให้ผู้เรียนเข้าใจอย่างเหมาะสม

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้คัดเลือกมาจากการศึกษานำร่อง

3.1) ท่านคิดว่า บทเพลงดังต่อไปนี้มีความเหมาะสมกับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุหรือไม่ และแนวทางการเรียบเรียงดนตรีในแต่ละเพลงควรเป็นอย่างไร ในแง่ขององค์ประกอบทางดนตรีขั้นพื้นฐาน (เช่น รูปแบบจังหวะ ขึ้นคู่ หรือระยะห่างของเสียง สังเกตลักษณะ เอกลักษณ์ในแต่ละเพลง การย้ายบันไดเสียง ความยาวของบทเพลง หรืออื่น ๆ)

3.1.1) ข้องจิต

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า พบว่า เพลง ข้องจิต บันไดเสียงดั้งเดิม คือ ซี เมเจอร์ (C Major) ซึ่งหากนำมาบรรเลงในไวโอลินจะค่อนข้างยาก เนื่องจากเป็นบันไดเสียงที่ไม่ได้อยู่ในระดับเริ่มต้นสำหรับไวโอลิน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องย้ายบันไดเสียง โดยหากใช้บันไดเสียง เอ เมเจอร์ (A Major) จะมีความยากที่โน้ต ซอลชาฟ (Sol Sharp) หรือหากเป็น ดี เมเจอร์ (D Major) จะมีความยากที่โน้ต โดชาฟ (Do Sharp) ซึ่งต้องใช้รูปแบบนิ้วที่มีความยาก และมักพบได้ในบทเพลงลำดับท้ายของแบบเรียนไวโอลินชุดฝึกซึ่งไม่เหมาะกับผู้เรียนเริ่มต้น ดังนั้นสำหรับบทเพลงข้องจิต การย้ายบันไดเสียงจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นต่อเพลงนี้ ถัดมา คือเรื่องการใช้คันทักแบบเดตาเซ (Datache) ที่อาจทำให้ลักษณะของท่านองขาดความเป็นธรรมชาติไปได้ นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ ครูณรงค์ เมฆเจริญ พบว่า เพลงข้องจิตมีลักษณะเป็นเพลงคู่ มี 2 ท่อนร้องสลับกัน จึงทำให้

บทเพลงมีความน่าสนใจ ซึ่งเพลงนี้ได้รับความนิยมจากผู้ฟังสูงมาก ลักษณะทำนองมีความชัดเจน มีรูปแบบจังหวะแบบวอลซ์(Waltz) จึงจำเป็นต้องฝึกซ้อมเป็นอย่างดี

3.1.2) สุขกันเถอะเรา

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า พบว่า บทเพลงนี้เป็นอีกหนึ่งบทเพลงที่จำเป็นต้องย้ายบันไดเสียง แต่ถ้าหากย้ายเป็นบันไดเสียงเป็น เอ เมเจอร์ (A Major) อาจมีข้อด้อยตรงที่มีโน้ตเสียงสูงเกินไป จึงแนะนำให้ใช้บันไดเสียง ดี เมเจอร์ (D Major) ที่มีความเหมาะสมมากกว่า นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังแนะนำให้ควรระวังเรื่องอัตราส่วนของโน้ต โดยเฉพาะในท่อนแรก “สุขกันเถอะเรา เสร้าไปทำไม” มีส่วนของโน้ตที่ค่อนข้างถี่ และเร็ว ซึ่งหากเล่นคันทักแบบเดตาเซ่ (Datache) จะทำให้เล่นค่อนข้างยาก และได้เสียงที่ไม่เป็นธรรมชาติ ดังนั้นการเล่นคันทักแบบเดตาเซ่ (Datache) ด้วยจังหวะเร็วอาจเป็นปัญหากับผู้เล่น จึงจำเป็นต้องแบ่งส่วนของคันทักอย่างระมัดระวัง ดังนั้น จากความคิดของรองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า จึงสรุปได้ว่าเพลงสุขกันเถอะเราให้คำนึงถึงการเลือกใช้บันไดเสียง และการใช้คันทักที่เหมาะสมกับอัตราส่วนของโน้ต ส่วนความคิดเห็นของ ครูณรงค์ เมฆเจริญ มีความคิดเห็นตรงกันในเรื่องของอัตราส่วนจังหวะที่มีความเร็ว จึงจำเป็นต้องเน้นย้ำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนก่อนระยะหนึ่งจนเกิดความชำนาญ โดยเฉพาะในท่อนแรกของเพลง ซึ่งการปรับจังหวะให้ช้าลงเป็นสิ่งที่ควรทำ แต่ต้องระวังให้บทเพลงยังคงเอกลักษณ์เฉพาะตัวอยู่ เช่นเดิม หากได้รับการฝึกซ้อมจนใช้นี้ได้คล่องก็จะทำให้ไม่มีปัญหาในการเล่นจังหวะเร็ว เนื่องจากทำนองมีความติดหูผู้ฟังอยู่แล้ว จึงมีความเหมาะสมในการนำมาใช้พัฒนาแบบเรียนไวโอลินได้ โดยแนะนำให้อยู่ในลำดับท้ายของแบบเรียน

3.1.3) ใต้ร่มมลลี

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า พบว่า เพลงนี้ไม่เหมาะสมในการนำมาใช้ประกอบการเรียน เนื่องจากบทเพลงนี้อยู่ในบันไดเสียงฮามอนิกมายเนอร์ (Harmonic minor Scale) จึงทำให้มีการเล่นโน้ตจร (Accidental Note) จำนวนมาก ทำให้มีการใช้รูปแบบนิ้วที่ซับซ้อน และไม่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนเริ่มต้น แต่ทางด้านความคิดเห็นของ ครูณรงค์ เมฆเจริญ กล่าวว่า บทเพลงมีความเหมาะสม น่าสนใจ ทำนองหลักมีความเรียบง่าย มีโครงสร้างท่อนเพลงที่เป็นพื้นฐานตามหลัก อีกทั้ง ผู้สูงอายุน่าจะชื่นชอบเนื้อร้องในเพลงนี้เป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรักที่ผิดหวัง

3.1.4) ริมฝั่งน้ำ

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า พบว่า เพลงนี้ควรมีการย้ายบันไดเสียงแต่บางท่อนควรระวัง และจำเป็นต้องมีการลดช่วงคู่แปด (Octave) ลง ไม่อย่างนั้นการย้ายบันไดเสียงจะทำให้ผู้เรียนต้องเล่นโน้ตที่สูงเกินไป ส่วนการใช้นิ้ว 4 สามารถทำได้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียน นอกจากนี้ การใช้คันทักเร็วตามจังหวะก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ควรระวัง แต่ถ้าหาก

ผู้เรียนคุ้นเคยบทเพลงเป็นอย่างดีจะทำให้เข้าใจวิธีการเล่นได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้ง ผู้เชี่ยวชาญได้แนะนำให้ควรมีการสร้างแบบฝึกหัดการสืสายเปล่าตามจังหวะในบทเพลง เนื่องจากเพลงนี้มีการใช้จังหวะสวิง (Swing) ซึ่งเป็นรูปแบบจังหวะที่มีอัตราส่วนแบบโน้ตขัด (Syncopation) ดังนั้นอาจเกิดความสับสนให้กับผู้เรียนระดับเริ่มต้น ซึ่งการสร้างแบบฝึกหัดก่อนเริ่มเล่นบทเพลง จะสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้อมจังหวะในเพลง เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจ และความคุ้นชิน เพลงนี้จึงมีความเหมาะสมในการนำมาใช้ในการเรียนได้ ส่วนความคิดเห็นของ ครูณรงค์ เมฆเจริญ พบว่า บทเพลงนี้ใช้รูปแบบจังหวะรุมบ้า ทำให้เป็นบทเพลงที่มีความน่าสนใจ ถึงแม้มีจังหวะที่ค่อนข้างเร็ว แต่อัตราจังหวะของโน้ตส่วนมากเป็นตัวกลม ที่มี 4 จังหวะ จึงทำให้ผู้เล่นสามารถลากเสียงยาวได้ เป็นการให้ผู้เรียนได้หยุดพัก ในขณะที่เล่นโน้ตตัวกลมลากยาว ส่วนการย้ายบันไดเสียงสามารถทำได้ ถือว่าเป็นการอำนวยความสะดวกในการเรียน จึงมีความเห็นว่าบทเพลงนี้มีความเหมาะสมปานกลาง อาจจัดให้อยู่ในบทเพลงลำดับที่ 5 ในแบบเรียนฯ

3.1.5) วังน้ำวน

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า พบว่า บทเพลงมีความเหมาะสมสามารถนำมาใช้เรียนได้ แต่จำเป็นต้องย้ายบันไดเสียงเป็น ดี เมเจอร์ (D Major) ส่วน ครูณรงค์ เมฆเจริญ ให้ความเห็นเห็นว่า บทเพลงนี้แนะนำให้จัดเป็นลำดับสุดท้ายในแบบเรียน เนื่องจากมีทำนองที่หลากหลาย และซับซ้อน อีกทั้งยังมีการย้ายบันไดเสียงระหว่างเพลง จึงไม่ค่อยเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการเรียนในช่วงเริ่มต้น

3.1.6) มองอะไร

จากการสัมภาษณ์ครูณรงค์ เมฆเจริญ พบว่า เพลงมองอะไรเป็นบทเพลงที่มีโครงสร้างท่อนเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน แต่มีจังหวะเร็ว เนื่องจากเป็นเพลงที่สนุกสนาน จึงจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ส่วนทำนองมีความเรียบง่าย และมีการซ้ำทำนองหลักหลายครั้ง ส่วนความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า มีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของจังหวะที่มีความเร็ว โดยจุดเด่นของเพลงนี้คือท่อนแรก “มองอะไร มองอะไร” ที่เป็นทำนองที่ได้ยินชัดเจนที่สุดของเพลงนี้ แต่มีส่วนของโน้ตที่ค่อนข้างถี่ และเร็ว ดังนั้นการใช้คันชักแบบเดตาเซ่ (Datache) อาจไม่เหมาะสม เนื่องจากการใช้คันชักแบบเดตาเซ่ ในจังหวะเร็วอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความไม่สะดวกในการเล่น ดังนั้น การสร้างแบบฝึกหัดการใช้คันชักเฉพาะท่อนแรก “มองอะไร มองอะไร” เพื่อให้ผู้เรียนคุ้นชิน และเข้าใจอัตราส่วนของโน้ต นอกจากนี้ การตัดทอนโน้ต หรือการเพิ่มค่าโน้ตก็สามารถช่วยได้ แต่ขอควรระวัง คือ ผู้เรียนที่คุ้นเคยกับเพลงเป็นอย่างดี เมื่อจำเป็นต้องเล่นโน้ตที่ต่างออกไปจากเพลงดั้งเดิมอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนได้ ส่วนข้อดีของเพลงมองอะไร คือ มีการใช้ทำนองในบทเพลงซ้ำ แต่ขณะเดียวกันลักษณะของทำนองก็มีความกว้างของช่วงเสียงเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดข้อด้อยตรงการเลือกใช้นิ้ว 4 หรือการสืแบบข้ามสาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากทั้งคู่สำหรับ

ผู้เรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น ดังนั้น เพลงมองอะไรจึงมีความคิดเห็นให้จัดอยู่ในลำดับท้ายของแบบเรียนจะเหมาะสมมากกว่า

3.1.7) ขอให้เหมือนเดิม

จากการสัมภาษณ์ครูณรงค์ เมฆเจริญ พบว่า บทเพลงมีความเหมาะสมมาก ควรจัดให้อยู่ในลำดับแรกของแบบเรียนฯ เนื่องจากเป็นหนึ่งในเพลงชื่อดังของวงดนตรีสุนทราภรณ์ อีกทั้งบทเพลงนี้ยังเป็นตัวแทนของครูเอื้อ เนื่องจากครูเอื้อได้ขับร้องเอาไว้ ส่วนทางด้านทำนองหลักมีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ผู้เรียนสามารถจดจำ และเข้าใจได้ง่าย นอกจากนี้ในบทเพลงยังมีการใช้อัตราจังหวะ $\frac{3}{4}$ หรือเป็นรูปแบบจังหวะวอลซ์ (Waltz) ทำให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น ส่วนความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล่ำ พบว่า มีข้อควรระวังในเรื่องของทำนองเพลงที่มีระยะห่างค่อนข้างกว้าง และพบว่ามีขึ้นคู่ 5 จำนวนมาก รวมถึงมีโน้ตกระโดดสลับไปมา นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังแนะนำให้มีการย้ายบันไดเสียงเป็น ดี เมเจอร์ (D Major) จึงจะเหมาะสมมากกว่า อีกทั้งยังมีส่วนจังหวะแบบโน้ต 3 พยางค์ ที่ค่อนข้างซับซ้อน แต่สามารถตัดทอนจังหวะให้เป็นตัวเข้บัดหนึ่งขึ้นได้

3.1.8) คณิงครวญ

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล่ำ พบว่า บทเพลงนี้ไม่เหมาะสม เนื่องจากมีขึ้นคู่แบบไตรทอน (Tritone) อีกทั้งยังมีการใช้โน้ตจร (Accidental Note) จำนวนมาก ซึ่งส่งผลให้ต้องใช้รูปแบบนิ้วที่ซับซ้อน และไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น ส่วน ครูณรงค์ เมฆเจริญ ให้ความเห็นว่า เนื่องจากบทเพลงนี้มีสไตล์ดนตรีเป็นแบบเพลงแจ๊ส จึงไม่ค่อยเหมาะสมกับเครื่องไวโอลิน เหมาะสมกับเครื่องเป่ามากกว่า อีกทั้งเรื่องโน้ตจรมีจำนวนมาก จึงควรให้ผู้เรียนทำความรู้จักกับโน้ตจรมที่มีลักษณะครึ่งเสียงก่อน

3.1.9) หนึ่งในดวงใจ

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล่ำ พบว่า บทเพลงนี้ไม่เหมาะสม เนื่องจากลักษณะทำนองมีความซับซ้อน ส่วน ครูณรงค์ เมฆเจริญ กล่าวเสริมว่า บทเพลงนี้มีอัตราจังหวะ $\frac{4}{4}$ ทำนองเรียบง่ายแต่มีลักษณะซ้ำกัน หากลดความเร็วลงจะเหมาะสมในการเรียนมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีจุดเด่นที่เป็นเพลงคู่สลับท่อนระหว่างชายหญิง โดยสรุปเป็นบทเพลงที่มีความเหมาะสม สามารถจัดให้อยู่ในลำดับที่ 3-4 ของแบบเรียนได้

3.1.10) ข้างขึ้นเดือนหงาย

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล่ำ พบว่า บทเพลงนี้มีลักษณะเป็นเพลงร้อง ทำนองหลักมีการใช้โน้ตที่กระโดดเป็นขึ้นคู่ที่กว้าง เช่น การใช้ขึ้นคู่ 5 ในเพลง ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับเริ่มต้น แต่หากตัดทอนโน้ต โดยลดระยะความกว้างลงอาจทำให้เกิดความสะดวกในการเรียนมากขึ้น หรือการใช้นิ้ว 4 ในการเล่นอาจเป็นทางเลือกที่ดีอีกทาง นอกจากนี้ ครู

ณรงค์ เมฆเจริญ มีความคิดเห็นว่า บทเพลงนี้มีความเหมาะสม เนื่องจากมีทำนองที่คุ้นหู และมีการเว้นวรรคระหว่างประโยค รวมถึงมีการใช้ส่วนโน้ตที่สามารถลากยาวได้ เช่น ตัวขาว หรือตัวกลม ดังนั้นบทเพลงนี้มีความเหมาะสมสามารถจัดให้อยู่ในลำดับที่ 4 ของแบบเรียนได้

3.1.11) กระซิบสวาท

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า พบว่า บทเพลงนี้มีความเหมาะสม แต่ให้ระวังในเรื่องการข้ามสายบางโน้ต ส่วนข้อดีคือมีลักษณะทำนองที่ซ้ำกัน โดยรวมมีความเหมาะสม คล้ายคลึงกับความคิดเห็นของครูณรงค์ เมฆเจริญ ที่กล่าวว่าบทเพลงมีความเหมาะสมมาก เนื่องจากมีโครงสร้างท่อนเพลงแบบมาตรฐาน 4 ท่อน โดยมีท่อนรับเป็นทำนองหลัก ดังนั้นบทเพลงนี้จึงมีความเหมาะสม สามารถจัดให้อยู่ในลำดับที่ 2-3 ของแบบเรียนได้

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ให้สัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์รองศาสตราจารย์ ดร.นรอรธ จันทร์กล้า พบว่าไม่มีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ส่วนการสัมภาษณ์ของครูณรงค์ เมฆเจริญ พบว่า มีข้อแนะนำในเรื่องของบทเพลงเพิ่มเติมที่มีความเหมาะสมอื่น ๆ โดยเฉพาะเพลงของคุณรวงทอง ทองลั่นทม เช่น ขวัญใจเจ้าทุย จำได้ไหม ปาหนัน หวานรัก วิมานสีชมพู เป็นต้น เนื่องจากบทเพลงเหล่านี้มีทำนองไม่ซับซ้อน มีจังหวะช้า อยู่ในรูปแบบโซล (Soul) หรือ โบเลโร (Bolero) ที่เป็นจังหวะพื้นฐาน นอกจากนี้ บทเพลงของคุณรวงทองยังได้รับความนิยมจากผู้ฟังทั่วไป โดยแนะนำให้นำไปพิจารณาเพิ่มเติม อีกทั้ง ยังมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำ และเผยแพร่แบบเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุผ่านทางช่องทางออนไลน์ ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้สูงอายุในปัจจุบันเข้าถึงได้ง่ายขึ้น โดยต้องมีการตั้งกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ซึ่งช่วงอายุ 40-70 ปี ถือเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของผู้ฟังเพลงสุนทราภรณ์ โดยภายในแบบเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุควรประกอบไปด้วย เนื้อร้อง วิธีการเล่น และโน้ตเพลงเป็นหลัก เนื่องจากผู้สูงอายุในปัจจุบันยังนิยมเล่นดนตรีกันอยู่ จึงควรจัดทำอย่างเหมาะสม

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ในหัวข้อความเหมาะสมของบทเพลงสุนทราภรณ์ในการนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ สรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้งสองมีความเห็นไปในทางเดียวกันว่าการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุนั้นมีความเหมาะสม และสนับสนุนในการจัดทำ เนื่องจากผู้เรียน คือ ผู้สูงอายุที่ซึ่งมีความคุ้นเคยในบทเพลงสุนทราภรณ์จึงนับเป็นข้อได้เปรียบในการสร้างแรงจูงใจในการเรียน แต่ข้อควรพิจารณา คือ ปัจจัยของผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็นทั้งปัจจัยในเรื่องของสุขภาพ อารมณ์ การมองเห็น การสื่อสาร และอื่น ๆ ดังนั้น การศึกษาถึงลักษณะ และรูปแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยหากนำมาผนวกกับวิธีการเรียนการสอนไวโอลินระดับเริ่มต้น รวมถึงการปรับเปลี่ยนเพลงสุนทราภรณ์ให้อ่านง่ายกับวิธีการเรียนการสอนจะสามารถทำให้การพัฒนาหนังสือ

แบบเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุมีองค์ประกอบครบถ้วน และมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยควรคำนึงถึงเอกลักษณ์ และความดั้งเดิมของบทเพลงสุนทราภรณ์เอาไว้ให้เหมาะสม

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ในหัวข้อการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุ สรุปได้ว่า บทเพลงสุนทราภรณ์มีจำนวนมาก จึงถือเป็นข้อได้เปรียบในการเลือกบทเพลงนำมาใช้ แต่องค์ประกอบทางดนตรีของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ซับซ้อนก็อาจมีผลทำให้ไม่เอื้อความสะดวกในการเรียน ดังนั้น การเรียบเรียงดนตรีสำหรับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุ จึงเป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้การเรียนมีประสิทธิภาพและนำไปใช้ได้จริง โดยควรเรียบเรียงดนตรีใหม่เพื่อให้เอื้อต่อการเรียนไวโอลินในระดับเริ่มต้นเป็นหลัก ทั้งในเรื่องของการใช้คัมซึกในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับเพลงในอัตราส่วนที่หลากหลาย นอกจากนี้ การตัดทอนโน้ตก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งสำคัญ หากเป็นบทเพลงเร็ว ควรหลีกเลี่ยงการใช้โน้ตที่มีจังหวะแบบสวิง หรือโน้ตขัด ควรมีการตัดทอนโน้ตเพื่อให้เกิดความสะดวกต่อการเรียนมากขึ้น รวมถึงการเลือกบทเพลงที่มีโครงสร้างท่อนเพลงแบบมาตรฐาน ไม่ซับซ้อน เน้นให้ทำนองหลักมีบทบาทสำคัญ เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ควรปรับใช้ในการเรียบเรียงดนตรี อย่างไรก็ตาม การรักษารูปแบบดั้งเดิมของบทเพลงสุนทราภรณ์เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีเอกลักษณ์ที่เหล่าผู้ฟังมักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี หากบทเพลงได้รับการเรียบเรียงใหม่ที่แตกต่างจากต้นฉบับมากเกินไป อาจทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสนได้

ดังนั้น สรุปได้ว่าการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์เป็นสิ่งที่เหมาะสม แต่ควรคำนึงถึงทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น เอกลักษณ์ของบทเพลง การตัดทอนโน้ต และการคงไว้ซึ่งเสน่ห์ของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการเรียนของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 13 การแสดงผลการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ และจุดเด่น

	รายชื่อเพลง	จุดเด่น
เพลงใน บทเรียน	ขอให้เหมือนเดิม	<ul style="list-style-type: none"> - ทำนองหลักไม่ซับซ้อน คันทูผู้ฟัง - จังหวะช้า - ใช้รูปแบบจังหวะวอลซ์ (Waltz)
	กระซิบสาวท	<ul style="list-style-type: none"> - มีการซ้ำทวนของทำนอง - ทำนองหลักเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน - โครงสร้างเพลงแบบพื้นฐาน - จังหวะช้า
	ริมฝั่งน้ำ	<ul style="list-style-type: none"> - ทำนองหลักเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน - มีโน้ตตัวกลม ทำให้ผู้เรียนสามารถลากโน้ตยาวได้ - ใช้รูปแบบจังหวะรุมบ้า (Rumba) - มีจังหวะสนุกสนาน
	สุขกันเถอะเรา	<ul style="list-style-type: none"> - มีเนื้อร้อง และทำนองที่คันทูผู้ฟังเป็นอย่างมาก - มีการซ้ำทวนของทำนอง - มีจังหวะสนุกสนาน
	มองอะไร	<ul style="list-style-type: none"> - โครงสร้างเพลงแบบพื้นฐาน - มีการซ้ำทวนของทำนอง - มีจังหวะสนุกสนาน
เพลงท้าย บทเรียน	ข้างขึ้นเดือนหงาย	<ul style="list-style-type: none"> - ทำนองคันทู - มีการเว้นวรรคระหว่างประโยคชัดเจน - โครงสร้างเพลงแบบพื้นฐาน
	วังน้าว	<ul style="list-style-type: none"> - มีทำนอง และเนื้อร้องคันทูผู้ฟัง - จังหวะช้า

สรุปจากตาราง ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีความเหมาะสมจากการแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้คัดเลือกมาจากการศึกษานำร่อง ทั้ง 11 เพลง โดยผู้วิจัยได้พิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และคัดเลือกให้เหลือเพียง 5 บทเพลงที่มีความเหมาะสม และได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมากที่สุด ดังนี้ ลำดับที่ 1 เพลงขอให้เหมือนเดิม สาเหตุที่คัดเลือกบทเพลงนี้เนื่องจาก เป็นบทเพลงที่ได้รับความพึงพอใจเป็นลำดับที่ 7 จากการศึกษา นำร่อง โดยจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่าทำนองหลักมีความเรียบง่าย

ไม่ซับซ้อน ผู้เรียนสามารถจดจำ และเข้าใจได้ง่าย ถึงแม้มีโน้ตสามพยางค์แต่สามารถตัดทอนโน้ตเป็น เซบีด 1 ขึ้นได้ อีกทั้งเมื่อย้ายบันไดเสียงเป็น ดี เมเจอร์แล้วยังสอดคล้องกับเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับ เริ่มต้นอีกด้วย ลำดับที่ 2 เพลง กระซิบสวาท สาเหตุที่คัดเลือกบทเพลงนี้เนื่องจาก เป็นบทเพลงที่ ได้รับความพึงพอใจเป็นลำดับที่ 10 โดยจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีลักษณะทำนองที่ซ้ำกัน โดยภาพรวมมีความเหมาะสม อีกทั้งบทเพลงยังมีจังหวะช้า ลำดับที่ 3 ริมฝั่งน้ำ สาเหตุที่คัดเลือกบท เพลงนี้เนื่องจาก เป็นบทเพลงที่ได้รับความพึงพอใจเป็นลำดับที่ 4 โดยจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่าอัตราจังหวะของโน้ตส่วนมากเป็นตัวกลม ที่มี 4 จังหวะ จึงทำให้ผู้เล่นสามารถลากเสียงยาวได้ อีกทั้งบทเพลงนี้มีจังหวะที่สนุกสนาน สามารถนำส่วนจังหวะมาสร้างเป็นแบบฝึกหัดให้ผู้เรียนได้ ลำดับที่ 4 สุขกันเถอะเรา สาเหตุที่คัดเลือกบทเพลงนี้เนื่องจาก เป็นบทเพลงที่ได้รับความพึงพอใจเป็น ลำดับที่ 2 โดยจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่าทำนองเพลงนี้มีความติดหูฟัง และสามารถพัฒนา แบบฝึกหัดเกี่ยวกับจังหวะที่เป็นโมติฟหลักของเพลงนี้ให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้อมได้ ลำดับที่ 5 เพลงมองอะไร สาเหตุที่คัดเลือกบทเพลงนี้เนื่องจาก เป็นบทเพลงที่ได้รับความพึงพอใจเป็นลำดับที่ 6 โดยจากการ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่าทำนองเพลงมีความเรียบง่าย และมีการซ้ำทำนองหลักหลายครั้ง สามารถ ใช้วิธีการตัดทอนโน้ตเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียนระดับเริ่มต้นได้ นอกจากนี้ยังมีเพลงนอก บทเรียนที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะเพิ่มเติมหลังจบบทเรียน ได้แก่ เพลง ข้างขึ้น เดือนหงาย ที่มีความคิดเห็นเชิงบวกจากผู้เชี่ยวชาญว่าเป็นเพลงที่มีทำนองคุ้นหู มีการเว้นวรรค ระหว่างประโยค รวมถึงมีการใช้ส่วนโน้ตที่สามารถลากยาวได้ และเพลงวังน้ำวน ซึ่งเป็นบทเพลงที่ ได้รับความพึงพอใจเป็นลำดับที่ 5 โดยผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่าสามารถนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนได้แต่ ต้องย้ายบันไดเสียงให้เหมาะสม ซึ่งทั้งสองเพลงดังกล่าวถือเป็นบทเพลงที่อยู่ในลำดับที่ 6 และ 7 ส่วน บทเพลงลำดับที่เหลือมีความคิดเห็นเชิงบวกของผู้เชี่ยวชาญในระดับที่ไล่หลีกกัน

หลังจากคัดเลือก 5 บทเพลงสุนทราภรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการนำมาพัฒนาหนังสือ แบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุแล้ว ผู้วิจัยจะนำไปศึกษา และวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรี ขึ้นพื้นฐาน เพื่อนำมาพิจารณาประกอบกับเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น และพัฒนาเป็นบทเพลง ที่เหมาะสมกับการเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุในขั้นตอนถัดไป

1.3) การวิเคราะห์บทเพลงสุนทราภรณ์เพื่อคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ได้ และนำมาใช้ใน หนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ

หลังจากทำการคัดเลือกบทเพลงที่มีความเหมาะสมจำนวน 5 เพลง สำเร็จแล้ว ขั้นตอนต่อมา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา และวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีขึ้นพื้นฐานในบทเพลงทั้ง 5 เพื่อนำมา พิจารณาประกอบกับเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น โดยมีหัวข้อในการวิเคราะห์องค์ประกอบทาง

ดนตรีชั้นพื้นฐานที่ประยุกต์มาจากจาก The Elements of Music (Daniel Jacobson, 2019) และ องค์ประกอบดนตรี (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2540) ประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้

- 1) จังหวะ
 - 1.1) ค่าของตัวโน้ต (Note Value)
 - 1.2) ตัวหยุด (Rest)
 - 1.3) เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time signature)
 - 1.4) ความเร็ว (Tempo)
 - 1.5) ประเภทจังหวะ
- 2) ทำนอง
 - 2.1) บันไดเสียง (Scale)
 - 2.2) ช่วงเสียง (Range)
 - 2.3) โมทีฟทำนอง (Melodic Motif)
- 3) เสียงประสาน (Harmony)
- 4) รูปพรรณ (Texture)
- 5) สีสิ้น (Instrumental)
- 6) ลักษณะเสียง
 - 6.1) ความเข้มเสียง (Dynamic)
 - 6.2) ความรู้สึก (Emotion)
- 7) รูปแบบ
 - 7.1) สังคีตลักษณ์ (Form)
 - 7.2) ความยาวเพลง (Measure)

จากนั้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีชั้นพื้นฐานตามหัวข้อทั้ง 7 ในบทเพลงสุนทราภรณ์จำนวน 5 บทเพลงที่ได้คัดเลือกมา และสรุปออกมาเป็นรูปแบบตาราง โดยแบ่งเป็นแต่ละหัวข้อ ดังนี้

1) จังหวะ

จากบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 บทเพลงที่ได้คัดเลือกมา สังเกตได้ว่ามีจังหวะที่หลากหลาย และมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในแต่ละบทเพลง โดยในหัวข้อเรื่องจังหวะ สามารถแบ่งส่วนประกอบย่อยได้ทั้งหมด 5 ส่วนย่อย ได้แก่ ค่าของตัวโน้ต (Note Value) ตัวหยุด (Rest) เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time signature) ความเร็ว (Tempo) และประเภทจังหวะ โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ และสรุปออกมาในรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 14 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อจังหวะ

	บทเพลง				
	ขอให้เหมือนเดิม	กระซิบสวาท	ริมฝั่งน้ำ	สุขกันเถอะเรา	มองอะไร
ค่าของตัวโน้ต (ทำนองหลัก)	1. ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น	1. ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น	1. ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น	1. ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น	1. ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น
	2. ตัวดำ	2. ตัวดำ	2. ตัวดำ	2. ตัวดำ	2. ตัวดำ
	3. ตัวดำประจุ	3. ตัวดำประจุ	3. ตัวขาว	3. ตัวขาว	3. ตัวดำประจุ
	4. ตัวขาว	4. ตัวขาว	4. ตัวกลม	4. ตัวขาว	4. ตัวขาว
	5. ตัวขาวประจุ	5. ตัวขาวประจุ	6. ตัวกลม		5. ตัวขาวประจุ
ตัวหยุด (ทำนองหลัก)	-	1. ตัวหยุดเข้บ็ต 1 ชั้น	1. ตัวหยุดตัวดำ	1. ตัวหยุดเข้บ็ต 1 ชั้น 2. ตัวหยุดตัวดำ	-
เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time Signature)	$\frac{3}{4}$	$\frac{4}{4}$	$\frac{3}{2}$	$\frac{4}{4}$	$\frac{3}{2}$
ความเร็ว (Tempo)	70 bpm	57 bpm	78 bpm	140 bpm	105-108 bpm
ประเภทจังหวะ	วอลซ์ (Waltz)	โบเลโร (Bolero)	รัมบ้า (Rumba)	ซ่า ซ่า ซ่า (Cha Cha Cha)	กัวราชา (Guaracha)

1.1) ค่าของตัวโน้ต (Note Value)

จากตารางผู้วิจัยพบว่า ทำนองหลักของบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 ที่ได้คัดเลือกมา ไม่มีเพลงใดที่มีค่าของตัวโน้ตน้อยกว่าตัวเข้บ็ต 1 ชั้น จึงทำให้บทเพลงทั้ง 5 มีความเหมาะสมในการใช้เรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น เนื่องจากมีค่าของตัวโน้ตที่ไม่ซับซ้อนจนเกินไป โดยจากการวิเคราะห์พบว่า กระซิบสวาท เป็นบทเพลงที่มีค่าของตัวโน้ตหลากหลายมากที่สุด โดยประกอบด้วย ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น ตัวดำ ตัวดำประจุ ตัวขาว ตัวขาวประจุ และตัวกลม ลำดับถัดมาคือบทเพลง ขอให้เหมือนเดิม และ มองอะไร ที่มีค่าของตัวโน้ตที่คล้ายกัน ส่วนเพลงริมฝั่งน้ำ ประกอบด้วยโน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น ตัวดำ ตัวขาว และตัวกลม ลำดับสุดท้าย คือ สุขกันเถอะเรา ที่ประกอบด้วยโน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น ตัวดำ และตัวขาว เท่านั้น

1.2) ตัวหยุด (Rest)

จากการวิเคราะห์พบว่าภายในทำนองหลักของเพลง สุขกันเถอะเรา ประกอบด้วยตัวหยุดเซบีด 1 ชั้น และตัวหยุดตัวดำ ส่วนเพลงริมฝั่งน้ำ ประกอบด้วยตัวหยุดตัวดำ และกระซิบสวาทที่ประกอบด้วยตัวหยุดเซบีด 1 ชั้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าเพลงขอให้เหมือนเดิม และมองอะไร ไม่มีการใช้ตัวหยุดใด ๆ ในทำนองหลักของบทเพลง

1.3) เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time signature)

จากการวิเคราะห์พบว่าเพลง กระซิบสวาท และสุขกันเถอะเรา มีการใช้เครื่องหมายประจำจังหวะแบบ 4/4 ส่วนเพลงริมฝั่งน้ำ และมองอะไร มีการใช้เครื่องหมายประจำจังหวะแบบ 2/2 และเพลงขอให้เหมือนเดิม เป็นบทเพลงเดียวที่มีการใช้เครื่องหมายประจำจังหวะแบบ $\frac{3}{4}$ เนื่องจากเป็นบทเพลงที่ประกอบการเต้นรำแบบวอลซ์ (Waltz)

1.4) ความเร็ว (Tempo)

บทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้คัดเลือกมาทั้ง 5 เพลง พบว่า เพลงขอให้เหมือนเดิม เป็นบทเพลงที่มีความเร็วช้าที่สุด คือ 70 bpm ถัดมาคือเพลงริมฝั่งน้ำ และกระซิบสวาท ที่มีความเร็วอยู่ที่ 70-78 bpm ถัดมาคือบทเพลงที่มีความเร็ว มีจังหวะสนุกสนานเร้าใจ โดยเพลงมองอะไร มีความเร็ว 105-108 bpm และสุขกันเถอะเรา เป็นบทเพลงที่มีความเร็วมากที่สุด คือ 140 bpm

1.5) ประเภทจังหวะ

จากการวิเคราะห์พบว่าบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 ที่ได้คัดเลือกมามีประเภทจังหวะที่ต่างกันไป โดยเพลงขอให้เหมือนเดิมอยู่ในรูปแบบจังหวะวอลซ์ (Waltz) ที่นิยมใช้ประกอบการเต้นรำด้วยความเร็วปานกลาง ถัดมา เพลงริมฝั่งน้ำมีรูปแบบจังหวะรุมบ้า (Rumba) เน้นความสนุกสนานเร้าใจ และเพลงกระซิบสวาทมีรูปแบบจังหวะโบเลโร (Bolero) เป็นรูปแบบจังหวะที่มีความเรียบง่าย ถัดมา เพลงสุขกันเถอะเรา มีรูปแบบจังหวะช้า ช้า ช้า (Cha Cha Cha) ที่ประกอบด้วยเสียงเครื่องกระทบจังหวะจำนวนมาก และลำดับสุดท้าย คือ เพลงมองอะไร ซึ่งมีรูปแบบจังหวะกัวราชา (Guaracha) โดยเน้นความสนุกสนาน ตื่นเต้น เร้าใจ

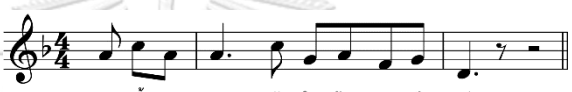
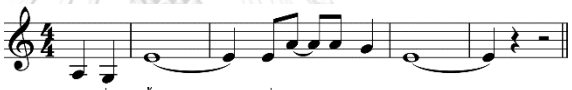

2) ทำนอง

ทำนองในบทเพลงสุนทราภรณ์มีความหลากหลาย และมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นต่างกันไป โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์บันไดเสียง และช่วงเสียงในแต่ละบทเพลงที่ได้คัดเลือกมา จากนั้นผู้วิจัยทำการสรุปและนำเสนอในรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 15 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อทำนอง

บันไดเสียง	บทเพลง				
	ขอให้เหมือนเดิม	กระซิบสาวท	ริมฝั่งน้ำ	สุขกันเถอะเรา	มองอะไร
	C Major	C Major	C Major	F Major	F Major
ช่วงเสียง (Range)	A3 - E5	A3 - F5	G3 - C5	D4 - F5	C4 - D5

ตารางที่ 16 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อทำนอง (โมทีฟทำนอง)

บทเพลง	โมทีฟทำนอง (Melodic Motif)
ขอให้เหมือนเดิม	
กระซิบสาวท	
ริมฝั่งน้ำ	
สุขกันเถอะเรา	
มองอะไร	

2.1) บันไดเสียง (Scale)

จากการวิเคราะห์พบว่า เพลงขอให้เหมือนเดิม ริมฝั่งน้ำ และกระซิบสาวท มีการใช้บันไดเสียงเดียวกัน นั่นคือ ซี เมเจอร์ (C Major) ส่วนเพลงสุขกันเถอะเรา และมองอะไร มีการใช้บันไดเสียงเดียวกัน คือ บันไดเสียง เอฟ เมเจอร์ (F Major)

2.2) ช่วงเสียง (Range)

จากการวิเคราะห์พบว่า บทเพลงที่มีโน้ตต่ำที่สุด คือ เพลงริมฝั่งน้ำ โดยมีโน้ตที่ต่ำที่สุด คือ G3 ส่วนบทเพลงที่มีโน้ตสูงที่สุด ได้แก่ เพลงกระซิบสาวท และสุขกันเถอะเรา นอกจากนี้ เพลงที่มี

ช่วงเสียงแคบที่สุด คือ เพลงมอองอะไร โดยมีโน้ตระหว่าง C4 –D5 และเพลงที่มีช่วงเสียงกว้างที่สุด ได้แก่ กระซิบสาวท โดยมีโน้ตระหว่าง A3 - F5

2.3) โมทีฟทำนอง (Melodic Motif)

จากการวิเคราะห์พบว่า ทั้ง 5 บทเพลงมีการใช้โน้ตในจังหวะยก (Anacrusis) ขึ้นต้นเพลง คล้ายเป็นเศษจังหวะก่อนจะเริ่มห้องที่ 1 เหมือนกัน โดยเพลงขอให้เหมือนเดิม มีโมทีฟทำนองที่ประกอบด้วย โน้ตตัวดำประจุต โน้ตเขบีต 1 ชั้น และโน้ตตัวขาว โดยมีการเคลื่อนที่ของโน้ตในรูปแบบ โน้ตผ่าน (Passing Note) ในลักษณะไล่จากระดับเสียงต่ำไปสูง เพลงกระซิบสาวท มีโมทีฟทำนองที่ประกอบด้วยโน้ตตัวดำ และโน้ตเขบีต 1 ชั้นจำนวนมาก โดยมีการเคลื่อนที่ของโน้ตกลุ่มแรกเป็นคู่ 3 (3 Major) จากนั้นเป็นการเคลื่อนที่โดยใช้ชั้นคู่ 2 (2 Major) เพลงริมฝั่งน้ำ มีโมทีฟทำนองที่ประกอบด้วย โน้ตตัวกลม โน้ตตัวดำ และโน้ตเขบีต 1 ชั้น โดยมีการใช้สัญลักษณ์เชื่อมโน้ต (Tie) เพื่อสร้างจังหวะขัด (Syncopation) และมีโน้ต 3 ตัวแรก เคลื่อนที่จากคู่ 2 กระโดดไปยัง คู่ 5 ถัดมาเพลงสุขกันเถะเรา มีโมทีฟทำนองที่ประกอบด้วยโน้ตตัวดำ และโน้ตเขบีต 1 ชั้น โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก ประกอบด้วยโน้ตที่เคลื่อนในคู่ 3 และใช้รูปแบบจังหวะซ้ำกันในกลุ่มที่ 2 แต่เปลี่ยนมาใช้ในการเคลื่อนที่แบบคู่ 4 ส่วนเพลงมอองอะไร โมทีฟทำนองที่ประกอบด้วยโน้ตตัวดำประจุต โน้ตตัวดำ โน้ตตัวเขบีต 1 ชั้น โดยทำนองหลักประกอบด้วยโน้ตตัวลา (A) ซ้ำทวนเป็นรูปแบบจังหวะเดียวกัน 3 ครั้ง และในตอนท้าย ประกอบด้วยการไล่ระดับเสียงลงเป็นชั้นคู่ 5

3) เสียงประสาน (Harmony)

เสียงประสานเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของบทเพลง โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์คอร์ดที่ใช้ในแต่ละบทเพลง โดยสรุป และแสดงออกมาในรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 17 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อเสียงประสาน

	บทเพลง				
	ขอให้เหมือนเดิม	กระซิบสวาท	ริมฝั่งน้ำ	สุขกันเถอะเรา	มองอะไร
เสียง ประสาน (คอร์ด)	1. C	1. C6	1. C	1. D7	1. C
	2. D7	2. C7	2. C7	2. F7	2. Dm
	3. Dm7	3. Dm	3. D	3. Gm	3. D7
	4. F	4. F	4. F	4. Bb	4. F
	5. Fmaj7	5. G7	5. F6	5. B	5. Gm
	6. F#°	6. G#°	6. Gm		6. G7
	7. G7	7. A7	7. Am		7. A7
	8. G9	8. Am	8. Bb		
	9. Gm6	9. Bb			
	10. Am7	10. Bb6			
	11. A7				

จากตารางการวิเคราะห์เสียงประสาน (คอร์ด) ผู้วิจัยพบว่า บทเพลงที่มีการใช้คอร์ดที่หลากหลายมากที่สุด ได้แก่ เพลงขอให้เหมือนเดิม โดยประกอบด้วย 11 คอร์ด ซึ่งมีการใช้คอร์ดประเภทเมเจอร์ ไมเนอร์ อีกทั้งยังมีการใช้คอร์ดดิมินิชท์ (Diminished Chord) อีกด้วย นอกจากนี้ยังพบคอร์ดทบเจ็ดกึ่งดิมินิชท์ (Halfly-diminished seventh chord) เป็นจำนวนมาก และบทเพลงที่มีการใช้คอร์ดที่หลากหลายรองลงมา คือ เพลงกระซิบสวาท โดยประกอบด้วย 10 คอร์ด และมีการใช้คอร์ดดิมินิชท์ เช่นเดียวกัน ส่วนเพลงที่เหลือพบว่ามีการใช้รูปแบบคอร์ดที่คล้ายคลึงกัน และมีจำนวนใกล้เคียงกัน โดยเพลงสุขกันเถอะเรา เป็นบทเพลงที่มีการใช้คอร์ดน้อยที่สุด โดยในบทเพลงประกอบด้วย 5 คอร์ดเพียงเท่านั้น

4) รูปพรรณ (Texture)

การวิเคราะห์รูปพรรณในแต่ละบทเพลงถือเป็นสิ่งที่สำคัญ เนื่องจากแต่ละบทเพลงมีความหลากหลายในการดำเนินทำนอง โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์รูปพรรณของบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 ที่ได้คัดเลือกมา โดยวิเคราะห์ทำนองหลัก และดนตรีประกอบ และสรุปออกมาในรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 18 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อรูปพรรณ

รูปพรรณ (Texture)	บทเพลง				
	ขอให้เหมือนเดิม	กระซิบสาวท	ริมฝั่งน้ำ	สุขกันเถอะเรา	มองอะไร
	1. โฮโมโฟนิก (Homophonic)	1. โฮโมโฟนิก (Homophonic)	1. โฮโมโฟนิก (Homophonic) 2. โพลีโฟนิก (Polyphonic)	1. โฮโมโฟนิก (Homophonic)	1. โฮโมโฟนิก (Homophonic)

จากตารางพบว่า บทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 มีรูปพรรณแบบ โฮโมโฟนิก (Homophonic) โดยลักษณะดนตรีมีแนวทำนองประสานกัน 2 แนว นอกจากนี้ เพลงริมฝั่งน้ำ ในช่วงท้ายเพลงพบว่าการประสานแนวทำนอง 3 แนว จึงนับว่ามีการใช้รูปพรรณแบบ โพลีโฟนิก (Polyphonic) และหากวิเคราะห์เฉพาะทำนองหลักของแต่ละเพลงจะพบว่า แนวทำนองหลักหรือเสียงร้อง มีการดำเนินทำนองในลักษณะ โมโนโฟนิก (Monophonic) เนื่องจากทำนองหลักมีความโดดเด่น และมีความเป็นเอกเทศ ผู้ฟังจึงได้ยินทำนองหลักแยกกับดนตรีประกอบอย่างชัดเจน

5) สีสัน (Instrumental)

สีสันจากเครื่องดนตรีเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ทำให้แต่ละบทเพลงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และทำให้การสื่ออารมณ์เพลงเด่นชัดขึ้น โดยเกิดจากเสียงที่แตกต่างกันในแต่ละเครื่องดนตรี โดยวงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นวงดนตรีประเภทบิ๊กแบนด์ (Bigband) ดังนั้นจึงประกอบด้วยเครื่องดนตรีสากลที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังมีบางบทเพลงที่มีเครื่องดนตรีชนิดอื่น ๆ ประกอบไปด้วย ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์การใช้เครื่องดนตรีในแต่ละบทเพลง และสรุปออกมาในรูปแบบตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 19 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อสี่ส้น

สี่ส้น (เครื่องดนตรี)	บทเพลง				
	ขอให้เหมือนเดิม	กระซิบสวาท	ริมฝั่งน้ำ	สุขกันเถอะเรา	มองอะไร
	1. วงบิกแบนด์ 2. ไวโอลิน 3. หีบเพลงชัก	1. วงบิกแบนด์ 2. ไวโอลิน	1. วงบิกแบนด์	1. วงบิกแบนด์	1. วงบิกแบนด์ 2. ไวโอลิน

จากตาราง พบว่าบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้คัดเลือกมาทั้ง 5 เพลง มีการใช้เครื่องดนตรีสากลจำนวนมาก ซึ่งล้วนเป็นเครื่องดนตรีหลักในวงดนตรีประเภทบิกแบนด์ (Bigband) โดยประกอบด้วย เปียโน กีตาร์ ดับเบิลเบส กลองชุด เครื่องกระทบอื่น ๆ เช่น มาราคัส แทมบูรีน เครื่องเป่าทองเหลือง และเครื่องเป่าลมไม้ ซึ่งเครื่องดนตรีเหล่านี้ถือเป็นเครื่องดนตรีมาตรฐานในการบรรเลงบทเพลงสุนทราภรณ์ ทำให้บทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 ที่ได้คัดเลือกมาจึงประกอบด้วยเครื่องดนตรีที่ได้กล่าวไปข้างต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า เพลงขอให้เหมือนเดิม กระซิบสวาท และมองอะไร มีไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีที่เสริมเข้ามา โดยพบว่าไวโอลินทำหน้าที่บรรเลงทำนองหลักคู่กับเสียงร้อง ดังนั้นผู้ฟังจะได้ยินเสียงไวโอลินบรรเลงทำนองหลักคลอไปทั้งเพลง ซึ่งเสียงไวโอลินมีลักษณะแหลมสูง ก้องกังวาน จึงทำให้ไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีที่โดดเด่นเมื่ออยู่ในบทเพลงสุนทราภรณ์ นอกจากนี้ เพลงขอให้เหมือนเดิยังมีหีบเพลงชัก หรืออัครคอร์เดียน (Accordion) เป็นเครื่องดนตรีที่เพิ่มเข้ามา และทำหน้าที่บรรเลงเดี่ยว (Solo) ในช่วงท้ายเพลง เพื่อแสดงความสามารถของผู้เล่น จึงทำให้บทเพลงมีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

6) ลักษณะเสียง

ลักษณะเสียงเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้บทเพลงมีความน่าสนใจ และส่งผลให้การสื่ออารมณ์ หรือความหมายในบทเพลงชัดเจนขึ้น โดยในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเข้มเสียง (Dynamic) และความรู้สึก (Emotion) และสรุปออกมาในรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 20 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อลักษณะเสียง

ความเข้มเสียง (Dynamics)	บทเพลง				
	ขอให้เหมือนเดิม	กระซิบสวาท	ริมฝั่งน้ำ	สุขกันเถอะเรา	มองอะไร
	<i>p - mf</i>	<i>p - mf</i>	<i>mf - f</i>	<i>f - ff</i>	<i>mf - f</i>
ความรู้สึก (Emotion)	ความรัก และ พิศواس	ความรัก และ พิศواس	ความรัก สนุกสนาน	ปลุกใจ สนุกสนาน มีชีวิตชีวา	ความรัก ตื่นเต้น เร้าใจ สนุกสนาน

6.1) ความเข้มเสียง (Dynamic)

จากตารางพบว่า บทเพลงทั้ง 5 ที่ได้คัดเลือกมามีระดับความเข้มเสียงอยู่ระหว่าง p - ff หรืออยู่ระหว่างเสียงเบาไปจนถึงเสียงดังมาก โดยเพลงขอให้เหมือนเดิม และกระซิบสวาท เป็นสองบทเพลงที่มีระดับความเข้มเสียงแบบ p หรือเสียงเบา ไปจนถึงความเข้มเสียงแบบ mf หรือเสียงดังปานกลาง ส่วนเพลงสุขกันเถอะเราเป็นบทเพลงที่มีการใช้ความเข้มเสียงแบบ f หรือเสียงดัง ไปจนถึงความเข้มเสียงแบบ ff หรือเสียงดังมาก จึงนับเป็นบทเพลงที่มีระดับเสียงดังมากที่สุด และบทเพลงที่เหลือมีระดับความเข้มเสียงใกล้เคียงกัน

6.2) ความรู้สึก (Emotion)

จากการวิเคราะห์ในหัวข้อความรู้สึก ผู้วิจัยพบว่าไม่ได้มีการระบุถึงสัญลักษณ์ที่กำหนดอารมณ์ หรือความรู้สึกประจำบทเพลง ผู้วิจัยจึงใช้การตีความจากดนตรี และวิเคราะห์ความหมายจากเนื้อร้องในแต่ละบทเพลง และพบว่า เพลงขอให้เหมือนเดิม และกระซิบสวาท เป็นบทเพลงที่มีเนื้อร้องเกี่ยวกับความรัก และพิศวาส โดยสังเกตได้จากการคร่ำครวญถึงคนรักในบทเพลง จึงทำให้อารมณ์ และความรู้สึกในทั้งสองบทเพลงเกี่ยวข้องกับการแสดงความรัก และเสน่ห์ ส่วนเพลงริมฝั่งน้ำ พบว่าเนื้อร้องมีการสื่อถึงความรักของหนุ่มสาว นอกจากนี้ยังแสดงถึงอารมณ์สนุกสนานในบทเพลงอีกด้วย ถัดมาคือเพลงสุขกันเถอะเรา พบว่าความหมายของบทเพลงมีการสื่อถึงสัจธรรมของชีวิต และการปลุกใจ ประกอบกับอารมณ์เพลงที่มีความสนุกสนาน และมีชีวิตชีวา นับเป็นเพลงที่สื่อถึงความหมายในเชิงบวก ลำดับสุดท้าย คือเพลงมองอะไร สำหรับเนื้อร้องพบว่าการสื่อถึงความรัก และพิศวาส โดยเป็นการหยอกล้อกันระหว่างหนุ่มสาว อารมณ์เพลงมีความสนุกสนาน ตื่นเต้น ร่าเริงเป็นอย่างมาก จึงทำให้เพลงนี้กลายเป็นเพลงจังหวะเร็วที่โด่งดังเพลงหนึ่งของวงดนตรีสุนทราภรณ์

7) รูปแบบ

รูปแบบ หรือสังคีตลักษณะถือเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดโครงสร้างเพลง ซึ่งบทเพลงสุนทราภรณ์โดยส่วนมากมักมีโครงสร้างแบบมาตรฐาน มีการแบ่งท่อนไว้อย่างชัดเจน ไม่ซับซ้อนจนเกินไป ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์สังคีตลักษณะ และความยาวในบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 และสรุปออกมาในรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 21 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในหัวข้อรูปแบบ

สังคีตลักษณ์ (Form)	บทเพลง				
	ขอให้เหมือนเดิม	กระซิบสาวาท	ริมฝั่งน้ำ	สุขกันเถอะเรา	มองอะไร
	สังคีตลักษณ์เปลี่ยน เนื้อค้งทำนอง	สังคีตลักษณ์ เปลี่ยนเนื้อค้ง	สังคีตลักษณ์สาม ตอน (Ternary	สังคีตลักษณ์เปลี่ยนเนื้อ ค้งทำนอง (Strophic	สังคีตลักษณ์เปลี่ยนเนื้อ ค้งทำนอง (Strophic
	(Strophic Form)	ทำนอง (Strophic Form)	Form)	Form)	Form)
ความยาวของเพลง	39 ห้อง	33 ห้อง	24 ห้อง	44 ห้อง	43 ห้อง

7.1) สังคีตลักษณ์ (Form)

จากตาราง พบว่า มีการใช้สังคีตลักษณ์เปลี่ยนเนื้อค้งทำนอง (Strophic Form) ใน 4 บทเพลงจากบทเพลงทั้งหมด ได้แก่ เพลงขอให้เหมือนเดิม กระซิบสาวาท สุขกันเถอะเรา และมองอะไร สังคีตลักษณ์เปลี่ยนเนื้อค้งทำนอง หรือ สังคีตลักษณ์บทนิพนธ์ เป็นสังคีตลักษณ์ที่ประกอบด้วย 3 ตอน คือตอน เอ (A) โดยมักมีการซ้ำทำนองเอ 2 รอบ และตอน บี (B) ที่มีทำนองที่ต่างออกไป และจบด้วยการกลับมาของทำนองตอนเออีกครั้ง และยังเป็นสังคีตลักษณ์ที่มีการเปลี่ยนไปของเนื้อร้องในขณะที่ดินตรียังคงเดิม (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของสังคีตลักษณ์ประเภทนี้ ส่วนมากมักนิยมใช้ในเพลงแจ๊ส หรือเพลงร้อง ส่วนเพลงริมฝั่งน้ำ พบว่าเป็นบทเพลงเดียวที่มีการใช้สังคีตลักษณ์สามตอน (Ternary Form) ซึ่งเป็นสังคีตลักษณ์ที่มี 3 ท่อนสำคัญในบทเพลง โดยในตอนแรก และตอนสุดท้ายมักมีทำนองคล้ายกัน ส่วนตอนกลางเป็นท่อนที่ต่างออกไป (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า บทเพลงสุนทราภรณ์จำนวนมากมักมีการใช้โครงสร้างเพลงแบบดนตรีตะวันตกที่ได้มาตรฐาน มีการแบ่งทำนองหลัก และทำนองรองอย่างชัดเจน จึงทำให้ผู้ฟัง และผู้บรรเลงสามารถเข้าใจโครงสร้างของบทเพลงได้ง่าย

7.2) ความยาวเพลง (Measure)

จากตาราง พบว่า บทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 ที่ได้คัดเลือกมา ล้วนมีความยาวเพลงใกล้เคียงกัน โดยบทเพลงที่มีความยาวมากที่สุด ได้แก่ เพลงสุขกันเถอะ โดยมีจำนวนห้องเพลงทั้งหมด 44 ห้อง ลำดับถัดมา คือเพลงมองอะไร โดยมีจำนวนห้องเพลงทั้งหมด 43 ห้อง ซึ่งทั้งสองบทเพลงประกอบด้วยท่อนท้ายเพลงที่มีการโชว์ความสามารถของนักดนตรี และมีท่อนที่เปิดโอกาสให้เครื่องดนตรีต่าง ๆ ได้แสดงสีสนเฉพาะตัว จึงทำให้ทั้งสองบทเพลงมีจำนวนห้องเพลงค่อนข้างมาก ส่วนลำดับที่สาม คือเพลงขอให้เหมือนเดิม โดยมีจำนวนห้องเพลงทั้งหมด 39 ห้อง ซึ่งใกล้เคียงกับลำดับที่สี่ คือ เพลงกระซิบสาวาท โดยมีจำนวนห้องเพลงทั้งหมด 33 ห้อง ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าทั้งสองบทเพลงนี้มีจำนวนห้องเพลงที่ใกล้เคียงกันเนื่องจากเป็นบทเพลงที่อยู่ในจังหวะช้าทั้งคู่ และลำดับสุดท้าย คือเพลง

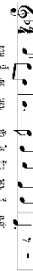
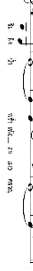
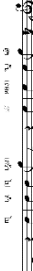

ริมฝั่งน้ำ ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีจำนวนห้องเพลงน้อยที่สุด โดยมีจำนวนห้องเพลงเพียง 24 ห้องเท่านั้น เนื่องจากเป็นเพลงที่มีสัญลักษณ์แบบเทอ เนอ ริ จึงทำให้ท่อนเพลงมีจำนวนน้อยกว่าบทเพลงอื่น ๆ ที่ได้กล่าวไปในข้างต้น

สรุป หลังจากผู้วิจัยทำการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีชั้นพื้นฐานตามหัวข้อทั้ง 7 ในบทเพลงสุนทราภรณ์จำนวน 5 บทเพลงที่ได้คัดเลือกมาแล้วนั้น ขั้นตอนต่อไปเป็นการนำองค์ประกอบในการวิเคราะห์หัวข้อทั้ง 7 มาผนวกรวมกัน เพื่อแสดงถึงความสอดคล้องในแต่ละหัวข้อ โดยผู้วิจัยได้ทำการนำเสนอผ่านรูปแบบตาราง ดังนี้

ตารางที่ 22 การวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีรวมทุกหัวข้อ

		บทเพลง				
		ขอให้เหมือนเดิม	กระซิบสวาท	ริมฝั่งน้ำ	สุขกันเถะเรรา	มองอะไร
		1. ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น 2. ตัวดำ 3. ตัวดำประจุด 4. ตัวขาว 5. ตัวขาวประจุด	1. ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น 2. ตัวดำ 3. ตัวดำประจุด 4. ตัวขาว 5. ตัวขาวประจุด 6. ตัวกลม	1. ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น 2. ตัวดำ 3. ตัวขาว 4. ตัวกลม	1. ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น 2. ตัวดำ 3. ตัวขาว	1. ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น 2. ตัวดำ 3. ตัวดำประจุด 4. ตัวขาว 5. ตัวขาวประจุด
จังหวะ	ตัวหยุด (ทำนองหลัก)	-	1. ตัวหยุดเข้บ็ต 1 ชั้น	1. ตัวหยุดตัวดำ	1. ตัวหยุดเข้บ็ต 1 ชั้น 2. ตัวหยุดตัวดำ	-
	เครื่องหมาย ประจำจังหวะ (Time Signature)	$\frac{3}{4}$	$\frac{4}{4}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{4}{4}$	$\frac{3}{4}$
	ความเร็ว (Tempo)	70 bpm	57 bpm	78 bpm	140 bpm	105-108 bpm
	ประเภทจังหวะ	วอลซ์ (Waltz)	โบเลโร่ (Bolero)	รุมบ้า (Rumba)	ซ่า ซ่า ซ่า (Cha Cha Cha)	กัวรacha (Guaracha)

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ทำนอง	บันไดเสียง	C Major	C Major	C Major	F Major	F Major
	ช่วงเสียง (Range)	A3 - E5	A3 - F5	G3 - C5	D4 -F5	C4 -D5
	โมทีฟทำนอง (Melodic Motif)					
เสียงประสาน (คอร์ด)		12. C 13. D7 14. Dm7 15. F 16. Fmaj7 17. F#° 18. G7 19. G9 20. Gm6 21. Am7 22. A7	11. C6 12. C7 13. Dm 14. F 15. G7 16. G#° 17. A7 18. Am 19. Bb 20. Bb6	9. C 10. C7 11. D 12. F 13. F6 14. Gm 15. Am 16. Bb	6. D7 7. F7 8. Gm 9. Bb 10. B	8. C 9. Dm 10. D7 11. F 12. Gm 13. G7 14. A7
รูปพรรณ (Texture)		1. โฮโมโฟนิค (Homophonic)	1. โฮโมโฟนิค (Homophonic)	1. โฮโมโฟนิค (Homophonic) 2. โปลิโฟนิค (Polyphonic)	1. โฮโมโฟนิค (Homophonic)	1. โฮโมโฟนิค (Homophonic)
สีสัน (เครื่องดนตรี)		1. วงปิ๊กแบนด์ 2. ไวโอลิน 3. ฮีบเพลงชัก	1. วงปิ๊กแบนด์ 2. ไวโอลิน	1. วงปิ๊กแบนด์	1. วงปิ๊กแบนด์	1. วงปิ๊กแบนด์ 2. ไวโอลิน

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ลักษณะเสียง	ความเข้มเสียง (Dynamics)	<i>p, mf</i>	<i>P, mf</i>	<i>mf, f</i>	<i>f, ff</i>	<i>mf, f</i>
	ความรู้สึก (Emotion)	ความรัก และ พิศวาส	ความรัก และ พิศวาส	ความรัก สนุกสนาน	ปลุกใจ สนุกสนาน มีชีวิตชีวา	ความรัก ตื่นเต้น เร้าใจ สนุกสนาน
สังคีตลักษณ์ (Form)		สังคีตลักษณ์ เปลี่ยนเนื้อค งทำนอง (Strophic Form)	สังคีตลักษณ์เปลี่ยน เนื้อคงทำนอง (Strophic Form)	สังคีตลักษณ์สาม ตอน (Ternary Form)	สังคีตลักษณ์เปลี่ยน เนื้อคงทำนอง (Strophic Form)	สังคีตลักษณ์เปลี่ยน เนื้อคงทำนอง (Strophic Form)
ความยาวของเพลง		39 ห้อง	33 ห้อง	24 ห้อง	44 ห้อง	43 ห้อง

สรุปทั้งหมด ผลสรุปจากตารางแสดงการวิเคราะห์ห้องประกอบทางดนตรีรวมทุกหัวข้อพบว่า บทเพลงสุนทราภรณ์ที่คัดเลือกมาทั้ง 5 เพลง มักมีค่าของตัวโน้ต และตัวหยุดที่คล้ายคลึงกัน ไม่ซับซ้อน ล้วนเป็นตัวโน้ตที่อยู่ในระดับเริ่มต้นสำหรับผู้เรียนดนตรี และผู้วิจัยยังพบว่ามีการใช้โน้ตตัวเซปต์ และตัวดำมากที่สุดในแต่ละบทเพลง อีกทั้งยังมีการใช้เครื่องหมายประจำจังหวะที่คล้ายคลึงกัน โดยพบว่าการใช้เครื่องหมายประจำจังหวะ 4/4 2/2 และ 3/4 ส่วนเรื่องความเร็วของบทเพลง พบว่ามีความเร็วใกล้เคียงกัน โดยบทเพลงที่ช้าที่สุด คือขอให้เหมือนเดิม โดยมีความเร็วเพียง 70 bpm และบทเพลงที่มีความเร็วมากที่สุด คือ สุขกันเถะเรา โดยมีความเร็วอยู่ที่ 140 bpm อีกทั้ง ในแต่ละบทเพลงยังมีรูปแบบจังหวะที่แตกต่างกันไป แต่ล้วนเป็นเพลงประกอบการเต้นรำทั้งสิ้น ถัดมาในหัวข้อเรื่องทำนอง ผู้วิจัยพบว่า บทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 มีการใช้บันไดเสียง ซี เมเจอร์ (C Major) มากที่สุด นอกจากนี้ บทเพลงที่มีการใช้ช่วงเสียงกว้างมากที่สุด คือ กระซิบสวาท โดยมีโน้ตระหว่าง A3 - F5 ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการตัดทอนโน้ต หรือเรียบเรียงใหม่เพื่อให้เกิดความสะดวกต่อผู้เรียนระดับเริ่มต้น ส่วนหัวข้อเรื่องโมทีฟทำนอง พบว่าทั้ง 5 บทเพลงมีการใช้โน้ตในจังหวะยก (Anacrusis) ขึ้นต้นเพลง คล้ายเป็นเศษจังหวะก่อนจะเริ่มห้องที่ 1 เหมือนกัน ซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เด่นชัด ต่อมา ในหัวข้อเสียงประสาน พบว่าเพลงขอให้เหมือนเดิมมีการใช้คอร์ดที่หลากหลายมากที่สุด โดยประกอบด้วย 11 คอร์ด ซึ่งมีการใช้คอร์ดประเภทเมเจอร์ ไมเนอร์ อีกทั้งยังมีการใช้คอร์ดดิมินิชท์ (Diminished Chord) อีกด้วย ในหัวข้อรูปพรรณ ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้รูปพรรณแบบโฮโมโฟนิค (Homophonic) ในบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 เพลง และยังมีการใช้เครื่องดนตรีสากลในวงบิกแบนด์บรรเลงเป็นหลัก โดยมีเพลงขอให้เหมือนเดิม กระซิบสวาท และมองอะไรที่มีการใช้ไวโอลินบรรเลงทำนองหลักคลอ襯ร้องไป ซึ่งทำให้ในแต่ละบทเพลงมีสีสันเฉพาะตัว ถัดมาในหัวข้อลักษณะเสียง พบว่า มีการใช้ความเข้มเสียงระหว่าง เสียงเบา (p) ไปจนถึงเสียงดังมาก (ff) และในเรื่องความรู้สึก พบว่าไม่ได้มีการระบุถึงสัญลักษณ์แสดงความรู้สึกอย่างใด ผู้วิจัยจึงตีความจาก

เนื้อร้อง และความหมายในบทเพลง พบว่า มีการสื่อถึงอารมณ์แห่งความรัก พิศواس จำนวนมาก และ หัวข้อสุดท้ายคือ รูปแบบ โดบบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 มีการใช้สังคีตลักษณ์แบบเปลี่ยนเนื้อคง ทำนอง (Strophic Form) จำนวน 4 เพลง ยกเว้นเพลงริมฝั่งน้ำ ที่มีการใช้สังคีตลักษณ์แบบเทอ เนอ ริ (Ternary Form) นอกจากนี้ บทเพลงทั้งหมดยังมีความยาวของห้องเพลงใกล้เคียงกัน ระหว่าง 24-44 ห้อง โดยบทเพลงที่มีห้องเพลงมากที่สุด ได้แก่ เพลงสุขกันเถอะเรา และบทเพลงที่มีห้องเพลงน้อยที่สุด คือเพลงริมฝั่งน้ำ

หลังจากผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ห้องประกอบทางดนตรีชั้นพื้นฐานตามหัวข้อทั้ง 7 ในบทเพลงสุนทราภรณ์จำนวน 5 บทเพลงที่ได้คัดเลือกมาเสร็จสิ้น ขั้นตอนถัดไปคือการนำผลสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์มาใช้เป็นแนวทางในการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ให้เกิดความเหมาะสมในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุในขั้นตอนต่อไป

1.4) ผลการกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น และการกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น จากนั้นนำมาสร้างเป็นแบบวิเคราะห์เนื้อหา ทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ และนำไปตรวจสอบคุณภาพเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นโดยผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความถูกต้อง และความเหมาะสมของเนื้อหา หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินไปเป็นแนวทางในการกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีการดำเนินการ และผลลัพธ์ที่สรุปได้ดังนี้

1.2.3) การตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ โดยจะทำการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นตรวจสอบคุณภาพ และความเหมาะสมด้วยการประเมิน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ ได้แก่ 1) มีประสบการณ์ และมีความชำนาญในการบรรเลงไวโอลินเป็นอย่างดี 2) มีประสบการณ์การสอนไวโอลินระดับเริ่มต้นไม่น้อยกว่า 20 ปี 3) มีผลงานทางวิชาการ และได้รับการเผยแพร่ ทั้งหมดจำนวน 3 ท่าน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญตามคุณสมบัติดังกล่าว และมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1) อาจารย์อ้อมพร โขวินทะ : ผู้อำนวยการ Albyrd Violin Studio และประธานสมาคมซุซูกิแห่งประเทศไทย

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ : อาจารย์สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3) อาจารย์ ดร.ณัฐพร ผกาหลง : ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเครื่องสาย (Violin Chief Instructor) สถาบันดนตรียามาฮ่า (สยามกลการ)

หลังจากที่ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านครบถ้วนแล้ว จากนั้นจึงดำเนินการขั้นตอนการประเมินโดยใช้แบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับดีมาก 4 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับดี 3 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง 2 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย และ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด จากนั้นผู้วิจัยนำผลการลงคะแนนมาแปลผล โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	4.51 – 5.00	หมายถึง	มีคุณภาพระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	3.51 – 4.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับมาก
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	2.51 – 3.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	1.51 – 2.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับพอใช้
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	1.00 – 1.50	หมายถึง	มีคุณภาพปรับปรุง

โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลลัพธ์จากการประเมินได้ดังนี้

ตารางที่ 23 ผลรวมการประเมินคุณภาพของเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นโดยผู้เชี่ยวชาญ

เนื้อหาทักษะไวโอลิน	M	SD	การแปลผล
1) การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction)			
1.1) ส่วนประกอบของไวโอลิน (Part of Violin)	5.00	.000	ดีมาก
1.2) การดูแลรักษาไวโอลินเบื้องต้น	4.33	1.155	ดี
1.3) การตั้งสาย (Tuning)	4.33	1.155	ดี

ตารางที่ 23 (ต่อ)

เนื้อหาทักษะไวโอลิน	M	SD	การแปลผล
2) ท่าทางการวางเครื่อง และการจับคันชัก (Posture)			
2.1) การวางเครื่องบนบ่า (Shoulder Poster)	5.00	.000	ดีมาก
2.2) การจับคันชัก (Bow Hold)	4.00	1.732	ดี
3) การดีด (Pizzicato)			
3.1) การดีดสายเปล่า	4.33	.577	ดี
3.2) การดีดโดยการกดนิ้ว	4.33	.577	ดี
4) การกดนิ้ว (Fingering)			
4.1) รูปแบบการวางมือ (Fingering Position)	4.00	1.732	ดี
4.2) การกดนิ้ว 1 2 3 (1 2 3 Fingering)	5.00	.000	ดีมาก
4.3) การกดนิ้ว 4 (4th Finger)	5.00	.000	ดีมาก
5) การใช้คันชัก (Bowing)			
5.1) การลากสายเปล่า (Open String)	5.00	.000	ดีมาก
5.2) การใช้คันชักขึ้น และลง (Down & Up Bow)	5.00	.000	ดีมาก
6) ทฤษฎีดนตรีเบื้องต้น (Basic Music Theory)			
6.1) การอ่านโน้ตในบรรทัด 5 เส้น	4.67	.577	ดีมาก
6.2) Key signatures	5.00	.000	ดีมาก
6.3) รูปแบบค่าโน้ตต่าง ๆ (Note Value)	5.00	.000	ดีมาก
6.4) เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ (Time Signature)	5.00	.000	ดีมาก
7) สัญลักษณ์ทางดนตรี (Music Symbol)			
7.1) สัญลักษณ์ทางไวโอลิน (Violin Terms)	4.67	.577	ดีมาก
7.2) สัญลักษณ์ความเข้มของเสียง (Dynamic)	5.00	.000	ดีมาก
8) บันไดเสียง (Scale) และอาร์เปจโจ (Arpeggio)			
8.1) บันไดเสียง และอาร์เปจโจ A Major Scale	5.00	.000	ดีมาก
8.2) บันไดเสียง และอาร์เปจโจ D Major Scale	5.00	.000	ดีมาก
8.3) บันไดเสียง และอาร์เปจโจ G Major Scale	4.67	.577	ดีมาก
9) แบบฝึกหัด (Exercise)			
9.1) แบบฝึกหัดการดีดสายเปล่า	4.67	.577	ดีมาก
9.2) แบบฝึกหัดการสีสายเปล่า	5.00	.000	ดีมาก
9.3) แบบฝึกหัดการกดนิ้ว 1 2 3	5.00	.000	ดีมาก
9.4) แบบฝึกหัดการกดนิ้ว 4	5.00	.000	ดีมาก
9.5) แบบฝึกหัดการใช้คันชักลงและขึ้น	5.00	.000	ดีมาก
9.6) แบบฝึกหัดตามรูปแบบจังหวะต่าง ๆ	5.00	.000	ดีมาก
9.7) แบบฝึกหัดตามสารคดีโน้ตแต่ละบทเพลง	4.00	1.000	ดี
10) บทเพลง (Repertoire)			
10.1) บทเพลงเดี่ยว (Solo Song)	5.00	.000	ดีมาก
10.2) บทเพลงคู่ (Duet Song)	5.00	.000	ดีมาก

จากการประเมินเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน สามารถสรุปได้ว่าผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม (M) เท่ากับ 4.76 (ร้อยละ 95.3) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 6.55 โดยพบว่า หัวข้อที่ 1 การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction) โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ลำดับ พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงดีมาก หัวข้อที่ 2 ทำทางการวางเครื่อง และการจับคันชัก (Posture) โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ลำดับ พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงดีมาก หัวข้อที่ 3 การดีด (Pizzicato) โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ลำดับ พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก หัวข้อที่ 4 การกดนิ้ว (Fingering) โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ลำดับ พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงดีมาก หัวข้อที่ 5 การใช้คันชัก (Bowling) โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ลำดับ พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก หัวข้อที่ 6 ทฤษฎีดนตรีเบื้องต้น (Basic Music Theory) โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ลำดับ พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก หัวข้อที่ 7 สัญลักษณ์ทางดนตรี (Music Symbol) โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ลำดับ พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก หัวข้อที่ 8 บันไดเสียง (Scale) และ อาร์เปจโจ (Arpeggio) โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ลำดับ พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก หัวข้อที่ 9 แบบฝึกหัด (Exercise) โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ลำดับ พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงดีมาก และหัวข้อที่ 10 บทเพลง (Repertoire) โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ลำดับ พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก

หลังจากผู้วิจัยได้ผลจากการประเมินเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการนำผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินไปพิจารณาประกอบการออกแบบกิจกรรม และเนื้อหา เพื่อสร้างเป็นในหนังสือแบบเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์อย่างเหมาะสมในขั้นต่อไป

ตอนที่ 2 การสร้างหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์

หลังจากได้แนวทางในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจึงนำแนวทางที่ได้มาพัฒนาต่อในขั้นตอนต่อไป โดยในขั้นตอนการสร้างแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์นี้ จะประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ซึ่งขั้นตอนแรกคือการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

2.1) การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้เรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ทำการคัดเลือกมาทั้งหมด 7 เพลง และเรียงลำดับตามความยากง่าย โดยแบ่งเป็นบทเพลงที่อยู่ในบทเรียนจำนวน 5 เพลง ได้แก่ 1) ริมฝั่งน้ำ 2) ขอให้เหมือนเดิม 3) สุขกันเถอะเรา 4) มองอะไร 5) กระซิบสวาท และบทเพลงท้ายบทเรียน 2 เพลง ได้แก่ 1) ข้างขึ้นเดือนหงาย และ 2) วังน้ำวน โดยจากการศึกษาลักษณะทางดนตรี การสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ และการวิเคราะห์บทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 7 ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปหลักการสำคัญในการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุได้ดังนี้

2.1.1) การประยุกต์จังหวะตรง (Straight) แทน จังหวะสวิง (Swing)

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบทเพลงสุนทราภรณ์ ผู้วิจัยพบว่า หนึ่งในจุดเด่นของบทเพลงสุนทราภรณ์ คือ จำนวนเพลงที่มีมากถึง 2,000 เพลง โดยส่วนหนึ่งเป็นบทเพลงที่มีจังหวะสวิง (Swing) ซึ่งเป็นจังหวะที่ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์กล่าวว่ามีความยาก และไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ เนื่องจากจังหวะสวิงมีความซับซ้อน และจำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอย่างยาวนาน ดังนั้น การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ในจังหวะสวิงให้เหมาะสมกับระดับทักษะของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการแก้ไขโน้ตเขบ็ต 1 ชั้นในจังหวะสวิงให้เป็นโน้ตเขบ็ต 1 ชั้นในจังหวะตรง (Straight eighth notes) โดยยังคงทำนองหลักไว้เหมือนเดิม ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ผู้เล่นสามารถเข้าใจการนับจังหวะได้มากขึ้น โดยผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างการเรียบเรียงทำนองเพลงพรหมลิขิต ไว้ดังนี้

การบรรเลง
ทำนองเพลง
พรหมลิขิต
ในจังหวะซวิง

การเรียบ
เรียงทำนอง
เพลง
พรหมลิขิตใน

พรหม ลิ ขิต บัน ดาล ชัก พา ดล ให้ มา พบ กัน ทัน ใด
ก่อน นี้ อยู่ กัน แสน โกล พรหม ลิ ขิต ดล จิต ใจ ฝัน จัง ได้ มา โกลั กับ เธอ

ภาพที่ 15 ภาพแสดงการเรียบเรียงทำนองเพลงพรหมลิขิต

2.1.2) การปรับทำนองเพลง และลดทอนส่วนโน้ตให้สอดคล้องกับทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น จากการสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ ผู้วิจัยพบว่า นอกจากจังหวะซวิง บทเพลงสุนทราภรณ์ส่วนหนึ่งยังมีส่วนประกอบของการใช้โน้ตในจังหวะซัด (Syncopation) หรือเป็น ทำนองเพลงที่ไม่ลงจังหวะหลัก (Off Beat) นอกจากนี้ยังมีการใช้โน้ตสามพยางค์ (Triplet Note) ร่วมด้วย ซึ่งรูปแบบจังหวะที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้เรียนต้องทำความเข้าใจให้ถี่ถ้วน และอาศัยการฝึกซ้อม เป็นอย่างดี ดังนั้นจึงไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้ในการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ จาก การศึกษาผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการขยายส่วน หรือที่เรียกว่าการเพิ่มค่าโน้ต (Augmentation) ซึ่งเป็นการขยายส่วนลักษณะจังหวะให้มีความยาวขึ้น โดยรักษากทำนองเดิมไว้ (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) ดัง ตัวอย่างดังต่อไปนี้

ทำนองเพลงขอให้
เหมือนเดิมแบบ
ดั้งเดิม

ทำนองเพลงขอให้
เหมือนเดิมหลังการ
เรียบเรียง

ยาม รัก ร้าง แรม กัน เพื่อทุก คื่น วัน ดิด ตรึง ใจฝิ่ง เตือน
ยาม รัก ร้าง แรม กัน เพื่อ ทุก คื่น วัน ดิด ตรึง ใจฝิ่ง เตือน

ภาพที่ 16 ภาพแสดงการเรียบเรียงทำนองเพลงขอให้เหมือนเดิม

ทำนองเพลงมอง
อะไรแบบดั้งเดิม

ทำนองเพลงมอง
อะไรหลังการเรียบ
เรียง

ภาพที่ 17 ภาพแสดงการเรียบเรียงทำนองเพลงมองอะไร

2.1.3) การลดความเร็วลงให้เหมาะสม

จากการศึกษานำร่อง ผู้วิจัยว่าเครื่องหนึ่งของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับความนิยมฟังสูงที่สุดเป็นเพลงที่มีจังหวะเร็ว และส่วนมากเป็นเพลงประกอบการเต้นรำ ไม่ว่าจะเป็นเพลง ริมฝั่งน้ำ สุขกันเถอะเรา มองอะไร คณิงครวญ พรหมลิขิต นางฟ้าจำแลง และพลอร์เฟื่องฟ้า เป็นต้น และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ และการศึกษาการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยพบว่าทำให้ผู้สูงอายุบรรเลงที่มีอัตราจังหวะเร็วไม่เหมาะสมเท่าไรนัก โดยขึ้นอยู่กับสภาพร่างกายและความพร้อมของผู้สูงอายุในแต่ละคน ดังนั้น จากการศึกษา และคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการลดความเร็วในแต่ละบทเพลงลง เพื่อให้เหมาะสมกับการนำมาใช้ประกอบหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงเส้นท่วงของเพลงต้นฉบับในแต่ละเพลงไว้ ซึ่งบทเพลงในหนังสือแบบเรียนฯ ที่ผู้วิจัยเลือกลดความเร็วลงมีดังนี้

ตารางที่ 24 การลดความเร็วบทเพลงสุนทราภรณ์ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินฯ

บทเพลง	ความเร็วดั้งเดิม	ความเร็วที่ปรับลง
ริมฝั่งน้ำ	 = 157	 = 88
วังน้ำวน	 = 82	 = 77
มองอะไร	 = 108	 = 80
สุขกันเถอะเรา	 = 144	 = 100
ช้างขึ้นเดือนหงาย	 = 168	 = 100

2.1.4) การย้ายบันไดเสียงที่เอื้อต่อการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น

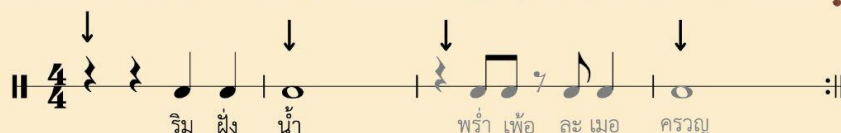
จากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ในบทสัมภาษณ์ พบว่าการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาสร้างเป็นหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ จำเป็นต้องมีการย้ายบันไดเสียงในทุกเพลง เนื่องจากบันไดเสียงดั้งเดิมของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้คัดเลือกมานั้นมีการใช้บันไดเสียง ซี เมเจอร์ (C Major) เอฟ เมเจอร์ (F Major) บี แฟล็ต เมเจอร์ (Bb Major) ที่ซึ่งส่งผลให้การวางนิ้วในไวโอลินมีความซับซ้อน และไม่สะดวกสำหรับผู้เรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น ดังนั้นผู้เชี่ยวชาญจึงแนะนำให้เปลี่ยนบันไดเสียงให้สอดคล้องกับการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น อันได้แก่ บันไดเสียง เอ เมเจอร์ (A Major) ดี เมเจอร์ (D Major) และ จี เมเจอร์ (G Major) ซึ่งล้วนเป็นบันไดเสียงที่มีลักษณะการวางนิ้วแบบพื้นฐานของการเรียนไวโอลิน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการย้ายบันไดเสียงบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้คัดเลือกมาทั้ง 7 เพลง ให้อยู่ในบันไดเสียงที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่าเหมาะสมกับการเรียนไวโอลินในระดับเริ่มต้นมากที่สุด

2.1.5) การพัฒนาโมทีฟหลักของเพลงเพื่อสร้างกิจกรรมทางดนตรี

จากการศึกษาลักษณะทางดนตรี และการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีของบทเพลงสุนทราภรณ์ ผู้วิจัยพบว่าทำนองหลัก หรือโมทีฟหลักของบทเพลงสุนทราภรณ์ คือ สิ่งที่ทำให้ผู้ฟังสามารถจดจำบทเพลงได้ รวมถึงภายในบทเพลงสุนทราภรณ์ยังมีการซ้ำทวนของทำนองหลักหลายครั้ง นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ยังแนะนำเพิ่มเติมว่าควรนำโมทีฟหลักในแต่ละเพลงมาพัฒนาเป็นแบบฝึกหัดเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญก่อนการบรรเลงเพลงจริง ซึ่งสามารถส่งเสริมให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ผู้วิจัยจึงนำเอาจุดเด่นของบทเพลงสุนทราภรณ์นี้มาพัฒนาเป็นแบบฝึกหัด และกิจกรรมภายในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ โดยประกอบด้วยกิจกรรมการปรบมือ การร้องเพลงที่เน้นฝึกฝนการนับจังหวะ และแบบฝึกหัดที่ให้ผู้สูงอายุฝึกฝนการบรรเลงเฉพาะทำนองหลักของบทเพลง ร่วมกับครูผู้สอน เพื่อสร้างความเข้าใจ และความคุ้นเคยในบทเพลง ก่อนการเริ่มบรรเลงเพลงจริงในขั้นต่อไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กิจกรรม : จังหวะหัวใจ

จากโน้ตที่ปรากฏ จงฝึกซ้อมการนับจังหวะให้ถูกต้อง ด้วยการร้องเพลง และปรบมือ โดยให้นักเรียนปรบมือ และร้องเพลงในโน้ตสีดำ ส่วนคุณครูปรบมือ และร้องเพลงในโน้ตสีเทา

↓ หมายถึง จังหวะที่ 1 ของห้อง

ภาพที่ 18 ภาพแสดงกิจกรรมที่มาจากพัฒนาโมทีฟหลัก

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น และองค์ประกอบทางดนตรีในแต่ละบทเพลง โดยมีการเรียบเรียงให้สอดคล้องกับระดับทักษะของผู้เรียนระดับเริ่มต้น และมีการคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้นำเสนอโน้ตเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 7 เพลง และการวิเคราะห์การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ในด้านสาระการเรียนรู้ในบทเรียน รวมถึงนำเสนอแนวคิดในการเรียบเรียงแต่ละบทเพลง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตัวอย่างบทเพลงสุนทราภรณ์ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมฯ
บทเพลงที่ 1 เพลง ริมฝั่งน้ำ

ริมฝั่งน้ำ

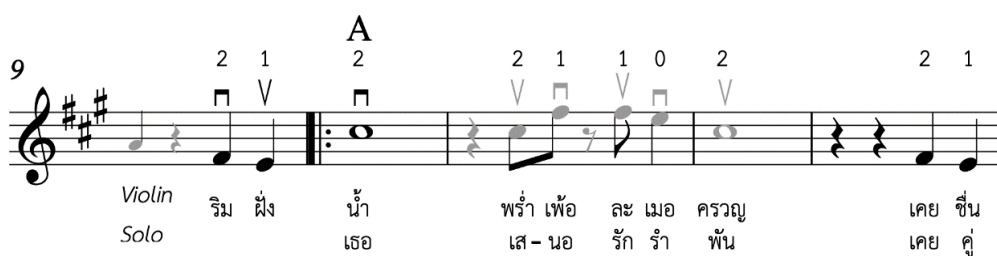
Rumba

$\text{♩} = 88$

ประพันธ์คำร้อง : แก้ว อัจฉริยะกุล

ประพันธ์ทำนอง : เวส สุนทราภรณ์

เรียบเรียงฯ : ชญานันท์ฐา หาญปริพรรณ์

ภาพที่ 19 โน้ตเพลง ริมฝั่งน้ำ

22 2 0 1 3 0 D 3 1 0 E 1 2 1

คู่ ชื่น ชู รู้ สัก - เหมือน เตือน ใจ จำ เธอ กับ
ฝั่ง ดุจ ดั่ง รัก ที่ - หวัง ยัง คง คอย เคย ชื่น

26 A 2 2 1 1 0 2 2 1 2 2 1 1 0

ฉัน ก่อน นั้น เคย ชื่น ฉ่ำ ริม ฝั่ง น้ำ สุข ล้ำ ฉัน จำ
ใจ ผาก ไว้ หัว ใจ ลอย ฝ้า แต่ คอย โอ้ รัก นั้น เลือน

31 E 2 0 1 0 1 1. A 3 2 1 2. A 3

ได้ อะ ไร จะ เทียม ท้น เคย เรียก หมอง fine.
ลอย ยิ่ง คอย ยิ่ง ใจ

ภาพที่ 20 โน้ตเพลง ริมฝั่งน้ำ (ต่อ)

สาระการเรียนรู้ในบทเพลง (เฉพาะทำนองหลักไวโอลิน)

1) จังหวะ

1.1) ค่าของตัวโน้ต (Note Value)	ตัวกลม ตัวขาว ตัวดำ ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น
1.2) ตัวหยุด (Rest)	ตัวหยุดตัวดำ ตัวหยุดตัวเข้บ็ต 1 ชั้น
1.3) เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time signature)	4/4
1.4) ความเร็ว (Tempo)	โน้ตตัวดำเท่ากับ 80
1.5) ประเภทจังหวะ	รุมบ้า (Rumba)

2) ทำนอง

2.1) บันไดเสียง (Scale)	เอ เมเจอร์ (A major)
2.2) ช่วงเสียง (Range)	A4 - A5

3) เสียงประสาน (Harmony)

คอร์ด I, IV, V

4) รูปพรรณ (Texture)	โมนโพนี (Monophony)
5) สีสัน (Instrumental)	ไวโอลิน
6) ลักษณะเสียง	
6.1) ความเข้มเสียง (Dynamic)	-
6.2) ความรู้สึก (Emotion)	ความรัก สนุกสนาน
7) รูปแบบ	
7.1) สันคิตลักษณะ (Form)	สันคิตลักษณะสามตอน (Ternary Form) มีการย้อนแบบใช้สัญลักษณ์ซ้ำ (Repeat Sign)
7.2) ความยาวเพลง (Measure)	33 ห้อง

แนวคิดในการเรียบเรียงบทเพลง

เพลงริมฝั่งน้ำเป็นหนึ่งในบทเพลงสุนทราภรณ์ยอดเยี่ยม เนื่องจากมีท่วงทำนองที่คุ้นหูผู้ฟัง รวมถึงมีจังหวะที่สนุกสนาน ไร่ใจ โดยในเรื่องจังหวะผู้วิจัยได้ทำการลดความเร็วลงมาโดยให้ โน้ตตัวดำเท่ากับ 80 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรเลงได้อย่างสะดวกมากขึ้น และมีการตัดทอนส่วนโน้ตให้เหมาะสมกับเนื้อหาในบทเรียน เช่น จากเดิมทำนองหลักประกอบด้วยเครื่องหมายโยงเสียง (Tie) ซึ่งไม่ได้อยู่ในเนื้อหาการเรียน ผู้วิจัยจึงตัดทอนโน้ตให้เหลือเพียงตัวกลมเท่านั้น เพื่อความสะดวกคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน และความสะดวกในการเล่น อีกทั้งยังมีการใส่ตัวเลขกำกับนิ้วในด้านบนของแต่ละตัวโน้ต เพื่ออำนวยความสะดวกผู้เรียนให้ได้มากที่สุด ส่วนในเรื่องของบันไดเสียง ผู้วิจัยทำการเปลี่ยนเป็นบันไดเสียงเอ เมเจอร์ (A Major) เพื่อให้สอดคล้องกับบทเรียน นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เลือกให้ผู้เรียนบรรเลงโน้ตในทำนองหลักที่ส่วนมากเป็นโน้ตจังหวะยก ประกอบด้วยโน้ตจำนวน 3 ตัว ส่วนโน้ตที่เหลือให้ครูผู้สอนบรรเลงสลับกันไป

บทเพลงที่ 2 เพลง ขอให้เหมือนเดิม

ขอให้เหมือนเดิม

Waltz

♩ = 72

ประพันธ์คำร้อง : พรพิรุณ

ประพันธ์ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

เรียบเรียงฯ : ชญานฉัตร ภาณุปริพจน์

Intro

D E⁷ A D Em

7 A D G A

Violin Solo

ก่อน จาก กัน คื่น นั้น สอง เรา แนบ ชบ เนา เกล้า คลอ พ้อ พรืด ภิ-
 นวล ช่าง ยวน หย้า ตรึง จิต ค - นิ่ง ถึง วัน รัก ชาน ฤ-

11 D G D 1. E A

รมย์ หวาน ล้ำ บำ เธอ เธอ ให้ ชิด ชม ฉั่น กอด เล้า โลม ชื่น ใจ จวบ แก้ม
 ทัย หอม หวล นวลปราง มิ สร้าง หาย ไป ถึง ห่าง แสน

2. A D A/C# G

16 ไกล ยัง ติด หัว ใจ มิ ลืม ยาม รัก ร้าง แรม กัน เพื่อ ทุก คื่น

D Bm G D

20 วัน ติด ตรึง ใจฝัง เตือน มา เจอ กัน แล้ว โย เคย เชื่อน ฉั่น มา เยี่ยม

24 E 1 2 2 0 A 1 0 1 D 2 0 1 3 G#⁰⁷ 1 3 3

เยื่อน อย่าง - เคย สุด ที่ รัก ลืม แล้ว หรือ ไร โปรต เห็น

28 A 0 1 3 4 2 1 D 0 3 3 1 G 1 4 0 4 D 2 4 0 2

ใจ ขอ ให้ สม จิต ชิต เพย หวาน ซึ่ง อัน ไต จง อย่า ร้าง เลย ขอ อย่า เฉย

32 A 1 4 2 0 0 4 1. D 3 0 1 2. D 3

เมย รัก เอย ขอ ให้ เหมือน เดิม ก่อน จาก เดิม *Fine*

ภาพที่ 22 โน้ตเพลง ขอให้เหมือนเดิม (ต่อ)

สาระการเรียนรู้ในบทเพลง (เฉพาะทำนองหลักไวโอลิน)

1) จังหวะ

1.1) ค่าของตัวโน้ต (Note Value)	ตัวขาว ตัวดำประจุด ตัวดำ ตัวเข้บ็ต 1 ชั้น
1.2) ตัวหยุด (Rest)	ตัวหยุดตัวดำ
1.3) เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time signature)	3/4
1.4) ความเร็ว (Tempo)	ตัวดำเท่ากับ 72
1.5) ประเภทจังหวะ	วอลซ์ (Waltz)

2) ทำนอง

2.1) บันไดเสียง (Scale)	ดี เมเจอร์ (D major)
2.2) ช่วงเสียง (Range)	D4 - F#5
3) เสียงประสาน (Harmony)	คอร์ด I, ii, IV, V, Vi
4) รูปพรรณ (Texture)	โมนิโพนี (Monophony)
5) สีสัน (Instrumental)	ไวโอลิน

6) ลักษณะเสียง

6.1) ความเข้มเสียง (Dynamic) -

6.2) ความรู้สึก (Emotion)

ความรัก และพิศวาส

7) รูปแบบ

7.1) สังคีตลักษณ์ (Form)

สังคีตลักษณ์เปลี่ยนเนื้อคันทำนอง
(Strophic Form)

มีการย้อนโดยใช้ประทุน 1,2

7.2) ความยาวเพลง (Measure)

34 ห้อง

แนวคิดในการเรียบเรียงบทเพลง

เพลงขอให้เหมือนเดิมมีเอกลักษณ์ตรงที่ใช้จังหวะวอลซ์ (Waltz) หรือการใช้อัตราจังหวะแบบ 3/4 ดังนั้นผู้วิจัยจึงยังคงเอกลักษณ์ความเป็นเพลงวอลซ์ (Waltz) ไว้เหมือนเดิม หากแต่ใช้การตัดทอนโน้ตเพื่อลดความซับซ้อนในการบรรเลงสำหรับผู้เรียนระดับเริ่มต้น เนื่องจากแต่เดิมทำนองเพลงนี้มีความซับซ้อน และใช้ระยะห่างของคู่เสียงที่กว้างมาก ซึ่งไม่เหมาะกับผู้เรียนระดับเริ่มต้น หรือผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการตัดทอนโน้ต โดยมีการเปลี่ยนโน้ตบางส่วนให้อยู่ในระดับเสียงใกล้เคียงกัน หรือนำไปที่ใช้ประโยคเพลงที่ซ้ำทวนกันให้ได้มากที่สุด ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้สะดวกมากขึ้น นอกจากนี้ แต่เดิมในบทเพลงยังประกอบด้วยโน้ต 3 พยางค์ ซึ่งมีความยาก และไม่ได้อยู่ในบทเรียน ผู้วิจัยจึงตัดทอน และเปลี่ยนให้เป็นโน้ตตัวเข้บัด 1 ชั้น ที่มีความง่ายมากขึ้น และยังสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน ส่วนเรื่องบันไดเสียง ผู้วิจัยมีการย้ายบันไดเสียงเป็น ดี เมเจอร์ (D Major) เนื่องจากเป็นบันไดเสียงที่อยู่ในบทเรียน สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาในเรื่องการจดจำได้มากขึ้น เนื่องจากเป็นบันไดเสียงที่สะดวกต่อการจดจำในผู้เรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เลือกให้ผู้เรียนบรรเลงโน้ตในทำนองหลักที่ส่วนมากเป็นโน้ตจังหวะยก ส่วนโน้ตที่เหลือให้ครูผู้สอนบรรเลงสลับกันไป

บทเพลงที่ 3 เพลง สุขกันเถอะเรา

สุขกันเถอะเรา

Cha Cha Cha

♩ = 100

ประพันธ์ทำนอง : ธนิต ผลประเสริฐ

ประพันธ์คำร้อง : สมศักดิ์ เทพพานนท์

เรียบเรียงฯ : ชญานันท์กรรฐา หาญปริพรรณ

Intro

Violin Solo

สุข กัน เอะ เรา เศร้า ไป ทำ ไม่ อย่า มั่ว อา
คน อด ทน เอะ เรา อย่า มั่ว ขบ

ลั ย คิด ร้อน ใจ ไป เปลา่ เกิด มา เป็น มัน เชิญ สำ ร่าย ร่วม เบิก
เซา ทุก คน เรา ทน

บาน ดวง ใจ สีม ทุกข์ ไป ทำ ให้ ใจ เร่ง

1. A⁹ 3 V รื่น
 2. A⁹ 3 2 0 0 D 0 2 1 1 Bm 1 1 3 0 รื่น สุข กัน เอะอะ ดี อย่า มัว รือ รอ อย่า ทำ หน้า

D 1 3 1 0 3 Bm 1 2 0 0 D 0 2 1 1
 งอ ยิ้ม นิด พอ ใจ ชื่น ชีพ จะ ดำ รง อยู่ ยง คง

Bm 1 1 3 0 A 1 3 1 0 3 D 3
 คื่น ต่อ อา ยู ยืน ยิ้ม นิด เดียวให้ ชื่น ใจ

D 0 1 3 1 0 3 A 4 3 1 0 D 0
 โลก คือ ละคร ทุก คน ต้อง แสดง ทุก คน ทน ไป

D 0 1 3 1 0 3 A 4 3 1 3 D 3
 อย่า อา ลัย ยิ้ม กัน สู้ ไป จะ ได้ ส - บาย *Fine*

ภาพที่ 24 โน้ตเพลง สุขกันเถอะเรา (ต่อ)

สาระการเรียนรู้ในบทเพลง (เฉพาะทำนองหลักไวโอลิน)

1) จังหวะ

1.1) ค่าของตัวโน้ต (Note Value)	ตัวกลม ตัวขาว ตัวดำ ตัวเข็บบีต 1 ชั้น
1.2) ตัวหยุด (Rest)	ตัวหยุดตัวขาว ตัวหยุดตัวดำ
ตัวหยุดตัวเข็บบีต 1 ชั้น
1.3) เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time signature)	4/4
1.4) ความเร็ว (Tempo)	ตัวดำเท่ากับ 100
1.5) ประเภทจังหวะ	ซ่า ซ่า ซ่า (Cha Cha Cha)

2) ทำนอง

2.1) บันไดเสียง (Scale)	ดี เมเจอร์ (D major)
2.2) ช่วงเสียง (Range)	F#4 - A5

3) เสียงประสาน (Harmony)

คอร์ด I, ii, V, Vi

4) รูปพรรณ (Texture)

โมนอโฟนี (Monophony)

5) สีสัน (Instrumental)

ไวโอลิน

6) ลักษณะเสียง

6.1) ความเข้มเสียง (Dynamic)	-
6.2) ความรู้สึก (Emotion)	ปลุกใจ สนุกสนาน มีชีวิตชีวา

7) รูปแบบ

7.1) สังกิตลักษณ์ (Form)	สังคิตลักษณ์เปลี่ยนเนื้อคองทำนอง
(Strophic Form)
มีการย้อนโดยใช้ประทุน 1,2
7.2) ความยาวเพลง (Measure)	35 ห้อง

แนวคิดในการเรียบเรียง

เพลงสุขกันเถาะเราเป็นหนึ่งในบทเพลงอมตะตลอดกาลของสุนทราภรณ์ เนื่องจากบทเพลงมีเนื้อหาปลุกใจ ให้ข้อคิดที่ดีแก่ชีวิต และยังมีจังหวะที่สนุกสนาน ไร่ใจ จากเดิมบทเพลงนี้มีการเรียบเรียงโน้ตที่ไม่ซับซ้อน ประกอบด้วยส่วนโน้ตที่อยู่ในระดับเริ่มต้น ทำให้มีความเหมาะสมแก่การนำไปประกอบการเรียนดนตรี หากแต่มีบางส่วนที่ประกอบด้วยโน้ตที่มีจังหวะขัด (Syncopation) ซึ่งมีความซับซ้อนในการนับจังหวะ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตัดทอนโน้ตจังหวะขัดออก และแทนที่ด้วยโน้ตตัวเข็บบีต 1 ชั้น และตัวหยุด โดยยังคงจังหวะให้คล้ายกับบทเพลงเดิมมากที่สุด นอกจากโน้ตจังหวะขัดแล้ว ภายใน

บทเพลงยังประกอบด้วยโน้ตจังหวะยก (Anacrusis) เป็นส่วนมาก ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ของเพลงนี้ ผู้วิจัยจึงยังคงโน้ตจังหวะยกไว้แต่เลือกใช้โน้ตที่มีระดับเสียงใกล้เคียงกัน หรือเหมือนกัน เพื่อเพิ่มความสะดวกในการเล่นจังหวะยกให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งผู้วิจัยได้ย้ายบันไดเสียงบทเพลงนี้เป็น ดี เมเจอร์ (D Major) ซึ่งทำให้รูปแบบการวางนิ้วสะดวกมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เลือกให้ผู้เรียนบรรเลงโน้ตในทำนองหลักที่ส่วนมากเป็นโน้ตจังหวะยก และโน้ตที่ต่อกันเป็นประโยครับ โดยครูผู้สอนบรรเลงโน้ตที่เหลือในลักษณะประโยคคำถาม ทำให้มีลักษณะเหมือนการบรรเลงแบบล้อกัน

บทเพลงที่ 4 เพลง มองอะไร

มองอะไร

Guaracha

♩ = 80

ประพันธ์คำร้อง : สมศักดิ์ เทพพานนท์

ประพันธ์ทำนอง : ธนิต ผลประเสริฐ

เรียบเรียงฯ : ชญาณ์ณัฏฐา หาญปริพรรณ

G Em B

Intro

6 Em 1 1 1 1 1 1 1 0 3 2 1 1

Violin Solo มอง อะไร คน อะไร เธอ มอง ไป ทำ ไม่ ยิ้ม มา เหม่อ

11 Am 0 1 0 1 A 4 3 2 1 D 0 1 1

มอง สอง ตา แผลก หน้า ยัง มา ทำ เป็น ทำ ตะ

15 Em 1 1 1 1 1 1 0 3 2 1 1

ถึง มอง อะไร รำ คางู มอง นาน เหลือ เกิน เหม่อ

19 Am 0 1 0 1 D 0 1 3 1 G 3 1 3

มอง ฉั่น เมิน ด้วย เงิน สะ เท็น เมิน แก้ว อย่า มอง

23 Em 1 3 1 3 0 1 0 1 0 1
เกี้ยว อย่า จ้อง อย่าง เดียว นึก สิ เธอ จ้อง อย่าง

27 G 3 4 3 1 D 0 1 0 3 G 1 3 0 3 1 3
นี้ ฉั่น อาย เต็ม ที่ อ้อย มอง ดี ดี สิ เออ เอ๊ะ มอง แล้ว

31 1 3 0 3 1 3 2 3 0
ทำ หลัว เลิก คิ้ว ทำ หม่อ จ้อง มอง ตา

35 1 1 1 4 3 4 4 4 1 4 3 3 3 1 1 3
ค้าง นั่ง เผลอ อ้า ปาก ทำไม เออ ชะ-เง้อ มอง อะ ไร มอง อะ ไร *Fine*

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY
ภาพที่ 26 โน้ตเพลง มองอะไร (ต่อ)

สาระการเรียนรู้ในบทเพลง (เฉพาะทำนองหลักไวโอลิน)

1) จังหวะ

1.1) ค่าของตัวโน้ต (Note Value)

ตัวขาว ตัวขาวประจุด ตัวดำ

ตัวเข็บบีต 1 ชั้น

1.2) ตัวหยุด (Rest)

ตัวหยุดตัวดำ

1.3) เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time signature) 4/4

1.4) ความเร็ว (Tempo)

ตัวดำเท่ากับ 80

1.5) ประเภทจังหวะ

กัวราชา (Guaracha)

2) ทำนอง

2.1) บันไดเสียง (Scale)

จี เมเจอร์ (G major)

2.2) ช่วงเสียง (Range)

D4 - E5

3) เสียงประสาน (Harmony)

คอร์ด I, ii, V, Vi,

4) รูปพรรณ (Texture)

โมนอโฟนี (Monophony)

5) สีสิ้น (Instrumental)

ไวโอลิน

6) ลักษณะเสียง

6.1) ความเข้มเสียง (Dynamic)

-

6.2) ความรู้สึก (Emotion)

ความรัก ตื่นเต้น เร้าใจ สนุกสนาน

7) รูปแบบ

7.1) สังคีตลักษณ์ (Form)

สังคีตลักษณ์เปลี่ยนเนื้อคองทำนอง

(Strophic Form)

มีการย้อนโดยใช้ประทุน 1,2

7.2) ความยาวเพลง (Measure)

39 ห้อง

แนวคิดในการเรียบเรียง

เพลงมออะไรเป็นบทเพลงที่มีจังหวะเร็ว เนื่องจากเป็นบทเพลงที่สื่อถึงความตื่นเต้น เร้าใจ สนุกสนาน มักนิยมใช้ประกอบการเต้นรำ ผู้วิจัยจึงลดความเร็วลงให้เหมาะสมกับผู้เรียนระดับเริ่มต้น จากเดิมทำนองหลักประกอบด้วยเครื่องหมายโยงเสียง (Tie) ซึ่งไม่ได้อยู่ในเนื้อหาการเรียน ผู้วิจัยจึงตัดทอนโน้ตที่เหลือเพียงตัวกลมเท่านั้น เพื่อความสอดคล้องกับเนื้อหาในบทเรียน และความสะดวกในการ เล่นมากขึ้น นอกจากโน้ตตัวกลมที่เลือกใช้ ภายในบทเพลงยังประกอบด้วยส่วนโน้ตที่หลากหลาย และ ล้วนอยู่ในบทเรียน ได้แก่ โน้ตตัวกลม โน้ตตัวขาวประจุด โน้ตตัวขาว โน้ตตัวดำ และโน้ตตัวเข้บัด 1 ชั้น ซึ่งผู้วิจัยได้เรียบเรียงใหม่ให้โน้ตแต่ละตัวอยู่ในตำแหน่งที่สะดวกต่อการบรรเลงมากขึ้น มีการลดจังหวะ ชัด (Syncopation) ลง แทนที่ด้วยตัวหยุด และมีการแบ่งท่อนเพลงให้เข้าใจได้ง่ายมากขึ้น ส่วนเรื่อง ระดับเสียง ผู้วิจัยมีการเรียบเรียงโน้ตใหม่เล็กน้อย โดยเลือกใช้วิธีการเคลื่อนที่แบบโน้ตผ่าน (Passing note) ซึ่งเป็นโน้ตที่มีการผ่านตามลำดับจากโน้ตในคอร์ดตัวหนึ่งไปยังโน้ตนอกคอร์ดอีกตัว (ฉันทา พันธุ์ เจริญ, 2564) ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจดจำได้อย่างเป็นลำดับขั้น อีกทั้งผู้วิจัยยังได้ย้ายบันไดเสียงมา เป็น จี เมเจอร์ (G Major) ซึ่งเป็นบันไดเสียงที่อยู่ในบทเรียน และสอดคล้องกับการวางนิ้วในรูปแบบที่ 2 จากบทเรียน ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการวางนิ้วในอีกรูปแบบหนึ่ง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เลือกให้ผู้เรียนบรรเลง โน้ตในทำนองหลักที่ส่วนมากเป็นโน้ตจังหวะยก ส่วนโน้ตที่เหลือให้ครูผู้สอนบรรเลงสลับกันไป

บทเพลงที่ 5 เพลง กระซิบสวาท

กระซิบสวาท

Bolero

♩ = 65

ประพันธ์คำร้อง : ธาตรี

ประพันธ์ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

เรียบเรียงฯ : ชญานันท์กุฎา หาญปริพรรณ

Intro

Em G B⁷

4 Em G 1 3 1 G 1 3 0 1 3 4 Bm⁷

Violin Solo *mf* ยาม นี้ เธอ นอน หัว ใจ ร้าว รอน รี
 รมณ พะ วง หลง ตรม เสีย

7 Em D(sus4) G D G 1 4 3 4 1 3 0 2 0 3 1 0 2 0 1 0

เปล้า โถ คง ทั้ง ชิม ทั้ง เขา ผ้า ตรม มิ เบา ทรวง อยู่ เมื่อ เธอ ฝาก
 ก่อน แหม ชาย นะ ชาย แสน งอน เข้า ใจ หลิง รอน หรือ นั้น ผู้ ชาย อะ -

10 Em D(sus4) G 1 2 1 0 3 0 1 1 3 1 4 3 3 1. 1 0 3 0 1 Am⁷

ใจ ฉัน มี เอื้อ โย เอ็น ดู แต่ วาง ทำ เฉย เพียง ครู รัง รอ เพื่อ ดู ใจ
 ไร น้อย ใจ ก็ เมิน ไป พลัน ไม่ รอ ให้ หลิง จำ นรจร

13 D¹³ 2. A(sus4) C/D G 1 3 1 1 0 3 1 3 3 3 1 3

กัน เธอ ร้อน อา - หลิง จิง อิด อัน ตัน ใจ *f* จิง ฝาก ลม

ภาพที่ 27 โน้ตเพลง กระซิบสวาท

16 D G C G D
 0 1 0 1 0 1 3 1 3 1 0 2 4 1 3 3 4 3 0 1 3 1

พา พัด ใจ ฉันท มา ชอน ไว้ ได้ หมอน เมื่อ เธอ ชบ หน้า แสบ นอน ได้ ยิน ที่ หมอน กระ-ชิบ บ้าง

19 G Em D G Bm⁷
 3 0 1 0 1 2 1 0 1 0 3 2 1 2 3 1 0

ไหม โปรด ฟัง ถ้อย คำ สำ เนียง ที่ ครวญ พิ ไร เสียง กระ ชิบ กระชิบ เผย

22 Em A D G B⁷
 3 1 1 3 3 0 1 0 0 1 3 1 1 3 0 1 3 4

ใจ ส-วาท อา ลัย ท่วม ท้น อา วรณ กระ ชิบ เบา เบา หัว ใจ สอง เรา เคล้า

25 Em C/D G D⁷ G
 1 4 3 4 1 3 0 2 0 3 1 0 2 0 1 0

มัน ฉันท เอง รัก เธอ เหมือน กัน เฝ้า รอ สัม พันธ์ ดัง ก่อน หลับ ตา ไม่

28 Em D(sus4) G
 1 2 1 0 3 0 1 1 3 1 4 3 1

ลง พะ - วง แต่ เธอ ยาม นอน คร่ำ ครวญ ให้ หวน มา วอน

30 A⁹ D(sus4) 1. G 2. G
 3 0 3 1 3 3 3 1 3 3

หัว ใจ คอย อ้อน อิง เธอ จึ่ง ผาก ลม เธอ *fine.*

ภาพที่ 28 โน้ตเพลง กระชิบสวาท (ต่อ)

สาระการเรียนรู้ในบทเพลง (เฉพาะทำนองหลักไวโอลิน)

1) จังหวะ

1.1) ค่าของตัวโน้ต (Note Value)	ตัวขาว ตัวดำประจุด ตัวดำ
ตัวเข็บ 1 ชั้น
1.2) ตัวหยุด (Rest)	ตัวหยุดตัวเข็บ 1 ชั้น
1.3) เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time signature)	4/4
1.4) ความเร็ว (Tempo)	ตัวดำเท่ากับ 65
1.5) ประเภทจังหวะ	โบเลโร่ (Bolero)

2) ทำนอง

2.1) บันไดเสียง (Scale)	จี เมเจอร์ (G major)
2.2) ช่วงเสียง (Range)	B3 - E5

3) เสียงประสาน (Harmony)

คอร์ด I, iii, IV, V

4) รูปพรรณ (Texture)

โมนอโฟนี (Monophony)

5) สีสิ้น (Instrumental)

ไวโอลิน

6) ลักษณะเสียง

6.1) ความเข้มเสียง (Dynamic)	เสียงดังปานกลาง (mf) เสียงดัง (f)
เครเชนโด (Crescendo)
6.2) ความรู้สึก (Emotion)	ความรัก และพิศวาส

7) รูปแบบ

7.1) สัณคิตลักษณะ (Form)	สัณคิตลักษณะเปลี่ยนเนื้อค้งทำนอง
(Strophic Form)
มีการย่อนโดยใช้ประทุน 1,2
7.2) ความยาวเพลง (Measure)	32 ห้อง

แนวคิดในการเรียบเรียง

เพลงกระซิบสวาทเป็นบทเพลงช้าที่มีทำนอง และเนื้อร้องคั่นหูผู้ฟัง ในส่วนของดนตรีมีเอกลักษณ์อยู่ที่ใช้โน้ตตัวเข็บ 1 ชั้นต่อเนื่องกันเป็นประโยคยาวทำให้สอดคล้องกับเนื้อร้องที่มีการใช้คำที่สละสลวย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเรียบเรียงโน้ตเพลงนี้ให้ยังคงเอกลักษณ์ดั้งเดิม โดยยังใช้โน้ตตัวเข็บ 1 ชั้นคล้ายเดิม เพียงแต่ลดทอนระยะห่างของช่วงเสียงให้มีความแคบลง และเปลี่ยนมาใช้โน้ตซ้ำกันเพื่อความสะดวกต่อการกดนิ้วสำหรับผู้เรียนระดับเริ่มต้น และเนื่องจากเพลงนี้มีช่วงเสียง (Range) ที่กว้าง ทำให้ผู้เรียนจำเป็นต้องบรรเลงถึง 3 สายในไวโอลิน ผู้วิจัยจึงเรียบเรียงให้แต่ละโน้ตเคลื่อนที่ใกล้เคียงกัน และ

หลีกเลี่ยงการใช้โน้ตข้ามสาย (Crossing String) โดยให้มีการใช้นิ้ว 4 แทนสายเปล่า นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เลือกให้ผู้เรียนบรรเลงโน้ตในทำนองหลักที่ส่วนมากเป็นโน้ตจังหวะยก ส่วนโน้ตที่เหลือให้ครูผู้สอนบรรเลงสลับกันไปในลักษณะล่อกัน

ตัวอย่างบทเพลงสุนทราภรณ์ทำนองบทรเย็น

บทเพลงที่ 1 เพลง ข้างขึ้นเดือนหงาย

ข้างขึ้นเดือนหงาย

Rumba

$\text{♩} = 100$

ประพันธ์คำร้อง : แก้ว อัจฉริยะกุล
ประพันธ์ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน
เรียบเรียง : ชญาน์ณัฐา หาญปริพรรณ์

Intro

3 G C G D

3 G D⁷ G

6 D⁷ G 0 1 3 1

Violin Solo ข้าง ขึ้น เดือน หงาย

9 D⁷ G Bm 0 1 3 3

เรา ชี้ คว่าย ชม จันทร์ เพลิด เพลิน ใจ ล้น
เรา ชี้ คว่าย พา ควง แต่ หนุ่ม ขาว เมืองหลวง

13 D 2 1 2 1 1 G 0 1 3 1

โคม ส- วรรค์ พราว พราย ไชว ห้าง นั่ง เฉย
พา คู่ ควง เปลือง ครัน อยู่ กรุง อยู่ นา

17 D 4 3 4 3 G 3 0 1 3 1 3 1

เอื้อ ระ เหย ลอย ชาย เป้า ชล้วย เพลง หนั่ง บน หลัง คว่าย
ไฉ่ฉั่น กี่ ฟ้า เดียว กัน ชี คว่าย ชี เก้ง ก็ เหมือน กัน

ภาพที่ 29 โน้ตเพลง ข้างขึ้นเดือนหงาย

21 *C/D* 3 1 0 3 *G* 3 1 0 3 *C* 1 0 1

ขึ้น พระ พาย โขย มา แม้ ว่า ต้อง การ เพื่อน คุย
มันก็ พระ จันทร ดวง เดียว เขา ว่า รล ยนต์ สบาย

25 1 0 3 0 1 0 *G* 3 0 1 3 2 1 3

ฉัน มี เจ้า หุย สน หนา *f* พุด จา ตอบ ถาม ตามประ สา
แต่ฉัน ว่า แพ้ ควาย แท้ เทียว อยู่ กรุง ไป ไหน ให้ หวาด เสียว

29 *Am* 2 2 1 1 4 3 4 *A7* *D* 0 1 3 *G* 1

ลัด เลี้ยว คั่น นา ตาม ชอบ ใจ *f* สุข ใจ จริง หนอ
ปฐิิด ปรีาด โครม เดียว เรา ก็ ดาย ด้น ข้าว อ่อน พลัว

33 4 3 4 3 *D* *G* 3 0 1 3 1 3 1

เรา ไม่ จ้อ ใคร ใคร เจอะ นาง คน รัก ก็ รับ ไป
ชู ยอด รัว เรียง ราย ค่อย ชม แซ่ม ซ้อย ค่อย เยื่อง กราย

37 3 0 1 3 1 3 1 *Am* 3 0 1 3 2 2 1

เป่า ขลุ่ย สอด คล้อง เรา ร้อง ไป ชี้ ควาย ชม ฟ้า เพลิน ตา เพลิน
ชี้ ควาย แซ่ม ซ้า ประ สา ควาย อยู่ นา สุข แสน เมือง แมน กลาย

41 *D* 1 4 3 4 3 *G* 0 1 3 *G* 3

ใจ จันทร แจ่มใส เต็ม ดวง อยู่ นา เดือน กัน *Fine*
กลาย เดือน ก็ หงาย พอ

ภาพที่ 30 โน้ตเพลง ข้างขึ้นเดือนหงาย (ต่อ)

สาระการเรียนรู้ในบทเพลง (เฉพาะทำนองหลักไวโอลิน)

1) จังหวะ

1.1) ค่าของตัวโน้ต (Note Value)	ตัวกลม ตัวดำประจุด ตัวดำ
ตัวเข็บ็ต 1 ชั้น
1.2) ตัวหยุด (Rest)	ตัวหยุดตัวดำ
1.3) เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time signature)	4/4
1.4) ความเร็ว (Tempo)	ตัวดำเท่ากับ 100
1.5) ประเภทจังหวะ	รุมบ้า (Rumba)

2) ทำนอง

2.1) บันไดเสียง (Scale)	จี เมเจอร์ (G major)
2.2) ช่วงเสียง (Range)	D4 – D5

3) เสียงประสาน (Harmony)	คอร์ด I, ii, iii, IV, V
4) รูปพรรณ (Texture)	โมนอโฟนี (Monophony)
5) สีสิ้น (Instrumental)	ไวโอลิน

6) ลักษณะเสียง

6.1) ความเข้มเสียง (Dynamic)	เสียงดัง (f)
6.2) ความรู้สึก (Emotion)	ความรัก และชมธรรมชาติ

7) รูปแบบ

7.1) สังคีตลักษณ์ (Form)	สังคีตลักษณ์เปลี่ยนเนื้อคางทำนอง
(Strophic Form)
7.2) ความยาวเพลง (Measure)	มีการย้อนโดยใช้ประทุน 1,2
44 ห้อง

แนวคิดในการเรียบเรียง

ข้างขึ้นเดือนหงายเป็นบทเพลงที่มีจังหวะสนุกสนาน นิยมประกอบการเต้นรำ แต่เดิมในเพลงนี้มีการใช้ส่วนโน้ตที่มีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ไม่มีจังหวะขัดที่ส่งผลยากต่อผู้เรียนระดับเริ่มต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงเรียบเรียงคล้ายต้นฉบับ โดยมีการปรับเปลี่ยนทำนองจากช่วงเสียงที่กว้างให้แคบลง และเลือกใช้โน้ตที่ใกล้เคียงกัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน อีกทั้งผู้วิจัยยังเพิ่มความเข้มเสียง (Dynamic) ลงไปในบทเพลงที่เรียบเรียงใหม่ อันได้แก่ เสียงดัง (f) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการบรรเลงในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ทำการย้ายบันไดเป็น จี เมเจอร์ (G Major) ซึ่งเป็นบันไดเสียงสุดท้ายที่อยู่ในบทเรียน จึงทำให้ผู้เรียนสามารถใช้รูปแบบการวางนิ้วจากในบทเรียนได้ และเป็นการฝึกฝนการบรรเลงในบันได

เสียงจี เมเจอร์ ต่อเนื่อง ถัดจากเพลงกระซิบสวาท นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เลือกให้ผู้เรียนบรรเลงโน้ตใน
ทำนองหลักที่ส่วนมากเป็นโน้ตจังหวะยก ส่วนโน้ตที่เหลือให้ครูผู้สอนบรรเลงสลับกันไปในลักษณะล่อกัน

บทเพลงที่ 2 เพลง วังน้ำวน

วังน้ำวน

Waltz.
♩ = 77ประพันธ์คำร้อง : แก้ว อัจฉริยะกุล
ประพันธ์ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน
เรียบเรียง : ชญาน์ณัฐา หาญปริพรรณ์

Intro

5 **B \flat** **G \flat** **A 7** **D m**

10 **A(sus4)** **D** 0 1 0 3 1 3 2 1 0 1 0 1 0 1

Violin Solo **p** 0 1 2 3 4 0 1 0 2 1 0 1 4 1 2 1 4 2 4

14 เกลียว น้ำ วน วน วัง ดั่ง ลง ลึก ลง ทุก ที่

18 **A** 2 4 3 1 **D** 0 2 0 3 1 **G** 1 0 **D** 0 2 0 3 1

สิ่ง ไต่ ที่ หลง ใน วน วน อับ จน จะ พัน ฤ

22 **A** 0 4 2 0 1 2 0 1 **G** 3 1 2 3 **A** 1

มี สาย ชล เชี่ยว วน น - ที่ เหลือ ที่ จะ ดัน สาย ชล

27 **D**
0 1 0 3 1 0 2 1 0 1 0 1 0 1 0 1 2 3 4
วัง น้ำ วน แม้ วน แรง เล้า ไม่ เท่า รัก วน
p

31 **A/C#** **A**
0 1 0 2 1 0 1 2 1 2 1 4 2 3 2 4 3 1
วัง รัก วน วน ด้วย เลห์ กล วก วน ล้น ไป

35 **D** **G** **A(sus4)** **D**
0 1 2 0 1 0 3 1 0 3 0 3 1 0 2
หาก ใจ ใคร ถ - ลำ รัก ตน รัก พา ใจ วน หลง จน เวียน ใจ
mf

39 **G** **A7** **D** **D**
0 1 2 0 1 0 3 1 4 3 0 0 0 0 4 3 3
สุด ปัญ ญา สุด หา ทาง ไป ทุกข์ ทร จน ใจ อยู่ ใน วังรัก วน วน *Fine*

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาพที่ 32 โน้ตเพลง วังน้ำวน (ต่อ)

สาระการเรียนรู้ในบทเพลง (เฉพาะทำนองหลักไวโอลิน)

1) จังหวะ

1.1) ค่าของตัวโน้ต (Note Value)	ตัวขาวประจุด ตัวขาว ตัวดำประจุด
ตัวดำ
ตัวเข็บ 1 ชั้น
1.2) ตัวหยุด (Rest)	ตัวหยุดตัวขาว ตัวหยุดตัวดำ ตัวหยุดตัว
เข็บ 1 ชั้น
1.3) เครื่องหมายประจำจังหวะ (Time signature)	4/4
1.4) ความเร็ว (Tempo)	ตัวดำเท่ากับ 77
1.5) ประเภทจังหวะ	วอลซ์ (Waltz)

2) ทำนอง

2.1) บันไดเสียง (Scale)	ดี เมเจอร์ (D major)
2.2) ช่วงเสียง (Range)	D4 - F5
3) เสียงประสาน (Harmony)	คอร์ด I, IV, V
4) รูปพรรณ (Texture)	โมนอโฟนี (Monophony)
5) สีสิ้น (Instrumental)	ไวโอลิน

6) ลักษณะเสียง

6.1) ความเข้มเสียง (Dynamic)	เสียงเบา (p), เสียงดังปานกลาง (mf),
เครเชนโด (Crescendo), ดิมีนูเอนโด
(Diminuendo) |
|------------------------------|--|

6.2) ความรู้สึก (Emotion)	ความรัก และปรัชญาชีวิต

7) รูปแบบ

7.1) สัณคีตลักษณ์ (Form)	สัณคีตลักษณ์สองตอน (Binary Form)
มีการย้อนโดยใช้ประทุน 1,2
7.2) ความยาวเพลง (Measure)	43 ห้อง

แนวคิดในการเรียบเรียง

เพลงวังน่านเป็นหนึ่งเพลงที่ได้รับความนิยมสูง เนื่องจากมีทำนองที่ไพเราะ และมีเนื้อร้องที่
สละสลวย ในแง่ของดนตรีนั้นว่าเป็นบทเพลงที่มีรายละเอียดจำนวนมาก ตั้งแต่ท่อนนำ (Introduction)
ที่มีการใช้บันไดเสียงต่างกับท่อนหลัก มีการเน้นเสียงต่อกัน (Legato) โดยเอกลักษณ์ของเพลงนี้อยู่ที่
ท่วงทำนองที่มีการขึ้น-ลงไล่ระดับ ผู้วิจัยจึงทำการย้ายบันไดเสียงเป็นขั้นแรก เพื่อให้โน้ตสอดคล้องกับ

เนื้อหาในบทเรียน และมีการตัดทอนส่วนโน้ตให้มีความเรียบง่ายมากขึ้น รวมทั้งเรียบเรียงให้ทำนองหลักเคลื่อนที่ไหล่เหลี่ยกัน นอกจากนี้ในบทเพลงยังประกอบด้วยเครเชนโด (Crescendo) และดีมินูเอนโด (Diminuendo) ซึ่งเป็นเนื้อหาในบทเรียนสุดท้าย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้แก่บทเพลง และเรียบเรียงให้ผู้เรียนบรรเลงสลับกับครูผู้สอนในลักษณะล้อกัน

2.2) การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักการการออกแบบกิจกรรม และเนื้อหา จากหลักการของ โนวส์ (Knowles, 1970) อาชัญญา อุบลรัตน์ (2559) และณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2540) จากนั้นนำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบเนื้อหา และกิจกรรมที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริม โดยผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหา และสาระการเรียนรู้เรียงลำดับตามความยาก-ง่าย ออกเป็น 8 บท และนำเสนอออกมาเป็นรูปแบบตารางที่แสดงเนื้อหาในแต่ละบท ซึ่งประกอบด้วย 4 หัวข้อ ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหา สาระดนตรี และกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งทั้ง 4 หัวข้อนี้เป็นองค์ประกอบหลักในการออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาภายในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมฯ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.2.1) บทที่ 1 การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction)

ในบทที่ 1 ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหา และกิจกรรมโดยเน้นไปที่การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน ตั้งแต่ส่วนประกอบของไวโอลินไปจนถึงวิธีการดูแลรักษา การตั้งสาย และท่าทางการบรรเลงในรูปแบบต่าง ๆ ที่ถูกต้อง โดยในบทแรกนี้ส่วนมากจะเป็นการเกริ่นนำถึงความสำคัญของไวโอลิน และเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับท่าทางการเล่น เนื่องจากท่าทาง (Posture) เป็นส่วนสำคัญในการผลิตเสียงให้มีคุณภาพดี ผู้วิจัยจึงมีการแสดงแผนภาพ พร้อมคำอธิบายเป็นส่วนมาก อีกทั้งยังมีการสอดแทรกกิจกรรมการสำรวจตนเองเพื่อให้ผู้เรียนได้สังเกตท่าทางของตนเอง โดยผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหา และกิจกรรมให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ และทักษะดนตรีมากที่สุด ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 25 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 1

บทที่ 1 การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction)			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียน คุ้นเคย และทำความ รู้จักส่วนประกอบ ต่าง ๆ ของไวโอลิน	ส่วนประกอบของไวโอลิน (Part of Violin)	1. แผนภาพ : แสดงส่วนประกอบของ ไวโอลิน 2. แผนภาพ : แสดงส่วนประกอบของคัน ชัก 3. แผนภาพ : แสดงอุปกรณ์เสริม (Accessories)	1. การอ่าน
1. เพื่อให้ผู้เรียน ทราบถึงวิธีการดูแล รักษาไวโอลิน เบื้องต้น 2. เพื่อให้ผู้เรียน สามารถดูแลรักษา ไวโอลินของตนเองได้ อย่างถูกต้อง	การดูแลรักษาไวโอลินเบื้องต้น	1. แผนภาพ : ตัวอย่างการดูแลรักษา ไวโอลินเบื้องต้น พร้อมคำอธิบาย	1. การอ่าน 2. การเคลื่อนไหว
1. เพื่อให้ผู้เรียน ทราบถึงวิธีการตั้ง สายที่ถูกต้อง 2. เพื่อให้ผู้เรียน สามารถตั้งสาย ไวโอลินของตนเอง ได้อย่างถูกต้อง	การตั้งสาย (Tuning))	1. แผนภาพ : วิธีการตั้งสายพร้อม คำอธิบาย	1. การอ่าน 2. การเคลื่อนไหว
1. เพื่อให้ผู้เรียน ทราบถึงวิธีการวาง เครื่องบนบ่าที่ ถูกต้อง 2. เพื่อให้ผู้เรียน สามารถวางเครื่อง บนบ่าได้อย่าง ถูกต้อง	การวางเครื่องบนบ่า (Shoulder Poster)	2. แผนภาพ : วิธีการวางเครื่อง บนบ่า พร้อมคำอธิบายวิธีการที่ละ ขั้นตอน	1. การอ่าน 2. การเคลื่อนไหว

ตารางที่ 25 (ต่อ)

บทที่ 1 การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction)			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงวิธีการจับคันชักที่ถูกต้อง 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการจับคันชักด้วยดินสอ ก่อนเริ่มจับคันชักจริง 3. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจับคันชักได้อย่างถูกต้อง	การจับคันชัก (Bow Hold)	1. แบบฝึกหัด : จำลองการจับคันชักโดยใช้ดินสอ 2. แผนภาพ : วิธีการจับคันชัก พร้อมคำอธิบายวิธีการทีละขั้นตอน	1. การอ่าน 2. การเคลื่อนไหว
1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงลักษณะท่าเล่น และท่าพัก ที่ถูกต้อง 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติท่าเล่น และท่าพักได้อย่างถูกต้อง	ท่าเล่น (Play Position) และท่าพัก (Rest Position)	1. แผนภาพ : แสดงท่าเล่น และท่าพัก	1. การอ่าน 2. การเคลื่อนไหว
1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงลักษณะท่าดีด และวิธีการดีดที่ถูกต้อง 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกสังเกตลักษณะท่าทางของตนเอง	ท่าดีด (Guitar Position)	1. แผนภาพ : แสดงท่าดีด พร้อมคำอธิบายวิธีการทีละขั้นตอน 2. กิจกรรมสำรวจตัวเอง : สำรวจท่าทางการวางเครื่องบนบ่า การจับคันชัก และท่าดีดของตนเองว่าเป็นอย่างไร	1. การอ่าน 2. การเคลื่อนไหว

2.2.2) บทที่ 2 การใช้คันชัก และการดีด

หลังจากการแนะนำทำความรู้จักไวโอลินในบทที่ 1 ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหา และกิจกรรมในบทที่ 2 ให้มีความต่อเนื่องกัน ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเริ่มบรรเลงด้วยท่าทางที่ถูกต้อง โดยประกอบไปด้วยการลากสายเปล่า การใช้คันชักขึ้น และลง การดีด อีกทั้งยังมีการสอดแทรกทฤษฎีดนตรีพื้นฐานในรูปแบบแผนภาพ พร้อมคำอธิบาย นอกจากนี้ยังมีแบบฝึกหัดต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเริ่มบรรเลงด้วยท่าทางที่ถูกต้อง ประกอบกับเพลงประกอบโดยการสแกน QR Code ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 26 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 2

บทที่ 2 การใช้คันชัก และการดีด			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการลากสายเปล่า พร้อมการอ่านโน้ต และนับจังหวะ	การลากสายเปล่า (Open String)	1. แบบฝึกหัด : การลากสายเปล่าด้วยการอ่านโน้ต ก้าน นับจังหวะ และใช้คันชักให้ถูกต้องตามทิศทางที่กำหนด ทั้งหมด 4 ข้อ พร้อมเพลงประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code	1. การฟัง 2. การเล่น 3. การอ่าน
1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงความหมายของสัญลักษณ์การใช้คันชักขึ้น และลง 2. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงตำแหน่งที่ถูกต้องในการบรรเลงคันชักขึ้น และลง	การใช้คันชักขึ้น และลง (Down & Up Bow)	1. แผนภาพ : แสดงสัญลักษณ์การใช้คันชักลง และขึ้น พร้อมรูปตัวอย่างลักษณะการบรรเลงด้วยคันชักลง และขึ้น 2. แบบฝึกหัด : คันชัก ล่องหน พร้อมอ่านโน้ต ก้าน และสัญลักษณ์การใช้คันชักลง และขึ้น	1. การฟัง 2. การเล่น 3. การอ่าน 4. การเคลื่อนไหว

ตารางที่ 26 (ต่อ)

บทที่ 2 การใช้คันชัก และการดีด			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติการใช้คันชักบนบ่า พร้อมการอ่านโน้ตกำกับ และนับจังหวะ			
1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติการดีดสายเปล่า พร้อมอ่านโน้ตกำกับ และ นับจังหวะ 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ แบบฝึกหัดการดีดสาย เปล่า พร้อมการอ่านโน้ต กำกับ และนับจังหวะ	การดีด (Pizzicato)	1. แบบฝึกหัด : การดีดสายเปล่า (สาย A และ E) พร้อมอ่านโน้ตกำกับ และนับจังหวะให้ถูกต้อง 2. แบบฝึกหัด : การดีดสายเปล่า พร้อมอ่านโน้ตกำกับ และนับจังหวะให้ ถูกต้อง ทั้งหมด 4 ข้อ พร้อมเพลง ประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code	1. การอ่าน 2. การเล่น 3. การฟัง
1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติการดีดสายเปล่า พร้อมอ่านโน้ตกำกับ และ นับจังหวะ 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ แบบฝึกหัดการดีดสาย เปล่า พร้อมการอ่านโน้ต กำกับ และนับจังหวะ	การดีด (Pizzicato)	1. แบบฝึกหัด : การดีดสายเปล่า (สาย A และ E) พร้อมอ่านโน้ตกำกับ และนับจังหวะให้ถูกต้อง 2. แบบฝึกหัด : การดีดสายเปล่า พร้อมอ่านโน้ตกำกับ และนับจังหวะให้ ถูกต้อง ทั้งหมด 4 ข้อ พร้อมเพลง ประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code	1. การอ่าน 2. การเล่น 3. การฟัง
1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึง สัญลักษณ์ทางไวโอลิน ต่าง ๆ และความหมาย 2. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึง ลักษณะการบรรเลงด้วย คันชักขึ้น และลงที่ถูกต้อง	สัญลักษณ์ทางไวโอลิน - การดีด (Pizzicato) - การสี (Arco) คันชักลง และ ขึ้น	1. แผนภาพ : แสดงสัญลักษณ์ทาง ไวโอลิน พร้อมความหมาย 2. แผนภาพ : แสดงลักษณะการใช้คัน ชักลง และขึ้น	1. การอ่าน

ตารางที่ 26 (ต่อ)

บทที่ 2 การใช้คันชัก และการดีด			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงทฤษฎีดนตรีในบทที่ 2 ในแง่ของความหมาย และการนำไปใช้ในบทเพลง 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนเนื้อหาทฤษฎีดนตรีในบทที่ 2 ด้วยการเติมส่วนโน้ตที่หายไป 3. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการนับจังหวะ และร้องเพลงประกอบ	ทฤษฎีดนตรี - เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ - โน้ตตัวดำ โน้ตตัวขาว ตัวหยุดโน้ตตัวดำ ตัวหยุดโน้ตตัวขาว - ห้องเพลง - เส้นกันห้อง - เครื่องหมายซ้ำเส้นจบ	1. แผนภาพ : แสดงเครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ, โน้ตตัวดำ, โน้ตตัวขาว, ตัวหยุดโน้ตตัวดำ, ตัวหยุดโน้ตตัวขาว, ห้องเพลง, เส้นกันห้อง, เครื่องหมายซ้ำ, และเส้นจบ พร้อมความหมาย และคำอธิบาย 2. กิจกรรมเติมโน้ตที่หายไป : การทบทวนเนื้อหาทฤษฎีดนตรี โดยเติมส่วนโน้ตที่ถูกต้อง และฝึกซ้อมการนับจังหวะด้วยการปรบมือ และร้องเพลงประกอบ	1. การร้อง 2. การอ่าน - เขียน 3. การเคลื่อนไหว

2.2.3) บทที่ 3 เพลง ริมฝั่งน้ำ

ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหา และกิจกรรมโดยเน้นที่รูปแบบการวางมือ และแบบฝึกหัดการกดนิ้ว 1 2 3 เพื่อให้ผู้เรียนได้เริ่มปฏิบัติการบรรเลงอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้เกิดความชำนาญในการกดนิ้วก่อนการบรรเลงในบทเพลงจริง ส่วนในเรื่องทฤษฎีดนตรีพื้นฐาน ผู้วิจัยได้แสดงแผนภาพ พร้อมความหมาย เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงขอบเขตทฤษฎีดนตรีในบทเรียน และสามารถนำไปใช้ได้จริงในการบรรเลงบทเพลงแรก คือ เพลงริมฝั่งน้ำ โดยผู้วิจัยได้สอดแทรกแบบฝึกหัดการบรรเลงทำนองหลักร่วมกับครูผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญก่อนการบรรเลงเพลงเต็ม พร้อมเพลงประกอบโดยการสแกน QR Code เพื่อรับฟัง ซึ่งรายละเอียดมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 27 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 3

บทที่ 3 เพลง รีมฝั่งน้ำ			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียน ท ร า บ ถึ ง ตำแหน่งนิ้ว 1 2 3 4 แ ล ะ ร ู ป แ บ บ ก า ร ว าง มื อ ที่ ถูกต้อง 2. เพื่อให้ผู้เรียนมี ร ู ป แ บ บ ก า ร ว าง มื อ ที่ถูกต้อง	รูปแบบการวางมือ (Fingering Position)	1. <u>แผนภาพ</u> : แสดงตำแหน่งนิ้ว 1 2 3 4 2. <u>แผนภาพ</u> : แสดงรูปแบบการ วางมือ พร้อมคำอธิบายวิธีการที่ละ ขั้นตอน	1. การอ่าน
1. เพื่อให้ผู้เรียน ท ร า บ ถึ ง ตำแหน่งการกด นิ้ว 1 2 3 และ โน้ตในสาย A และ สาย E 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติการวาง นิ้ว 1 2 3 ใน สาย A และสาย E พร้อมการตีต และร้องโน้ตได้ อย่างถูกต้อง 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ สังเกตลักษณะ ร ู ป แ บ บ ก า ร ว าง มื อ และก า ร ก ด นั้ ว 1 2 3 ของตนเอง	การกดนิ้ว 1 2 3 (1 2 3 Fingering)	1. <u>แผนภาพ</u> : แสดงตำแหน่งการกด นิ้ว 1 2 3 และโน้ตในสาย A และ สาย E 2. <u>แบบฝึกหัด</u> : การวางนิ้ว 1 2 3 ตามลำดับ โดยให้ผู้เรียนตีต และ ร้องโน้ตให้ถูกต้องตามตำแหน่งใน ภาพ (สาย A) 3. <u>แบบฝึกหัด</u> : การวางนิ้ว 1 2 3 ตามลำดับ โดยให้ผู้เรียนตีต และ ร้องโน้ตให้ถูกต้องตามตำแหน่งใน ภาพ (สาย E) 4. <u>กิจกรรมสำรวจตนเอง</u> : สํารวจ ท่าทางการวางมือ และการกดนิ้ว 1 2 3 ของตนเองว่ามีลักษณะอย่างไร	1. การเล่น 2. การอ่าน

ตารางที่ 27 (ต่อ)

บทที่ 3 เพลง รีมฝั่งน้ำ			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติการติด และ การ สี พร้อมกับการกด นิ้ว 1 2 3 ด้วย การอ่านโน้ต และนับจังหวะ	การติด และการสีด้วยการ กดนิ้ว 1 2 3 ในสาย A และสาย E	1. <u>แบบฝึกหัด</u> : ฝึกฝนการติด และ การสีด้วยการนิ้ว 1 2 3 ในสาย A (ลา) และสาย E (มี) พร้อมอ่านโน้ต และนับจังหวะ ทั้งหมด 6 ข้อ พร้อมเพลงประกอบโดยใช้วิธีการ สแกน QR Code	1. การฟัง 2. การเล่น 3. การอ่าน
1. เพื่อให้ผู้เรียน ทราบถึงทฤษฎี ดนตรีในบทที่ 3 ในแง่ของ ความหมาย และการนำไปใช้ ในบทเพลง 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ ทบทวนเนื้อหา ทฤษฎีดนตรีใน บทที่ 3 ด้วย การเติม สัญลักษณ์ และ โน้ตที่หายไป	ทฤษฎีดนตรี - บรรทัด 5 เส้น - กุญแจซอล - การอ่านโน้ตใน บรรทัด 5 เส้น - โน้ตตัวกลม โน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น ตัวหยุด โน้ตตัวกลม ตัว หยุดโน้ตตัว เข้บ็ต 1 ชั้น - บันไดเสียง	1. <u>แผนภาพ</u> : แสดงบรรทัด 5 เส้น, กุญแจซอล, การอ่านโน้ตในบรรทัด 5 เส้น, โน้ตตัวกลม, โน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น, ตัวหยุดโน้ตตัวกลม, ตัวหยุด โน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น และบันไดเสียง A Major Scale พร้อมความหมาย และคำอธิบาย 2. <u>กิจกรรมเติมโน้ตที่หายไป</u> : การ ทบทวนเนื้อหาทฤษฎีดนตรี	1. การอ่าน - เขียน
1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ ทราบถึงโน้ตใน บันไดเสียง เอ เมเจอร์ 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติ การ บรรเลงบันได เสียง เอ เมเจอร์	บันไดเสียง เอ เมเจอร์ (A Major Scale) บันไดเสียง เอ เมเจอร์ เพน ตาโทนิค (A Major Pentatonic Scale)	1. <u>แผนภาพ</u> : แสดงโน้ตในบันไดเสียง เอ เมเจอร์ (A Major Scale) 2. <u>แบบฝึกหัด</u> : ฝึกฝนการบรรเลง บันไดเสียง เอ เมเจอร์ (A Major Scale) ในรูปแบบโน้ตต่าง ๆ อัน ได้แก่ โน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น โน้ตตัวดำ และโน้ตตัวกลม ทั้งหมด 3 ข้อ พร้อมเพลงประกอบโดยใช้วิธีการ สแกน QR Code	1. การฟัง 2. การเล่น 3. การอ่าน

ตารางที่ 27 (ต่อ)

บทที่ 3 เพลง ริมฝั่งน้ำ			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
3. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และฝึกการบรรเลงบันไดเสียง เอ เมเจอร์ เพนตาโทนิค		3. <u>แบบฝึกหัด</u> : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียงบันไดเสียง เอ เมเจอร์ เพนตาโทนิค (A Major Pentatonic Scale)	
1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฟัง เพลง ปรับมือ และร้องเพลงริมฝั่งน้ำ เพื่อสร้างความคุ้นเคยก่อนการเริ่มบรรเลงเพลงเต็ม 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ การบรรเลงทำนอง และรูปแบบ จังหวะต่าง ๆ ในเพลงริมฝั่งน้ำ 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติ การบรรเลงเพลงริมฝั่งน้ำ	เพลง ริมฝั่งน้ำ	1. <u>กิจกรรมฟังได้ร้องดี</u> : การสร้างความคุ้นเคยก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงให้แก่ผู้เรียน โดยการฟังเพลงร้องเพลง และปรับมือตามจังหวะที่ได้ยิน โดยสแกน QR Code เพื่อฟังเพลง 2. <u>กิจกรรมจังหวะในใจ</u> : การฝึกซ้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง โดยการปรับมือ ร้องเพลงเฉพาะโน้ตทำนองหลัก สลับกับครูผู้สอน 3. <u>แบบฝึกหัด</u> : ฝึกฝนการบรรเลงทำนองหลักในเพลง ร่วมกับครูผู้สอน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงจริง พร้อมเพลงประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code 4. <u>โน้ตเพลง</u> : ริมฝั่งน้ำ	1. การฟัง 2. การร้อง 3. การเล่น 4. การอ่าน 5. การเคลื่อนไหว

2.2.4) บทที่ 4 เพลง ขอให้เหมือนเดิม

ภายในบทที่ 4 ผู้วิจัยได้ออกแบบเนื้อหา และกิจกรรมให้ต่อเนื่องจากบทที่ 3 โดยยังคงเน้นแบบฝึกหัดเกี่ยวกับการกดนิ้ว 1 2 3 อยู่คล้ายเดิม แต่ในบทที่ 4 จะเป็นการกดนิ้วในสาย D รวมถึงการบรรเลงบันไดเสียงดี เมเจอร์ (D Major Scale) เนื่องจากเป็นบันไดเสียงในเพลงขอให้เหมือนเดิม ซึ่งเป็นบทเพลงประจำบทที่ 4 ส่วนทฤษฎีดนตรี สิ่งที่เพิ่มเข้ามาเป็นเรื่องของอัตราจังหวะ 3/4 ที่ผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกหัดการนับจังหวะ 3/4 เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนับจังหวะ และการบรรเลงในอัตราจังหวะใหม่

นอกจากนี้ ภายในบทที่ 4 ยังประกอบด้วยกิจกรรมที่ช่วยฝึกความคิดสร้างสรรค์ด้วยการแต่งเพลง และ
ถือเป็นการทบทวนเนื้อหาการอ่าน และเขียนโน้ตจากบทเรียนก่อนหน้า โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 28 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 4

บทที่ 4 เพลง ขอให้เหมือนเดิม			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงตำแหน่งการกดนิ้ว 1 2 3 และโน้ตในสาย D 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการวางนิ้ว 1 2 3 ใน สาย D พร้อมการดีด และร้องโน้ตได้อย่างถูกต้อง	การกดนิ้ว 1 2 3 ในสาย D	1. <u>แผนภาพ</u> : แสดงตำแหน่งนิ้ว 1 2 3 และโน้ตในสาย D 2. <u>แบบฝึกหัด</u> : การวางนิ้ว 1 2 3 ตามลำดับ โดยให้ผู้เรียนดีด และร้องโน้ตให้ถูกต้องตามตำแหน่งในภาพ (สาย D)	1. การร้อง 2. การเล่น 3. การอ่าน
1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงโน้ตในบันไดเสียง ดี เมเจอร์ (D Major Scale) 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการบรรเลงบันไดเสียง ดี เมเจอร์ (D Major Scale) 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกการบรรเลงบันไดเสียง ดี เมเจอร์ เพนตาโทนิก	บันไดเสียง ดี เมเจอร์ (D Major Scale) บันไดเสียง ดี เมเจอร์ เพนตาโทนิก (D Major Pentatonic Scale)	1. <u>แผนภาพ</u> : แสดงโน้ตในบันไดเสียง ดี เมเจอร์ (D Major Scale) 2. <u>แบบฝึกหัด</u> : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง ดี เมเจอร์ (D Major Scale) ในรูปแบบโน้ตต่าง ๆ อันได้แก่ โน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น โน้ตตัวดำ และโน้ตตัวกลม ทั้งหมด 3 ข้อ พร้อมเพลงประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code 3. <u>แบบฝึกหัด</u> : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง เอ เมเจอร์ เพนตาโทนิก (A Major Pentatonic Scale)	1. การฟัง 2. การเล่น 3. การอ่าน

ตารางที่ 28 (ต่อ)

บทที่ 4 เพลง ขอให้เหมือนเดิม			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงทฤษฎีดนตรีในบทที่ 4 ในแง่ของความหมาย และการนำไปใช้ในบทเพลง 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนเนื้อหาทฤษฎีดนตรีในบทที่ผ่านมา ด้วยการสร้างสรรค์บทเพลงของตนเอง 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติการนับจังหวะในอัตราจังหวะ 3/4 4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรบมือ และบรรเลงในอัตราจังหวะ 3/4 	<p>ทฤษฎีดนตรี</p> <ul style="list-style-type: none"> - เครื่องหมายประจำกุญแจเสียง (Key signatures) - เครื่องหมายแปลงเสียง (Accidental) - อัตราจังหวะ 3/4 - โน้ตประจูด <p>การย่นเข้าประทุน 1 และ 2</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>แผนภาพ</u> : แสดงเครื่องหมายประจำกุญแจเสียง (Key signatures), เครื่องหมายแปลงเสียง (Accidental), อัตราจังหวะ 3/4, โน้ตประจูด, การย่นเข้าประทุน 1 และ 2 พร้อมความหมาย และคำอธิบาย 2. <u>กิจกรรมเพลงของฉันทน์</u> : ฝึกความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนโดยการเติมโน้ตลงในบรรทัด 5 เส้น พร้อมตั้งชื่อบทเพลงของตนเอง 3. <u>กิจกรรมจังหวะสาม</u> : การฝึกฝนนับจังหวะ และการบรรเลงในอัตราจังหวะ 3/4 โดยอ่านโน้ต ปรบมือตามจังหวะ และฝึกซ้อมการบรรเลงให้ถูกต้อง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเล่น 2. การอ่าน - เขียน 3. การเคลื่อนไหว 4. ความคิดสร้างสรรค์
<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฟังเพลงปรบมือ และร้องเพลงขอให้เหมือนเดิม เพื่อสร้างความคุ้นเคยก่อนการเริ่มบรรเลงเพลงเต็ม 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการบรรเลงทำนองและรูปแบบจังหวะต่าง ๆ ในเพลงขอให้เหมือนเดิม 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการบรรเลงเพลงขอให้เหมือนเดิม 	เพลง ขอให้เหมือนเดิม	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>กิจกรรมฟังได้ร้องดี</u> : การสร้างความคุ้นเคยก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงให้แก่ผู้เรียน โดยการฟังเพลง ร้องเพลง และปรบมือตามจังหวะที่ได้ยิน โดยสแกน QR Code เพื่อฟังเพลง 2. <u>กิจกรรมจังหวะในใจ</u> : การฝึกซ้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง โดยการปรบมือ ร้องเพลง เฉพาะโน้ตทำนองหลัก สลับกับครูผู้สอน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การฟัง 2. การร้อง 3. การเล่น 4. การอ่าน 5. การเคลื่อนไหว

ตารางที่ 28 (ต่อ)

บทที่ 4 เพลง ขอให้เหมือนเดิม			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะคนตรี
		<u>3. แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการ</u> บรรเลงทำนองหลักในเพลง ร่วมกับครูผู้สอน เพื่อเตรียม ความพร้อมก่อนเริ่มบรรเลง บทเพลงจริง พร้อมเพลง ประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code <u>4. โน้ตเพลง : ขอให้เหมือนเดิม</u>	
1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฟังเพลง ประมวล และร้องเพลง ขอให้เหมือนเดิม 2. เพื่อสร้างความคุ้นเคยก่อน การเริ่มบรรเลงเพลงเต็ม 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการ บรรเลงทำนอง และ รูปแบบจังหวะต่าง ๆ ใน เพลงขอให้เหมือนเดิม 4. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการ บรรเลงเพลงขอให้ เหมือนเดิม	เพลง ขอให้เหมือนเดิม	1. <u>กิจกรรมฟังได้ร้องดี : การ</u> สร้างความคุ้นเคยก่อนเริ่ม บรรเลงบทเพลงให้แก่ผู้เรียน โดยการฟังเพลง ร้องเพลง และประมือตามจังหวะที่ได้ ยิน โดยสแกน QR Code เพื่อฟังเพลง 2. <u>กิจกรรมจังหวะในใจ : การ</u> ฝึกซ้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง โดยการประมือ ร้องเพลง เฉพาะโน้ตทำนองหลัก สลับ กับครูผู้สอน 3. <u>แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการ</u> บรรเลงทำนองหลักในเพลง ร่วมกับครูผู้สอน เพื่อเตรียม ความพร้อมก่อนเริ่มบรรเลง บทเพลงจริง พร้อมเพลง ประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code 4. <u>โน้ตเพลง : ขอให้เหมือนเดิม</u>	1. การฟัง 2. การร้อง 3. การเล่น 4. การอ่าน 5. การเคลื่อนไหว

2.2.5) บทที่ 5 เพลง สุขกันเถอะเรา

การกดนิ้ว 4 (4th Finger) เป็นทักษะไวโอลินที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญในการออกแบบเนื้อหา และกิจกรรมมากที่สุดในบทที่ 5 เนื่องจากการกดนิ้ว 4 จำเป็นต้องใช้ความชำนาญ และการฝึกฝน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสร้างแบบฝึกหัดที่เกี่ยวข้องกับการกดนิ้ว 4 เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ ก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงสุขกันเถอะเรา ซึ่งเป็นบทเพลงประจำบทที่ 5 และมีการใช้นิ้ว 4 ในการบรรเลง อีกด้วย ดังนั้นเนื้อหา และกิจกรรมในบทนี้จึงเน้นไปที่การฝึกฝนการกดนิ้ว 4 เป็นส่วนมาก โดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 29 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 5

บทที่ 5 เพลง สุขกันเถอะเรา			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงตำแหน่งการวางนิ้วก้อย (นิ้ว 4) 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการวางนิ้ว 1 2 3 4 ในสาย A พร้อมการตีต และ ร้องโน้ตได้อย่างถูกต้อง 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการบรรเลงด้วยการใช้นิ้ว 4 พร้อมการอ่านโน้ต และนับจังหวะ 	การกดนิ้ว 4 (4th Finger)	<ol style="list-style-type: none"> 1. <u>แผนภาพ</u> : แสดงตำแหน่งการวางนิ้วก้อย (นิ้ว 4) พร้อมคำอธิบาย 2. <u>แบบฝึกหัด</u> : การวางนิ้ว 1 2 3 4 ตามลำดับ โดยให้ผู้เรียนตีต และ ร้องโน้ตให้ถูกต้องตามตำแหน่งในภาพ (สาย A) 3. <u>แบบฝึกหัด</u> : การฝึกฝนความยืดหยุ่นของนิ้วก้อยโดยการตีตมือซ้าย 4. <u>แบบฝึกหัด</u> : ฝึกฝนการบรรเลงด้วยการใช้นิ้ว 4 ในสาย A พร้อมอ่านโน้ต และนับจังหวะทั้งหมด 3 ข้อ พร้อมเพลงประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การฟัง 2. การร้อง 3. การอ่าน 4. การเล่น 5. การเคลื่อนไหว

ตารางที่ 29 (ต่อ)

บทที่ 5 เพลง สุขกันเถอะเรา			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฟังเพลง ประมื่อ และร้องเพลงสุขกันเถอะเรา เพื่อสร้างความคุ้นเคยก่อนการเริ่มบรรเลงเพลงเต็ม 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการบรรเลงท่วงนอง และรูปแบบจังหวะต่างๆ ในเพลงสุขกันเถอะเรา 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการบรรเลงเพลงสุขกันเถอะเรา	เพลง สุขกันเถอะเรา	1. <u>กิจกรรมฟังได้ร้องดี</u> : การสร้างความคุ้นเคยก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงให้แก่ผู้เรียน โดยการฟังเพลง ร้องเพลง และประมื่อตามจังหวะที่ได้ยิน โดยสแกน QR Code เพื่อฟังเพลง 2. <u>กิจกรรมจังหวะในใจ</u> : การฝึกซ้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง โดยการประมื่อ ร้องเพลงเฉพาะโน้ตทำนองหลัก สลับกับครูผู้สอน 3. <u>แบบฝึกหัด</u> : ฝึกฝนการบรรเลงทำนองหลักในเพลง ร่วมกับครูผู้สอน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงจริง พร้อมเพลงประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code 4. <u>โน้ตเพลง</u> : สุขกันเถอะเรา	1. การฟัง 2. การร้อง 3. การเล่น 4. การอ่าน 5. การเคลื่อนไหว

2.2.6) บทที่ 6 เพลง มองอะไร

บทที่ 6 ประกอบด้วยเนื้อหา และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบันไดเสียง จี เมเจอร์ (G Major Scale) และอาร์เปจจิ เมเจอร์ (G Major Arpeggio) โดยเน้นไปที่แบบฝึกหัดเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการบรรเลงจนเกิดความคุ้นชินกับบันไดเสียงจี เมเจอร์ เนื่องจากเป็นบันไดเสียงในเพลงมองอะไร ซึ่งเป็นบทเพลงประจำบทที่ 6 อีกทั้งเพลงมองอะไร เป็นบทเพลงที่มีจังหวะเร็ว และสนุกสนาน ผู้วิจัยจึงสร้างแบบฝึกหัดฝึกฝนการนับจังหวะในเพลงมองอะไร เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นชิน และเข้าใจในรูปแบบจังหวะของเพลงมองอะไร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 30 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 6

บทที่ 6 เพลง มองอะไร			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
<ol style="list-style-type: none"> เพื่อให้ผู้เรียนได้ทราบถึงโน้ตในบันไดเสียง จี เมเจอร์ (G Major Scale) และอาร์เปจโจ เมเจอร์ (G Major Arpeggio) เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการบรรเลงบันไดเสียง จี เมเจอร์ (G Major Scale) และอาร์เปจโจ เมเจอร์ (G Major Arpeggio) เพื่อให้ผู้เรียนได้ทบทวนโน้ตใน บันไดเสียง จี เมเจอร์ ด้วยการเติมโน้ตที่หายไปบนบันไดเสียง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกการบรรเลงบันไดเสียง จี เมเจอร์ เพนตาโทนิค 	<ol style="list-style-type: none"> บันไดเสียง จี เมเจอร์ (G Major Scale) อาร์เปจโจ เมเจอร์ (G Major Arpeggio) บันไดเสียง จี เมเจอร์ เพนตาโทนิค (G Major Pentatonic Scale) 	<ol style="list-style-type: none"> แผนภาพ : แสดงโน้ตในบันไดเสียง จี เมเจอร์ (G Major Scale) แผนภาพ : แสดงโน้ตในอาร์เปจโจ เมเจอร์ (G Major Arpeggio) พร้อมคำอธิบายความหมายของอาร์เปจโจ แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง จี เมเจอร์ (G Major Scale) และอาร์เปจโจ เมเจอร์ (G Major Arpeggio) ในรูปแบบโน้ตต่าง ๆ ทั้งหมด 3 ข้อ พร้อมเพลงประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code กิจกรรมบันไดเสียง : การทบทวนการอ่าน และเขียนโน้ต โดยให้ผู้เรียนเติมโน้ตที่หายไปบนบันไดเสียง พร้อมฝึกฝนการบรรเลง แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง จี เมเจอร์ เพนตาโทนิค 	<ol style="list-style-type: none"> การฟัง การร้อง การเล่น การอ่าน - เขียน
<ol style="list-style-type: none"> เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงตำแหน่งการกดนิ้ว 1 2 3 ที่มีการเปลี่ยนในสาย A เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการวางนิ้ว 1 2 3 ที่เปลี่ยนไป ในสาย A พร้อมการดีด และร้องโน้ตได้อย่างถูกต้อง 	การวางนิ้วในรูปแบบบันไดเสียง จี เมเจอร์ (G Major Scale)	<ol style="list-style-type: none"> แบบฝึกหัด : การวางนิ้ว 1 2 3 ที่มีการเปลี่ยนแปลงไป โดยให้ผู้เรียนดีด และร้องโน้ตให้ถูกต้องตามตำแหน่งในภาพ (สาย A และสาย E) 	<ol style="list-style-type: none"> การร้อง การเล่น การอ่าน

ตารางที่ 30 (ต่อ)

บทที่ 6 เพลง มองอะไร			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับจังหวะในบทเพลงมองอะไร ด้วยการอ่านโน้ต และฝึกซ้อมปรบมือ 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฟังเพลงปรบมือ และร้องเพลงมองอะไรเพื่อสร้างความคุ้นเคยก่อนการเริ่มบรรเลงเพลงเต็ม 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการบรรเลงทำนอง และรูปแบบจังหวะต่าง ๆ ในเพลงมองอะไร 4. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการบรรเลงเพลงมองอะไร	เพลง มองอะไร	1. <u>กิจกรรมจังหวะในใจ</u> : การฝึกซ้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง โดยการปรบมือ ร้องเพลงเฉพาะโน้ต ทำนองหลัก สลับกับครูผู้สอน 2. <u>กิจกรรมฟังได้ร้องดี</u> : การสร้างความคุ้นเคยก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงให้แก่ผู้เรียน โดยการฟังเพลง ร้องเพลง และปรบมือตามจังหวะที่ได้ยิน โดยสแกน QR Code เพื่อฟังเพลง 3. <u>แบบฝึกหัด</u> : ฝึกฝนการบรรเลงทำนองหลักในเพลง ร่วมกับครูผู้สอน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงจริง พร้อมเพลงประกอบ โดยใช้วิธีการสแกน QR Code 4. <u>โน้ตเพลง</u> : มองอะไร	1. การฟัง 2. การร้อง 3. การเล่น 4. การอ่าน 5. การเคลื่อนไหว

2.2.7) บทที่ 7 เพลง กระซิบสวาท

ผู้วิจัยได้ออกแบบให้เนื้อหา และกิจกรรมภายในบทที่ 7 สอดคล้องกับองค์ประกอบทางดนตรีของเพลงกระซิบสวาท ซึ่งเป็นเพลงประจำบทที่ 7 โดยมีเนื้อหาที่เพิ่มเข้ามา คือ สัญลักษณ์ความเข้มเสียง (Dynamic) และ บันไดเสียงจี เมเจอร์ (G Major Scale) ในลักษณะ 2 ออกเทฟ (Octave) ในบทนี้จึงเป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้ทำความรู้จักกับสัญลักษณ์ความเข้มเสียงต่าง ๆ และยังมีแบบฝึกหัดการบรรเลงโน้ตในบันไดเสียงจี เมเจอร์ (G Major Scale) 2 ออกเทฟ (Octave) อีกด้วย ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ประกอบอยู่ในเพลงกระซิบสวาทเช่นกัน ดังนั้นหากผู้เรียนมีความเข้าใจ และได้รับการฝึกฝนจนชำนาญจะส่งผลให้

การบรรเลงบทเพลงกระซิบสวาทเป็นไปได้อย่างสะดวก โดยเนื้อหา และกิจกรรมในบทที่ 7 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 31 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 7

บทที่ 7 เพลง กระซิบสวาท			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงสัญลักษณ์ความเข้มเสียง (Dynamic) ต่าง ๆ 2. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจำแนกประเภท และความแตกต่างของสัญลักษณ์ความเข้มเสียง (Dynamic) ต่าง ๆ ได้	สัญลักษณ์ความเข้มเสียง (Dynamic) - เสียงเบา (p) เสียงดังปานกลาง (mf) เสียงดัง (f) - เครเซนด์โต (Crescendo) - ดิมินูเอนด์ (Diminuendo)	1. <u>แผนภาพ</u> : แสดงสัญลักษณ์ความเข้มเสียงต่าง ๆ ได้แก่ เสียงเบา (p), เสียงดังปานกลาง (mf), เสียงดัง (f), เครเซนด์โต (Crescendo) และ ดิมินูเอนด์ (Diminuendo) พร้อมคำอธิบาย 2. <u>กิจกรรมตั้งหรือเบา</u> : ทบทวนความรู้เรื่องสัญลักษณ์ความเข้มเสียงต่าง ๆ โดยการสแกน QR Code และฟังเพลงเพื่อตอบคำถาม	1. การฟัง 2. การอ่าน
1. เพื่อให้ผู้เรียนทราบถึงโน้ตในบันไดเสียงจี เมเจอร์ (G Major Scale) ในลักษณะ 2 ออกเทฟ (Octave) 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติการบรรเลงบันไดเสียง จี เมเจอร์ (G Major Scale) และอาร์เปจโจ จี เมเจอร์ (G Major Arpeggio) ในลักษณะ 2 ออกเทฟ (Octave)	โน้ตในบันไดเสียงจี เมเจอร์ (G Major Scale) ในลักษณะ 2 ออกเทฟ (Octave)	1. <u>แผนภาพ</u> : แสดงโน้ตในบันไดเสียงจี เมเจอร์ (G Major Scale) ในลักษณะ 2 ออกเทฟ (Octave) 2. <u>แบบฝึกหัด</u> : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง จี เมเจอร์ (G Major Scale) และอาร์เปจโจ จี เมเจอร์ (G Major Arpeggio) ในลักษณะ 2 ออกเทฟ (Octave) ทั้งหมด 3 ข้อ พร้อมเพลงประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code	1. การฟัง 2. การเล่น 3. การอ่าน

ตารางที่ 31 (ต่อ)

บทที่ 7 เพลง กระซิบสวาท			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียนได้ฟัง เพลง ประบมือ และ ร้องเพลงมออะไร เพื่อสร้าง ความคุ้นเคยก่อนการ เริ่มบรรเลงเพลงเต็ม 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติการบรรเลง ทำนอง และรูปแบบ จังหวะต่าง ๆ ใน เพลงกระซิบสวาท 3. เพื่อให้ผู้เรียนได้ ปฏิบัติการบรรเลง เพลงกระซิบสวาท	เพลง กระซิบสวาท	1. <u>กิจกรรมฟังได้ร้องดี</u> : การสร้าง ความคุ้นเคยก่อนเริ่มบรรเลง บทเพลงให้แก่ผู้เรียน โดยการ ฟังเพลง ร้องเพลง และประบมือ ตามจังหวะที่ได้ยิน โดยสแกน QR Code เพื่อฟังเพลง 2. <u>กิจกรรมจังหวะในใจ</u> : การ ฝึกซ้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง โดยการประบมือ ร้องเพลง เฉพาะโน้ตทำนองหลัก สลับ กับครูผู้สอน 3. <u>แบบฝึกหัด</u> : ฝึกฝนการ บรรเลงทำนองหลักในเพลง ร่วมกับครูผู้สอน เพื่อเตรียม ความพร้อมก่อนเริ่มบรรเลง บทเพลงจริง พร้อมเพลง ประกอบโดยใช้วิธีการสแกน QR Code 4. <u>โน้ตเพลง</u> : กระซิบสวาท	1. การฟัง 2. การร้อง 3. การเล่น 4. การอ่าน 5. การเคลื่อนไหว

2.2.8) บทที่ 8 เพลงท่ายบทรเย็น

บทที่ 8 เป็นการให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการบรรเลงเพลงสุนทราภรณ์เพิ่มเติมจากในบทเรียน โดย ประกอบด้วย 2 เพลง ได้แก่ เพลง ข้างขึ้นเดือนหงาย และเพลง วังน้ำวน ซึ่งองค์ประกอบในแต่ละบท เพลงล้วนเป็นเนื้อหาสาระที่อยู่ในบทที่ 1-7 ทั้งสิ้น ดังนั้นเพลงท่ายบทรเย็น จึงถือเป็นการวัด และ ประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนในวัยสูงอายุ การวัด และประเมินผลควร เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้เรียนสามารถตระหนักรู้ได้ด้วยตนเอง และแสดงให้เห็นตระหนักรู้ว่าการเรียนรู้ตั้งแต่บท ที่ 1-7 สามารถนำมาใช้ได้จริงในการบรรเลงเพลงท่ายบทรเย็น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 32 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในบทที่ 8

บทที่ 8 เพลงท้ายบทเรียน			
จุดประสงค์	เนื้อหา	กิจกรรมการเรียนรู้	ทักษะดนตรี
1. เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติเพลง ท้ายบทเรียน ได้แก่ เพลง ข้างขึ้นเดือนหงาย และ เพลง วังน้าววน 2. เพื่อให้ผู้เรียนได้วัด และ ประเมินผลตนเองจากการ ฝึก บรรเลงเพลงท้าย บทเรียน	เพลง ข้างขึ้นเดือนหงาย	โน้ตเพลง: ข้างขึ้นเดือนหงาย	1. การฟัง 2. การเล่น 3. การอ่าน
	เพลง วังน้าววน	โน้ตเพลง: วังน้าววน	

สรุปได้ว่าการออกแบบเนื้อหา และกิจกรรมที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ ประกอบด้วยทั้งหมด 8 บท โดยในแต่ละบทจะเป็นการนำเสนอเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น เรียงลำดับจากง่ายไปยาก อีกทั้งผู้วิจัยยังออกแบบให้เนื้อหาทักษะในแต่ละบทมีความสอดคล้องกับบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 5 เพลงในบทเรียน และอีก 2 เพลงในท้ายบทเรียน โดยผู้วิจัยยึดเอาจุดประสงค์ในการเรียนรู้แต่ละบทเรียนเป็นที่ตั้งในการออกแบบเนื้อหา และกิจกรรม เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.3) การออกแบบส่วนประกอบของแบบเรียนเสริมตามหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษา

ผู้วิจัยได้ออกแบบส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนเสริมตามหัวข้อหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษา โดยมีองค์ประกอบในการออกแบบหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ ดังนี้

1) เนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ และมีความถูกต้องตรงตามหลักการ โดยคำนึงถึงระดับความยากง่ายเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด รวมถึงมีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาในแต่ละบทให้ไม่มีจำนวนมากเกินไป โดยผู้วิจัยเรียงลำดับเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น และบทเพลงสุนทราภรณ์โดยแยกเป็นทั้งหมด 8 บท ได้แก่

บทที่ 1 การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction)

บทที่ 2 การใช้คันชัก และการดีด

บทที่ 3 เพลง ริมฝั่งน้ำ

บทที่ 4 เพลง ขอให้เหมือนเดิม

บทที่ 5 เพลง สุขกันเถอะเรา

บทที่ 6 เพลง มองอะไร

บทที่ 7 เพลง กระซิบสวาท

บทที่ 8 เพลงท้ายบทเรียน

นอกจากนี้ผู้วิจัยมีการตั้งชื่อหัวข้ออย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย อีกทั้งยังเน้นให้มีการเชื่อมโยงเนื้อหาให้สอดคล้องกันในแต่ละบท และมีการอธิบายหลักการสำคัญในแต่ละบท เพื่อให้ผู้เรียน และผู้สอนเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการเรียน รวมถึงแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้อง ทั้งนี้แนวทางดังกล่าวสามารถปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่นได้ตามสภาพ และความพร้อมของนักเรียนซึ่งเป็นผู้สูงอายุ โดยให้ครูผู้สอนคอยชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด

2) การใช้ภาษา

ผู้วิจัยเลือกใช้ภาษาทางการที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้เรียน คือ ผู้สูงอายุ โดยมีการใช้รูปประโยคที่ สามารถสื่อสารเนื้อหาให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายมากที่สุด เน้นการยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพรวม ทางด้านการเลือกใช้ตัวอักษร ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบอักษร TH Sarabun new, เจ้าจุก และ UID วันทอง โดยเป็นแบบตัวอักษรที่มีความเรียบง่าย และสวยงาม สามารถมองเห็นได้ชัดเจน โดยใช้ขนาดตัวอักษร 78 สำหรับหัวข้อเรื่อง และขนาด 30-37 สำหรับเนื้อหา โดยเน้นให้เหมาะสมกับการอ่านของผู้สูงอายุมากที่สุด นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งวรรคตอน ย่อหน้า การเรียบเรียงเนื้อหา และการเขียนให้มีความถูกต้องอยู่ในระดับมาตรฐานตามข้อมูลที่ได้ศึกษา และนำมาเป็นเกณฑ์

บทที่ 1

การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction)

ครูเอื้อ สุนทรสนาน ผู้ก่อตั้งวงดนตรีสุนทราภรณ์ คือบุคคลสำคัญที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์ให้ผู้คนนึกถึงเสมอ โดยครูเอื้อ ๆ มีไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีคู่ใจ และใช้ไวโอลินทำการแสดง รวมถึงการบันทึกเสียงหลายครั้ง จึงทำให้บทเพลงสุนทราภรณ์ที่เราอินกันคุ้นหู มักจะมีเสียงไวโอลินอยู่ด้วยเสมอ ส่งผลให้ไวโอลินกลายเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์

ไวโอลิน (Violin) เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย (String) มีขนาดเล็ก โดยวางบนบ่าผู้เล่น และใช้คันชักสีลงบนสายทั้ง 4 ไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีที่มีบรรเลงทำนอง (Melodic Instrument) เนื่องจากมีลักษณะเสียงที่แหลมสูง อ่อนหวาน เป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งยังเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญมากในวงออเคสตรา (Orchestra) (นิชชา พันธุ์เจริญ, 2564) (สิทธิพงษ์ ยอดคนนท์ และสยาม จวงประโคน, 2562)

“ไวโอลิน
เครื่องดนตรีคู่ใจ
ของครูเอื้อ”

6

บทที่ 3

รูปแบบการวางมือ (Fingering Position)

หลังจากฝึกฝนการดีด และการใช้คันชักสีสายเปล่า (Open String) ในบทเรียนที่ 2 จนชำนาญแล้ว ถัดมาคือการศึกษา และฝึกปฏิบัติรูปแบบการวางมือที่ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การใช้นิ้วกดลงบนสาย ทำให้เกิดโน้ตที่มีระดับเสียงที่หลากหลายมากขึ้น และเป็นสิ่งสำคัญในการเริ่มต้นบรรเลงบทเพลงในขั้นต่อไป โดยรูปแบบการวางมือที่ถูกต้องสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

1 ใช้มือซ้ายในการกดนิ้วลงบนสาย โดยขึ้นแรกให้ศึกษาหมายเลขประจำแต่ละนิ้วก่อน โดยเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

นิ้วที่ 1 หมายถึง นิ้วชี้
นิ้วที่ 2 หมายถึง นิ้วกลาง
นิ้วที่ 3 หมายถึง นิ้วนาง
นิ้วที่ 4 หมายถึง นิ้วก้อย

โดยในการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น มักจะใช้เพียง 3 นิ้วแรกก่อน เมื่อผู้เรียนชำนาญแล้ว จึงใช้นิ้วที่ 4 ตามมาเป็นลำดับสุดท้าย เนื่องจากนิ้วก้อยมีขนาดเล็ก และบังคับได้ยากกว่านิ้วอื่น ๆ

2 นำไวโอลินวางบนบ่า ใช้มือซ้ายสัมผัสกับคอไวโอลิน (Neck) ตามภาพ โดยเน้นให้นิ้วโป้งอยู่ในตำแหน่ง A ส่วนนิ้วที่เหลือให้ปล่อยผ่อนคลายตามธรรมชาติ ห้ามบังคับกดมือให้ตึงตรงอยู่ตลอดเวลา ไม่โค้งงอ หรือหุบเข้า หลีกเลี่ยงการออกแรงที่ใช้มือบีบเกร็ง

เขี่ยคตวาง
เป็นธรรมชาติ

นิ้วชี้ส่าย
ใช้ปลายนิ้วกดสาย

3 จากนั้นให้วางนิ้วที่ 1 2 และ 3 ลงบนสะพานนิ้ว โดยให้อยู่ในตำแหน่งตามภาพ และให้ผู้เรียนวางให้นิ้วมีลักษณะตั้งตรง ไม่แบะนิ้ว เน้นใช้ปลายนิ้วกดลงไป หากฝึกซ้อมการวางนิ้วจนชำนาญแล้วจึงเพิ่มการวางนิ้ว 4 เข้าไป โดยในผู้เรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น ครูผู้สอนมักใช้สัญลักษณ์ หรือสติ๊กเกอร์แปะลงบนสะพานนิ้ว เพื่อให้ผู้เรียนสังเกตเห็นตำแหน่งและวางนิ้วได้สะดวกมากขึ้น

19

ภาพที่ 33 รูปตัวอย่างการใช้ภาษาในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ

3) การใช้รูปภาพประกอบ

ผู้วิจัยเลือกใช้รูปภาพประกอบภายในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมฯ ที่มีสีสันชัดเจน สบายตา เน้นให้ผู้สูงอายุสามารถมองเห็นได้ชัดเจน โดยรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับท่าทางการบรรเลงที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจให้ถี่ถ้วน และมีการเลือกใช้รูปภาพให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละบทเรียน โดยรูปภาพภายในหนังสือแบบเรียนฯ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทที่ 1

ส่วนประกอบของไวโอลิน (Part of Violin)

7

บทที่ 1

การวางเครื่องบนบ่า (Shoulder Poster)

การมีท่าทางการเล่นที่ถูกต้อง สามารถส่งผลให้การบรรเลงนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หากผู้เล่นรู้สึกไม่สะดวก ปวดเมื่อย หรือเกร็งกับท่าทางการเล่นจะไม่สามารถบรรเลงเพลงออกมาได้อย่างเต็มที่ และยังส่งผลให้เกิดปัญหาท่าทางการเล่นในระยะยาว โดยวิธีการในการวางเครื่องบนบ่าที่ถูกต้องมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

9

ภาพที่ 34 รูปตัวอย่างการใช้รูปภาพประกอบในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ

4) การจัดรูปเล่ม

ผู้วิจัยเลือกจัดรูปเล่มให้มีความเหมาะสม และสวยงาม เพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้เรียน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบในการผลิตรูปเล่มต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ อันดับแรกผู้วิจัยได้เลือกใช้กระดาษถนอมสายตา โดยมีความหนามาตรฐานอยู่ที่ 75 แกรม เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความสะดวกในการอ่าน และไม่เกิดอาการอ่อนล้าที่ดวงตา ถัดมาเป็นการกำหนดขนาดรูปเล่ม โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้หนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมฯ มีขนาดใหญ่กว่าหนังสือปกติ เพื่อสร้างความสะดวกในการมองเห็นสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีขนาดรูปเล่มอยู่ที่ 31 x 23 (ความกว้าง x ความยาว) ส่วนการเย็บเข้าเล่มผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเข้าเล่มสันกาว เพื่อความสะดวกในการเปิด-ปิดเล่ม และมีการออกแบบหน้าปกให้ดึงดูดผู้เรียน โดยวางชื่อหนังสือให้มีความใหญ่ โดยใช้ชื่อ ‘ไวโอลินสุนทราภรณ์’ เป็นชื่อหนังสือ พร้อมคำอธิบายรายละเอียดหนังสือ มีชื่อผู้จัดทำ และการกล่าวถึงไฟล์เสียง และวิดีโอสาธิตที่ประกอบภายในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมฯ เพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้เรียน โดยมีรูปภาพตัวอย่างดังต่อไปนี้

ภาพที่ 35 รูปตัวอย่างหน้าปก และปกหลัง

5) การวัด และประเมินผล

เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นผู้วิจัยจึงออกแบบให้การวัด และประเมินผลของผู้สูงอายุ อยู่ในรูปแบบตามสภาพจริง โดยผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมในบทเรียนที่เน้นกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีการประเมินตนเองอยู่เสมอ และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยผู้วิจัยหวังว่า ผู้สูงอายุจะนำประสบการณ์ที่ได้รับไปพัฒนาศักยภาพตนเองต่อไป โดยกิจกรรม และแบบฝึกหัดที่สร้าง การวัด และประเมินผลของผู้สูงอายุภายในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมฯ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทที่ 3
บทที่ 2

กิจกรรม : สักรวตวนอ

ฝึกปฏิบัติท่าทางการวางไวโอลินบนขา และการวาง นิ้ว 1 2 3 ลงบนสาย A (ลา) และ สาย E (มิ) จาก บทเรียนข้างต้น โดยให้สังเกตลักษณะรูปลักษณ์ผ่าน กระดาษ และสำรวจท่าทางของตนเองว่าเป็นอย่างไร

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงด้วยนิ้ว 1 2 3 ในสาย A (ลา) และสาย E (มิ) โดยให้เริ่มจากการติด เมื่อชำนาญแล้วจึงใช้ คันชักสี พร้อมอ่านโน้ตที่ปรากฏ และนับจังหวะให้ถูกต้อง พร้อมสังเกตรูปแบบการวางมือของตนเอง

ฟังแบบฝึกหัด สแกน ตรงนี้

1. Arco. 0 1 2 3

2. Arco. 0 1 2 3

3. Arco. 0 1 2 3 2 1 0

4. Arco. 0 1 2 1 0 2 1 0

5. Arco. 0 1 2 3

6. Arco. 3 2 1 0 3 2 1 0

แบบฝึกหัด : อยู่ในท่าติด (Guitar Position) ติดสาย A (ลา) และสาย E (มิ) ประกอบการอ่านโน้ต โดยรักษาจังหวะให้ คงที่ ด้วยการนับจังหวะให้ถูกต้องอย่างช้า ๆ

ฟังแบบฝึกหัด สแกน ตรงนี้

1. pizz. 0

2. pizz. 0

3. pizz. 0

4. pizz.

กิจกรรม : เชมโน้ตที่หายไป

จากโน้ตเพลง จงเติมหัวของส่วนโน้ตที่ขาดหายไปให้ ถูกต้อง โดยให้สังเกตจังหวะในแต่ละห้องเพลง เมื่อเติม โน้ตจนครบถ้วนแล้ว ให้ฝึกซ้อมการนับจังหวะด้วยการ ปรบมือ และร้องเพลงประกอบ

เพลง บ้านเกิดเมืองนอน
คำร้อง : แก้ว อังฉวีระกุล
ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

บ้าน เมือง เรา รุ่ง เรือง พร้อม อยู่ หมู่ เหล่า

1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4

พวก เรา ล้วน พรั่ง แอ่ สวิ สัย

1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4

ภาพที่ 36 รูปตัวอย่างกิจกรรม และแบบฝึกหัด

6) สื่อการสอน

ผู้วิจัยได้จัดทำสื่อการสอนประกอบการใช้หนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมฯ โดยประกอบด้วย 2 สิ่ง ได้แก่

1) ไฟล์เสียงประกอบการเรียน (Backing Track) เป็นสิ่งที่ใช้ฝึกซ้อมประกอบการเรียน ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้อม และเกิดการทบทวนบทเรียนอย่างถูกต้อง ซึ่งไฟล์เสียงประกอบการเรียน ประกอบด้วย 2 รูปแบบ ได้แก่

1.1) ไฟล์เสียงไวโอลินบรรเลงทำนองหลักร่วมกับวงดนตรีบรรเลงทำนองรองในจังหวะปกติ

1.2) ไฟล์เสียงวงดนตรีบรรเลงทำนองรองในจังหวะช้า (Accompaniment)

2) วีดีโอสาธิต : เป็นวีดีโอสาธิตการบรรเลงอย่างถูกต้อง โดยผู้เรียนสามารถสังเกตวิธีการเล่น และลักษณะท่าทางการเล่นที่ถูกต้องได้มากขึ้นจากการดูวีดีโอสาธิต นอกจากนี้ยังมีโน้ตเคลื่อนที่ไปพร้อมกับบทเพลง ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในเนื้อหาของแต่ละบทเพลงได้มากขึ้น

โดยสื่อการสอนทั้ง 2 ประเภท ผู้เรียนสามารถใช้วิธีการสแกน คิวอาร์ โค้ด (QR Code) ที่ปรากฏอยู่ในแต่ละแบบฝึกหัด และบทเพลง เพื่อเข้าถึงสื่อการสอนได้ทันที

บทที่ 3

กิจกรรม : รั้งหัวโน้ต

จากวิดีโอที่ปรากฏ จะฝึกซ้อมการรั้งหัวโน้ต พร้อมร้องเพลง และใช้จังหวะที่ใช้ถูกต้อง โดยให้ใช้วิธีนับปรบมือในใจได้สี่ตัว ส่วนคนควบคุมปรบมือในใจได้สี่ตัว

เพลง : เพลงกับแม่และน้อง
เพลงชื่อ : โฉม : ลีลา นกแก้ว
เพลงชื่อ : โฉม : ลีลา นกแก้ว

★ ↓ หมายเหตุ : จังหวะที่ 1 จะร้อง

บทที่ 5

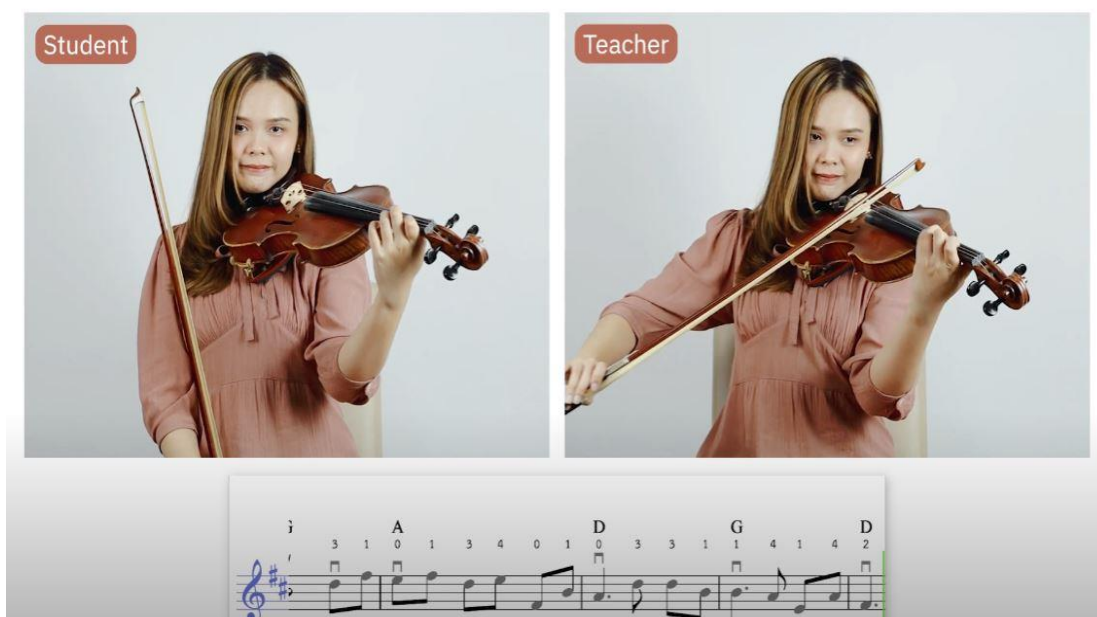
แบบฝึกหัด : นำไวโอลินวางบนบ่า (Shoulder Position) จากข้อนี้ใช้ไวโอลินมือซ้ายและขวา โดยให้หัวไวโอลินอยู่ในตำแหน่งของกรวยนิ้ว 4 เพื่อฝึกฝนความยืดหยุ่นของนิ้วมือ และควรมีการปฏิบัติให้ครบทุกสายเพื่อให้เกิดความชำนาญ

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงด้วยการใช้นิ้ว 4 (นิ้วก้อย) ให้เกิดความชำนาญ หรือมีจังหวะให้ถูกต้องตามโน้ตที่ปรากฏ

38

37

ภาพที่ 37 รูปตัวอย่างคิวอาร์ โค้ด (QR Code) ที่ปรากฏอยู่ในแต่ละแบบฝึกหัด และบทเพลง

ภาพที่ 38 รูปตัวอย่างวีดิโอสาธิต

7) ส่วนประกอบภายในอื่น ๆ

ผู้วิจัยได้ออกแบบให้ภายในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมฯ มีส่วนประกอบภายในอื่น ๆ ที่จำเป็น อันได้แก่ สารบัญ เพื่อแสดงตำแหน่งของเนื้อหาในแต่ละบท คำนำ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และที่มาของหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมฯ ตารางสัญลักษณ์ เพื่อแสดงสัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบการเรียน พร้อมอธิบายความหมาย ภาคผนวก ประกอบด้วย วรรณคดี เพื่อแสดงคำศัพท์เฉพาะ และตำแหน่งในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมฯ ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนหากต้องการค้นคว้าคำศัพท์เพิ่มเติม บรรณานุกรมที่แสดงถึงแหล่งที่มาของข้อมูล และประวัติผู้เขียน โดยมีรูปภาพตัวอย่างดังต่อไปนี้

คำนำ PREFACE

สถานการณ์สุริยวงเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย เนื่องจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นการให้ความสำคัญกับสุขภาพของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบัน โดยหนึ่งในกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ กิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับดนตรี ไม่ว่าจะเป็นการฟังเพลง ร้องเพลง หรือเล่นดนตรี ต่างก็สามารถช่วยพัฒนาสมอง อารมณ์ และจิตใจให้แก่ผู้สูงอายุได้ดี โดยหากจะกล่าวถึงเพลงที่ได้รับคามนิยมในหมู่นักผู้สูงอายุคงจะหนีไม่พ้นเพลงสุนทราภรณ์ ซึ่งเป็นเพลงที่มีคุณค่าทางจิตใจสำหรับผู้สูงอายุ โดยบทเพลงสุนทราภรณ์เกิดขึ้นจากรอยต่อของวัฒนธรรมไทยเข้ากับวัฒนธรรมไทยใหม่ ที่ผสมผสานวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เป็นบทเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหลายประการ ในแง่ของดนตรี บทเพลงสุนทราภรณ์เป็นบทเพลงที่มีมาตรฐานทางดนตรีอย่างสมบูรณ์ ทั้งในเรื่องการประพันธ์ คำร้อง ทำนอง เสียงประสาน และ จังหวะ (วีชรินทร์ อางหาญ, 2535) โดยครูเอื้อ สุนทรสนาน ผู้ก่อตั้งวงดนตรีสุนทราภรณ์ มีไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีคู่ใจ จึงทำให้ไวโอลินกลายเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยในปัจจุบันการเล่นไวโอลินในประเทศไทยได้รับความนิยมสูง เนื่องจากผู้ให้ความสนใจในการเล่นไวโอลินจำนวนมาก และนิยมการใช้หนังสือแบบเรียนไวโอลินจากตะวันตก เพื่อนำมาประกอบการเรียนไวโอลินในประเทศไทยเป็นส่วนใหญ่

ผู้เขียนจึงเล็งเห็นความสำคัญของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เป็นบทเพลงอันล้ำค่าในวัฒนธรรมของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการผลักดันให้เกิดกิจกรรมทางดนตรีสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และเพื่อเสริมสร้างสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ของผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถต่อยอดให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องต่อไป

หนังสือแบบเรียนเล่มนี้ มาจากการศึกษาค้นคว้าจากวิทยานิพนธ์เรื่อง 'การพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ' ในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ และคณะ และคณะกรรมการทุกท่านที่ให้การปรึกษา และสนับสนุนการจัดทำหนังสือแบบเรียนฯ ขึ้นให้สำเร็จขึ้นมา ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ ผู้เขียนจะนำเอาข้อเสนอแนะไปปรับปรุง และพัฒนาให้ดีขึ้น โดยผู้เขียนหวังว่าหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุเล่มนี้จะประโยชน์ให้แก่ผู้อ่านทุกท่านไม่น้อย หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนขออภัยไว้ที่นี้

ชญาณัฏฐา หาญปฐมนิ

สารบัญ CONTENTS

บทที่ 1 การแนะนำท่วงทำนองไวโอลิน (Introduction)	5
ส่วนประกอบของไวโอลิน (Part of Violin)	
การดูแลรักษาไวโอลินเบื้องต้น	
การตั้งสาย (Tuning)	
การวางมือบนบ่า (Shoulder Poster)	
การจับคันชัก (Bow Hold)	
บทที่ 2 การใช้คันชัก และการดีด	13
การลากสายเปล่า (Open String)	
การไว้คันชักขึ้น และลง (Down & Up Bow)	
การดีด (Pizzicato)	
บทที่ 3 เพลง ริมลี	17
รูปแบบการวางมือ (Fingering Position)	
การกดนิ้ว 1 2 3 (1 2 3 Fingering)	
บันไดเสียง A Major Scale	
บทที่ 4 เพลง ซอโหม่ง	27
บันไดเสียง D Major Scale	
บทที่ 5 เพลง สุกกันและเรา	35
การกดนิ้ว 4 (4th Finger)	
บทที่ 6 เพลง มอญเร่	42
บันไดเสียง G Major Scale	
อาร์เปจ G Major	
บทที่ 7 เพลง กระซิบสาว	49
สัญลักษณ์ความเข้มเสียง (Dynamic)	
บทที่ 8 เพลง ขลุ่ยเข่ง	56
เพลง ขลุ่ยเข่งเสียง	
เพลง ร่มไม้	
ภาคผนวก	61
บรรณานุกรม	62
ประวัติผู้จัดทำ	63
	64

ภาพที่ 39 รูปตัวอย่างคำนำ และสารบัญ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางสัญลักษณ์ TABLE OF SYMBOLS

ลำดับ	สัญลักษณ์	ความหมาย
1	G D A E	ชื่อสายเปล่าเรียงลำดับ จากทางซ้ายสุด
2	\wedge	นิ้วติดกัน, ครึ่งเสียง
3	0 1 2 3 4 (เลขด้านบน)	ลำดับนิ้วในการกดสาย
4	1 2 3 4 (เลขด้านล่าง)	การนับจังหวะ
5	Pizz.	การดีด
6	Arco.	การใช้คันชักสี
7	+	การดีดด้วยมือซ้าย

ภาพที่ 40 รูปตัวอย่างตารางสัญลักษณ์

 <h1 data-bbox="483 1115 775 1178">ภาคผนวก</h1>	<p style="text-align: right;">ดรรชนี</p> <table> <tr> <td> <p>ก การใช้คันชักสี (Arco).....14</p> <p>การดีด (Pizzicato).....14</p> <p>การย้อนเข้าบารุณ 1 และ 2 (1st and 2nd Ending).....29</p> <p>กุญแจซอล (G Clef).....18</p> </td> <td> <p>ส เส้นขึ้นพ้อง (Bar line).....18</p> <p>เส้นจบ (Double Bar).....18</p> <p>เสียงดัง (Forte).....47</p> <p>เสียงดังปานกลาง (Mezzo Piano).....47</p> <p>เสียงเบา (Piano).....47</p> </td> </tr> <tr> <td> <p>ค ความเข้มเสียง (Dynamic).....47</p> <p>เครชันโด (Crescendo).....47</p> <p>เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ (Time Signature).....14</p> <p>เครื่องหมายซ้ำ (Repeat Sign).....14</p> <p>เครื่องหมายประจำกุญแจเสียง (Key Signature).....27</p> <p>เครื่องหมายแปดเสียง (Accidental).....27</p> </td> <td> <p>ห หักสอง (Measure).....18</p> <p>อ ออกหนึ่ง (Octave).....47</p> <p>อาร์เปจ (Arpeggio).....40</p> </td> </tr> <tr> <td> <p>ช ชาร์ป (Sharp).....27</p> </td> <td></td> </tr> <tr> <td> <p>ด ดีมินูเอนโด (Diminuendo).....47</p> </td> <td></td> </tr> <tr> <td> <p>ต ตัวหยุดไม้ละซัด 1 ขึ้น.....22</p> <p>ตัวหยุดไม้ละซัด.....22</p> <p>ตัวหยุดไม้ละซัดขาว.....27</p> <p>ตัวหยุดไม้ละซัดดำ.....27</p> </td> <td></td> </tr> <tr> <td> <p>อ เนเชอรัล (Natural).....27</p> <p>ไม้ละซัด.....22</p> <p>ไม้ละซัดขาว.....27</p> <p>ไม้ละซัดซัด 1 ขึ้น.....22</p> <p>ไม้ละซัดดำ.....27</p> <p>ไม้ละซัดจุด (Dotted Note).....29</p> </td> <td></td> </tr> <tr> <td> <p>อ บรรทัด 5 เส้น (Staff).....18</p> <p>บันไดเสียง (Scale).....22</p> </td> <td></td> </tr> <tr> <td> <p>ฟ แฟล็ต (Flat).....27</p> </td> <td></td> </tr> <tr> <td> <p>ว วอร์ธเคสตรา (Orchestral).....6</p> </td> <td></td> </tr> </table>	<p>ก การใช้คันชักสี (Arco).....14</p> <p>การดีด (Pizzicato).....14</p> <p>การย้อนเข้าบารุณ 1 และ 2 (1st and 2nd Ending).....29</p> <p>กุญแจซอล (G Clef).....18</p>	<p>ส เส้นขึ้นพ้อง (Bar line).....18</p> <p>เส้นจบ (Double Bar).....18</p> <p>เสียงดัง (Forte).....47</p> <p>เสียงดังปานกลาง (Mezzo Piano).....47</p> <p>เสียงเบา (Piano).....47</p>	<p>ค ความเข้มเสียง (Dynamic).....47</p> <p>เครชันโด (Crescendo).....47</p> <p>เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ (Time Signature).....14</p> <p>เครื่องหมายซ้ำ (Repeat Sign).....14</p> <p>เครื่องหมายประจำกุญแจเสียง (Key Signature).....27</p> <p>เครื่องหมายแปดเสียง (Accidental).....27</p>	<p>ห หักสอง (Measure).....18</p> <p>อ ออกหนึ่ง (Octave).....47</p> <p>อาร์เปจ (Arpeggio).....40</p>	<p>ช ชาร์ป (Sharp).....27</p>		<p>ด ดีมินูเอนโด (Diminuendo).....47</p>		<p>ต ตัวหยุดไม้ละซัด 1 ขึ้น.....22</p> <p>ตัวหยุดไม้ละซัด.....22</p> <p>ตัวหยุดไม้ละซัดขาว.....27</p> <p>ตัวหยุดไม้ละซัดดำ.....27</p>		<p>อ เนเชอรัล (Natural).....27</p> <p>ไม้ละซัด.....22</p> <p>ไม้ละซัดขาว.....27</p> <p>ไม้ละซัดซัด 1 ขึ้น.....22</p> <p>ไม้ละซัดดำ.....27</p> <p>ไม้ละซัดจุด (Dotted Note).....29</p>		<p>อ บรรทัด 5 เส้น (Staff).....18</p> <p>บันไดเสียง (Scale).....22</p>		<p>ฟ แฟล็ต (Flat).....27</p>		<p>ว วอร์ธเคสตรา (Orchestral).....6</p>	
<p>ก การใช้คันชักสี (Arco).....14</p> <p>การดีด (Pizzicato).....14</p> <p>การย้อนเข้าบารุณ 1 และ 2 (1st and 2nd Ending).....29</p> <p>กุญแจซอล (G Clef).....18</p>	<p>ส เส้นขึ้นพ้อง (Bar line).....18</p> <p>เส้นจบ (Double Bar).....18</p> <p>เสียงดัง (Forte).....47</p> <p>เสียงดังปานกลาง (Mezzo Piano).....47</p> <p>เสียงเบา (Piano).....47</p>																		
<p>ค ความเข้มเสียง (Dynamic).....47</p> <p>เครชันโด (Crescendo).....47</p> <p>เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ (Time Signature).....14</p> <p>เครื่องหมายซ้ำ (Repeat Sign).....14</p> <p>เครื่องหมายประจำกุญแจเสียง (Key Signature).....27</p> <p>เครื่องหมายแปดเสียง (Accidental).....27</p>	<p>ห หักสอง (Measure).....18</p> <p>อ ออกหนึ่ง (Octave).....47</p> <p>อาร์เปจ (Arpeggio).....40</p>																		
<p>ช ชาร์ป (Sharp).....27</p>																			
<p>ด ดีมินูเอนโด (Diminuendo).....47</p>																			
<p>ต ตัวหยุดไม้ละซัด 1 ขึ้น.....22</p> <p>ตัวหยุดไม้ละซัด.....22</p> <p>ตัวหยุดไม้ละซัดขาว.....27</p> <p>ตัวหยุดไม้ละซัดดำ.....27</p>																			
<p>อ เนเชอรัล (Natural).....27</p> <p>ไม้ละซัด.....22</p> <p>ไม้ละซัดขาว.....27</p> <p>ไม้ละซัดซัด 1 ขึ้น.....22</p> <p>ไม้ละซัดดำ.....27</p> <p>ไม้ละซัดจุด (Dotted Note).....29</p>																			
<p>อ บรรทัด 5 เส้น (Staff).....18</p> <p>บันไดเสียง (Scale).....22</p>																			
<p>ฟ แฟล็ต (Flat).....27</p>																			
<p>ว วอร์ธเคสตรา (Orchestral).....6</p>																			

บรรณานุกรม

ชญานันท์ ชาญพิริธรรม. (2564). บทเพลงสุนทราภรณ์สู่การสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสำหรับผู้พิการ. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านเสียงและดนตรีแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 2 (ณ 55-70). คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ณัฏฐา หิรัญเจริญ. (2564). พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์ (5). กรุงเทพฯ.

ณัฐพร นกทอง. (2552). การพัฒนาชุดการสอนศิลปะจากประเพณีการขับขานโขนสู่การเรียนรู้ดนตรีสำหรับเด็ก. นวัตกรรมโรงเรียนดนตรีสยามกลการระดับชั้นต้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก <http://uir.car.chula.ac.th/handle/123456789/16810>

ประทีปศักดิ์ หุ่นอินทร์. (2547). หัดเล่นไวโอลิน (2). กรุงเทพฯ: เอ็มไอเอส ของสหพันธ์ จำกัด.

พัชรินทร์ สมบุญดอนนท์. (2564). การสร้างแบบเรียนไวโอลินสำหรับนักเรียนระดับต้นโดยใช้อินเทอร์เน็ตเป็นบ้าน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ

พิชญ์สินี ปารุณศรี. (2543). ศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาของเพลงสุนทราภรณ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ. สืบค้นจาก <http://uir.car.chula.ac.th/handle/123456789/3754>

สิงห์พงษ์ ยอดคนโท และชยาน จวงประโคน. (2562). การรวบรวมและการสอนไวโอลินสำหรับเพลงของไทย ไทวัลย์ ชันศิริ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 40(4).

ชาติัญญา รัตนบุบ. (2559). การเรียนรู้ของปัญญาประดิษฐ์ในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ชาติัญญา รัตนบุบ. (2563). การส่งเสริมการเรียนรู้ของปัญญาประดิษฐ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ชาติัญญา รัตนบุบ. (2563). แนวคิดการส่งเสริมการเรียนรู้ของปัญญาประดิษฐ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

ประวัติผู้จัดทำ

ชื่อ-สกุล	นางสาว ชญานันท์ ชาญพิริธรรม
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2539
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 13/124 หมู่บ้านสุภาลัยวิลล์ ซ.บวสจันทร์ 64 แขวงบวสจันทร์ เขตปทุมฯ กทม. 10230
วุฒิการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> ปริญญาศิลปกรรมศาสตร์ ภาควิชาดุริยางคศิลป์ระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร (2559-2562) ปริญญาโทบัณฑิต สาขาดนตรีศึกษา คณะดุริยางคศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2564-ปัจจุบัน)
เบอร์โทร	084-1172275
E-MAIL	chayanatthakwan@gmail.com

60
61

ภาพที่ 42 รูปตัวอย่างบรรณานุกรม และประวัติผู้เขียน

2.4) ผลการประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ และความเหมาะสมด้วยการประเมิน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ ได้แก่ 1) มีประสบการณ์ และมีความชำนาญในการบรรเลงไวโอลินเป็นอย่างดี 2) มีประสบการณ์การสอนไวโอลินระดับเริ่มต้นไม่น้อยกว่า 20 ปี 3) มีผลงานทางวิชาการ และได้รับการเผยแพร่ ทั้งหมดจำนวน 3 ท่าน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญตามคุณสมบัติดังกล่าว และมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1) รองศาสตราจารย์ ดร. นรอรธ จันทร์กล้า : อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ ตะวันตก คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ : อาจารย์สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3) อาจารย์ ดร.ณัฐพร ผกาหลง : ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเครื่องสาย (Violin Chief Instructor) สถาบันดนตรียามาฮา (สยามกลการ)

หลังจากที่ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านครบถ้วนแล้ว จึงดำเนินการขั้นตอนการประเมินโดยใช้แบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ได้แก่ 5 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับดีมาก 4 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับดี 3 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับปานกลาง 2 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อย และ 1 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด จากนั้นผู้วิจัยนำผลการลงคะแนนมาแปลผล โดยมีเกณฑ์การแปลผลคะแนน 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	4.51 – 5.00	หมายถึง	มีคุณภาพระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	3.51 – 4.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับมาก
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	2.51 – 3.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	1.51 – 2.50	หมายถึง	มีคุณภาพระดับพอใช้
ค่าเฉลี่ยของคะแนนระหว่าง	1.00 – 1.50	หมายถึง	มีคุณภาพปรับปรุง

โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลลัพธ์จากการประเมินได้ดังนี้

ตารางที่ 33 ผลรวมการประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุโดยผู้เชี่ยวชาญ

หัวข้อในการประเมิน	M	SD	การแปลผล
1) การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนเสริมฯ			
1.1) การนำเสนอเนื้อหาถูกต้อง และครอบคลุมตรงตามจุดประสงค์ในการเรียนรู้	5.00	.000	ดีมาก
1.2) กิจกรรม และเนื้อหาที่มีคุณค่า สร้างสรรค์และมีความน่าสนใจ	5.00	.000	ดีมาก
1.3) มีการเรียงลำดับกิจกรรม และเนื้อหาตามลำดับความยากง่าย	5.00	.000	ดีมาก
1.4) มีการอธิบายเนื้อหาอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เหมาะสม	5.00	.000	ดีมาก
2) ลักษณะเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุในแบบเรียนเสริมฯ			
2.1) มีความครอบคลุมในเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (เช่น ท่าทางการเล่น, การใช้คันชัก, การติด, รูปแบบการวางนิ้ว, สัญลักษณ์ทางไวโอลิน, แบบฝึกหัด และบทเพลง)	5.00	.000	ดีมาก
2.2) มีการเรียงลำดับเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นจากง่ายไปยาก	4.67	.577	ดีมาก
2.3) การนำเสนอเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นมีความชัดเจน แสดงวิธีการทุกขั้นตอนและสามารถเข้าใจได้ง่าย	4.67	.577	ดีมาก
2.4) แบบฝึกหัด และบทเพลงที่คัดเลือกมามีความสอดคล้องกับเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นในบทเรียนอย่างเหมาะสม	4.33	1.155	ปานกลาง
3) การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ และการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ในแบบเรียนเสริมฯ			
3.1) บทเพลงสุนทราภรณ์ที่คัดเลือกมามีความเหมาะสมกับผู้เรียนระดับเริ่มต้น	4.00	1.000	ปานกลาง
3.2) บทเพลงสุนทราภรณ์ที่คัดเลือกมามีความไพเราะ และน่าสนใจ	4.33	.577	ดีมาก
3.3) การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์มีความถูกต้องตามทฤษฎีดนตรี และเหมาะสมกับผู้สูงอายุ หรือผู้เรียนระดับ/เริ่มต้น	4.33	.577	ดีมาก
3.4) การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะทางไวโอลินได้ดี	4.00	.000	ดีมาก
4) ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนเสริมฯ			
4.1) มีการเลือกใช้ภาษาอย่างเหมาะสม โดยใช้ประโยคที่สามารถสื่อสารเนื้อหาให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย	4.67	.577	ดีมาก
4.2) การจัดรูปเล่ม และการจัดแบ่งเนื้อหาที่มีความเหมาะสม มีองค์ประกอบครบถ้วนสวยงาม	5.00	.000	ดีมาก
4.3) ภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อหาและมีการอธิบายเนื้อหาอย่างชัดเจน สีสันสดใสสวยงาม	4.67	.577	ดีมาก

ตารางที่ 33 (ต่อ)

หัวข้อในการประเมิน	M	SD	การแปลผล
4.4) มีการสอดแทรกการวัด และการประเมินผลในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ	4.33	.577	ดีมาก
4.5) มีส่วนประกอบภายในอื่น ๆ ได้แก่ สารบัญ คำนำ คำอธิบายศัพท์ ตีพิมพ์ ภาคผนวก และบรรณานุกรมอย่างถูกต้อง และเหมาะสม	4.67	.577	ดีมาก
4.6) รูปภาพ ตัวอักษร ตัวโน้ต หรือเนื้อหาต่าง ๆ มีขนาดที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เหมาะสมกับการอ่านของผู้สูงอายุ และส่งเสริมการเรียนรู้	4.67	.577	ดีมาก
5) สื่อการสอนประกอบหนังสือแบบเรียนฯ			
5.1) สื่อการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหา สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม	4.67	.577	ดีมาก
5.2) สื่อการสอนมีการเข้าถึงได้ง่าย และเหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบัน	4.67	.577	ดีมาก
6) การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ			
6.1) เนื้อหามีความน่าสนใจ และเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุ (เพลงสุนทราภรณ์)	4.67	.577	ดีมาก
6.2) เนื้อหาเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้สูงอายุได้สัมผัส และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	4.33	.577	ดีมาก
6.3) ผู้สูงอายุสามารถนำทักษะ และความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม และเนื้อหา มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.33	1.155	ปานกลาง
6.4) เนื้อหา และกิจกรรมช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาอัตมโนทัศน์ (Self Concept) และการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem)	4.67	.577	ดีมาก

จากการประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม (M) เท่ากับ 4.33 (ร้อยละ 86.6) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 10 โดยพบว่าหัวข้อที่ 1 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนเสริมฯ โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก หัวข้อที่ 2 ลักษณะเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุในแบบเรียนเสริมฯ โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงดีมาก หัวข้อที่ 3 การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ และการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ในแบบเรียนเสริมฯ โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงดีมาก หัวข้อที่ 4 ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนเสริมฯ โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก หัวข้อที่ 5 สื่อการสอนประกอบหนังสือแบบเรียนฯ โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และหัวข้อที่ 6 การเรียนรู้

ของผู้สูงอายุ โดยคะแนนเฉลี่ยจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่ามีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงดีมาก

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า มีข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ ในแง่ของการปรับปรุงเนื้อหาให้ครบถ้วน สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ และควรตรวจสอบโน้ตในบทเพลงสุนทราภรณ์ให้ถูกต้อง ควรเพิ่มเนื้อหาแบบฝึกหัดให้ผู้สูงอายุได้ฝึกฝนมากขึ้น โดยออกแบบให้อำนวยความสะดวกผู้สูงอายุมากที่สุด หรือบางกิจกรรมที่ควรมีครูผู้สอนคอยชี้แนะ ส่วนในแง่ส่วนประกอบหนังสือไม่ได้มีข้อเสนอแนะใด ๆ

2.5) การแก้ไขปรับปรุงหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยไม่ได้ทำการแก้ไข หรือปรับปรุงหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุใด ๆ มีเพียงข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อการประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุที่ปรากฏในหัวข้อ 2.4) เท่านั้น

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของการวิจัย และนำเสนอตามลำดับ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ โดยมีรายละเอียดดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อหาแนวทางในการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ
- 2) เพื่อพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ และสรุปผล รวมถึงการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย และค่าสถิติพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 8 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ 1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ 2) การสร้างแบบเรียนไวโอลิน และ 3) บทเพลงสุนทราภรณ์

ขั้นที่ 2 การศึกษานำร่อง (Pilot study)

จากการประเมินความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ของผู้สูงอายุ โดยใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์กูเกิ้ลฟอร์ม (Google form) ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับความนิยมในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ลำดับที่ 1 เพลง ช้องจืด ลำดับที่ 2 เพลง สุขกันเถอะเรา ลำดับที่ 3 เพลง ใต้ร่มมลุลี ลำดับที่ 4 เพลง ริมฝั่งน้ำ ลำดับที่ 5 ได้แก่ เพลง วังน้าววน ส่วนลำดับที่ 6-11 ได้แก่ เพลง มอง

อะไร ขอให้เหมือนเดิม คณิงครวญ หนึ่งในดวงใจ ข้างขึ้นเดือนหงาย และกระซิบสวาท รวมทั้งหมดเป็น 11 เพลง

ขั้นที่ 3 การกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นตรวจสอบคุณภาพ จากการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย และการแปลผล ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หัวข้อเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นทั้ง 10 หัวข้อ มีคุณภาพ และมีความเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์ระหว่างปานกลางไปจนถึงดีมาก และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุได้

ขั้นที่ 4 การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลิน

จากบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 11 เพลง ผู้วิจัยทำการคัดเลือกให้เหลือเพียง 5 บทเพลงในบทเรียน ได้แก่ 1. ขอให้เหมือนเดิม 2. กระซิบสวาท 3. ริมฝั่งน้ำ 4. สุขกันเถาะเรา 5. มองอะไร และ 2 เพลงทำยบทเรียน ได้แก่ เพลง ข้างขึ้นเดือนหงาย และเพลงวังน้ำวน รวมเป็นทั้งหมด 7 เพลง ซึ่งล้วนเป็นบทเพลงที่มีความเหมาะสมมากที่สุด โดยผลการคัดเลือกมาจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์

หลังจากทำการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีความเหมาะสม ถัดมาผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีขั้นพื้นฐานในแต่ละบทเพลง เพื่อนำผลสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์มาใช้เป็นแนวทางในการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุในขั้นตอนต่อไป

ขั้นที่ 5 การสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์

ผู้วิจัยได้เรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 7 เพลง โดยคำนึงถึงเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น และองค์ประกอบทางดนตรีในแต่ละบทเพลง จากนั้นนำมาออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ โดยประกอบด้วยเนื้อหาทั้งหมด 8 บท เรียงลำดับตามความยาก - ง่าย

จากนั้น ผู้วิจัยออกแบบส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนเสริมตามหัวข้อหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษา โดยมีองค์ประกอบในการออกแบบทั้งหมด 7 อย่าง ได้แก่ 1) เนื้อหา 2) การใช้ภาษา 3) การใช้รูปภาพประกอบ 4) การจัดรูปเล่ม 5) การวัด และประเมินผล 6) สื่อการสอน 7) ส่วนประกอบภายในอื่น ๆ

ขั้นที่ 6 การตรวจสอบคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์

ผู้วิจัยนำหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ ที่เสร็จสมบูรณ์แล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพ และความเหมาะสมด้วยแบบประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

ขั้นที่ 7 แก้ไขปรับปรุงหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์

หลังจากนำหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ ไปประเมินตรวจสอบคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุง และแก้ไขตามข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ มีคุณภาพมากที่สุด

ขั้นที่ 8 สรุป อภิปรายผล และนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวทางในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้สรุปแนวทางในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ผลการศึกษานำร่อง (Pilot study) ส่วนที่ 2 ผลการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ และ ส่วนที่ 3 ผลการกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษานำร่อง (Pilot study)

จากผลการวิเคราะห์การประเมินความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งประกอบด้วย บทเพลงสุนทราภรณ์ จำนวน 34 เพลง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า บทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 5 อันดับแรก เรียงตามคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ลำดับที่ 1 เพลง ช่างจิต โดยมีค่าเฉลี่ย (M) เท่ากับ 3.09 ลำดับที่ 2 เพลง สุขกันเถอะเรา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 ลำดับที่ 3 เพลง ไตร่หมลูลี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.06 ลำดับที่ 4 เพลง ริมฝั่งน้ำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 ลำดับที่ 5 ได้แก่ เพลง วังน้ำวน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 ส่วนลำดับที่ 6-11 มี

ค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.00 ได้แก่เพลงดังต่อไปนี้ เพลง มองอะไร ขอให้เหมือนเดิม คณิงครวญ หนึ่งในดวงใจ ข้างขึ้นเดือนหงาย และกระซิบสวาท นอกจากนี้ การประเมินความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์แบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open Form) ผู้วิจัยพบว่าผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความชื่นชอบ และบรรยายความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงสุนทราภรณ์ในแง่บวก อีกทั้งมีการกล่าวถึงความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุ และบทเพลงสุนทราภรณ์ จากผลการวิเคราะห์ ทำให้ผู้วิจัยสรุปได้ว่าบทเพลงสุนทราภรณ์ในแบบสำรวจเป็นที่พึงพอใจของผู้สูงอายุ และยังมีอีกหลายบทเพลงที่เป็นที่นิยมในหมู่ผู้สูงอายุ รวมถึงทัศนคติเชิงบวกของผู้สูงอายุที่มีต่อบทเพลงสุนทราภรณ์

ส่วนที่ 2 ผลการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีความเหมาะสมจากการแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยผู้วิจัยได้พิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และคัดเลือกให้เหลือเพียง 5 บทเพลงที่มีความเหมาะสม และได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากความคิดเห็นในเชิงบวกของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า บทเพลงที่มีความเหมาะสมลำดับที่ 1 คือ ขอให้เหมือนเดิม ซึ่งเป็นบทเพลงที่ผู้เชี่ยวชาญลงความคิดเห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากเป็นหนึ่งในเพลงชื่อดังของวงดนตรีสุนทราภรณ์ อีกทั้งทำนองหลักมีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน ผู้เรียนสามารถจดจำ และเข้าใจได้ง่าย มีการใช้รูปแบบจังหวะวอลซ์ (Waltz) ทำให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น ส่วนข้อควรระวัง คือ เรื่องของทำนองหลักที่มีระยะห่างค่อนข้างกว้าง และพบว่ามีขึ้นคู่ 5 จำนวนมาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการตัดทอนโน้ตอย่างเหมาะสม ลำดับที่ 2 คือ กระซิบสวาท ถือเป็นบทเพลงหนึ่งที่มีความเหมาะสม เนื่องจากทำนองมีลักษณะซ้ำกัน และมีโครงสร้างท่อนเพลงที่เป็นมาตรฐาน หากต้องระวังเรื่องโน้ตบางจุดที่มีการข้ามสาย ลำดับที่ 3 คือ ริมฝั่งน้ำ จากการสัมภาษณ์ พบว่าเพลงนี้มีความสนใจในเรื่องของรูปแบบจังหวะ ถึงแม้มีจังหวะที่ค่อนข้างเร็ว แต่อัตราจังหวะของโน้ตส่วนมากเป็นตัวกลม ที่มี 4 จังหวะ จึงทำให้ผู้เล่นสามารถลากเสียงยาวได้ โดยควรออกแบบให้มีแบบฝึกหัดการใช้คันชักที่เหมาะสมกับความเร็วตามจังหวะเพลง เพื่อให้ผู้เล่นเกิดความสะดวกในการเรียนมากที่สุด ลำดับที่ 4 คือ เพลงสุขกันเถอะเรา จากการสัมภาษณ์ พบว่า เป็นบทเพลงที่มีความเหมาะสมระดับหนึ่ง เนื่องจากมีทำนอง และเนื้อร้องที่คุ้นหูผู้ฟังเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีจังหวะที่สนุกสนานเร้าใจ ส่วนข้อควรระวังคืออัตราจังหวะในบทเพลงที่ค่อนข้างเร็ว จึงจำเป็นต้องมีการตัดทอนโน้ต และแก้ไขคันชักให้เหมาะสม รวมถึงการย้ายบันไดเสียงให้เอื้อต่อการเรียนระดับเริ่มต้น ลำดับสุดท้าย คือ มองอะไร มีความเหมาะสมในเรื่องของโครงสร้างเพลงที่มีความเรียบง่าย มีจังหวะเร็วสนุกสนาน ทำนองมีการซ้ำทวนกัน แต่ควรระวังในเรื่องของการ

ค้นหาค้นในจังหวะเร็ว ดังนั้น การสร้างแบบฝึกหัดก่อนเริ่มเรียนเป็นสิ่งที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้อมการบรรเลงส่วนโน้ตต่าง ๆ ก่อนเริ่มเรียนบทเพลง และสร้างความคุ้นเคยกับโน้ตได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้มีบทเพลงท้ายบทเรียน โดยคัดเลือกมาจากความคิดเห็นเชิงบวกของผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะเพิ่มเติม และถือเป็นการวัด และประเมินผลตนเองหลังจบบทเรียน จำนวน 2 เพลง ได้แก่ เพลง ช่างขึ้นเดือนหงาย และเพลงวังน้าววน ซึ่งเป็นบทเพลงที่อยู่ในลำดับที่ 6 และ 7 ภายในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ โดยเพลงช่างขึ้นเดือนหงาย ประกอบด้วยทำนองหลักที่คุ้นหูผู้ฟัง และมีการเว้นวรรคระหว่างประโยคชัดเจน รวมถึงมีการใช้ส่วนโน้ตที่สามารถลากยาวได้ เหมาะกับผู้เรียนระดับเริ่มต้น ส่วนเพลงวังน้าววน พบว่า เป็นหนึ่งในบทเพลงชื่อดังของวงดนตรีสุนทราภรณ์ ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการเรียนได้ หากแต่จำเป็นต้องย้ายบันไดเสียง และฝึกซ้อมระหว่างท่อนเพลงให้คล่องด้วยจังหวะช้า เนื่องจากในบทเพลงมีทำนองที่หลากหลาย และซับซ้อน จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยจึงกำหนดให้ทั้ง 2 บทเพลงมีความเหมาะสมให้เป็นบทเพลงท้ายหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ

จากการศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ รวมถึงผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษานำร่อง และการสัมภาษณ์โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวทางการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุได้ดังนี้

1) การศึกษาลักษณะทางดนตรี และประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์

ก่อนจะเริ่มทำการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เหมาะสม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของวงดนตรีสุนทราภรณ์ ลักษณะทางดนตรี และประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์ เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีจำนวนมากถึง 2,000 เพลง ดังนั้นการศึกษาให้ครบถ้วนทุกบทเพลงจึงเป็นไปได้ยาก ผู้วิจัยจึงศึกษาจากประเภท หรือหมวดหมู่ของบทเพลงที่มีความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น โดยเน้นศึกษาจากบทเพลงที่มีองค์ประกอบทางดนตรีครบถ้วนเหมาะสมกับผู้เรียนดนตรีในระดับเริ่มต้น และศึกษาในบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีลักษณะทางดนตรีอันโดดเด่น เพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบทางดนตรีที่สามารถนำไปต่อยอดให้การเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุได้

2) การสำรวจความพึงพอใจ และความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อบทเพลงสุนทราภรณ์

การสำรวจความพึงพอใจ และความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อบทเพลงสุนทราภรณ์ ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า มีบทเพลงใดบ้างที่เป็นที่นิยมในกลุ่มผู้สูงอายุ อีกทั้งยังได้ค้นพบบทเพลงสุนทราภรณ์อื่น ๆ อีกมากที่ได้รับความนิยมในหมู่ผู้สูงอายุเช่นกัน โดยผลการสำรวจครั้งนี้ นำไปสู่การจำกัดรายชื่อบทเพลงสุนทราภรณ์ให้น้อยลง ทำให้ผู้วิจัยสามารถคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีความเหมาะสมในการนำมาประกอบการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นได้สะดวกมากขึ้น

3) การคัดเลือกจากผลลัพธ์การสัมภาษณ์ และคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์

ผู้วิจัยนำบทเพลงที่ได้คัดเลือกมา และคาดว่าจะมีความเหมาะสมในการนำมาประกอบการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น มาให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตัดสินความเหมาะสมในแต่ละบทเพลง โดยการสอบถามผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลที่มีความชำนาญ และคุ้นเคยกับบทเพลงสุนทราภรณ์เป็นอย่างดี จะสามารถทำให้แนวทางการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ชัดเจนขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังได้ข้อค้นพบในส่วนของจุดเด่น และจุดด้อยในแต่ละบทเพลง อีกทั้งยังได้คำแนะนำในเรื่องของวิธีการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ให้เหมาะสมอีกด้วย

4) การพิจารณาจากเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงทั้ง 3 ด้าน

หลังจากได้รายชื่อบทเพลงสุนทราภรณ์ที่คาดว่าจะมีความเหมาะสมในการนำมาประกอบการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุได้ในจำนวนหนึ่งแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการนำมาพิจารณาประกอบกับเกณฑ์การคัดเลือกทั้ง 3 ด้าน ซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกทั้ง 3 ด้านนี้ สอดคล้องกับแนวทางการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการมา โดยในด้านที่ 1 การคัดเลือกบทเพลงให้สอดคล้องกับสาระดนตรี (Content) สอดคล้องกับวิธีที่ผู้วิจัยได้ศึกษาลักษณะทางดนตรีของบทเพลงสุนทราภรณ์ เพื่อให้ทราบถึงสาระการเรียนรู้ต่อไปจะนำมาพัฒนาในการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น ด้านที่ 2 การคัดเลือกบทเพลงเพื่อความสะดวกในการเรียนรู้ (Playability) สอดคล้องกับผลลัพธ์ และคำแนะนำจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีข้อคิดเห็นว่าควรเลือกบทเพลงที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนมากที่สุด โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่สามารถช่วยพัฒนาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นได้ดี และในด้านที่ 3 การคัดเลือกบทเพลงจากความนิยม (Popularity) สอดคล้องอย่างเห็นได้ชัดจากผลของการสำรวจความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกบทเพลงที่ได้รับความนิยมสูงสุด 11 ลำดับ และนำมาพิจารณาความเหมาะสมต่อไป

ส่วนที่ 3 การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ

ผู้วิจัยได้เรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ทำการคัดเลือกมาทั้งหมด 7 เพลง และเรียงลำดับตามความยากง่าย โดยแบ่งเป็นบทเพลงที่อยู่ในบทเรียนจำนวน 5 เพลง ได้แก่ 1) ริมฝั่งน้ำ 2) ขอให้เหมือนเดิม 3) สุขกันเถอะเรา 4) มองอะไร 5) กระซิบสวาท และบทเพลงท้ายบทเรียน 2 เพลง ได้แก่ 1) ข้างขึ้นเดือนหงาย และ 2) วังน้ำวน โดยจากการศึกษาลักษณะทางดนตรี การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ และการวิเคราะห์บทเพลงสุนทราภรณ์ทั้ง 7 ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปหลักการสำคัญในการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับการนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุได้ดังนี้

1) การประยุกต์จังหวะตรง (Straight) แทน จังหวะสวิง (Swing)

เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับความนิยมส่วนหนึ่งเป็นเพลงในจังหวะสวิง ที่มีความซับซ้อน และต้องอาศัยการฝึกซ้อมอย่างยาวนานในการบรรเลงให้ถูกต้อง ดังนั้นจึงไม่เหมาะสมกับผู้เรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการแก้ไขโน้ตเชบ็ต 1 ชั้นในจังหวะสวิง ให้เป็นโน้ตเชบ็ต 1 ชั้นในจังหวะตรง (Straight eighth notes) โดยยังคงทำนองหลักไว้เหมือนเดิม

2) การปรับทำนองเพลง และลดทอนส่วนโน้ตให้สอดคล้องกับทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น

บทเพลงสุนทราภรณ์จำนวนมากมีการใช้รูปแบบจังหวะที่ซับซ้อน เพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับบทเพลง ดังนั้นจึงปรากฏโน้ตในจังหวะขัด (Syncopation) จำนวนมาก โดยเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับผู้เรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการขยายส่วนหรือที่เรียกว่าการเพิ่มค่าโน้ต (Augmentation) เพื่อให้ส่วนโน้ตมีความยาวขึ้น โดยรักษาทำนองเดิมไว้ ทำให้ง่ายต่อการนับจังหวะ

3) การลดความเร็วลงให้เหมาะสม

นอกจากรูปแบบโน้ตที่หลากหลายของบทเพลงสุนทราภรณ์ การใช้จังหวะเร็วก็ถือเป็นเสน่ห์อีกหนึ่งอย่าง โดยบทเพลงสุนทราภรณ์จำนวนมากมักนิยมใช้ประกอบการเต้นรำ ดังนั้นจึงทำให้บทเพลงส่วนมากอยู่ในจังหวะเร็ว ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับผู้เรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการลดความเร็วในแต่ละบทเพลงลง เพื่อให้เหมาะสมกับการนำมาใช้ประกอบหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ โดยคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของความสนุกสนานในแต่ละเพลง

4) การย้ายบันไดเสียงที่เอื้อต่อการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น

บทเพลงสุนทราภรณ์มีความหลากหลายในเรื่องของบันไดเสียง และบันไดเสียงที่พบได้มากในบทเพลงสุนทราภรณ์ มักเป็นบันไดเสียงที่ประกอบด้วยโน้ตแฟลท (Flat) ซึ่งสำหรับการบรรเลงไวโอลินในระดับเริ่มต้นถือว่าเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยาก และไม่เหมาะสม ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการย้ายบันไดเสียงบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้คัดเลือกมาทั้ง 7 เพลง ให้อยู่ในบันไดเสียงที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่าเหมาะสมกับการเรียนไวโอลินในระดับเริ่มต้นมากที่สุด อันได้แก่ บันไดเสียง เอ เมเจอร์ (A Major) ดี เมเจอร์ (D Major) และ จี เมเจอร์ (G Major)

5) การพัฒนาโมทีฟหลักของเพลงเพื่อสร้างกิจกรรมทางดนตรี

โมทีฟหลัก หรือทำนองหลักของบทเพลงสุนทราภรณ์ ถือเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่ทำให้ผู้ฟังต่างคุ้นเคย และสามารถจดจำบทเพลงสุนทราภรณ์ในแต่ละเพลงได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำเอาจุดเด่นของบทเพลงสุนทราภรณ์นี้มาพัฒนาเป็นแบบฝึกหัด และกิจกรรมภายในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ โดยประกอบด้วยกิจกรรมการปรบมือ การร้องเพลงที่เน้นฝึกฝนการนับจังหวะ และแบบฝึกหัดที่ให้ผู้สูงอายุฝึกฝนการบรรเลงเฉพาะทำนองหลักของบทเพลง ร่วมกับครูผู้สอน

นอกจากนี้ หลักการสำคัญในการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุประการสุดท้าย คือ การคำนึงถึงเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น และองค์ประกอบทางดนตรีในแต่ละบทเพลง โดยผู้วิจัยมีการเรียบเรียงให้สอดคล้องกับเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นภายในแต่ละบทเรียน และมีการคำนึงถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ โดยยังคงเอกลักษณ์ และความไพเราะของบทเพลงสุนทราภรณ์เอาไว้ให้ได้มากที่สุด

ตอนที่ 2 การสร้างหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

หลังจากได้แนวทางในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยนำแนวทางที่ได้มาพัฒนาต่อในขั้นตอนต่อไป โดยผู้วิจัยสรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ

จากการวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย และการแปลผล การประเมินเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หัวข้อเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นทั้ง 10 หัวข้อ มีคุณภาพ และมีความเหมาะสมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม (M) เท่ากับ 4.76 (ร้อยละ 95.3) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 6.55 อีกทั้งยังพบว่าไม่มีหัวข้อใดที่ต่ำกว่าเกณฑ์พอใช้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอสรุปว่าหัวข้อเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นทั้ง 10 หัวข้อ มีคุณภาพ และมีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม และหมายเหตุในเรื่องของรูปภาพ และตัวอย่างที่นำมาแสดงประกอบเนื้อหาทักษะ ควรมีความชัดเจน ถูกต้องตามหลักการ และเหมาะสมกับผู้เรียนระดับเริ่มต้นอย่างแท้จริง อีกทั้งยังมีการแนะนำให้ควรใช้เพลงประกอบ (Backing Track) ในการเรียน เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ และแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน

ส่วนที่ 2 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

จากการศึกษาการออกแบบกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ และการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปหลักการสำคัญในการออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ ได้ดังนี้

1) การกำหนดจุดประสงค์ในการเรียนรู้

จุดประสงค์ถือเป็นสิ่งหลักในการวางแผนจัดกิจกรรม และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้ตั้งให้บทเพลงสุนทราภรณ์ในแต่ละบทเรียนเป็นเป้าหมายในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงทำให้เนื้อหาสาระในแต่ละบทสอดคล้องกับเป้าหมายในการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้สูงอายุสามารถนำความรู้จากบทเรียนไปปฏิบัติได้จริงในบทเพลงสุนทราภรณ์ประจำแต่ละบท รวมถึงเพลงท้ายบทเรียน ซึ่งถือเป็นวัด และประเมินผลตนเอง อีกทั้งยังสอดแทรกความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสาระดนตรี เชื่อมโยงไปถึงความซาบซึ้งในสุนทรีรสของดนตรี เสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อดนตรีให้แก่ผู้สูงอายุ

2) การกำหนดเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นให้ตรงตามการประเมิน และคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดให้บทเรียนทั้ง 8 บท มีเนื้อหาที่ครบถ้วน และครอบคลุมเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น รวมทั้งมีการจัดเรียงเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบทางดนตรีบทเพลงสุนทราภรณ์ในแต่ละบทเพลง และเรียงลำดับเนื้อหาตามความยาก - ง่าย เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะอย่างค่อยเป็นค่อยไป

3) การออกแบบกิจกรรม และแบบฝึกหัด

ภายในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ เล่มนี้ ประกอบด้วยกิจกรรม และแบบฝึกหัดจำนวนมาก โดยผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรม และแบบฝึกหัดจากความสนใจของผู้สูงอายุ เช่น กิจกรรมการร้องเพลงสุนทราภรณ์แบบฝึกหัดการปรบมือตามเพลง กิจกรรมการฟังเพลงสุนทราภรณ์ การฝึกอ่านเขียนโน้ตเพลงสุนทราภรณ์ เป็นต้น โดยล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติ และเน้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมกับการเรียน

4) ทักษะดนตรีที่ผู้สูงอายุได้รับ

ผู้วิจัยมีการออกแบบกิจกรรม และเนื้อหา โดยเน้นให้ผลลัพธ์ของการปฏิบัติกิจกรรม หรือแบบฝึกหัด ครอบคลุมองค์ประกอบทักษะดนตรีทั้ง 6 ประการ อันได้แก่ การฟัง การร้อง การเคลื่อนไหว การเล่น การสร้างสรรค์ และการอ่าน อันจะเป็นการพัฒนาทักษะทางดนตรีรอบด้านของผู้สูงอายุ ก่อให้เกิดสุขภาวะที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ เนื่องจากทักษะดนตรีทั้ง 6 ประการ มี

ความครอบคลุม และสอดคล้องกับกิจกรรมนั้นหนา การที่สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาสุขภาพที่ดีได้

ส่วนที่ 3 การออกแบบส่วนประกอบของแบบเรียนเสริมตามหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษา

ผู้วิจัยได้ออกแบบส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ ตามหัวข้อหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษา โดยสามารถสรุปองค์ประกอบในการออกแบบ 7 หัวข้อ ได้ในรูปแบบตารางดังนี้

ตารางที่ 34 การออกแบบส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ

องค์ประกอบในการออกแบบ	รายละเอียด	รูปภาพตัวอย่าง
1) เนื้อหา	กำหนดเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ มีการเรียงลำดับเนื้อหาตามระดับความยากง่ายเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด รวมถึงมีการกำหนดขอบเขตเนื้อหาในแต่ละบทให้มีจำนวนไม่เกิน 8 บท ดังนี้ บทที่ 1 การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction) บทที่ 2 การใช้คันชัก และการติด บทที่ 3 เพลง ริมฟิ่งน่า บทที่ 4 เพลง ขอให้เหมือนเดิม บทที่ 5 เพลง สุขกันเถอะเรา บทที่ 6 เพลง มองอะไร บทที่ 7 เพลง กระซิบสวาท บทที่ 8 เพลง ท้ายบทเรียน	

ตารางที่ 34 (ต่อ)

องค์ประกอบในการออกแบบ	รายละเอียด	รูปภาพตัวอย่าง
2) การใช้ภาษา	ใช้ภาษาทางการที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของผู้สูงอายุ โดยใช้รูปประโยคที่สื่อสารเนื้อหาให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายมากที่สุด เน้นการยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพรวม อีกทั้ง ผู้วิจัยได้เลือกใช้แบบอักษร TH Sarabun new, เจ้าจุก และ UID วันทอง เป็นหลัก เนื่องจากเป็นแบบตัวอักษรที่มีความสวยงาม สามารถมองเห็นได้ชัดเจน โดยใช้ขนาดตัวอักษร 78 สำหรับหัวข้อเรื่อง และขนาด 30-37 สำหรับเนื้อหา โดยเน้นให้เหมาะสมกับการอ่านของผู้สูงอายุมากที่สุด	<div data-bbox="1023 394 1378 954"> <p>บทที่ 1</p> <p>การแนะนำความรู้จักไวโอลิน (Introduction)</p> <p>จุดประสงค์ ของบทเรียน ผู้จัดทำบทเรียนครั้งนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่มีความสนใจในการเล่นไวโอลิน และต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับไวโอลิน และการเล่นไวโอลินเบื้องต้น ผู้จัดทำจึงได้จัดทำเอกสารความรู้เกี่ยวกับไวโอลิน และการเล่นไวโอลินเบื้องต้นนี้ขึ้น เพื่อเป็นสื่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุที่มีความสนใจในการเล่นไวโอลิน</p> <p>ไวโอลิน (Violin) เป็นเครื่องดนตรีประเภทสาย (String Instrument) ที่นิยมเล่นมากที่สุดชนิดหนึ่ง มี 4 สาย (G, A, D, E) และใช้คันชักในการเล่น (Fiddle Stick) เป็นภาษาถิ่น เรียกว่า คันชัก (Bow) ซึ่งใช้ในการเล่นไวโอลิน โดยผู้เล่นจะใช้นิ้วมือซ้ายกดสายไวโอลิน และใช้นิ้วมือขวาลากคันชักผ่านสายไวโอลิน เพื่อให้เกิดเสียงขึ้น</p> <p>ประวัติของไวโอลิน (Violin) มีต้นกำเนิดมาจากอิตาลีในช่วงศตวรรษที่ 16 และ 17 โดยในช่วงแรกไวโอลินมีรูปร่างคล้ายคลึงกับไวโอลินในปัจจุบัน แต่มีขนาดเล็กกว่า และใช้คันชักที่ทำจากไม้</p> <p>ในปัจจุบัน ไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และมีการแข่งขันกันเล่นไวโอลินในระดับนานาชาติเป็นประจำทุกปี</p> <p>“ไวโอลิน เครื่องดนตรีสายของพระเจ้า”</p> <p>6</p> </div>
3) การใช้รูปภาพประกอบ	ใช้รูปภาพประกอบที่มีสีสันชัดเจน สบายตา เน้นให้ผู้สูงอายุสามารถมองเห็นได้ชัดเจน โดยมีรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับท่าทางการบรรเลงที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และใช้รูปภาพที่สอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละบทเรียน	<div data-bbox="1023 1003 1378 1520"> <p>บทที่ 1</p> <p>ท่าUSSIAV (Play Position)</p> <p>ท่าพัก (Rest Position)</p> <p>11</p> </div>

ตารางที่ 34 (ต่อ)

4) การจัดรูปเล่ม	เลือกใช้กระดาษถนอมสายตา โดยมีความหนาตามมาตรฐานอยู่ที่ 75 แกรม เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความสะดวกในการอ่านมากที่สุด และมีการกำหนดขนาดรูปเล่มให้มีขนาดใหญ่กว่าหนังสือปกติ โดยมีขนาดรูปเล่มอยู่ที่ 31 x 23 (ความกว้าง x ความยาว) และใช้วิธีการเข้าเล่มแบบเย็บนอก หรือเย็บมุงหลังคา เพื่อความสะดวกในการเปิด-ปิดเล่ม ส่วนหน้าปก มีการวางชื่อหนังสือให้มีขนาดใหญ่ โดยใช้ชื่อ ‘ไวโอลินสุนทราภรณ์’ พร้อมคำอธิบายรายละเอียดหนังสือ มีชื่อผู้จัดทำ มีการกล่าวถึงสื่อการสอนที่ประกอบภายในหนังสือ	
5) การวัด และประเมินผล	มีการสร้างกิจกรรมในบทเรียนที่เน้นให้ผู้สูงอายุได้ประเมินตนเองอยู่เสมอ และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้สังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้ของตนเองผ่านแบบฝึกหัด และกิจกรรมที่สอดแทรก โดยเฉพาะบทเพลงท้ายบทเรียนที่ถือเป็นการให้ผู้สูงอายุได้ทบทวนบทเรียนตั้งแต่บทที่ 1-8 และประเมินทักษะการบรรเลงไวโอลินระดับเริ่มต้นของตนเองจากการบรรเลงเพลงท้ายบทเรียน	

ตารางที่ 34 (ต่อ)

<p>6) สื่อการสอน</p>	<p>1) ไฟล์เสียงประกอบการเรียน (Backing Track) ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกซ้อม และเกิดการทบทวนบทเรียนอย่างถูกต้อง ซึ่งไฟล์เสียงประกอบการเรียน ประกอบด้วย 2 รูปแบบ ได้แก่</p> <p>1.1) ไฟล์เสียงไวโอลินบรรเลง ทำนองหลักร่วมกับวงดนตรี บรรเลงทำนองร้องในจังหวะปกติ</p> <p>1.2) ไฟล์เสียงวงดนตรีบรรเลง ทำนองร้องในจังหวะช้า (Accompaniment)</p> <p>2) วีดิโอสาธิต : เป็นวีดิโอสาธิตการบรรเลงอย่างถูกต้อง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสังเกตวิธีการเล่น และลักษณะท่าทางการเล่นที่ถูกต้อง โดยสื่อการสอนทั้ง 2 ประเภท ใช้วิธีการสแกน คิวอาร์ โค้ด (QR Code) ที่ปรากฏในหนังสือ</p>	<p>Unit 7</p> <p>สแกน QR Code สำหรับทำนองหลัก (Main Melody)</p> <p>สแกน QR Code สำหรับทำนองร้อง (Singing Melody)</p>
<p>7) ส่วนประกอบภายในอื่น ๆ</p>	<p>ส่วนประกอบภายในอื่น ๆ ประกอบด้วย 1) คำนำ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และที่มาของหนังสือ 2) สารบัญ เพื่อแสดงตำแหน่งของเนื้อหาในแต่ละบท 3) ตารางสัญลักษณ์ เพื่อแสดงสัญลักษณ์ที่ใช้ประกอบการเรียนพร้อมอธิบายความหมาย 4) ภาคผนวก ประกอบด้วย ครรชนี เพื่อแสดงคำศัพท์เฉพาะ บรรณานุกรมที่แสดงถึงแหล่งที่มาของข้อมูล และประวัติผู้เขียน</p>	<p>คำนำ PREFACE</p> <p>ความหมายของหนังสือเล่มนี้... (Text continues with a preface about the book's purpose and the author's hope for it to be useful to students.)</p> <p>ผู้เรียบเรียง</p>

นอกจากส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ ทั้ง 7 หัวข้อ จากการศึกษาถึงองค์ประกอบหนังสือแบบเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปคุณลักษณะของหนังสือแบบเรียนที่ดีสำหรับผู้สูงอายุได้ดังนี้

1) ความสะดวกในการอ่าน (Readability) : ผู้วิจัยออกแบบรูปเล่ม และเนื้อหาให้ส่งเสริมความสะดวกในการอ่านของผู้สูงอายุ โดยเน้นการใช้ตัวอักษรขนาดใหญ่ สีเข้มชัดเจน มีความหนาอย่างเหมาะสม ใช้แบบตัวอักษรที่เป็นทางการ สามารถมองเห็นได้ชัด รวมถึงมีการเว้นบรรทัดที่ชัดเจน ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถรับรู้ และเข้าใจถึงเนื้อหาได้รวดเร็ว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังเลือกใช้กระดาษถนอมสายตา โดยมีความหนามาตรฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความสะดวกในการอ่าน และไม่เกิดอาการอ่อนล้าที่ดวงตา

2) ภาพประกอบชัดเจน ส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหา : ผู้วิจัยใช้รูปภาพจำนวนมากในการยกตัวอย่างลักษณะท่าทางการบรรเลงที่ถูกต้อง รวมถึงรูปภาพโน้ตต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบให้รูปภาพมีความชัดเจน สามารถมองเห็นได้ชัด มีความสมจริงเป็นธรรมชาติ มีการใช้สีสดใสสบายตา และมีการเลือกใช้รูปภาพให้สอดคล้องกับเนื้อหาในแต่ละบทเรียน

3) เนื้อหา หรือกิจกรรมตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุ : สิ่งสำคัญอันดับแรกของการกำหนดเนื้อหาในหนังสือเรียนสำหรับผู้สูงอายุ คือการใช้เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง และตรงตามความต้องการในการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้สูงอายุต้องการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนมาปรับใช้ในชีวิตจริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สร้างแบบฝึกหัด และกิจกรรมที่สอดแทรกสาระทางดนตรีในบทเพลงสุนทราภรณ์ เน้นให้ผู้สูงอายุได้ลงมือทำ และมีส่วนร่วมจากการฝึกปฏิบัติร่วมกับครูผู้สอน จนสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

4) การจัดวางคอลัมน์ และรูปเล่มที่ชัดเจน : เมื่อได้เนื้อหาในการเรียนที่เหมาะสมแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการจัดวางเนื้อหาให้ผู้สูงอายุเกิดความสะดวกในการมองเห็น โดยผู้วิจัยมีการจัดวางเนื้อหาในส่วนต่าง ๆ อย่างเป็นระเบียบ แบ่งเนื้อหาแต่ละประเภทอย่างชัดเจนด้วยการใช้สีที่ต่างกัน ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจขั้นตอนการเรียนรู้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้คำนึงถึงส่วนประกอบต่าง ๆ ของรูปเล่มที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ไม่ว่าจะเป็น ลักษณะการเข้าเล่มที่มีรูปแบบเรียบง่าย สามารถใช้งานได้อย่างปกติ อีกทั้งขนาดของรูปเล่มที่ผู้วิจัยได้ออกแบบให้มีขนาดใหญ่กว่าหนังสือทั่วไป

5) การจำกัดเนื้อหาการเรียนรู้ : หากเนื้อหาในการเรียนรู้มีจำนวนมากไป อาจทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเหนื่อยล้าระหว่างการเรียนได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีการกำหนดเนื้อหาในแต่ละบทเรียนให้มีจำนวนไม่มากเกินไป โดยในแต่ละบทจะประกอบด้วย เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีดนตรีพื้นฐาน แผนภาพแสดงตัวอย่าง กิจกรรมทางดนตรี แบบฝึกหัดการนับจังหวะ และฝึกการบรรเลงร่วมกับครูผู้สอน และสุดท้ายคือการบรรเลงบทเพลง โดยใน 8 บทเรียน ผู้วิจัยได้สอดแทรกกิจกรรมที่ช่วยให้

ผู้สูงอายุได้ผ่อนคลาย เน้นความสนุกสนาน อันได้แก่ กิจกรรมฟังได้เรื่องดี กิจกรรมจังหวะในใจ กิจกรรมดังหรือเบา และกิจกรรมสำรวจตัวเอง

ส่วนที่ 4 ผลการประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญ

การประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม (M) เท่ากับ 4.33 (ร้อยละ 86.6) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เท่ากับ 10 โดยสามารถแบ่งผลสรุปตามลำดับได้ดังนี้ 1) ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 1 : รองศาสตราจารย์ ดร. นรอรธ จันทร์กล่ำ สรุปผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (M) 3.91 (ร้อยละ 78.3) 2) ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (M) 4.33 (ร้อยละ 86.6) 3) ผู้เชี่ยวชาญลำดับที่ 3 อาจารย์ ดร.ณัฐพร ผกาหลง มีผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ย (M) เท่ากับ 4.75 (ร้อยละ 95)

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ให้ผลการประเมินอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ ในแง่ของการปรับปรุงเนื้อหาให้ครบถ้วน สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ ตรวจสอบโน้ตในบทเพลงสุนทราภรณ์ให้ถูกต้อง ออกแบบให้อ่านยง่ายความสะดวกผู้สูงอายุมากที่สุด ส่วนในแง่ส่วนประกอบหนังสือไม่ได้มีข้อเสนอแนะใด ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

ในการอภิปรายผล ผู้วิจัยพบว่ามีข้อค้นพบที่สามารถอภิปรายได้โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การคัดเลือก และการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 2 ประเด็นได้แก่

ประเด็นที่ 1 การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์มีจำนวนมากกว่า 2,000 เพลง และต่างเป็นบทเพลงที่ได้รับความนิยม และมีองค์ประกอบทางดนตรีที่น่าสนใจ ดังนั้นการคัดเลือกบทเพลงที่จะนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องทำการศึกษา และพิจารณาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ประกอบกัน เพื่อคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เหมาะสมกับการพัฒนาหนังสือ

แบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุมากที่สุด โดยผู้วิจัยสามารถแบ่งกระบวนการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ตามแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 41 : แผนภาพแสดงกระบวนการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์

การศึกษาประเภท และลักษณะของบทเพลงสุนทราภรณ์ ถือเป็นกระบวนการแรก que ผู้วิจัยได้ศึกษา และทำให้พบว่าถึงแม้บทเพลงสุนทราภรณ์จะมีจำนวนมากกว่า 2,000 เพลง แต่หากศึกษา และเปรียบเทียบประเภทบทเพลงสุนทราภรณ์ก็จะสามารถแบ่งหมวดหมู่เพลงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในบทเพลงที่มีความหมายต่างกัน จึงทำให้ผู้ฟังเลือกฟังเพลงที่มีเนื้อหา และความหมายใกล้เคียงกับชีวิตความเป็นอยู่มากที่สุด โดยในหัวข้อการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับการคัดเลือกทั้ง 7 เพลง ก็ประกอบด้วยหัวข้อความรู้สึก (Emotion) ที่ผู้วิจัยได้รับรู้ถึงความรู้สึกในแต่ละบทเพลง โดยผู้วิจัยพบว่าจากบทเพลงที่คัดเลือกมาทั้ง 7 ส่วนมากมักมีเนื้อหา และอารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับความรักในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความรัก และพิศวาส ความรักอันเร้าใจ สนุกสนาน และอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุวัฒน์ วรดิลก (2537) (อ้างถึงใน ไพบุลย์ สำราญฤติ, 2545) และ วัชรภรณ์ อัจหาญ (2535) ที่ได้แบ่งประเภทของบทเพลงสุนทราภรณ์ไว้จากเนื้อหา และความหมายในบทเพลง และพบว่าประเภทบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีจำนวนมากที่สุด และได้รับความนิยมจากผู้ฟังมากที่สุด คือเพลงความรัก และพิศวาส นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาถึงลักษณะทางดนตรีของบทเพลงสุนทราภรณ์ และพบว่าจากบทเพลงสุนทราภรณ์ที่คัดเลือกมาทั้ง 7 เพลง มีลักษณะทางดนตรีถูกต้องตรงตามหลักการที่ได้ศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรูปแบบสังคีตลักษณะ (Form) ทำนองเพลง (Melody) ช่วงเสียง (Range) และรูปแบบจังหวะที่หลากหลายของบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยจากการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีในบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้รับการคัดเลือกทั้ง 7 เพลง พบว่าบทเพลงทั้งหมดมีการใช้รูปแบบจังหวะที่ได้รับความนิยมสูงสุดโดยไม่ซ้ำกัน ซึ่ง

รูปแบบจังหวะเหล่านี้สอดคล้องกับพิชญ์สินี บำรุงนคร (2543) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบจังหวะที่ปรากฏมากที่สุดในบทเพลงสุนทราภรณ์ จากการศึกษาประเภท และลักษณะของบทเพลงสุนทราภรณ์จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถเล็งเห็นบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เหมาะสมแก่การนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินมากขึ้น ลำดับถัดมา คือการศึกษาพฤติกรรมการฟังเพลงสุนทราภรณ์ในผู้สูงอายุ โดย วิสุทธิ์ ไพเราะ (2556) ได้กล่าวถึงความเป็นธรรมชาติในตัวบทเพลง อีกทั้งเนื้อเพลงมักเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวในชีวิตประจำวัน จึงทำให้เพลงสุนทราภรณ์เข้าถึงผู้ฟังได้ง่าย อีกทั้งการฟังบทเพลงสุนทราภรณ์ ยังทำให้ผู้สูงอายุนึกถึงเรื่องราวในสมัยอดีต ซึ่งมีทั้งประสบการณ์ ความสุข ความทุกข์ และความรัก ซึ่งสอดคล้องกับผลจากการศึกษานำร่อง ที่มีผู้สูงอายุได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการกล่าวถึงคุณค่าในบทเพลงบทเพลงสุนทราภรณ์ และการกล่าวถึงความผูกพันระหว่างผู้สูงอายุกับบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีมาอย่างยาวนาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกัน ลำดับถัดมา คือการศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ ทั้งหมด 3 ประการ ประกอบด้วย ด้านที่ 1 การคัดเลือกบทเพลงให้สอดคล้องกับสาระดนตรี (Content) ด้านที่ 2 การคัดเลือกบทเพลงเพื่อความสะดวกในการเรียนรู้ (Playability) และด้านที่ 3 การคัดเลือกบทเพลงจากความนิยม (Popularity) โดยมีผลอย่างมากในการเป็นแนวทางคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ นอกจากบทเพลงนั้นต้องได้รับความนิยมในผู้สูงอายุแล้ว ยังต้องมีความเหมาะสมสามารถนำมาใช้ในประกอบการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นได้ด้วย โดยจากบทเพลงทั้ง 7 ที่ได้คัดเลือกมาแล้วมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์การคัดเลือกทุกประการ โดยเฉพาะในด้านที่ 2 การคัดเลือกบทเพลงเพื่อความสะดวกในการเรียนรู้ (Playability) ที่ผู้วิจัยเล็งเห็นว่ายังมีบทเพลงสุนทราภรณ์อีกมากที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะทางดนตรีได้มากขึ้น และลำดับสุดท้าย คือผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยถือเป็นส่วนสำคัญในการช่วยคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เหมาะสมอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ต่างมีประสบการณ์เกี่ยวกับบทเพลงสุนทราภรณ์มาอย่างยาวนาน เล็งเห็นถึงส่วนที่ง่าย และส่วนที่ยากในแต่ละบทเพลง ทั้งในแง่ของการบรรเลง และการนำไปศึกษา ดังนั้นคำแนะนำของเหล่าผู้เชี่ยวชาญจึงมีส่วนช่วยในการคัดเลือก อีกทั้งผู้เชี่ยวชาญทั้งสองมีความเห็นไปในทางเดียวกันว่าการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุนั้นมีความเหมาะสม และสนับสนุนในการจัดทำ โดยให้คำนึงถึงปัจจัยของผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ และเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นภายในแต่ละบทเพลง รวมถึงการเรียบเรียงบทเพลง และการคงไว้ซึ่งเสน่ห์ของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ต้องปฏิบัติให้เหมาะสมควบคู่กันไป ดังนั้นสรุปได้ว่ากระบวนการทั้งหมดมีความสำคัญ และส่งผลให้การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ มีประสิทธิภาพ และตรงตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ประเด็นที่ 2 การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

จากการสัมภาษณ์ในหัวข้อการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเพลงสุนทราภรณ์ พบว่า ข้อเด่นของบทเพลงสุนทราภรณ์อยู่ที่จำนวนของบทเพลงที่สามารถเลือกได้หลากหลาย แต่ในข้อด้อย พบว่าเนื่องจากจำนวนเพลงที่มีมากจึงทำให้ องค์ประกอบทางดนตรีของบทเพลงสุนทราภรณ์ก็ยิ่งมีความซับซ้อนและหลากหลายเช่นเดียวกัน ด้วยข้อด้อยนี้อาจส่งผลทำให้การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์เป็นไปได้ยาก แต่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาลักษณะทางดนตรีในแต่ละเพลงอย่างถี่ถ้วน บางเพลงมีความไพเราะ และได้รับความนิยมจากผู้สูงอายุ แต่อาจจะไม่เอื้ออำนวยความสะดวกในการเรียนไวโอลินเนื่องจากมีองค์ประกอบทางดนตรีมากเกินไป ดังนั้น การเรียบเรียงดนตรีสำหรับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุ จึงเป็นสิ่งที่ท้าทาย และต้องใช้เวลาในการศึกษา โดยผู้เรียบเรียงควรยึดเอาสาระในการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้นเป็นหลัก เนื่องจากจุดประสงค์ในการเรียนรู้เป็นสิ่งกำหนดให้แต่ละบทเพลงมีลักษณะสอดคล้องกันอย่างไร โดยผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษา ลักษณะทางดนตรีใน 7 บทเพลงที่ได้คัดเลือก จากนั้นทำการวิเคราะห์องค์ประกอบทางดนตรีขึ้นพื้นฐานที่ประยุกต์มาจากจาก องค์ประกอบดนตรี (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2540) อย่างถี่ถ้วน ทำให้ผู้วิจัยสังเกตได้ถึงเอกลักษณ์ในแต่ละบทเพลง และพยายามคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เหล่านั้นในการเรียบเรียงบทเพลงใหม่ให้ได้มากที่สุด เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้สูงอายุที่คุ้นเคยกับทำนองเพลงสุนทราภรณ์ การปรับเปลี่ยนบทเพลงอาจทำให้เกิดความสับสนได้ โดยในขั้นตอนการเรียบเรียง ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการตัดทอนโน้ตมากที่สุด โดยเป็นการลดทอนส่วนโน้ตที่มีความง่ายต่อการนับจังหวะมากขึ้น และมีการหลีกเลี่ยงการใช้โน้ตที่มีจังหวะแบบสวิง หรือโน้ตขัด นอกจากนี้ยังมีการลดความเร็วในทุกเพลงลงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถฝึกซ้อมกับเพลงประกอบได้อย่างสะดวก อีกหนึ่งเทคนิคที่ผู้วิจัยได้ใช้ในการเรียบเรียงจำนวนมาก คือ วิธีการเคลื่อนที่แบบโน้ตผ่าน (Passing note) ซึ่งเป็นโน้ตที่มีการผ่านตามลำดับจากโน้ตในคอร์ดตัวหนึ่งไปยังโน้ตนอกคอร์ดอีกตัว (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) โดยการใช้วิธีนี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถกดนิ้ว 1 2 3 4 ได้อย่างเป็นลำดับขั้น เพิ่มความเข้าใจในทำนองให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการรักษารูปแบบดั้งเดิมของบทเพลงสุนทราภรณ์ถือเป็นสิ่งสำคัญ จึงสร้างเพลงประกอบ (Accompaniment) ให้มีรูปแบบดั้งเดิมคล้ายกับเพลงต้นฉบับของวงดนตรีสุนทราภรณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นชิน และลดอาการสับสนเมื่อต้องบรรเลงโน้ตที่ถูกเรียบเรียงใหม่ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้อายุ ผู้เรียบเรียงจำเป็นต้องศึกษาลักษณะทางดนตรีในแต่ละบทเพลงให้ถี่ถ้วน กำหนดลักษณะเด่นให้ชัดเจน และคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ในแต่ละบทเพลง โดยสามารถใช้เทคนิคในการเรียบเรียงต่าง ๆ ร่วมด้วย เช่น การตัดทอนโน้ต การลดจังหวะให้ช้าลง การเลือกใช้น้ตในระดับเริ่มต้น

และอื่น ๆ ที่เป็นพื้นฐานในการเรียบเรียงดนตรีที่ถูกต้องตามทฤษฎีดนตรีสากล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของแต่ละบทเพลง และบริบทที่นำไปใช้ด้วย สำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้สูงอายุ จึงจำเป็นต้องเรียบเรียงให้เกิดความสะดวกมากที่สุดแก่ผู้เรียน แต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์อันสวยงามของบทเพลงสุนทราภรณ์ เนื่องจากผู้สูงอายุมิมีความคุ้นเคยกับทำนองเพลงสุนทราภรณ์มาก ดังนั้นจึงต้องใช้ความระมัดระวังอย่างสูงในการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์

ส่วนที่ 2 การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

นอกจากการวิเคราะห์เนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น เพื่อนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุแล้ว การศึกษาแนวทางการออกแบบ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุก็น่าสนใจที่ผู้วิจัยได้มีการศึกษา และนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้เรียนในวัยสูงอายุที่มีกระบวนการเรียนรู้แตกต่างจากวัยเด็ก โดยในบทที่ 1 ผู้วิจัยได้สร้างกิจกรรมสำรวจตนเอง เพื่อเป็นการสำรวจท่าทางการบรรเลงจากบทเรียนที่ผ่านมาของผู้สูงอายุ โดยเน้นให้ผู้สูงอายุได้ฝึกสังเกตท่าทางการบรรเลงของตนเองว่ามีลักษณะอย่างไร และควรปรับปรุงตรงไหน เปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้ไตร่ตรองการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งกิจกรรมนี้มีหลักการสอดคล้องกับ Fasokun (2005) (อ้างถึงใน อาชญญา รัตนอุบล, 2559) ที่ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญที่ผู้จัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุควรยึดถือเป็นแนวทาง โดยเป็นกระบวนการทัศนทางจิตวิทยาที่นักศึกษานำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้สูงอายุเป็นหัวใจหลัก โดยหนึ่งในหลักการนั้น คือการจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้สูงอายุมีการประเมินตนเอง เปิดโอกาสการวิพากษ์ตนเองอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อทำให้ผู้สูงอายุซึมซับประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับตน และนำไปพัฒนาศักยภาพตนเอง โดยการออกแบบกิจกรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถประเมินตนเอง ยังปรากฏให้เห็นในกิจกรรมอื่น ๆ ของหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ อีกจำนวนมาก เช่น กิจกรรมเติมโน้ตที่หายไป เป็นการทบทวนเนื้อหาทฤษฎีดนตรี โดยถือว่าเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุได้ทบทวนเนื้อหาที่ได้เรียนไป และเป็นประเมินตนเองด้วยการเติมส่วนโน้ตให้ถูกต้อง หรือบทเพลงทำียบทเรียนที่ถือเป็นการวัดและประเมินผลอย่างเห็นได้ชัด โดยเป็น 2 บทเพลงที่รวบรวมเนื้อหาสาระตั้งแต่บทที่ 1-7 จึงทำให้ผู้สูงอายุมีการสะสมประสบการณ์ เข้าใจหลักการจากเนื้อหาความรู้ในบทเรียนที่ผ่านมา และสามารถนำมาใช้ให้เห็นผลได้ในบทเพลงทำียบทเรียน สอดคล้องกับทฤษฎีแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ (Andragogy) โดย โนวส์ (Malcolm S. Knowles, 1980) ร่วมกับ อาชญญา อุบลรัตน์ (2559) ที่กล่าวถึงสมมุติฐาน 4 ประการในการออกแบบการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ ซึ่งหนึ่งในนั้น คือ ประสบการณ์ (Experience) โดยกล่าวว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากประสบการณ์เป็นแหล่งทรัพยากรอันทรงคุณค่า อีกทั้ง ประสบการณ์ยังเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วงส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ผู้วิจัยพบว่าสิ่งสำคัญที่สุดใน

จุดประสงค์ของการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ คือการทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเพลิดเพลิน มีความสุข และสนุกสนานในการเรียนรู้ ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงจูงใจในการเรียน และทำให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) มากขึ้น โดยภายในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ พบว่ามีหลายกิจกรรมที่ไม่ซับซ้อน เข้าใจง่ายตรงตามความชื่นชอบของผู้สูงอายุ และสามารถสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้สูงอายุได้ เช่น กิจกรรมเพลงของฉันทน์ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ และการเห็นคุณค่าในผลงานของตนเอง หรือ กิจกรรมฟังได้ร้องดี โดยเป็นกิจกรรมที่ให้ผู้สูงอายุได้สร้างความคุ้นเคยก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลง โดยการฟังเพลง ร้องเพลง และปรบมือตามจังหวะที่ได้ยิน ซึ่งแนวคิดในการสร้างกิจกรรมประเภทนี้สอดคล้องกับ Fasokun (2005) (อ้างถึงใน อาชญญา รัตนอุบล, 2559) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุควรจัดกิจกรรมเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้แสดงความเป็นตัวเองออกมาอย่างเป็นธรรมชาติ และอิสระ การเรียนรู้ควรมีบรรยากาศเป็นกันเอง เน้นความสนุกสนานอีกทั้ง การจัดกิจกรรมควรเน้นการพัฒนาอัตมโนทัศน์ (Self Concept) และการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem) ของผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความคิดเชิงบวก โดยถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดแรงผลักดันในการเรียนรู้

นอกจากการออกแบบเนื้อหา และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับทฤษฎีแห่งการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่แล้วนั้น ผู้วิจัยยังยึดหลักการ การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) เป็นจุดประสงค์หลักในการออกแบบเนื้อหา และจัดกิจกรรม โดยผู้วิจัยกำหนดให้หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย ที่เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่าง ๆ จากการศึกษาด้วยตนเอง ซึ่งเนื้อหา และกิจกรรมภายในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ นี้ จัดขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ และทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นโดยใช้บทเพลงสุนทราภรณ์เป็นแรงผลักดันให้แก่ผู้สูงอายุในการเรียนรู้ ดังนั้นขั้นตอนการสอน หรือหลักสูตรจึงไม่ได้มีการกำหนดเจาะจง แต่เน้นความยืดหยุ่น และเป็นอิสระ โดยผู้เรียนสามารถรับความรู้ได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ตามความถนัด และความสนใจ สอดคล้องกับ สุรกุล เจนอบรม (2541) ที่กล่าวว่าการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้สามารถเรียนรู้ตามอัธยาศัย และมีการจัดบริการในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ โดยเน้นให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า แนวคิดหลักของการออกแบบเนื้อหา และจัดกิจกรรมในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ คือการเรียนรู้อย่างอิสระ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directed Learning) และการศึกษาตามอัธยาศัย และกระบวนการเรียนรู้อย่างอิสระนี้ก็นับเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ซึ่งเป็นหนึ่งในคุณลักษณะที่สำคัญของผู้สูงอายุ ณ ปัจจุบันที่สามารถต่อยอดให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวทันยุคสมัยได้ โดยเฉพาะในอนาคตอันใกล้ที่ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์

ส่วนที่ 3 ประโยชน์ทางดนตรีศึกษา และการอนุรักษ์บทเพลงสุนทราภรณ์

การจัดทำ ‘ไวโอลินสุนทราภรณ์’ หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1) เพื่อหาแนวทางในการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการเรียนไวโอลินของผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางในการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาประยุกต์ใช้สำหรับการเรียนไวโอลินของผู้สูงอายุ และแบ่งหัวข้อในการนำเสนอแนวทางออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ 1.1) ผลการศึกษานำร่อง (Pilot study) โดยในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์ของกลุ่มผู้สูงอายุผ่านแบบสำรวจ และนอกจากผลลัพธ์ที่ผู้วิจัยได้รับ ยังพบว่า ณ ปัจจุบัน ผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงสนใจฟังเพลงสุนทราภรณ์อยู่ และยังมีเพลงสุนทราภรณ์อีกจำนวนมากที่ได้รับความนิยม และเหมาะสมกับการนำมาใช้ในการเรียนดนตรี อีกทั้งยังพบว่าผู้สูงอายุส่วนหนึ่งเคยมีประสบการณ์ทางดนตรีมาก่อน โดยเฉพาะการร้องเพลง และเล่นดนตรีไทย ดังนั้น ข้อสังเกตนี้จึงทำให้เกิดประโยชน์ทางดนตรีศึกษาในแง่ของการสำรวจประสบการณ์ทางดนตรีของผู้สูงอายุ และสามารถนำผลลัพธ์ไปพัฒนาต่อยอดให้เกิดการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ได้ในอนาคต ถัดมา หัวข้อ 1.2) ผลการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ที่นำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริม โดยในหัวข้อการศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงสำหรับการนำมาประกอบการเรียนดนตรี ผู้วิจัยพบว่า ในปัจจุบันมีงานวิจัยจำนวนมากเริ่มหันมาสนใจการนำบทเพลงประจำท้องถิ่น หรือบทเพลงที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของพื้นที่นั้น ๆ มาผนวกเข้ากับการเรียนการสอนดนตรี เนื่องจากเป็นบทเพลงที่ผู้เรียนมีความคุ้นเคยอยู่แล้ว โดยสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาศูนย์เรียนเปียโนสำหรับนักเรียนระดับพื้นฐานถึงระดับกลางโดยใช้การเรียบเรียงดนตรีพื้นบ้านไทย โดย มินตรา ทันตะเวช (2557) ที่นอกจากจะได้กรอบสาระการเรียนรู้ดนตรีสำหรับการบรรเลงเปียโนด้วยทำนองดนตรีพื้นบ้านไทยแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้านไทย และทำให้สังคมปัจจุบัน มีความเข้าใจในคุณค่าของดนตรีพื้นบ้านไทยเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบงานวิจัยเกี่ยวกับดนตรีศึกษาอีกจำนวนมากที่หันมาใช้บทเพลงประจำท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ ดังนั้นจึงทำให้เกิดเกณฑ์การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาประกอบแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุในครั้งนี้ นอกจากนี้ ผลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ก็ยังแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบในคัดเลือกบทเพลงที่เหมาะสมในการเรียนดนตรี รวมถึงแนวทางการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ หรือเพลงไทยสากลที่ถูกต้อง โดยสามารถนำไปต่อยอดในงานดนตรีด้านการประพันธ์เพลงได้ด้วย และหัวข้อสุดท้าย 1.3) ผลการกำหนดทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุที่ใช้ในหนังสือแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นที่ใช้ในการเรียนการสอนไวโอลินจริงในปัจจุบัน และทำให้เห็นถึงทักษะไวโอลินหลายประการที่มีความสำคัญมากในผู้เรียนระดับเริ่มต้น โดยครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับทักษะเหล่านี้ให้มาก เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะไวโอลินอย่างถูกต้องต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้วิจัยได้พัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ ขึ้นมาสำเร็จ และผ่านกระบวนการจัดทำหลายขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็น การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ให้เหมาะสมกับการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น โดยผู้วิจัยได้นำคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ และการศึกษาถึงลักษณะทางดนตรีของเพลงสุนทราภรณ์มาประกอบการเรียบเรียงบทเพลงเพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่สุด ดังนั้นในแง่ของการอนุรักษ์เพลงสุนทราภรณ์ จึงถือว่าการเผยแพร่โน้ตเพลงสุนทราภรณ์ให้แก่ผู้ที่สนใจได้นำไปบรรเลงตามอัธยาศัย และถือเป็นการช่วยอนุรักษ์ให้บทเพลงสุนทราภรณ์สามารถเข้าถึงผู้คนได้มากขึ้น ถัดมาคือการออกแบบเนื้อหา และกิจกรรม รวมถึงจัดทำรูปเล่มหนังสือขึ้นมาให้สมบูรณ์ โดยในหัวข้อนี้ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบเนื้อหา และกิจกรรมสามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาร่างกาย และจิตใจ เนื่องจากภายในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินฯ ประกอบด้วยแบบฝึกหัด และกิจกรรมนันทนาการที่เน้นกระตุ้นให้ผู้สูงอายุได้ลงมือปฏิบัติจริง เน้นการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของตนเอง มีการวัด และประเมินผลสอดแทรกเข้าไปในแบบฝึกหัด โดยทั้งหมดล้วนเป็นกิจกรรมที่เน้นสร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้สูงอายุ เนื่องจากมีการใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ที่เหล่าผู้สูงอายุชื่นชอบในการเรียนรู้ โดยเน้นให้ครอบคลุมทักษะดนตรีทั้ง 6 ด้าน (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2561) อันได้แก่ การฟัง การร้อง การเคลื่อนไหว การเล่น การสร้างสรรค์ และการอ่าน ซึ่งสามารถช่วยพัฒนาสุขภาพของผู้สูงอายุได้ในหลายด้าน สอดคล้องกับ ภาวไล ตันจันทร์พงศ์ (2006) ที่กล่าวว่าดนตรีมีประโยชน์ต่อร่างกาย และจิตใจ สามารถช่วยกระตุ้นการทำงานของสมอง ไม่เพียงแต่ให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้สูงอายุเท่านั้น

นอกจากการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าการวิจัยในครั้งนี้ถือเป็นส่วนหนึ่งในช่วยเผยแพร่ และอนุรักษ์บทเพลงไทยสากลอันมีคุณค่ามากที่สุดของประเทศไทยเอาไว้ โดยวงดนตรีสุนทราภรณ์ ถือเป็นวงดนตรีไทยสากลวงแรกที่ได้รับการยอมรับจากผู้ฟังมาแล้วทั้งสิ้น 82 ปี นับได้ว่าบทเพลงสุนทราภรณ์เป็นสิ่งที่อยู่คู่คนไทยมาอย่างช้านาน สังเกตได้จากเทศกาลต่าง ๆ ในประเทศไทย ล้วนจำเป็นต้องใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ในการประชาสัมพันธ์ และสร้างสีสันให้แก่เทศกาลนั้น ๆ อีกทั้งยังมีบทเพลงสุนทราภรณ์อีกจำนวนมากที่นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเพณี วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของประเทศไทย ถึงแม้กาลเวลาจะผ่านไปแล้วทั้งสิ้น 82 ปี แต่บทเพลงสุนทราภรณ์ก็ยังคงอยู่คู่ชาวไทยอยู่เสมอ ดังนั้น การพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ ในครั้งนี้ จึงถือเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่คุณค่าบทเพลงสุนทราภรณ์ให้ผู้คนได้รู้จัก และสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวก ไม่เพียงแต่เป็นการตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ฟังหลักที่เป็นผู้สูงอายุ แต่ยังเป็น การเผยแพร่คุณค่าทางดนตรีในเพลงสุนทราภรณ์ให้แก่บุคคลทั่วไปได้รับรู้ โดยเฉพาะในการนำเพลงสุนทราภรณ์มาผนวกกับการเรียนดนตรีสากล หรือการเรียนไวโอลิน ซึ่งกำลังได้รับความนิยมใน

สังคมไทย ณ ปัจจุบัน โดยส่วนมากการเรียนดนตรีสากล หรือการเรียนไวโอลินมักประกอบด้วยเพลงพื้นบ้านจากฝั่งตะวันตกเป็นหลัก จึงทำให้ผู้เรียนส่วนมากขาดความรู้ และทักษะในการบรรเลงเพลงที่มีกลิ่นอายของวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะเพลงสุนทราภรณ์ที่มีการผสมผสานดนตรีไทยเดิม และดนตรีตะวันตกเข้าด้วยกัน มีการใช้องค์ประกอบทางดนตรีที่เหมาะสมแก่การนำมาใช้เรียนดนตรี และการเรียนไวโอลิน อีกทั้งยังมีการใช้ภาษาที่สวยงาม และมีความหมายในเชิงบวก และปัจจัยที่ทำให้เพลงสุนทราภรณ์เหมาะสมในการเรียนดนตรีสากล หรือการเรียนไวโอลินมากที่สุด นั่นคือ ความคุ้นเคย และความผูกพันกับทำนองเพลงสุนทราภรณ์ ที่ไม่ว่าไปที่ใดก็จะสามารถได้ยินเพลงสุนทราภรณ์อยู่เสมอ ด้วยเหตุผลนี้สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะได้อย่างราบรื่น เนื่องจากผู้เรียนรู้จักทำนองเพลงเป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้เรียนในวัยกลางคนไปจนถึงผู้สูงอายุ

สรุปได้ว่า นอกจากการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุแล้ว การวิจัยในครั้งนี้ยังเป็นการช่วยสนับสนุนแนวคิดด้านดนตรีศึกษากับบทเพลงสุนทราภรณ์ ซึ่งถือว่าเป็นบริบทใหม่ในปัจจุบัน โดยเป็นการรวบรวมหลักการสำคัญที่บ่งชี้ถึงคุณค่าของบทเพลงสุนทราภรณ์ในรูปแบบของการเรียนดนตรี อีกทั้งยังเป็นการถ่ายทอดคุณค่าของบทเพลงสุนทราภรณ์ในแง่มุมของการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น เพื่อให้ผู้สูงอายุ และบุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงบทเพลงสุนทราภรณ์ได้ง่ายขึ้น ประกอบกับการเรียนรู้ทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น โดยผู้เรียนสามารถต่อยอดให้เกิดการพัฒนาทักษะไวโอลินในระดับต่อไปได้ และยังสามารถช่วยเสริมสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของบทเพลงไทยสากล หรือบทเพลงสุนทราภรณ์ให้คงอยู่ต่อไปในสังคมไทย ควบคู่ไปกับการสร้างสุขภาวะที่ดีให้แก่ผู้สูงอายุในประเทศไทย ณ ปัจจุบัน อันจะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ได้อย่างยั่งยืน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

1. หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ในครั้งนี้ เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในวัยสูงอายุ หรือวัยผู้ใหญ่ เนื่องจากเนื้อหา และกิจกรรมถูกออกแบบมาให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างอิสระ มีความยืดหยุ่น โดยครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา อีกทั้งเนื้อหาความรู้มีการนำเสนอด้วยภาษาทางการที่เน้นเพื่อสื่อสารให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย และรวดเร็ว ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ และนำไปใช้ได้จริง ดังนั้นการใช้หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้เรียนในวัยเด็กอาจไม่เหมาะสม เนื่องจากผู้เรียนวัยเด็กอาจไม่คุ้นเคยกับบทเพลงสุนทราภรณ์มากเท่าผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุ อีกทั้งยังมีเนื้อหา และกิจกรรมที่ไม่สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ในวัยเด็กเท่าที่ควร เนื่องจากขั้นตอนการเรียนรู้มีความเป็นอิสระมาก

เกินไป โดยต้องอาศัยครูผู้สอนคอยชี้แนะ และกำหนดขั้นตอนในการเรียนรู้อย่างชัดเจน ดังนั้นการนำหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ไปใช้ประกอบการเรียนการสอน ผู้สอนควรสังเกตวัยของผู้เรียน หรือกลุ่มเป้าหมายให้ถี่ถ้วน ทั้งนี้ผู้เรียนในแต่ละช่วงวัยอาจมีลักษณะการเรียนรู้ที่ต่างกันจากที่กล่าวไป ครูผู้สอนจึงควรสังเกตลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนให้ดีเสียก่อนนำไปใช้

2. ผู้สอนควรมีการใช้หนังสือแบบเรียนไวโอลินหลักควบคู่ไปพร้อมกัน เนื่องจากเนื้อหาความรู้ รวมถึงแบบฝึกหัด และบทเพลงในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ อาจไม่ครอบคลุมทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นทั้งหมด และมีบทเพลงที่ไม่หลากหลาย โดยครูผู้สอนควรเลือกหนังสือแบบเรียนไวโอลินหลักที่มีกระบวนการเรียนรู้คล้ายคลึงกัน มีระดับทักษะไวโอลินสอดคล้องกัน เพื่อความต่อเนื่องในการเรียน และไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความสับสน

3. บทบาทของครูผู้สอนสำหรับการใช้หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ในครั้งนี้ คือการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) หรือผู้สนับสนุนการเรียนรู้ โดยมีหน้าที่ เป็นผู้ช่วยส่งเสริมในการเรียนรู้ เป็นที่ปรึกษา และคอยชี้แนะจุดดั่งเพื่อน รวมถึงเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ โดยมีหน้าที่สำคัญต่าง ๆ ได้แก่ เป็นผู้ประสานงาน (Coordinator) ผู้กระตุ้น (Catalyst) ผู้สังเกตการณ์ (Observer) ผู้สร้างบรรยากาศ (Climate setter) ผู้ช่วยการสื่อสาร (Communicator enabler) และเป็นพี่เลี้ยงในการเรียนรู้ (Learning coach) (วรวรรณ วาณิชยเจริญชัย, 2553) ซึ่งหากมีครูผู้สอนคอยช่วยผลักดันการเรียนรู้ให้แก่ผู้สูงอายุร่วมด้วยก็จะสามารถทำให้หนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

4. ทำทางการบรรเลง รวมถึงรูปแบบการวางนิ้ว การจับคันชัก ที่แสดงให้เห็นในหนังสือแบบเรียนเสริมฯ เป็นเพียงแนวทางในการปฏิบัติอย่างถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนเป็นผู้สูงอายุ จึงไม่จำเป็นต้องปฏิบัติท่าทางอย่างเคร่งครัด สามารถใช้ท่าทางการบรรเลงที่ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามสรีระ และสภาพของผู้สูงอายุแต่ละคน เพื่อให้เกิดความผ่อนคลายในการบรรเลง โดยให้ครูผู้สอนพิจารณาถึงความเหมาะสมในผู้เรียนแต่ละคน

ข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งถัดไป

1. เนื่องจากบทเพลงสุนทราภรณ์เป็นที่นิยมในหมู่ผู้สูงอายุ และยังมีเครื่องดนตรีจำนวนมากที่เหมาะสมกับการเรียนดนตรีของผู้สูงอายุ ดังนั้นการวิจัยในหัวข้อการนำบทเพลงสุนทราภรณ์ไปพัฒนาต่อในการเรียนดนตรี สำหรับเครื่องดนตรีอื่น ๆ จึงเป็นที่น่าสนใจ และมีความเหมาะสมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเรียนร้องเพลง การเรียนเปียโน และการเรียนดนตรีไทยที่มีความเหมาะสมกับการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุอย่างมาก ซึ่งนับเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่บทเพลงสุนทราภรณ์ในแง่ของดนตรี

ศึกษา และเป็นการเพิ่มจำนวนกิจกรรมทางดนตรีให้แก่ผู้สูงอายุ โดยในปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมสูงวัยแล้ว ดังนั้นการสร้างกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญ

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการหาแนวทาง และการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินจากการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุขึ้นมาเท่านั้น ซึ่งหากมีการนำไปทดลองจริงกับกลุ่มผู้สูงอายุก็จะทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพอย่างแท้จริง อีกทั้งหากเกิดปัญหาในการนำไปใช้จริง ผู้วิจัยจะได้ทราบ และนำมาปรับปรุง เพื่อพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การนำไปใช้ประกอบการเรียนจริงยังสามารถทำได้หลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบชั้นเรียนตั้งแต่กลุ่มเล็กไปจนถึงกลุ่มใหญ่ หรือแม้กระทั่งการเรียนเดี่ยวในรูปแบบการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หรือการศึกษานอกระบบก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจ และควรทดลองทำให้เกิดขึ้นจริง เพื่อเพิ่มคุณภาพของหนังสือแบบเรียนฯ ให้ดียิ่งขึ้น และเพื่อให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้เรียนวัยสูงอายุมากขึ้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2553). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กลุ่มงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2563). รายงานผลการประเมินตนเองของโรงเรียนนอกระบบประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ:
- กองฝึกอบรม กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย. (2559). การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed Learning). กรุงเทพฯ: กองการพิมพ์ กรมที่ดิน. การเรียนรู้ตลอดชีวิต. วารสารพยาบาลทหารบก. 16(1)
- กิจจา ตรีสาม. (2544). การพัฒนาหนังสือแบบเรียนที่มีรูปแบบอักษร ขนาดอักษร และการวางคอลัมน์ ตามความชอบของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). สืบค้นจาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files//01057/title.pdf
- กียรติ์ สุวัธนนิช. (2563). การพัฒนาและหาคุณภาพแบบฝึกหัดทักษะพื้นฐานสำหรับไวโอลิน ตามแนวคิดของอิวาน กาลาเมียน. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 25(2), 24-35.
- เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม. (2552). การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองบนเครือข่าย. *Journal of Education Khon Kaen University*, 32(1), 6-11.
- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2562, พฤษภาคม). เอกสารการประชุม 2 ปี ปฏิรูปการศึกษา ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. เอกสาร ประกอบการประชุมของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, กรุงเทพฯ
- คณะกรรมการหนังสือที่ระลึกการก่อตั้งวงดนตรีสุนทราภรณ์. (2532). *สุนทราภรณ์ครึ่งศตวรรษ*. เพื่อนชีวิต คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2532). *สุนทราภรณ์วิชาการ: บทความ*

- จากการสัมมนาสุนทรภรณ์วิชาการในวาระครบรอบ 50 ปี คณะดนตรีสุนทรภรณ์.
กรุงเทพฯ: หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- คีตา พญาไทย. (2555). *ตำนานครูเพลง เพลงไทยสากล ลูกกรุง* (2). แสงดาว.
- จิระนันท์ โตสิน. (2557). การพัฒนาชุดฝึกปฏิบัติไวโอลินด้วยวิธีการเลียนระดับเสียงเปียโนสำหรับ
นักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์*, 16(2),
61-66.
- เจตนา นาควัชร. (2526). “มรดกของสุนทรภรณ์” ข้อคิดเชิงวิจารณ์. *วารสารธรรมศาสตร์*, 13(1),
121-134.
- ชญาน์ณัฐา หาญปริพรรณ์, (2564). บทเพลงสุนทรภรณ์สู่การสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี
สำหรับผู้สูงวัย. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านเสียงและดนตรีแห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร
ครั้งที่ 2 (น.55-70). คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ชวฤทธิ์ ใจงาม. (2561). แบบฝึกไวโอลิน เพลงพื้นบ้านอีสาน แนวคิดของชูชุกิ. *วารสารมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี* 9(1). 157-158.
- ช่อผกา กิระพล และ สิริชัย ดีเลิศ. (2560). พัฒนคติและมุมมองการสร้างความสุขจากดนตรีของ
ผู้สูงอายุในพื้นที่
- ชัยยศ อิมสุวรรณ์. (2552). แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารการศึกษานอกโรงเรียน*, 4(6)
กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล. *Veridian E-Journal*, 10(3), 363-373.
- ณรุทธิ์ สุทธจิตต์. (2561). *ดนตรีศึกษา หลักการและสาระสำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2564). *พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์* (5). ธนาเพรส.
- ณัฐลักษณ์ ธาระวานิช. (2557). "แหล่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
ของประชาชน" ในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ณัฐ เชียงทอง. (2555). แบบฝึกเสริมทักษะการอ่านโน้ตแรกเห็นแบบมีดนตรีประกอบสำหรับกิตาร์
คลาสสิกในระดับขั้นต้น. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 4(2), 121-124.
- ณัฐพร ผกาหลง. (2552). *การพัฒนาชุดการสอนโซลเฟจประกอบหลักสูตรไวโอลินตามแนวของ
ยามาฮ่า สำหรับนักเรียนโรงเรียนดนตรีสยามกลการระดับขั้นต้น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/16810>
- ตรึงตา แผลมสมุทร. (2556). *การสร้างหนังสือภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับนักศึกษาต่างชาติ*. (วิทยานิพนธ์
ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์). สืบค้นจาก

<http://repository.rmutr.ac.th/bitstream/handle/123456789/512/Fulltext.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ถาวร วัฒนบุญญา. (2561). การบริหารจัดการโรงเรียนดนตรีแบบการศึกษานอกระบบ ตามมาตรา 15(2) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 : กรณีศึกษาการบริหารจัดการโรงเรียนดนตรีระยอง จังหวัดระยอง. วารสารมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. 13(1), 56-72.

ไทยโพสต์. (2561, 31 มกราคม). “ฟังเพลงสุนทราภรณ์”...สร้างสุข ซาบซึ้งด้วยเนื้อหาแฝงปรัชญาชีวิต. <https://www.thaipost.net/main/detail/2066>

ธมนวรรณ อยู่ดี. (2560). กระบวนการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย กรณีศึกษา ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/60218>

ธโสธร ตูทองคำ. (2561). การพัฒนาลัคนผู้สูงอายุและบุคคลลักษณะพิเศษ. เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี, ประเทศไทย.

ธีรัช เล่าหิระพานิช. (2564). แจ๊ส : สุนทรีภาพแห่งเสียงเสรี. พัชรดา.

นันทวัน เรืองอร่าม. (2544). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางการเรียนกับการพิจารณาเลือกองค์ประกอบทางกายภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมวิชาคอมพิวเตอร์ของนักเรียนระดับอาชีวศึกษา. (วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). ชลบุรี. สืบค้นจาก http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/01054/title.pdf

นิติพรรณ สุวาท. (2562). เพลงปลุกใจของวงสุนทราภรณ์: เครื่องมือโน้มน้าวจิตใจสู่ค่านิยมตะวันตก. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ 9(3). 173-186.

บงอร อินศิริ. (2544). องค์ประกอบทางกายภาพของหนังสือที่ทำให้ผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชราเลือกหนังสือ. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา). ชลบุรี.

บุญศรี ไพรัตน์. (2547). จิตวิทยาและจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.

เบญจวรรณ สุนทราภรณ์. (2550). วิวัฒนาการแบบเรียนไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี ปราบริปู และคณะ. (2560) แนวทางการสร้างหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ. 10(2)

ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2558). การเฝ้าระวังทางประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการดูแลระยะยาว เพื่อเสริมสร้างสุข

ปิยะ ศักดิ์เจริญ. (2558). ทฤษฎีการเรียนรู้ผู้ใหญ่และแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง :

- กระบวนการเรียนรู้เพื่อการส่งเสริม
- ปิยะพงษ์ ไสยโสภณ และ สภาพรรณ น้อยอำแพง. (2551). *เอกสารสาระหลักการและแนวคิด ประกอบการดำเนินงาน กศน: คัมภีร์ กศน เรื่องวิทยาผู้สูงอายุ*. สืบค้นจาก [http://ebook.nfe.go.th/nfe_ebook/data_ebook/20/14_61_70 .pdf](http://ebook.nfe.go.th/nfe_ebook/data_ebook/20/14_61_70.pdf).
- พงศ์ศักดิ์ สังขวิทยุ. (2543). ความเชื่อในบทเพลงสุนทราภรณ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช. <http://202.29.33.134:8080/dspace/handle/123456789/184>
- พงษ์ชัย ไทยวรรณศรี. (2529). *วรรณกรรมจากบทเพลงสุนทราภรณ์* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ). พิษณุโลก. สืบค้นจาก <https://uctal.thailis.or.th/Catalog/BibItem.aspx?BibID=b00357528>
- พัชรพันธ์ สมบุญตนนท์. (2564). *การสร้างแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้เรียนระดับเริ่มต้นโดยใช้ดนตรีพื้นบ้าน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ
- พิชญ์สินี บำรุงนคร. (2543). *ลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ . สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/3754>
- ไพบุลย์ สำราญภูติ. (2545). พระเจ้าทั้งห้า : ดำเนินความเป็นมาของสุนทราภรณ์. บริษัท กลอรี่ แอนด์พาวเวอร์ จำกัด.
- ภัทรา วายจตุ. (2559). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับเด็กและเยาวชนนอกระบบโดยองค์กรชุมชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ. สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/52142>
- ภัทรศ ทรัพย์สุนทร. (2558). *ทักษะการเล่นไวโอลินและเจตคติต่อการเรียนไวโอลิน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสารสาสน์วิเทศธนบุรี ที่เรียนรู้โดยวิธีการสอนแบบบทบาทสมมติ และวิธีการสอนแบบสาธิต*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี). สืบค้นจาก <http://cms.dru.ac.th/jspui/handle/123456789/140>
- มณฑนา จริยรัตน์ไพศาล. (2558). รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 21(3), 5-6 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรมูลนิธิตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (ไม่ทราบปี). โครงการดนตรีพลังบวก “วงปอ้อยแก้ว”. สืบค้นจาก https://www.setfoundation.or.th/project_elder_topic1
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2556). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2563). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562.

- นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ผกาวัน ศิริวิไล. (2541). *การศึกษารูปแบบตารางคอมพิวเตอร์การศึกษาตามความต้องการของนิสิต นักศึกษาครูสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ.
- พนัสนิคม ไม่ทราบนามสกุล. (2557). *การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียน*. สืบค้นจาก http://kruoat.blogspot.com/2014/07/cen-2105_28.html
- ภาวไล ตันจันทรพงศ์. (2549). การเรียนการสอนเปียโนในผู้สูงอายุ. *วารสารดนตรีรังสิต*, 1(2), 23-26
- วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (2562). *ศูนย์การเรียนรู้ทางดนตรีสำหรับผู้สูงอายุบ้านสมเด็จเจ้า (BSRU SENIOR MUSIC LEARNING CENTER)*. สืบค้นจาก <https://music.bsru.ac.th/>
- วรัท โชควิทยา. (2561). *ปัจจัยความสำเร็จในการจัดกิจกรรมขับร้องคาราโอเกะสำหรับผู้สูงอายุไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/61401>
- วันพรรษา อภิรัฐนานนท์. (2560, พฤษภาคม). *ชมรมไวโอลินเกษียณอายุ.. รับวัยว้าวุ่น*. สืบค้นจาก <https://40plus.posttoday.com/lifestyle/5262/>
- วรวรรณ วาณิชเจริญชัย. (2010). การเรียนรู้จากการปฏิบัติ: การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน. *Journal of Nursing Science*. 28(4)
- วระเศม สุวรรณระดา. (2559). *ชาญชรา : ก้าวสู่สังคมสูงวัยด้วยความรู้และปัญญา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิศรา อินทรแสน. (2562). *การพัฒนาารูปแบบสังคมผู้สูงอายุด้านความสุข ในยุคไทยแลนด์ 4.0*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร). สืบค้นจาก <http://ithesisir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2752/1/60260906.pdf>
- วิญญู บุญรอด และคณะ. (2561). *ความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มดนตรี เพื่อผู้สูงอายุ กรณีศึกษา : ชุมชนหนองแขวงตราขู 2 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 10(2), 47-63
- วิจิตรา เจริญมิตรการผล. (2559). การเรียนการสอนไวโอลินของแผนศิลป์-ดนตรี ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร. *Journal of Fine and Applied Arts Khon Kaen University*, 8(2), 185-205. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/fakku/article/view/93357>.
- ยอดชาย สุวรรณวงศ์ และคณะ. (2559). *การพัฒนาารูปแบบการเรียนตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสุขภาพสำหรับสังคมไทย*. *วารสารครุศาสตร์*, 44(4). 97-107.

- ระวี สัจจโสภณ. (2560). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของ แก่นนำชมรมผู้สูงอายุรุ่นใหม่. วารสารครุศาสตร์, 45(1), 194-210.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2561). *ภาวะของผู้สูงอายุไทย* (รายงานผลการวิจัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล
- มินตรา ทันตะเวช. (2557). การพัฒนาบทเรียนเปียโนสำหรับนักเรียนระดับพื้นฐานถึงระดับกลางโดยใช้การเรียบเรียงดนตรีพื้นบ้านไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/46602>
- ยสพรรณ พันธะศรี. (2564). แนวทางการใช้ดนตรี เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองได้. วารสารดนตรี และการแสดง. *แก่นดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยขอนแก่น* 3(1). 59-76
- วรารุณ สุมาวงศ์. (2525). ดนตรีกับผู้สูงอายุ. *วารสารเบญจวรรณ*, 6(4), 14-96.
- วัชรภรณ์ อาจหาญ. (2535). การศึกษาวิเคราะห์บทเพลงไทยสากล ของสุนทราภรณ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/48057>
- วิสุทธิ์ ไพเราะ. (2556). *การศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการรับฟังดนตรี ระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชน*. มหาวิทยาลัยสยาม. กรุงเทพฯ. สืบค้นจาก <http://liberalarts.siam.edu/wp-content/uploads/2014/06/Comparison-of-satisfaction-to-music-between-elders-and-youth.pdf>.
- ศิริสุข นาคะเสนีย์. (2561). พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 12(1). 39-40.
- สมนึก เสืออยู่สาย. (2557) *แนวทางการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุสถานีนานาหมู่บ้านเสาหิน จังหวัดพิษณุโลก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม). สืบค้นจาก <http://etheses.psru.ac.th/libirpsru/?q=th/node/65>
- สมพร จารุณภู. (2552). *การจัดทำหนังสือเริ่มประสบการณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สยามรัฐออนไลน์. (2562, มิถุนายน). *VIOLIN MY FIRST SIGHT* หลักรัฐไวโอลินดีที่สุดในเมืองไทย. สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/n/84573>
- สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2562). *รายงานผลการดำเนินงานสำนักงานกศน.ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี. (2541). *สถานการณ์ด้านสุขภาพ และอนามัยสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ภาค 1 สถานการณ์ และแนวโน้มของปัญหาสุขภาพ*

ในแต่ละกลุ่มอายุ. สืบค้นจาก

<http://advisor.anamai.moph.go.th/main.php?filename=env106>

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (สอรร.). (2551, ตุลาคม). *โครงการวิจัย ทักษะคิดและพฤติกรรม การอ่านของคนไทย*. สืบค้นได้จาก <https://www.tkpark.or.th/stocks/extra/00067d.pdf>

สำนักงานอุทยานการเรียนรู้. (2561, เมษายน). *ห้องสมุดสำหรับผู้สูงอายุ*. สืบค้นจาก

https://www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/357/%E0%B8%AB%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%B8%E0%B8%94%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%AB%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%9C%E0%B8%B9%E0%B9%89%E0%B8%AA%E0%B8%B9%E0%B8%87%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%B8

สุกรี เจริญสุข. (2557). หนังสือโน้ตไวโอลินเพลงไทยสำหรับเด็ก (Thai Traditional Songs For Young Violinist). *วารสาร Music Talks*, 2014(115). 3-4

สุกรี เจริญสุข. (2561, มกราคม). *คอลัมน์อาครมมิวสิก : ดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ โดย สุกรี เจริญสุข*. สืบค้นจาก https://www.matichon.co.th/prachachuen/news_802129

สุธีร์ บัวทอง และคณะ .(2558). ผู้สูงอายุกับเหตุผลในการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และสิ่งที่ต้องการเรียนรู้. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 12(1).

สุพจน์ ยุคลธรรวงศ์. (2540). *การพัฒนาชุดการสอนไวโอลินตามแนวการสอนของ ชูชาติพิทักษากร สำหรับ นิสิตนักศึกษาที่ไม่ได้ศึกษาไวโอลินเป็นวิชาเอก*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก

<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/11596>

สุภาภรณ์ สุดหนองบัว. (2564). *การดูแลผู้สูงอายุ : สถานการณ์และคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรกุล เจนอบรม. (2541). *วิสัยทัศน์ผู้สูงอายุและการศึกษานอกระบบสำหรับผู้สูงอายุไทย*. กรุงเทพฯ: นิชินแอตเวอร์ไทซิงกรุ๊ป.

อมราภรณ์ หนีปาน. (2549). *การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องทางวิชาชีพแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพพยาบาล (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อรณพ วรวานิช, (2558). *การบริหารจัดการวงดนตรีไทยสากลในประเทศไทย : กรณีศึกษา วงดนตรีเกษมศรี วงดนตรีคีตศิลป์ และวงดนตรีสุภาภรณ์*. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ*, 16(2), 2.

อรอนงค์ เสนะวงศ์. (2564, 29 กันยายน). สัมภาษณ์โดย ชญาน์ณัฐา หาญปริพรรณ์.

กรุงเทพมหานคร.

อาจินต์ ทองอยู่คง. (2560). “นักพักผ่อนหย่อนใจเต็มเวลา”: ผู้สูงอายุกับการจัดการเวลาว่าง

ที่ล้นเกินใน “คาราโอเกะสูงวัย”. *วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา*, 36(2), 135.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2559). *การเรียนรู้ของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2563). *การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2563). *แนวคิดการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุษา โพนทอง. (2553). *การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาภาวะพหุพลังของข้าราชการกองทัพไทยตามแนวคิดวิทยาการผู้สูงอายุด้านการศึกษาและการเรียนรู้จากประสบการณ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/33257>

เอนกนัน นันตะคุม. (2546). *ความนิยมเพลงไทยสากลยุคสุนทราภรณ์ของคนกรุงเทพฯ* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). สืบค้นจาก <http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/94456.pdf>

ภาษาอังกฤษ

- Brockett, R. G., & Hiemstra, R. (1991). *Self-Direction in Adult Learning: Perspectives on Theory, Research, and Practice*. London: Routledge.
- Creech, A., Hallam, S., McQueen, H., & Varvarigou, M. (2013). *The power of music in the lives of older adults*. Research Studies in Music Education, 35(1), 83 - 98.
- Classic Strings. (2018). *Violin's history*. Retrieved 20 August 2022, from <https://classicstrings.eu/world-of-strings/violin.html>
- Cody, N.E. (2015). *A technical method for the high school string classroom: priorities and presentation of essential skills*. (Published Dissertation). University of Northern Iowa, Northern Iowa.
- Daniel Jacobson. (2019). *Chapter 1 the elements of music*. Retrieved 22 August 2022, from <https://wmich.edu/mus-gened/mus150/Ch1-elements.pdf>
- Garverick, J.K.D. (1998). *Selected pedagogical needs of the string class as addressed in the compositions of Carol Nunez* (Published Dissertation). Texas Tech University, Texas.
- Jentry Barrett, (2014). *Senior Strings*. Retrieved 22 August 2022, from <https://suzukiassociation.org/news/senior-strings/>
- Knowles, M. (1975). *Self-Directed Learning*. Chicago: Follet.
- Knowles, M. (1984). *Andragogy in Action*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Knowles, M. (1984). *The Adult Learner: A Neglected Species* (3rd Ed.). Houston: Gulf Publishing.
- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: From andragogy to pedagogy*. New York: Follett.
- Macritchie, Jennifer & Breaden, Matthew & Milne, Andrew & McIntyre, Sarah. (2020). Cognitive, Motor and Social Factors of Music Instrument Training Programs for Older Adults' Improved Wellbeing. *Frontiers in Psychology*. 10. 10.3389/fpsyg.2019.02868.
- Mihălcică, M., Stanciu, M. D., Nastac, S. M., Dinulică, F., Nauncef, A. M., Roșca, I. C., &

- Savin, A. (2021). *Signature modes of old and new violins with symmetric anatomical wood structure*. Applied Sciences, 11(23), 11297.
doi:<https://doi.org/10.3390/app112311297>
- Nations, U. (2019). World population Aging 2019 Highlights. New York, United Nations
- Prögler, J. A. (1995). Searching for Swing: Participatory Discrepancies in the Jazz Rhythm Section. *Ethnomusicology*, 39(1), 21–54.
<https://doi.org/10.2307/852199>
- Quadagno, J. S. (2014). *Aging and the life course: an introduction to social gerontology* (7th ed.). New York: McGraw-Hill Education.
- Stanciu, M. D., Mihălcică, M., Dinulică, F., Nauncef, A. M., Purdoui, R., Lăcătuș, R., & Ghiorghe, V. G. (2021). X-ray imaging and computed tomography for the identification of geometry and construction elements in the structure of old violins. *Materials*, 14(20), 5926. doi:<https://doi.org/10.3390/ma14205926>
- Steve Flack. (Year unknown). *Study Finds Health Benefits of Learning an Instrument for Seniors*. Retrieved from <https://liverpoolacademyofmusic.com.au/study-finds-health-benefits-learning-instrument-seniors/>
- Tee, T.T. (2017). *Violin Curriculum Incorporating Visual, Aural and Kinesthetic Perceptual Learning Modalities*. (Published Doctoral Dissertation).
Arizona State University, Arizona
- UNESCO Institute for Lifelong Learning. (2016). *Biennium report 2014-2015*.
programmed and meeting document (UNESCO Institute for Lifelong Learning),
Germany

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น

- 1) **อาจารย์อัมพร โขวินทะ** : อาจารย์วิทยาลัยดนตรี มหาวิทยาลัยรังสิต และประธานสมาคม
ชูชุกีแห่งประเทศไทย
- 2) **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์** : อาจารย์สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 3) **อาจารย์ ดร.ณัฐพร ผกาหลง** : ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเครื่องสาย (String Director &
Area Music Director) สถาบันดนตรียามาฮ่า (สยามกลการ)

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์

- 1) **รองศาสตราจารย์ ดร. นรอรธ จันทร์กล่ำ** : อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์
ตะวันตก คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2) **คุณ ณรงค์ เมฆเจริญ** : หัวหน้าวง และผู้ควบคุมวงดนตรีสุนทราภรณ์

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์ สำหรับผู้สูงอายุ

- 1) **รองศาสตราจารย์ ดร. นรอรธ จันทร์กล่ำ** : อาจารย์ประจำภาควิชาดุริยางคศิลป์ตะวันตก
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 2) **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์** : อาจารย์สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 3) **อาจารย์ ดร.ณัฐพร ผกาหลง** : ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเครื่องสาย (Violin Chief
Instructor) สถาบันดนตรียามาฮ่า (สยามกลการ)

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตารางวิเคราะห์ทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น

ทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้น	แบบเรียนไวโอลิน							
	แบบเรียนไวโอลินที่นิยมใช้ในประเทศไทย				แบบเรียนไวโอลินที่เริ่มศึกษาซึ่งในประเทศไทย			
	แบบเรียนซูซูกิไวโอลินชุดเล่ม 1 (Suzuki Violin School: Volume 1 Revised Edition)	แบบเรียนเมอแซนต์เรียนอีตันส์สำหรับเครื่องสายไวโอลิน เล่ม 1 (Essential Element for String Violin Book 1)	แบบเรียนอีต้าโคเฮน (Eta Cohen Violin Method Book 1)	แบบเรียนฮูเบอร์สำหรับไวโอลิน เล่ม 1 (A Tune A Day For Violin Book 1)	หนังสือไวโอลินไทยไวโอลินเล่ม 1 (Thai Traditional Songs for Violinist Book 1)	หนังสือไวโอลินสำหรับผู้เรียนระดับเริ่มต้นโดยนักดนตรีพื้นบ้านไทย	ตำราเรียนไวโอลิน นาย เพ็ญศรี พายัพ (MOLIN MY FIRST SIGHT)	หนังสือแบบเรียนพิณเล่นไวโอลิน
1) การแนะนำท่วงทำนองไวโอลิน (Introduction)								
1.1) ส่วนประกอบของไวโอลิน (Part of Violin)	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
1.2) การดูแลรักษา	✓							
1.3) การตั้งสาย (Tuning)	✓		✓	✓				✓
2) ท่าทางการเคลื่อนไหว และการจับคันชัก (Posture)								
2.1) การจับคันชักทำพิณ (Banjo, Guitar Position)		✓	✓					
2.2) การวางมือบนคันชัก (Shoulder Postor)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2.3) การจับคันชัก (Bow Hold)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3) การใช้คันชัก (Bowling)								
3.1) การยกสายคันชัก (Open String)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.2) การใช้คันชักขึ้นและลง (Down & Up Bow)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.3) การยกคันชัก (Bow Lift)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3.4) การใช้คันชักต่อเนื่องกัน (Slur Notes)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4) การขีด (Pizzicato)								
4.1) การขีดทำพิณ	✓	✓	✓					
4.2) การขีดทำไวโอลิน	✓	✓	✓	✓	✓			✓
4.3) การขีดสายแคน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4.4) การขีดโดยยกคันชัก	✓	✓	✓	✓	✓			✓
5) การกดนิ้ว (Fingering)								
5.1) รูปแบบการวางมือ (Fingering Position)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5.2) การกดนิ้ว 1 2 3 (1 2 3 Fingering)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5.3) การกดนิ้ว 4 (4th Finger)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6) ทฤษฎีดนตรีเบื้องต้น (Basic Music Theory)								
6.1) การอ่านโน้ตในบรรทัด 5 เส้น	✓	✓	✓	✓			✓	✓
6.2) Key signatures (Sharp, Flat, Natural)	✓	✓	✓	✓			✓	✓

แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์กูเกิ้ลฟอร์ม (Google form)

แบบสอบถาม : ความพึงพอใจในบทเพลงสุนทราภรณ์

แบบสำรวจนี้เป็นส่วนหนึ่งในการสำรวจข้อมูลนำร่อง (Pilot Study) ของงานวิจัย

แบบสำรวจนี้เป็นส่วนหนึ่งในการสำรวจข้อมูลนำร่องของงานวิจัย “การพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ” เพื่อสำรวจความชื่นชอบที่มีต่อบทเพลงสุนทราภรณ์ของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยผลการสำรวจที่ได้นี้จะนำไปวิเคราะห์ผลเพื่อประกอบการพิจารณาการคัดเลือกบทเพลงในการเรียบเรียงบทเพลงสำหรับแบบเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

ผู้วิจัยขอความกรุณาจากท่านในการตอบแบบสอบถามอย่างครบถ้วน และถูกต้องตามความเป็นจริง แบบสำรวจนี้ใช้เวลาในการทำ ประมาณ 15-20 นาที ข้อมูลทั้งหมดจากการทำแบบสอบถามของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ และนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการเท่านั้น

จัดทำโดย นางสาว ชญานันท์ ฐานา หาดูปริพรรณ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หากท่านมีข้อสงสัย ต้องการสอบถามเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่ Email : Khun-444521@hotmail.com

CHULALONGKORN UNIVERSITY

1) ข้อมูลส่วนตัว : อายุ (Age)

- ☐ ต่ำกว่า 60 ปี
- ☐ 60 - 65 ปี
- ☐ 65 - 70 ปี
- ☐ 70 - 75 ปี
- ☐ 75 - 80 ปี
- ☐ มากกว่า 80 ปีขึ้นไป

2) ข้อมูลส่วนตัว : อาชีพ (Occupation)

- ท่านยังประกอบอาชีพอยู่
- ท่านเกษียณอายุแล้ว
- ท่านมีแผนจะเกษียณอายุในไม่ช้านี้

3) ข้อมูลส่วนตัว: ท่านเคยร้องเพลงหรือเล่นเครื่องดนตรีชนิดใดไหม ? (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

- ร้องเพลง
- เปียโน
- กีตาร์, เบส, อูคูเลเล่
- เครื่องสาย (ไวโอลิน, วิโอล่า, เชลโล่, ดับเบิลเบส)
- เครื่องเป่าลมไม้ (ฟลูต, รีคอร์เดอร์, คลาริเน็ต, แซ็กโซโฟน, บาสซูน, โอโบ หรืออื่นๆ)
- เครื่องเป่าทองเหลือง (เฟรนช์ฮอร์น, ทรอมโบน, ทรัมเป็ต, คอร์เน็ต, ยูโฟเนียม, ทูบา หรืออื่นๆ)ดนตรีไทย (อังกะลุง, ขิม, ระนาด, จระเข้, ซออู้, ซอด้วง, ซลุ่มเพียงออ, ปี่, ฆ้องวง, เครื่องหนัง หรืออื่นๆ)
- กลองชุด และเครื่องกระทบอื่น ๆ
- เครื่องดนตรีประเภทอื่น ๆ
- ไม่เคยร้องเพลงหรือเล่นดนตรีเลย

4) ท่านมีความพึงพอใจในบทเพลงดังต่อไปนี้หรือไม่ ?

(ท่านสามารถกรอรับฟังบทเพลงดังกล่าวได้จากลิงก์ที่ให้)

รายชื่อบทเพลง	ชื่นชอบ มาก	ชื่นชอบ	เคยฟัง	ไม่รู้จักรัก
1) พรหมลิขิต https://www.youtube.com/watch?v=Pwj4q5uwsoj				
2) นางฟ้าจำแลง https://www.youtube.com/watch?v=t9d53WYSgFY				
3) จำได้ไหม https://www.youtube.com/watch?v=K0XHwhDLNoj				
4) สุขกันเถอะเรา				

รายชื่อบทเพลง	ชื่นชอบ มาก	ชื่นชอบ	เคยฟัง	ไม่รู้จักรัก
https://www.youtube.com/watch?v=yx2HxW11v0o				
5) บ้านเรือนเคียงกัน https://www.youtube.com/watch?v=UGc0mDTZ6zU				
6) กังหันต้องลม https://www.youtube.com/watch?v=RcLnjdEznC8				
7) มองอะไร https://www.youtube.com/watch?v=djtFFwXRSvo				
8) วังน้าว https://www.youtube.com/watch?v=nG3Yhq2LKpA				
9) กลิ่นแก้ว https://www.youtube.com/watch?v=C_Vfo_1ddao				
10) ขวัญใจเจ้าทวย https://www.youtube.com/watch?v=3xlmLLB424				
11) เย็นลมว่าว https://www.youtube.com/watch?v=GrpaQ96apOs				
12) เทพบุตรในฝัน https://www.youtube.com/watch?v=GcZJPlTzgVY				
13) คนเรารักกันยาก https://www.youtube.com/watch?v=NagSMhvf36U				
14) ขอให้เหมือนเดิม https://www.youtube.com/watch?v=QB12LJXZtxQ				
15) ขอบพบในฝัน https://www.youtube.com/watch?v=qfAQm4NF9CE				
16) คณิงครวญ https://www.youtube.com/watch?v=vxD9ViBd4g0				
17) ไตรัมมลูลี https://www.youtube.com/watch?v=gjmahXQnxH4				
18) พรานล่อเนื้อ				

รายชื่อบทเพลง	ชื่นชอบ มาก	ชื่นชอบ	เคยฟัง	ไม่รู้จักรัก
https://www.youtube.com/watch?v=o1uMvYdlW4 https://www.youtube.com/watch?v=o1uMvYdlW4				
19) ฟลอร์เฟื่องฟ้า https://www.youtube.com/watch?v=h02MU-lGZDQ				
20) หนึ่งในดวงใจ https://www.youtube.com/watch?v=1OZ0UFIL-MQ				
21) วิมานสีชมพู https://www.youtube.com/watch?v=F4BTKwlvQRg				
22) รำวงเรีงสกรานต์ https://www.youtube.com/watch?v=S_6ebdcY6gM				
23) เก้าไปใหม่มา https://www.youtube.com/watch?v=ZQkhtBeoab0				
24) ริมฝั่งน้ำ https://www.youtube.com/watch?v=8GnxPgYpDqo				
25) หนีไม่พ้น https://www.youtube.com/watch?v=mdDgWfBTuK8				
26) เพลินเพลงแมมมอ้ https://www.youtube.com/watch?v=OPcLWzZg39I				
27) สิ้นรักสิ้นสุข https://www.youtube.com/watch?v=nd8Ma4ZEMp4				
28) ข้องจิต https://www.youtube.com/watch?v=v-naGRaFL7k				
29) ข้างขึ้นเดือนหงาย https://www.youtube.com/watch?v=jPl86oUhrxY				
30) กระซิบสวาท https://www.youtube.com/watch?v=enUBLoCmy8o				
31) กลิ่นแก้ว https://www.youtube.com/watch?v=C_Vfo_1ddao				

รายชื่อบทเพลง	ชื่นชอบ มาก	ชื่นชอบ	เคยฟัง	ไม่รู้จัก
32) บ้านเกิดเมืองนอน https://www.youtube.com/watch?v=AMfMdLoSsj0				
33) ดาวประดับฟ้า https://www.youtube.com/watch?v=jMKAo1cDO-Y&t=111s				
34) เพื่อคุณ https://www.youtube.com/watch?v=piEpoomV0Rw				
35) คิดถึง https://www.youtube.com/watch?v=OZrnMyxrbv4				

5) ท่านมีเพลงสุนทราภรณ์อื่นๆที่ชื่นชอบหรือคุ้นเคยหรือไม่ (ตอบได้หลายเพลง) หากไม่มีบทเพลงเพิ่มเติมให้พิมพ์เครื่องหมาย - หรือระบุว่า ไม่มี

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ

แบบประเมินเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ สำหรับ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนไวโอลินระดับเริ่มต้น

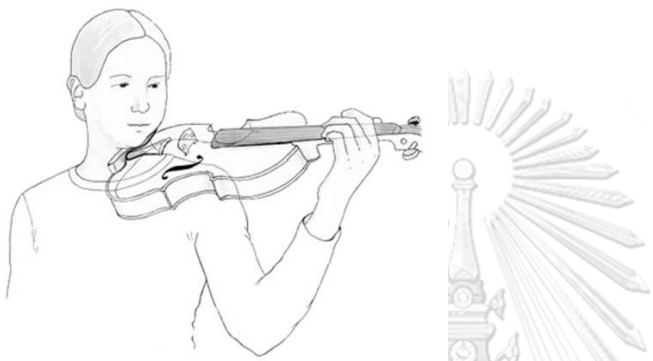
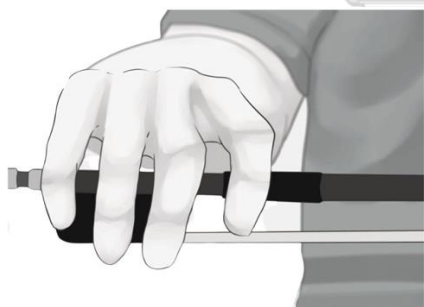

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

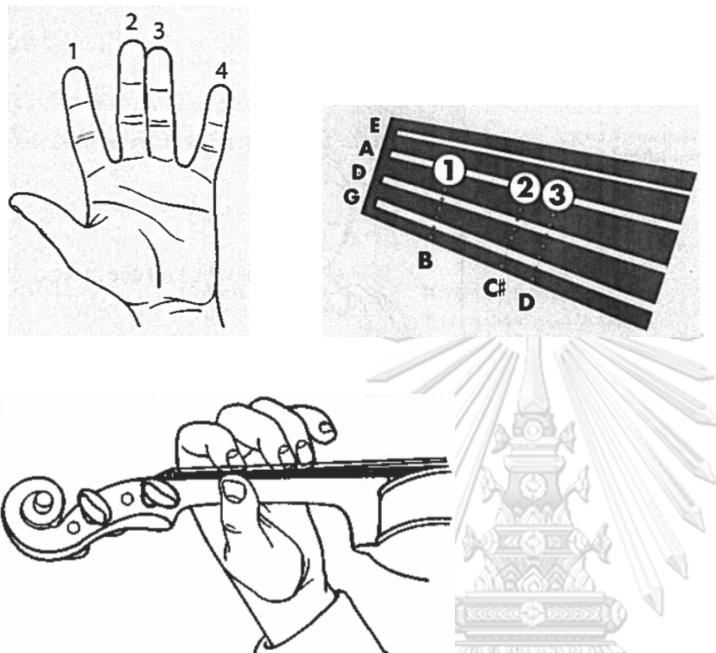

1. ชื่อ (นาย/ นาง/ นางสาว)..... นามสกุล
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
3. อายุ.....ปี
4. ประสบการณ์การสอนไวโอลินระดับเริ่มต้น ปี
5. ตำแหน่งปัจจุบัน..... สถาบัน.....

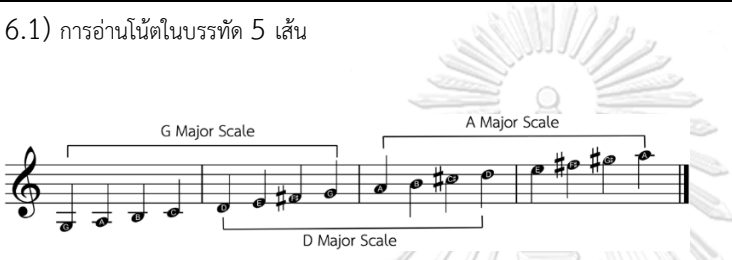
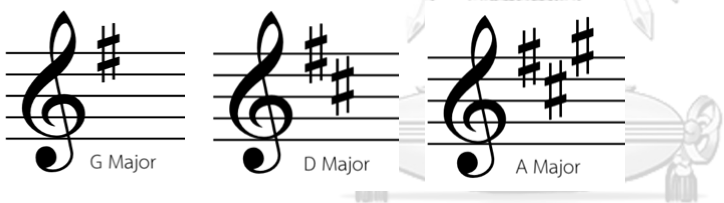
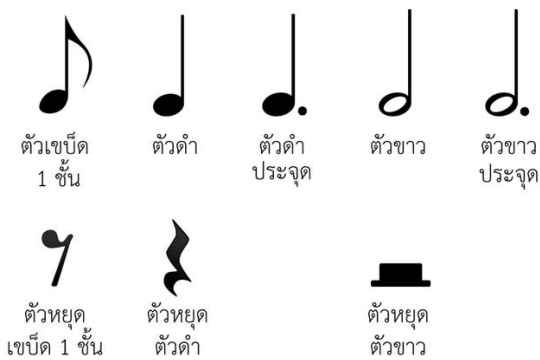
ตอนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุ

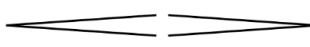

กรุณาใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับดีมาก
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับดี
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมระดับน้อยที่สุด

เนื้อหาทักษะไวโอลิน	ระดับความเหมาะสม					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
1.5) การดูแลรักษาไวโอลินเบื้องต้น						
1.6) การตั้งสาย (Tuning)						
2) ทำทางการวางเครื่อง และการจับคันชัก (Posture)						
2.1) การวางเครื่องบนบ่า (Shoulder Poster)						
						
2.2) การจับคันชัก (Bow Hold)						
						
3) การดีด (Pizzicato)						
3.1) การดีดสายเปล่า						
						
3.2) การดีดโดยการกดนิ้ว						
						

เนื้อหาทักษะไวโอลิน		ระดับความเหมาะสม					หมายเหตุ
		5	4	3	2	1	
4) การกดนิ้ว (Fingering)							
4.1) รูปแบบการวางมือ (Fingering Position) <div> </div>							
4.2) การกดนิ้ว 1 2 3 (1 2 3 Fingering) <div> </div>							
4.3) การกดนิ้ว 4 (4th Finger) <div> </div>							
5) การใช้คันชัก (Bowing)							
5.1) การลากสายเปล่า (Open String) <div> </div>							

เนื้อหาทักษะไวโอลิน	ระดับความเหมาะสม					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
5.2) การใช้คันชักขึ้น และลง (Down & Up Bow) 						
6) ทฤษฎีดนตรีเบื้องต้น (Basic Music Theory)						
6.1) การอ่านโน้ตในบรรทัด 5 เส้น 						
6.2) Key signatures 						
6.3) รูปแบบค่าโน้ตต่าง ๆ (Note Value) 						

เนื้อหาทักษะไวโอลิน	ระดับความเหมาะสม					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
<p>6.4) เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ (Time Signature)</p> <p>Triple Time Quadruple Time</p>						
7) สัญลักษณ์ทางดนตรี (Music Symbol)						
<p>7.1) สัญลักษณ์ทางไวโอลิน (Violin Terms)</p> <p><i>pizz.</i> <i>Arco.</i> การดีดสาย การใช้คันชักสี</p>						
<p>7.2) สัญลักษณ์ความเข้มของเสียง (Dynamic)</p> <p><i>p</i> <i>mf</i> <i>f</i> </p>						
8) บันไดเสียง (Scale) และอาร์เปจโจ (Arpeggio)						
<p>8.1) บันไดเสียง และอาร์เปจโจ A Major Scale</p> <p>A Major Scale</p> <p>A Major Arpeggio</p>						

เนื้อหาทักษะไวโอลิน	ระดับความเหมาะสม					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
<p>8.2) บันไดเสียง และอาร์เปจโจ D Major Scale</p> <p>D Major Scale</p> <p>D Major Arpeggio</p> 						
<p>8.3) บันไดเสียง และอาร์เปจโจ G Major Scale</p> <p>G Major Scale</p> <p>G Major Arpeggio</p> 						
9) แบบฝึกหัด (Exercise)						
<p>9.1) แบบฝึกหัดการดีดสายเปล่า</p> 						
<p>9.2) แบบฝึกหัดการสืสายเปล่า</p> 						

เนื้อหาทักษะไวโอลิน	ระดับความเหมาะสม					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
9.3) แบบฝึกหัดการกดนิ้ว 1 2 3 						
9.4) แบบฝึกหัดการกดนิ้ว 4 						
9.5) แบบฝึกหัดการใช้คันชักลงและขึ้น 						
9.7) แบบฝึกหัดตามรูปแบบจังหวะต่าง ๆ 						
9.8) แบบฝึกหัดตามสาระดนตรีในแต่ละบทเพลง เพลง ขอให้เหมือนเดิม : สุนทราภรณ์ ก่อน จาก กัน คิน นั้น สอง เรา แนบ ขบ น้ำ เค้า คลอ ท้อ พรอด ภิ รมย์						

เนื้อหาทักษะไวโอลิน	ระดับความเหมาะสม					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
10) บทเพลง (Repertoire)						
10.1) บทเพลงเดี่ยว (Solo Song)						
<p>เพลง สุขกันเถอะเรา : สุนทราภรณ์</p> 						
10.2) บทเพลงคู่ (Duet Song)						
<p>เพลง สุขกันเถอะเรา : สุนทราภรณ์</p> 						

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญ

3.1) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์ สำหรับ ผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์

วันที่สัมภาษณ์.....เวลา.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมของบทเพลงสุนทราภรณ์ในการนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ
- ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้คัดเลือกมาจากการศึกษานำร่อง
- ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ให้สัมภาษณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญด้านบทเพลงสุนทราภรณ์

- 1.1) ประสบการณ์การทำงาน ณ ปัจจุบัน
- 1.2) ประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงสุนทราภรณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความเหมาะสมของบทเพลงสุนทราภรณ์ในการนำมาใช้ในหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ

- 2.1) ท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทเพลงสุนทราภรณ์ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุอย่างไร
- 2.2) ท่านคิดว่าลักษณะ หรือรูปแบบของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เหมาะสมกับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุควรเป็นอย่างไร

- 2.3) ท่านคิดว่าอะไรคือข้อจำกัด หรือข้อคำนึงถึงในการคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้อายุ
- 2.4) ข้อเสนอแนะในการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้อายุ

ตอนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทเพลงสุนทราภรณ์ที่ได้คัดเลือกมาจากการศึกษานำร่อง

3.1) ท่านคิดว่า บทเพลงดังต่อไปนี้มีความเหมาะสมกับการนำมาพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้อายุหรือไม่ และแนวทางการเรียบเรียงดนตรีในแต่ละเพลงควรเป็นอย่างไร ในแง่ขององค์ประกอบทางดนตรีขั้นพื้นฐาน (เช่น รูปแบบจังหวะ ชั้นคู่ ระยะห่างของเสียง สังคีตลักษณ์ เอกลักษณ์ในแต่ละบทเพลง การย้ายบันไดเสียง ความยาวของบทเพลง หรืออื่น ๆ)

- 3.1.1) ช้องจิต
- 3.1.2) สุขกันเถอะเรา
- 3.1.3) ได้ร่มมลุลี
- 3.1.4) ริมฝั่งน้ำ
- 3.1.5) วังน้าวาน
- 3.1.6) มองอะไร
- 3.1.7) ขอให้เหมือนเดิม
- 3.1.8) คณิงครวญ
- 3.1.9) หนึ่งใจดวงใจ
- 3.1.10) ข้างขึ้นเดือนหงาย
- 3.1.11) กระซิบสวาท

ตอนที่ 4 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ให้สัมภาษณ์

- 4.1) ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

แบบประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์
สำหรับผู้สูงอายุ

แบบประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลิน
โดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ (นาย/ นาง/ นางสาว)..... นามสกุล
2. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
3. อายุ.....ปี
4. ประสบการณ์การสอนไวโอลินระดับเริ่มต้น ปี
5. ตำแหน่งปัจจุบัน..... สถาบัน.....

ตอนที่ 2 การประเมินคุณภาพหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้
บทเพลงสุนทราภรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรุณาใส่เครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

5	หมายถึง	คุณภาพระดับดีมาก
4	หมายถึง	คุณภาพระดับดี
3	หมายถึง	คุณภาพระดับปานกลาง
2	หมายถึง	คุณภาพระดับพอใช้
1	หมายถึง	คุณภาพระดับปรับปรุง

หัวข้อในการประเมิน	ระดับคุณภาพ					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
1) การออกแบบกิจกรรม และเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนเสริมฯ						
1.1) การนำเสนอเนื้อหาถูกต้อง และครอบคลุมตรงตามจุดประสงค์ในการเรียนรู้						
1.2) กิจกรรม และเนื้อหา มีคุณค่า สร้างสรรค์ และมีความน่าสนใจ						
1.3) มีการเรียงลำดับกิจกรรม และเนื้อหาตามลำดับความยากง่าย						
1.4) มีการอธิบายเนื้อหาอย่างชัดเจน เข้าใจง่าย ใช้ภาษาที่เหมาะสม						
2) ลักษณะเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นสำหรับผู้สูงอายุในหนังสือแบบเรียนเสริมฯ						
2.1) มีความครอบคลุมในเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ (เช่น ท่าทางการเล่น, การใช้คันชัก, การตีต,รูปแบบการวางนิ้ว, สัญลักษณ์ทางไวโอลิน, แบบฝึกหัด และบทเพลง)						
2.2) มีการเรียงลำดับเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นจากง่ายไปยาก						
2.3) การนำเสนอเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นมีความชัดเจน แสดงวิธีการทุกขั้นตอนและสามารถเข้าใจได้ง่าย						
2.4) แบบฝึกหัด และบทเพลงที่คัดเลือกมา มีความสอดคล้องกับเนื้อหาทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นในบทเรียนอย่างเหมาะสม						

3) การคัดเลือกบทเพลงสุนทราภรณ์ และการเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ในหนังสือแบบเรียนเสริมฯ						
3.1) บทเพลงสุนทราภรณ์ที่คัดเลือกมามีความเหมาะสมกับผู้เรียนระดับเริ่มต้น						
3.2) บทเพลงสุนทราภรณ์ที่คัดเลือกมาความไพเราะ และน่าสนใจ						
3.3) การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์มีความถูกต้องตามทฤษฎีดนตรี และเหมาะสมกับผู้สูงอายุ หรือผู้เรียนระดับเริ่มต้น						
3.4) การเรียบเรียงบทเพลงสุนทราภรณ์ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะทางไวโอลินได้ดี						
4) ส่วนประกอบของหนังสือแบบเรียนเสริมฯ						
4.1) มีการเลือกใช้ภาษาอย่างเหมาะสม โดยใช้ประโยคที่สามารถสื่อสารเนื้อหาให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย						
4.2) การจัดรูปเล่ม และการจัดแบ่งเนื้อหา มีความเหมาะสม มีองค์ประกอบครบถ้วนสวยงาม						
4.3) ภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อหาและมีการอธิบายเนื้อหาอย่างชัดเจน สีสันสดใสสวยงาม						
4.4) มีการสอดแทรกการวัด และการประเมินผลในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ						
4.5) มีส่วนประกอบภายในอื่น ๆ ได้แก่ สารบัญ คำนำ คำอธิบายศัพท์ ดรรชนี ภาคผนวก และบรรณานุกรมอย่างถูกต้องและเหมาะสม						
4.6) รูปภาพ ตัวอักษร ตัวโน้ต หรือเนื้อหาต่าง ๆ มีขนาดที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เหมาะสมกับการอ่านของผู้สูงอายุ และส่งเสริมการเรียนรู้						

5) สื่อการสอนประกอบหนังสือแบบเรียนเสริมฯ						
5.1) สื่อการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหา สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม						
5.2) สื่อการสอนมีการเข้าถึงได้ง่าย และเหมาะสมกับยุคสมัยในปัจจุบัน						
6) การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ						
6.1 เนื้อหามีความน่าสนใจ และเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ชีวิตของผู้สูงอายุ (เพลงสุนทราภรณ์)						
6.2) เนื้อหาเป็นกิจกรรมที่เน้นให้ผู้สูงอายุได้สัมผัส และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง						
6.5) ผู้สูงอายุสามารถนำทักษะ และความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรม และเนื้อหามาใช้ในชีวิตประจำวันได้						
6.6) เนื้อหา และกิจกรรมช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเกิดการพัฒนาอัตมโนทัศน์ (Self Concept) และการเห็นคุณค่าในตนเอง (Self-Esteem)						

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์

3.1) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างหนังสือแบบเรียน ไวโอลินสุนทราภรณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

คำนำ PREFACE

สถานการณ์สูงวัยเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย เนื่องจากจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่พุ่งสูงขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นการให้ความสำคัญกับสุขภาวะของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งจำเป็นในปัจจุบัน โดยหนึ่งในกิจกรรมนันทนาการที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ คือ กิจกรรมที่มีส่วนร่วมกับดนตรี ไม่ว่าจะเป็นการฟังเพลง ร้องเพลง หรือเล่นดนตรี ต่างก็สามารถช่วยพัฒนาสมอง อารมณ์ และจิตใจให้แก่ผู้สูงอายุได้ดี โดยหากจะกล่าวถึงบทเพลงที่ได้รับความนิยมในหมู่ผู้สูงอายุคงจะหนีไม่พ้นบทเพลงสุนทราภรณ์ ซึ่งเป็นบทเพลงที่มีคุณค่าทางจิตใจสำหรับผู้สูงอายุ โดยบทเพลงสุนทราภรณ์เกิดขึ้นจากรอยต่อของวัฒนธรรมไทยเก่ากับวัฒนธรรมไทยใหม่ที่ผสมผสานวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เป็นบทเพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวหลายประการ ในแง่ของดนตรี บทเพลงสุนทราภรณ์เป็นบทเพลงที่มีมาตรฐานทางดนตรีอย่างสมบูรณ์ ทั้งในเรื่องการประพันธ์ คำร้อง ทำนอง เสียงประสาน และ จังหวะ (วิชาการดนตรี อาจหาญ, 2535) โดยครูเอื้อ สุนทรสนาน ผู้ก่อตั้งวงดนตรีสุนทราภรณ์ มีไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีคู่ใจ จึงทำให้ไวโอลินกลายเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์ โดยในปัจจุบันการเล่นไวโอลินในประเทศไทยได้รับความนิยมสูง เนื่องจากมีผู้ให้ความสนใจในการเรียนไวโอลินจำนวนมาก และนิยมการใช้หนังสือแบบเรียนไวโอลินจากตะวันตก เพื่อนำมาประกอบการเรียนไวโอลินในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

ผู้เขียนจึงเล็งเห็นความสำคัญของบทเพลงสุนทราภรณ์ที่เป็นบทเพลงอันล้ำค่าในความทรงจำของผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยการนำบทเพลงสุนทราภรณ์มาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบเรียนเสริมไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นการผลักดันให้เกิดกิจกรรมทางดนตรีสำหรับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น และเพื่อเสริมสร้างสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ของผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถต่อยอดให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องต่อไป

หนังสือแบบเรียนเล่มนี้ มาจากการศึกษาค้นคว้าจากวิทยานิพนธ์เรื่อง 'การพัฒนาหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินโดยการประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุ' ในหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.สยา ทันตะเวช และคณะกรรมการทุกท่านที่ให้คำปรึกษา และสนับสนุนการจัดทำหนังสือแบบเรียนฯ ขึ้นนี้ให้สำเร็จขึ้นมา ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ ผู้เขียนจะนำเอาข้อเสนอแนะไปปรับปรุง และพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยผู้เขียนหวังว่าหนังสือแบบเรียนเสริมไวโอลินสุนทราภรณ์สำหรับผู้สูงอายุเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้อ่านทุกท่านไม่มากก็น้อย หากมีข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้ทั้งสิ้น

ชญาณ์ฉวี ฐา หาดูปรัพรรณ

สารบัญ

CONTENTS

บทที่ 1 การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction)	5
ส่วนประกอบของไวโอลิน (Part of Violin)	
การดูแลรักษาไวโอลินเบื้องต้น	
การตั้งสาย (Tuning)	
การวางเครื่องบนบ่า (Shoulder Poster)	
การจับคันชัก (Bow Hold)	
บทที่ 2 การใช้คันชัก และการดีด	13
การลากสายเปล่า (Open String)	
การใช้คันชักขึ้น และลง (Down & Up Bow)	
การดีด (Pizzicato)	
บทที่ 3 เพลง ริมฝั่งน้ำ	17
รูปแบบการวางมือ (Fingering Position)	
การกดนิ้ว 1 2 3 (1 2 3 Fingering)	
บันไดเสียง A Major Scale	
บทที่ 4 เพลง ขอให้เหมือนเดิม	27
บันไดเสียง D Major Scale	
บทที่ 5 เพลง สุขกันเถอะเรา	35
การกดนิ้ว 4 (4th Finger)	
บทที่ 6 เพลง มองอะไร	42
บันไดเสียง G Major Scale	
อาร์เบโจ G Major	
บทที่ 7 เพลง กระซิบสาวท	49
สัญลักษณ์ความเข้มเสียง (Dynamic)	
บทที่ 8 เพลง ท้ายบทเรียน	56
เพลง ข้างขึ้นเดือนหงาย	
เพลง วังน้าว	
ภาคผนวก	61
ดรรชนี	62
บรรณานุกรม	63
ประวัติผู้จัดทำ	64

ตารางสัญลักษณ์ TABLE OF SYMBOLS

ลำดับ	สัญลักษณ์	ความหมาย
1	G D A E	ชื่อสายเปล่าเรียงลำดับ จากทางซ้ายสุด
2	\wedge	นิ้วชิดกัน, ครึ่งเสียง
3	0 1 2 3 4 (เลขด้านบน)	ลำดับนิ้วในการกดสาย
4	1 2 3 4 (เลขด้านล่าง)	การนับจังหวะ
5	Pizz.	การดีด
6	Arco.	การใช้คันชักสี
7	+	การดีดด้วยมือซ้าย

บทที่ 1

การแนะนำทำควมรู้จักไวโอลิน (Introduction)

บทที่ 1 เป็นการให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับไวโอลิน โดยประกอบด้วยรูปภาพ คำอธิบาย และกิจกรรมที่เน้นให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วม โดยในเรื่องทำทางการบรรเลง ผู้สูงอายุสามารถปฏิบัติได้อย่างยืดหยุ่น และเป็นอิสระ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสภาพ และสรีระของผู้สูงอายุแต่ละคน

การแนะนำทำความรู้จักไวโอลิน (Introduction)

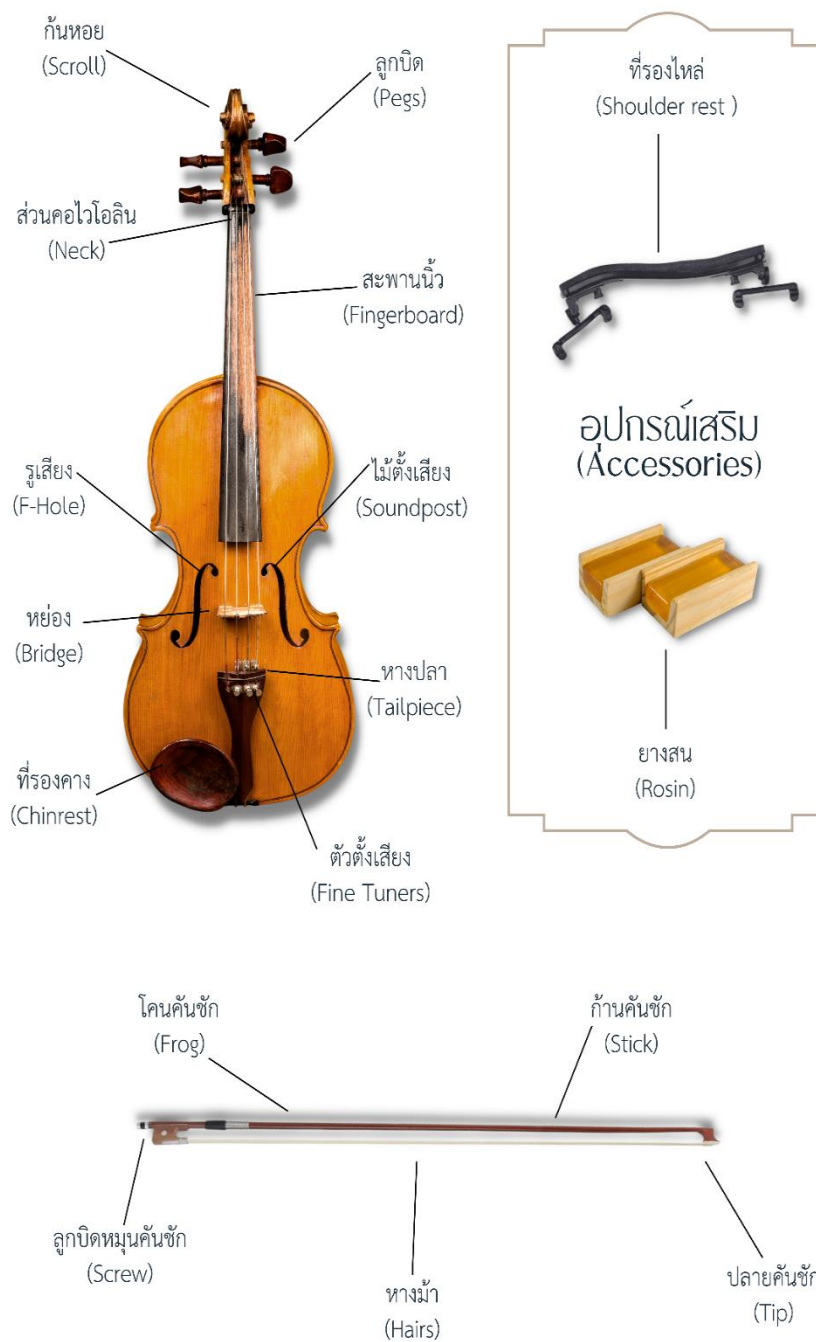
ครูเอื้อ สุนทรสนาน ผู้ก่อตั้งวงดนตรีสุนทราภรณ์ คือบุคคลสำคัญที่สะท้อนถึงเอกลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์ให้ผู้คนนึกถึงเสมอ โดยครูเอื้อ ๆ มีไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีคู่ใจ และใช้ไวโอลินทำการแสดง รวมถึงการบันทึกเสียงหลายครั้ง จึงทำให้บทเพลงสุนทราภรณ์ที่เราได้ยินกันคุ้นหู มักจะมีเสียงไวโอลินอยู่ด้วยเสมอ ส่งผลให้ไวโอลินกลายเป็นหนึ่งในสัญลักษณ์ของบทเพลงสุนทราภรณ์

ไวโอลิน (Violin) เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย (String) มีขนาดเล็ก โดยวางบนบ่าผู้เล่น และใช้คันชักสีลงบนสายทั้ง 4 ไวโอลินเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมบรรเลงท่วงทำนอง (Melodic Instrument) เนื่องจากมีลักษณะเสียงที่แหลมสูง อ่อนหวาน เป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งยังเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญมากในวงออร์เคสตรา (Orchestra) (ณัชชา พันธุ์เจริญ, 2564) (สิทธิพงษ์ ยอดนนท์ และสยาม จวงประโคน, 2562)

“ไวโอลิน
เครื่องดนตรีคู่ใจ
ของครูเอื้อ”

ส่วนประกอบของไวโอลิน (Part of Violin)

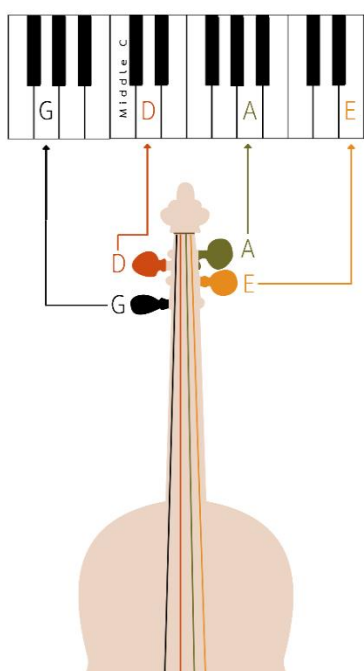
การดูแลรักษาไวโอลินเบื้องต้น

เนื่องจากลำตัว และวัสดุหลักของไวโอลินผลิตมาจากไม้ ดังนั้นการดูแลรักษาเครื่องดนตรีชนิดนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้เรียนควรศึกษาถึงแนวทางการดูแลที่ถูกต้อง ซึ่งหากทำตามขั้นตอนการดูแลรักษาอย่างครบถ้วน ไม่เพียงแต่เป็นการรักษาความสะอาดไวโอลินเท่านั้น แต่ยังเป็นการคงไว้ซึ่งคุณภาพเสียงที่ดีของไวโอลินในระยะยาว โดยแนวทางการดูแลรักษาไวโอลินเบื้องต้น ประกอบด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

- 1) ใช้ความระมัดระวังเมื่อต้องเคลื่อนย้ายไวโอลินเข้าและออกจากกล่องทุกครั้ง
- 2) เก็บไวโอลินในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ โดยหลีกเลี่ยงความร้อนหรือความเย็นจนเกินไป
- 3) หลังจากใช้งานเสร็จ ควรใช้ผ้าแห้งเช็ดทำความสะอาดตัวเครื่อง สาย และคันชักทุกครั้ง โดยเฉพาะการเช็ดทำความสะอาดบริเวณที่มีคราบรอยนิ้วมือ และเศษยางสน
- 4) ควรใช้ผ้าแห้งคลุมปิดทับตัวเครื่องให้เรียบร้อยก่อนจะทำการปิดกล่อง หรือเคลื่อนย้าย

การตั้งสาย (Tuning)

การตั้งสายไวโอลินเป็นสิ่งที่ควรทำทุกครั้งก่อนเริ่มเล่น เพื่อให้สายไวโอลินอยู่ในระดับเสียงที่ถูกต้อง โดยสามารถปรับสายได้ 2 ตำแหน่ง ดังนี้

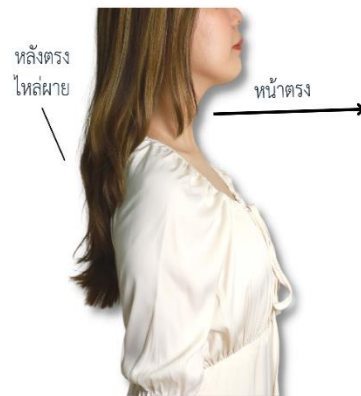
- 1) การหมุนที่ลูกบิด (Pegs)
- 2) การหมุนที่ตัวตั้งเสียง (Fine Tuners)

โดยหนึ่งในวิธีการตั้งสายที่เป็นพื้นฐาน คือการเทียบเสียงกับเปียโน (ตามภาพประกอบ) ซึ่งไวโอลินประกอบด้วย 4 สาย เรียงจากสายที่มีระดับเสียงต่ำที่สุด ได้แก่ สาย G (ซอล) สาย D (เร) สาย A (ลา) สาย E (มี) โดยใช้การฟังเสียงที่ถูกต้องตามเปียโน และค่อย ๆ หมุนปรับสายให้ได้ระดับเสียงที่ต้องการอย่างระมัดระวัง

การวางมือบนบ่า (Shoulder Poster)

การมีท่าทางการเล่นที่ถูกต้อง สามารถส่งผลให้การบรรเลงนั้นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หากผู้เล่นรู้สึกไม่สะดวก ปวดเมื่อย หรือเกร็งกับท่าทางการเล่นจะไม่สามารถบรรเลงเพลงออกมาได้อย่างเต็มที่ และยังส่งผลให้เกิดปัญหาท่าทางการเล่นในระยะยาว โดยวิธีการในการวางเครื่องบนบ่าที่ถูกต้องมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1 ยืนตัวตรง หลังตรงไหล่ผาย หน้าหน้าตรง กางเท้าให้มีความกว้างเท่ากับไหล่ของผู้บรรเลง อย่างมั่นคง หากนั่งเล่นให้ปฏิบัติในลักษณะเดียวกัน โดยเน้นให้หลังตรงอยู่เสมอ ไม่โค้งงอ ไปด้านหน้าหรือด้านหลัง

- 2 วางไวโอลินบนบ่าด้านซ้าย โดยไวโอลิน ให้มีความสูงอยู่ในระดับสายตา ไม่ยกสูงเกินไป หรือต่ำจนเกินไป เน้นให้ไวโอลินขนานกับพื้น และทำมุมเฉียง 45 องศา

- 3 หน้าไปทิศทางเดียวกับหัวไวโอลิน สังเกตให้จมูกอยู่ตรงกับสะพานนิ้ว จากนั้น วางขากรรไกรให้อยู่ในตำแหน่งพอดีกับที่รองคาง หลีกเลี่ยงการใช้แรงหนีเกร็งไวโอลินที่คอ

- 4 ใช้มือซ้ายจับลำตัวเครื่องด้านบนฝั่งขวา ให้แน่น โดยการใช้มือซ้ายช่วยจับ ถือเป็นการช่วยพยุงไวโอลินให้อยู่ในตำแหน่งที่ถูกต้อง และมีกนิยมิใช้เมือบรรเลงสายเปล่า (Open String)

การจับคันชัก (Bow Hold)

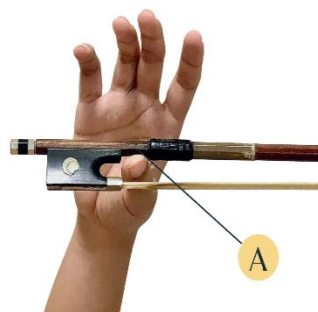
การผลิตเสียงที่มีคุณภาพมักเกิดจากการจับคันชักอย่างถูกต้อง และเป็นธรรมชาติ โดยส่วนมากผู้เล่นในระดับเริ่มต้นมักมีปัญหาการจับคันชักที่ผิดรูปทรง เกร็ง และไม่เป็นธรรมชาติ อันจะก่อให้เกิดปัญหาในการจับคันชักระยะยาวได้ ดังนั้นการทำความเข้าใจ และฝึกฝนการจับคันชักให้ถูกต้องตามแนวทางจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยวิธีการในการจับคันชักที่ถูกต้องมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

แบบฝึกหัด: นำดินสอหรือปากกา ปฏิบัติตามภาพโดยใช้มือขวา ให้เริ่มจากภาพซ้ายไปภาพขวา ที่ละขั้นตอน หมั่นฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้มีรูปทรงมือตามภาพ โดยไม่ออกแรงบีบหรือเกร็ง

เมื่อปฏิบัติแบบฝึกหัดจนชำนาญ หรือรู้สึกเป็นธรรมชาติแล้ว ให้ปฏิบัติตามวิธีการดังต่อไปนี้

1 ใช้มือซ้ายจับคันชักในแนวนอนขนานกับพื้น จากนั้นนำนิ้วโป้งของมือขวามาวางหงายที่ตำแหน่ง A (ตามภาพ) โดยให้ข้อนิ้วงอออก ส่วน 4 นิ้วที่เหลือให้ใช้การขยับเบา ๆ เพื่อลดอาการเกร็ง และเพื่อเป็นการเตรียมตัวในขั้นตอนถัดไป

2 ใช้ 2 นิ้วตรงกลาง (นิ้วกลางและนิ้วนาง) วางลงบนคันชักที่ตำแหน่ง B (ตามภาพ) โดยจะมีลักษณะเหมือนฟันกระต่าย และเน้นให้นิ้วมีลักษณะโค้งงอคล้ายวงกลม คอยสังเกตให้มือผ่อนคลาย และเป็นธรรมชาติ

3 วางนิ้วที่เหลือ (นิ้วชี้และนิ้วก้อย) ลงในตำแหน่ง C และ D (ตามภาพ) โดยเน้นให้เกิดความสมดุล โดยให้รูปทรงมือมีลักษณะโค้งงอคล้ายวงกลม ฝึกซ้อมปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างสม่ำเสมอ และคอยระวังไม่ให้เกิดอาการบีบเกร็งเมื่อจับคันชัก

บทที่ 1

ท่าUSSIAV (Play Position)

ท่าพัก (Rest Position)

ท่าดีด (Guitar Position)

ไวโอลินไม่ได้เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้คันชักสีเพียงเท่านั้น หากยังสามารถใช้การดีดเพื่อแสดงเอกลักษณ์ต่าง ๆ ของบทเพลงได้อีกด้วย โดยการดีดยังถือเป็นขั้นแรกของการฝึกกดนิ้วในมือซ้าย โดยผู้เรียนระดับเริ่มต้นสามารถใช้การดีดเพื่อฝึกฝนให้นิ้วมือซ้ายเกิดความชำนาญ และสร้างความแข็งแรงให้แก่มือซ้าย โดยผู้เรียนสามารถปฏิบัติท่าทางการดีดที่ถูกต้องตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) นำไวโอลินวางแนบกับลำตัว โดยให้หันหน้าไวโอลินออก และให้ด้านหลังไวโอลินแนบกับท้องผู้บรรเลง สังเกตให้หัวไวโอลินอยู่ในระดับเดียวกับไหล่ และระมัดระวังไม่ให้ต่ำหรือสูงจนเกินไป

2) ใช้มือซ้ายประคองไวโอลิน โดยจับที่ลำตัวเครื่องด้านบนให้มั่นคง

3) ใช้นิ้วโป้งมือขวาในการดีด โดยให้ตำแหน่งมือขวาวู่อยู่ที่สะพานนิ้ว วางนิ้วโป้งให้เห็นกว่าสายไวโอลินเพื่อเตรียมดีด

กิจกรรม : สำรวจตนเอง

ฝึกปฏิบัติท่าทางการวางไวโอลินบนบ่า การจับคันชัก และการดีดจากบทเรียนข้างต้น โดยให้สังเกตลักษณะรูปลักษณ์ผ่านกระจก และสำรวจท่าทางของตนเองว่าเป็นอย่างไร

บทที่ 2

การใช้คันชัก และการดีด

เมื่อผู้สูงอายุเรียนรู้รู้ทำทางการบรรเลงในบทที่ 1 แล้ว ถัดมาในบทที่ 2 ผู้สูงอายุจะได้มีโอกาสปฏิบัติจริง จากกิจกรรม และแบบฝึกหัดที่เน้นให้ผู้สูงอายุได้ฝึกฝนการบรรเลง ด้วยการเริ่มอ่านโน้ต และนับจังหวะพื้นฐาน เพื่อเตรียมความพร้อมในการบรรเลงเพลงสุนทราภรณ์ต่อไป

ทฤษฎีดนตรี : เกร็ดความรู้ก่อนเริ่มบทเรียน

 = มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ โน้ตตัวต่ำ	 = มีค่าเท่ากับ หยุด 1 จังหวะ ตัวหยุด โน้ตตัวต่ำ	 = มีค่าเท่ากับ 2 จังหวะ โน้ตตัวขาว	 = มีค่าเท่ากับ หยุด 2 จังหวะ ตัวหยุด โน้ตตัวขาว
---	---	---	---

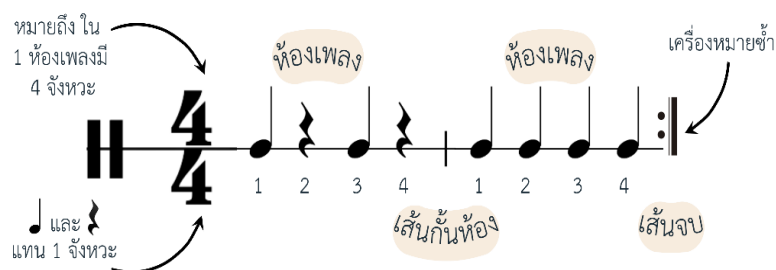
ห้องเพลง (Measure) ใช้ในการบันทึกโน้ต โดยในแต่ละห้องเพลงจะปรากฏจำนวนโน้ตตามเครื่องหมายกำหนด

อัตราจังหวะ

เครื่องหมายซ้ำ (Repeat Sign) คือเครื่องหมายที่แสดงการย้อนกลับไปเล่นห้องแรกของเพลงอีกครั้ง

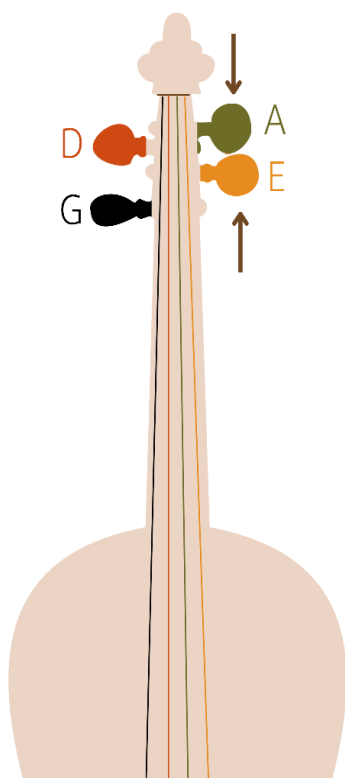
เส้นกั้นห้อง (Bar line) เส้นที่กั้นแบ่งตัวโน้ตในบทเพลงช่วยในการกำหนดให้แต่ละห้องมีจำนวนจังหวะที่ถูกต้อง

เส้นจบ (Double Bar) หรือเส้นกั้นห้อง คือเส้นที่แสดงถึงการจบเพลงอย่างสมบูรณ์

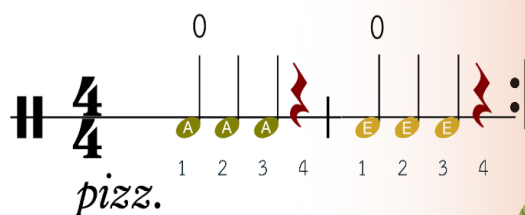

เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ (Time Signature)

สัญลักษณ์การกำหนดอัตราจังหวะ คือการบอกจำนวนจังหวะที่เกิดขึ้นในแต่ละห้อง และประเภทของโน้ตที่นับเป็น 1 จังหวะ

แบบฝึกหัด : อยู่ในท่าดีด (Guitar Position) โดยเริ่มดีดจากสาย A (ลา) และ สาย E (มี) ตามลำดับ พร้อมอ่านโน้ต และนับจังหวะให้ถูกต้อง

สัญลักษณ์ทางไวโอลิน

pizz. Arco.

การดีด (Pizzicato) | การใช้คันชักสี (Arco)

บทที่ 2

แบบฝึกหัด : อยู่ในท่าดีด (Guitar Position) ดีดสาย A (ลา) และสาย E (มี) ประกอบการอ่านโน้ต โดยรักษากังหะให้คงที่ ด้วยการนับจังหวะให้ถูกต้องอย่างช้า ๆ

1 4/4 pizz. 0

2 4/4 pizz. 0

3 4/4 pizz. 0

4 4/4 pizz.

กิจกรรม : เติมโน้ตที่หายไป

จากโน้ตเพลง จงเติมหัวของส่วนโน้ตที่ขาดหายไปให้ถูกต้อง โดยให้สังเกตจังหวะในแต่ละห้องเพลง เมื่อเติมโน้ตจนครบถ้วนแล้ว ให้ฝึกซ้อมการนับจังหวะด้วยการปรบมือ และร้องเพลงประกอบ

เพลง บ้านเกิดเมืองนอน
คำร้อง : แก้ว อัจฉริยะกุล
ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

บ้าน เมือง เรา รุ่ง เรือง พร้อม อยู่ หมู่ เหล่า

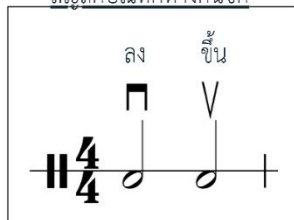
1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4

พวก เรา ล้วน พงษ์ เผ่า ศิว ลัย

1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4

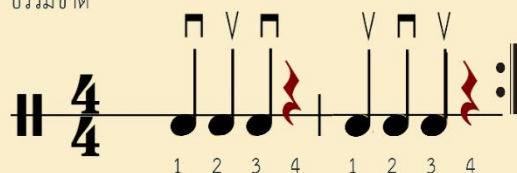
บทที่ 2

สัญลักษณ์ทิศทางคันชัก

กิจกรรม : ด้นชักล่องหน

จับคันชัก และนำมาวางบนบ่าด้านซ้าย พร้อมอ่านโน้ต และสีให้ถูกต้องตามสัญลักษณ์ทิศทางคันชักที่กำหนด โดยฝึกซ้อมด้วยการนับจังหวะอย่างช้า ๆ จนเกิดความชำนาญ และเป็นธรรมชาติ

แบบฝึกหัด : อ่านโน้ต และฝึกซ้อมการบรรเลงโดยใช้คันชักสีให้ถูกต้องตามทิศทางที่กำหนด ให้ฝึกซ้อมจนเกิดความชำนาญ

1

2

3

4

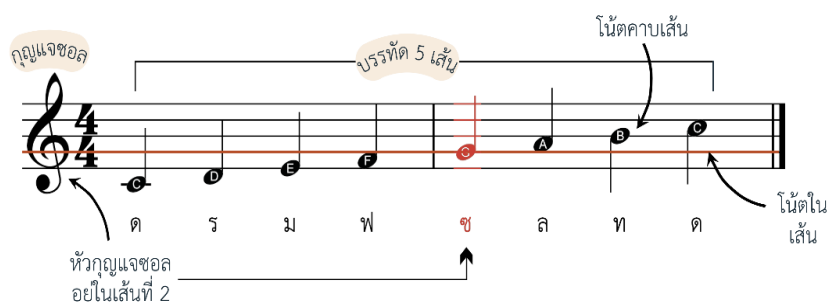
บทที่ 3

เพลง ริมฝั่งน้ำ

ในบทที่ 3 ผู้สูงอายุจะได้เรียนรู้การอ่านโน้ตในบรรทัด 5 เส้น รวมถึงรูปแบบการวางนิ้ว ผ่านรูปภาพ กิจกรรม และแบบฝึกหัดที่เน้นให้ผู้สูงอายุได้มีส่วนร่วม และปฏิบัติจริง โดยเน้นไปที่เนื้อหาทักษะที่เกี่ยวข้องกับเพลงในบทเรียน ซึ่งผู้สูงอายุจะได้ปฏิบัติร่วมกับครูผู้สอน เพื่อเตรียมความพร้อมในการบรรเลงเพลงริมฝั่งน้ำ

ทฤษฎีดนตรี : เกียรติความรู้ก่อนเริ่มบทเรียน

อีกหนึ่งสิ่งสำคัญในการเรียนไวโอลิน นั่นคือการอ่านโน้ตในบรรทัด 5 เส้น ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้เรียนควรรู้ และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลง โดยเฉพาะบทเพลงสุนทราภรณ์ที่มีความหลากหลายในทำนอง ดังนั้นการอ่านโน้ตให้ถูกต้องจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยผู้เขียนได้สรุปส่วนประกอบสำคัญในการอ่านโน้ตในบรรทัด 5 เส้นมาดังนี้

บรรทัด 5 เส้น (Staff) เส้นขนานแนวนอน จำนวน 5 เส้น เป็นสิ่งสำคัญในการบันทึกโน้ต

กุญแจซอล (G Clef) สิ่งที่กำหนดโน้ตในบรรทัด 5 เส้นว่าอยู่ในระดับเสียงใด โดยกุญแจซอลมีตำแหน่งอยู่บนเส้นบรรทัดที่ 2 (เส้นสีแดงตามภาพด้านบน) จึงทำให้น้ตบนเส้นบรรทัดที่ 2 เป็นโน้ตซอล (G)

วิธีการอ่านโน้ตเบื้องต้น โน้ตจะถูกบันทึกลงในบรรทัด 5 เส้นในรูปแบบสลับกันไปมาระหว่าง หัวโน้ตที่อยู่คาบเส้น และหัวโน้ตที่อยู่ในเส้น เรียงกันไปตามระดับเสียงของโน้ตดนตรีสากล ได้แก่ โด เร มี ฟา ซอล

ลา ที และวนกลับมาที่โน้ตโดต่อไปเรื่อย ๆ ดังนั้นอันดับแรกในการอ่านโน้ตพื้นฐานคือการหาโน้ตตัวซอล (G) ซึ่งอยู่ในตำแหน่งเดียวกับหัวของกุญแจซอลพอดี และเริ่มนับจากโน้ตตัวซอลไล่ไปตามระดับเสียงให้ครบ

กิจกรรม : เติมโน้ตที่หายไป

พิจารณาสัญลักษณ์ดังต่อไปนี้ และนำมาเติมลงในบรรทัด 5 เส้นให้ถูกต้องตามตำแหน่ง พร้อมเขียนโน้ตที่หายไป โดยพิจารณาจากชื่อโน้ตและเขียนลงในบรรทัด 5 เส้นให้ถูกต้อง

รูปแบบการวางมือ (Fingering Position)

หลังจากฝึกฝนการดีด และการใช้คันชักสี่สายเปล่า (Open String) ในบทเรียนที่ 2 จนชำนาญแล้ว ถัดมาคือการศึกษา และฝึกปฏิบัติรูปแบบการวางมือที่ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่การใช้ นิ้วกดลงบนสาย ทำให้เกิดโน้ตที่มีระดับเสียงที่หลากหลายมากขึ้น และเป็นสิ่งสำคัญในการเริ่มต้นบรรเลงบทเพลงในขั้นต่อไป โดยรูปแบบการวางมือที่ถูกต้องสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

1 ใช้มือซ้ายในการกดนิ้วลงบนสาย โดยขั้นแรกให้ศึกษาหมายเลขประจำแต่ละนิ้วก่อน โดยเรียงตามลำดับดังต่อไปนี้

นิ้วที่ 1 หมายถึง นิ้วชี้
นิ้วที่ 2 หมายถึง นิ้วกลาง
นิ้วที่ 3 หมายถึง นิ้วนาง
นิ้วที่ 4 หมายถึง นิ้วก้อย

โดยในการเรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น มักจะใช้เพียง 3 นิ้วแรกก่อน เมื่อผู้เรียนชำนาญแล้ว จึงใช้นิ้วที่ 4 ตามมาเป็นลำดับสุดท้าย เนื่องจากนิ้วก้อยมีขนาดเล็ก และบังคับได้ยากกว่านิ้วอื่น ๆ

2 นำไวโอลินวางบนบ่า ใช้มือซ้ายสัมผัสกับคอไวโอลิน (Neck) ตามภาพ โดยเน้นให้นิ้วโป้งอยู่ในตำแหน่ง A ส่วนนิ้วที่เหลือให้ปล่อยผ่อนคลายตามธรรมชาติ หมั่นสังเกตข้อมือให้ตั้งตรงอยู่ตลอดเวลา ไม่โค้งงอ หรือหุ้มเข้า หลีกเลี่ยงการออกแรงที่ใช้มือบีบเกร็ง

เหยียดตรง
เป็นธรรมชาติ

นิ้วตั้งสวย
ใช้ปลายนิ้วกดสาย

3 จากนั้นให้วางนิ้วที่ 1 2 และ 3 ลงบนสะพานนิ้ว โดยให้อยู่ในตำแหน่งตามภาพ และให้ผู้เรียนวางให้นิ้วมีลักษณะตั้งตรง ไม่แบะนิ้ว เน้นใช้ปลายนิ้วกดลงไป หากฝึกซ้อมการวางนิ้วจนชำนาญแล้วจึงเพิ่มการวางนิ้ว 4 เข้าไป โดยในผู้เรียนไวโอลินระดับเริ่มต้น ครูผู้สอนมักใช้สัญลักษณ์ หรือสติ๊กเกอร์แปะลงบนสะพานนิ้ว เพื่อให้ผู้เรียนสังเกตเห็นตำแหน่งและวางนิ้วได้สะดวกมากขึ้น

บทที่ 3

แบบฝึกหัด : วางนิ้ว 1 2 3 ตามลำดับ และกดให้ถูกต้องตามตำแหน่งในภาพ (สาย A) พร้อมร้องโน้ตที่ปรากฏในแต่ละนิ้ว โดยคอยหมั่นสังเกตรูปแบบการวางมือว่าเป็นอย่างไร

สะพานนิ้ว (FingerBoard)

โน้ตในสาย A (ลา)

แบบฝึกหัด : วางนิ้ว 1 2 3 ตามลำดับ และกดให้ถูกต้องตามตำแหน่งในภาพ (สาย E) พร้อมร้องโน้ตที่ปรากฏในแต่ละนิ้ว โดยคอยหมั่นสังเกตรูปแบบการวางมือว่าเป็นอย่างไร

สะพานนิ้ว (FingerBoard)

โน้ตในสาย E (มี)

กิจกรรม : สำรວาตนเอง

ฝึกปฏิบัติทำทางการวางไวโอลินบนบ่า และการวางนิ้ว 1 2 3 ลงบนสาย A (ลา) และ สาย E (มี) จากบทเรียนข้างต้น โดยให้สังเกตลักษณะรูปลักษณ์ผ่านกระจก และสำรวจท่าทางของตนเองว่าเป็นอย่างไร

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงด้วยนิ้ว 1 2 3 ในสาย A (ลา) และสาย E (มี) โดยให้เริ่มจากการติด เมื่อชำนาญแล้วจึงใช้คันชักสี พร้อมอ่านโน้ตที่ปรากฏ และนับจังหวะให้ถูกต้อง พร้อมสังเกตรูปแบบการวางมือของตนเอง

ฟังแบบฝึกหัด
สแกน
ตรงนี้

1 *Arco.*

2 *Arco.*

3 *Arco.*

4 *Arco.*

5 *Arco.*

6 *Arco.*

ทฤษฎีดนตรี : เกร็ดความรู้ก่อนเริ่มบทเรียน

 = มีค่าเท่ากับ 4 จังหวะ โน้ตตัวกลม	 = มีค่าเท่ากับ 2 จังหวะ โน้ตตัวกลม	 = มีค่าเท่ากับ ครึ่งหนึ่งของโน้ตตัวกลม โน้ตตัวกลม	 = มีค่าเท่ากับ ครึ่งหนึ่งของโน้ตตัวกลม โน้ตตัวกลม
---	---	--	--

บันไดเสียง (Scale) คือ โน้ต 7 ตัวเรียงตามลำดับ มีระยะห่างระหว่างโน้ตเป็นขั้นคู่สำหรับบันไดเสียงแต่ละชนิด บันไดเสียงยังเป็นเรื่องสำคัญในการสร้างบทเพลง โดยบันไดเสียงมาตรฐาน ได้แก่ บันไดเสียงเมเจอร์ และบันไดเสียงไมเนอร์

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง A Major Scale ในรูปแบบโน้ตต่าง ๆ อันได้แก่ โน้ตตัวเช็ต 1 ชั้น โน้ตตัวดำ และโน้ตตัวกลม พร้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง

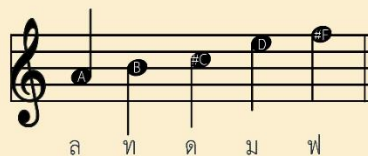
1 Arco.

2 Arco.

3 Arco.

กิจกรรม : บันไดเสียงเพนตาโทนิค

ทำความรู้จักบันไดเสียงเพนตาโทนิค (Pentatonic Scale) ซึ่งเป็นบันไดเสียงที่สำคัญ และพบได้มากในดนตรีเอเชีย ประกอบด้วยโน้ต 5 ตัว ในระดับเสียงต่างกัน ดังภาพตัวอย่าง บันไดเสียง A Major Pentatonic

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง A Major Pentatonic ในรูปแบบส่วนโน้ตต่าง ๆ อันได้แก่ โน้ตตัวดำ และโน้ตตัวขาว พร้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง

สแกน
←
ตรงนี้

เพลง ริมฝั่งน้ำ
คำร้อง : แก้ว อัจฉริยะกุล
ทำนอง : เวส สุทธจามร

กิจกรรม : พังได้ร้องดี

สแกน QR Code เพื่อฟังเพลง พร้อมร้องเพลง และปรบมือตามจังหวะที่ได้ยิน เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับบทเพลงก่อนเริ่มบรรเลง

“

ริม ฝั่ง น้ำ พรำเพ้อ ละเมอครวญ
แสงเดือนส่องยิ่งมอแล้วจิตเผลอ เธอยังอยู่

เธอกับฉัน ก่อนนั้นเคยชื่นฉ่ำ
เคยเรียกเธอ เสนอรักรำพัน

น้ำเต็มเปี่ยมก็เต็มรักสุดหวาน ปานไหลหลั่ง
เคยชื่นใจ ผากไว้หัวใจลอย

เคยชื่นชวนเมื่อพลคนึงไป จิตใจยังชื่นชู
เคล้าคลอคู่ชื่นชูรู้สึกเหมือน เตือนใจจำ

ริมฝั่งน้ำสุขล้ำฉันจำได้ อะไรจะเทียมทน
เคยคู่กันไผ่ฝันถึงเพลงชื่นคำคืนเคยได้ฟัง

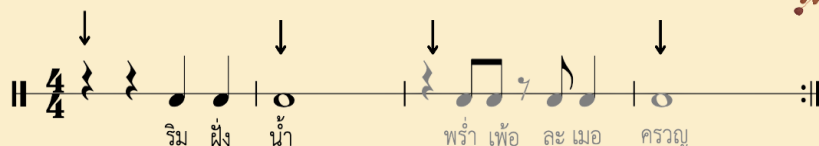
น้ำเต็มฝั่งดังรักที่หวัง ยังคงคอย
เฝ้าแต่คอยไอรักนั้นเลื่อนลอย ยิ่งคอยยิ่งใจหมอง

”

บทที่ 3

ทีกกรรม : จังหวะโปโล

จากโน้ตที่ปรากฏ จงฝึกซ้อมการปรบมือ พร้อมร้องเพลง และนับจังหวะให้ถูกต้อง โดยให้นักเรียนปรบมือในโน้ตสีดำ ส่วนคุณครูปรบมือในโน้ตสีเทา

↓ หมายถึง จังหวะที่ 1 ของห้อง

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนทำนอง และจังหวะในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ โดยให้นักเรียนบรรเลงในโน้ตสีดำ และคุณครูบรรเลงในโน้ตสีเทา ฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญในการวางนิ้ว และการใช้คันทักอย่างถูกต้อง เป็นธรรมชาติก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงจริง

สามารถใช้คันทักได้อย่างอิสระ โดยให้ครูผู้สอนประเมินตามสภาพผู้เรียน

Iwaw : ริมฝั่งน้ำ

บทที่ 3

คำชี้แจง

- 1) บรรเลงสลับกันระหว่างนักเรียน และคุณครู โดยให้นักเรียนบรรเลงในโน้ตสีดำ และคุณครูบรรเลงในโน้ตสีเทา
- 2) สามารถบรรเลงโน้ตเต็มรูปแบบได้ หากนักเรียนฝึกซ้อมจนมีความชำนาญ
- 3) สามารถสแกน QR Code เพื่อฟัง และบรรเลงพร้อมเพลงประกอบ หรือชมวิดีโอสาธิตการเล่น

ริมฝั่งน้ำ

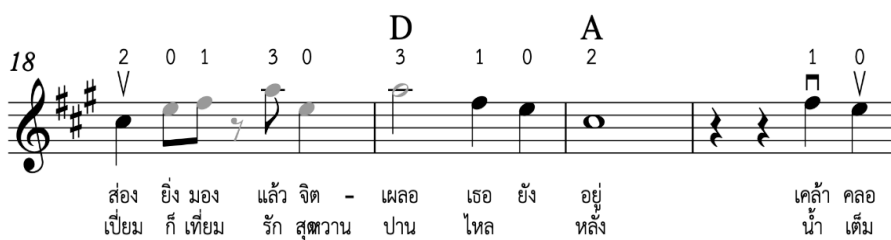
Rumba

♩ = 88

ประพันธ์คำร้อง : แก้ว อัจฉริยะกุล

ประพันธ์ทำนอง : เวส สุนทรจามร

เรียบเรียงฯ : ชญานันท์ฐา หาญปริพรรณ์

บทที่ 3

22 D E

2 0 1 3 0 3 1 0 1 2 1

คู้ ชื่น ชู รุ สัก - เหมือน เตือน ใจ จำ เธอ กับ
ฝั่ง ดุจ ดั่ง รัก ที่ - หวัง ยิ่ง คง คอย เคย ขึ้น

26 A

2 2 1 1 0 2 2 1 2 2 1 1 0

ฉัน ก่อน นั้น เคย ขึ้น ฉ่ำ ริม ฝั่ง น้ำ สุข ล้า ฉัน จำ
ใจ ผาก ไว้ หัวใจ ลอย เฝ้า แต่ คอย โอ้ รัก นั้น เลือน

31 E 1. A 2. A

2 0 1 0 1 3 2 1 3

ได้ อะ ไร จะ เทียม ท้น เคย เรียก หมอง *fine.*
ลอย ยิ่ง คอย ยิ่ง ใจ

สแกน ชมคลิปวิดีโอ
← ตรงนี้ สาธิตการเล่น

สแกน ฟังเพลงประกอบ
← ตรงนี้ (Backing Track)

ใช้นิ้วตามตัวเลขที่กำหนดไว้ด้านบนโน้ต

สามารถบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นได้
ด้วยการบรรเลงตามคอร์ดที่แสดงในโน้ต

บทที่ 4

เพลง ขอให้เหมือนเดิม

ในบทที่ 4 ผู้สูงอายุจะได้เรียนรู้ และฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง D Major และในอัตราจังหวะ 3/4 ซึ่งเป็นส่วนประกอบของเพลงในบทเรียนนี้ โดยเน้นในเรื่องของจังหวะ 3/4 ที่มีกิจกรรมและแบบฝึกหัดให้ผู้สูงอายุได้ฝึกฝนร่วมกับครูผู้สอน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการบรรเลงบทเพลงขอให้เหมือนเดิม

ทฤษฎีดนตรี : เกียรติความรู้ก่อนเริ่มบทเรียน

# = เครื่องหมายทำให้โน้ตมีระดับเสียงสูงขึ้นครึ่งเสียง ชาร์ป (Sharp)	b = เครื่องหมายทำให้โน้ตมีระดับเสียงต่ำลงครึ่งเสียง แฟลต (Flat)	♮ = เครื่องหมายทำให้โน้ตกลับไปมีระดับเสียงปกติ เนเชอรัล (Natural)
--	--	--

เครื่องหมายแปลงเสียง (Accidental)
เครื่องหมายที่ทำให้โน้ตเปลี่ยนไป โดย
เครื่องหมายที่พบเห็นได้ทั่วไปได้แก่ ชาร์ป
(#) แฟลต (b) และเนเชอรัล (♮)

เครื่องหมายประจำกุญแจเสียง (Key Signature) หรือเครื่องหมายแปลงเสียงที่ใช้ในเพลง เช่น
ชาร์ป (Sharp) และ แฟลต (Flat) โดยเครื่องหมายประจำกุญแจเสียงจะอยู่หัวบรรทัดถัดจาก
กุญแจเสียง และทำให้เครื่องหมายแปลงเสียงมีผลกับโน้ตทุกตัวในบันไดเสียง

แบบฝึกหัด : วางนิ้ว 1 2 3 ตามลำดับ และกดให้ถูกต้องตามตำแหน่งในภาพ (สาย D) พร้อมร้อง
โน้ตที่ปรากฏในแต่ละนิ้ว โดยคอยหมั่นสังเกตรูปแบบการวางมือว่าเป็นอย่างไร

สะพานนิ้ว (FingerBoard)

G
D...
A
E

โน้ตในสาย D (เร)

บทที่ 4

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง D Major Scale ในรูปแบบโน้ตต่าง ๆ อันได้แก่ โน้ตตัวเซบีด 1 ชั้น โน้ตตัวดำ และโน้ตตัวกลม พร้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง

0 1 2 3 0 1 2 3

1 *Arco.*

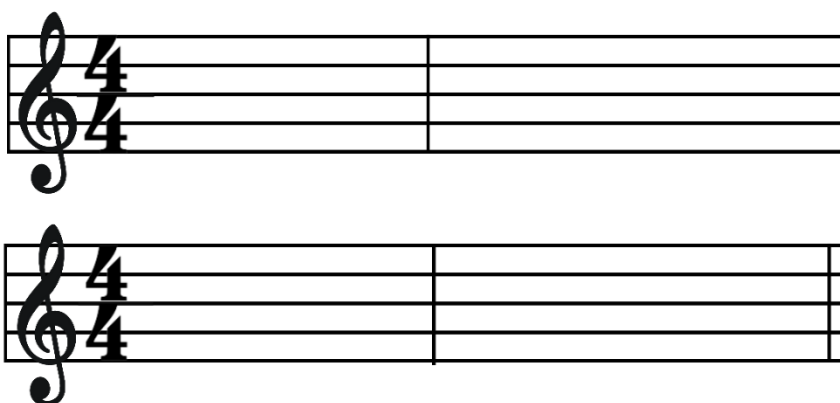
2 *Arco.*

3 *Arco.*

กิจกรรม : เพลงของฉัน

สร้างสรรค์บทเพลงของตนเอง โดยเติมโน้ตลง
ไปในบรรทัด 5 เส้นให้ครบถ้วน และตรงตาม
อัตราจังหวะที่กำหนด พร้อมตั้งชื่อเพลงให้
เหมาะสม

เพลง _____
ประพันธ์โดย _____

ทฤษฎีดนตรี : เกร็ดความรู้ก่อนเริ่มบทเรียน

<p>โน้ตตัวดำ ประจูด</p>	= มีค่าเท่ากับ 1 จังหวะ ครึ่ง	<p>โน้ตตัวขาว ประจูด</p>	= มีค่าเท่ากับ 3 จังหวะ
-----------------------------	-------------------------------------	------------------------------	----------------------------

โน้ตประจูด (Dotted Note) คือโน้ตที่มีการประจูด โดยทำให้นโน้ตที่มีการประจูดมีค่านานขึ้นอีกครั้งหนึ่งของโน้ตตัวนั่นเอง ดังตัวอย่างตามภาพ

หมายถึง ใน 1 ห้องเพลงมี 3 จังหวะ

การย้อนเข้าประทุน 1,2

และ แทน 1 จังหวะ

การย้อนเข้าประทุน 1 และ 2 (1st and 2nd Ending) มีลักษณะคล้ายการซ้ำตอนต้นเพลง (Repeat) ซึ่งเป็นการบรรเลง 2 รอบ โดยรอบที่ 1 หรือประทุน 1 ให้ย้อนตอนต้นเพลงตามปกติ จากนั้นในรอบที่ 2 ให้บรรเลงโน้ตในประทุนที่ 2 และเป็นการจบเพลง

กิจกรรม : จังหวะสาม

ฝึกฝนการนับจังหวะ และการบรรเลงในอัตราจังหวะ 3/4 โดยอ่านโน้ตที่ปรากฏพร้อมนับจังหวะและปรบมือให้ถูกต้อง จากนั้นจึงฝึกฝนด้วยการบรรเลงไวโอลินให้เกิดความชำนาญ

Arco. 1 2 3 1 2 3 1 2 3 1 2 3

Arco. 1 2 3 1 2 3 1 2 3 1 2 3

สแกน
ตรงนี้

เพลง ขอให้เหมือนเดิม
คำร้อง : พรพิรุณ
ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

กิจกรรม : พังได้ร้องดี

สแกน QR Code เพื่อฟังเพลง พร้อมร้องเพลง และปรบมือตามจังหวะที่ได้ยิน เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับบทเพลงก่อนเริ่มบรรเลง

“

ก่อนจากกัน คีนั่นสองเรา
หวานล้ำบำเรอ เธอให้ชิดชม
จูบแก้มนวล ช่างยวนเฝ้าตรึง
หอมหวลนวลปราง มีสร้างหายไป
ยาม รักร้างแรมกัน
มาเจอกัน แล้วโยนเฉือน
สุดที่รัก ลืมแล้วหรือไร
หวานซึ่งอันใดจงอย่าร้างเลย

แนบชบเนาเคล้าคลอพ้อพรอดภิรมย์
ฉันทกอดเล้าโลม ชื่นใจ
จิตคณึงถึงวันรักชานฤทัย
ถึงห่างแสนไกลยังติดหัวใจมิลืมน
เพื่อทุกคืนวัน คิดตรึงใจฝืนเดือน
ฉันทมาเยี่ยมเยือน อย่าง เคย
โปรดเห็นใจขอให้สมจิตชิดเชย
ขออย่าเฉยเมยรักเออยขอให้เหมือนเดิม

”

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนทำนอง และจังหวะในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ โดยให้นักเรียนบรรเลงในโน้ตสีดำ และคุณครูบรรเลงในโน้ตสีเทา ฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญในการวางนิ้ว และการใช้คันชักอย่างถูกต้อง เป็นธรรมชาติก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงจริง

สามารถใช้คันชักได้อย่างอิสระ โดยให้ครูผู้สอนประเมินตามสภาพผู้เรียน

โน้ตเรียน

คุณครู

0 1 2 0 1 3 1 3 1

ก่อน จาก กัน คีนั่น สอง เรา แนบ ชบ
นวล ช่าง ยวน เฝ้า ตรึง จิต ค -

0 1 3 4 0 1 0 3 3 1 1 4 1 4 2 4 0 2

เนา เคล้า คลอ พ้อ พรอดภิ-รมย์ หวาน ล้ำ บำ เรอ เธอ ให้ ชิด ชม ฉันท กอด เล้า
นิง ถึง วัน รัก ชาน ฤ - ทัย หอม หวล นวล ปราง มี สร้าง หาย ไป ถึง ห่าง แสน

1. 0 1 2. 1 4 2 1 0 4 3

โลม ชื่น ใจ จูบ แก้ม ไกล ยัง ติด หัว ใจ มิ ลืม

iLuv : ขอให้เหมือนเดิม

บทที่ 4

คำชี้แจง

- 1) บรรเลงสลับกันระหว่างนักเรียน และคุณครู โดยให้นักเรียนบรรเลงในโน้ตสีดำ และคุณครูบรรเลงในโน้ตสีเทา
- 2) สามารถบรรเลงโน้ตเต็มรูปแบบได้ หากนักเรียนฝึกซ้อมจนมีความชำนาญ
- 3) สามารถสแกน QR Code เพื่อฟัง และบรรเลงพร้อมเพลงประกอบ หรือชมวิดีโอสาธิตการเล่น

ขอให้เหมือนเดิม

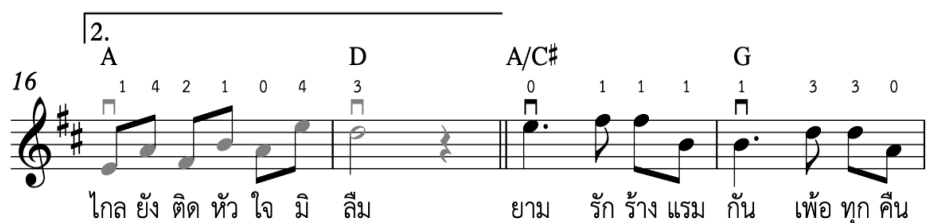
ประพันธ์คำร้อง : พรพิรุณ

ประพันธ์ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

เรียบเรียงฯ : ชญาณันท์ภูษา หาญบรรพการ

Waltz

♩ = 72

บทที่ 4

24 E 1 2 2 0 1 0 1 D 2 0 1 3 G#⁰⁷ 1 3 3

เยื่อน อย่าง - เคย สุด ที่ รัก ลืม แล้ว หรือ ไร โปรด เห็น

28 A 0 1 3 4 2 1 D 0 3 3 1 G 1 4 0 4 D 4 0 2

ใจ ขอ ให้ สม จิต ชิด เขย_หวาน ชั่ง อัน ไต จง อย่า ร้าง เลย ขอ อย่า เฉย

32 A 1 4 2 0 0 4 1. D 3 0 1 2. D 3

เมย รัก เอย ขอ ให้ เหมือน เดิม ก่อน จาก เดิม *Fine*

สแกน ชมคลิปวีดีโอ
← สาทิตการเล่น
ตรงนี้

สแกน ฟังเพลงประกอบ
← (Backing Track)
ตรงนี้

ใช้นิ้วตามตัวเลขที่กำหนดไว้ด้านบนโน้ต

สามารถบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นได้
ด้วยการบรรเลงตามคอร์ดที่แสดงในโน้ต

บทที่ 5

Iwaw สุขกันเถอะเรา

ในบทที่ 5 ผู้สูงอายุจะได้เรียนรู้ และฝึกฝนการบรรเลงด้วยนิ้ว 4 (4th Finger) ผ่านกิจกรรม และแบบฝึกหัด พร้อมไฟล์เสียง เพื่อฟังเป็นแนวทางในการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังประกอบด้วยแบบฝึกหัดที่ให้ผู้สูงอายุได้ฝึกฝนร่วมกับครูผู้สอน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการบรรเลงบทเพลงสุขกันเถอะเรา

การใช้นิ้ว 4 (4th Finger Position)

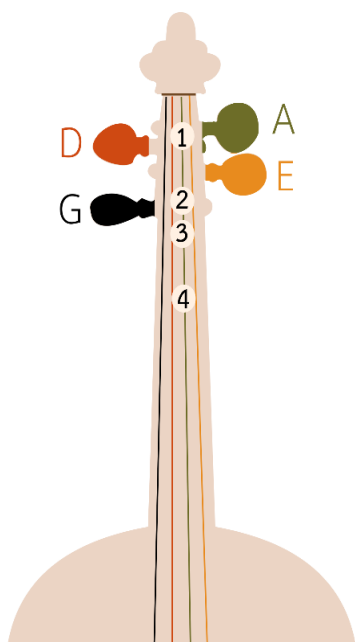
หากผู้เรียนเกิดความชำนาญในการใช้นิ้ว 1 2 3 แล้ว จึงให้เพิ่มนิ้วที่ 4 หรือนิ้วก้อยเข้าไป โดยให้วางนิ้วก้อยถัดจากนิ้ว 3 ตามตำแหน่ง A ในภาพ เน้นให้นิ้วก้อยตั้งตรง ใช้ปลายนิ้วในการวาง หากรู้สึกว่าการวางนิ้ว 4 สูง และลำบากในการวาง ให้ส่งแรงไปที่มือซ้าย ยกมือขึ้นเล็กน้อยให้นิ้วก้อยยื่นออกมา

ในระยะเริ่มต้นของการใช้นิ้ว 4 ผู้เรียนอาจมีความรู้สึกเมื่อยล้า และปวดเกร็งที่นิ้วก้อย เนื่องจากตำแหน่งที่วางนิ้วอยู่สูง และนิ้วก้อยมีขนาดเล็ก ดังนั้นการฝึกฝนการวางนิ้ว 4 และคอยสังเกตท่าทางอยู่เป็นประจำจึงเป็นสิ่งสำคัญ การฝึกซ้อมจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเคยชิน และเกิดการพัฒนารูปแบบการวางมือให้ดียิ่งขึ้นต่อไปได้

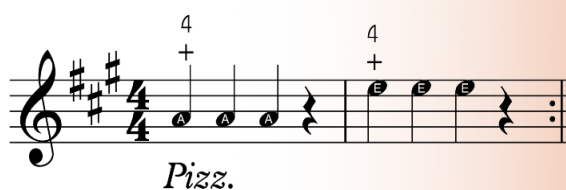
แบบฝึกหัด: วางนิ้ว 1 2 3 และ 4 ตามลำดับ จากนั้นให้ใช้การติดตามตำแหน่งโน้ตภาพเพื่อฟังเสียง พร้อมร้องโน้ตที่ปรากฏในแต่ละนิ้ว ควรฝึกซ้อมการวางนิ้ว 4 ให้ครบทุกสาย โดยคอยหมั่นสังเกตรูปแบบการวางมือว่าเป็นอย่างไร

สะพานนิ้ว (FingerBoard)

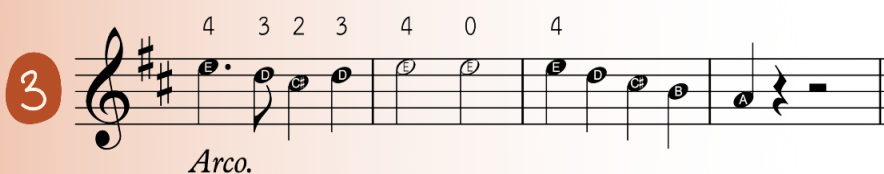
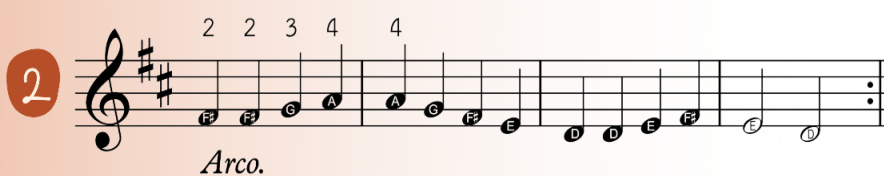
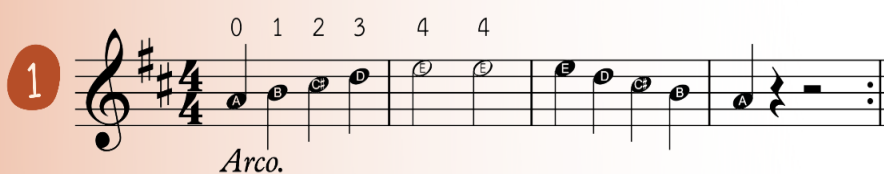
Diagram illustrating the fingerboard positions for the four fingers (1, 2, 3, 4) on the violin strings. The diagram shows the fingerboard with the four fingers numbered 1, 2, 3, and 4. Below the fingerboard, musical notation is provided for each finger position on the A, D, and G strings. The notation includes the finger number, the string name, and the corresponding note name in Thai (e.g., 4 E ม, 3 D ร, 2 C ด, 1 B ท). A separate diagram shows the A string (สาย A) with the positions of the four fingers (1, 2, 3, 4) and the corresponding notes (e.g., 0 A ล, 1 B ท, 2 C ด, 3 E ร, 4 F ม).

แบบฝึกหัด : นำไวโอลินวางบนบ่า (Shoulder Position) จากนั้นใช้นิ้วก้อยมือซ้ายคีตสายเปล่า โดยให้นิ้วก้อยติดอยู่ในตำแหน่งของการวางนิ้ว 4 เพื่อฝึกฝนความยืดหยุ่นของนิ้วก้อย และควรฝึกปฏิบัติให้ครบทุกสายเพื่อให้เกิดความชำนาญ

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงด้วยการใช้นิ้ว 4 (นิ้วก้อย) ให้เกิดความชำนาญ พร้อมนับจังหวะให้ถูกต้องตามโน้ตที่ปรากฏ

บทที่ 3

กิจกรรม : จังหวะโน้ต

จากโน้ตที่ปรากฏ จงฝึกซ้อมการปรบมือ พร้อมร้องเพลง และนับจังหวะให้ถูกต้อง โดยให้นักเรียนปรบมือในโน้ตสีดำ ส่วนคุณครูปรบมือในโน้ตสีเทา

เพลง สุขกันเถอะเรา
ประพันธ์ทำนอง : ธนิต ผลประเสริฐ
ประพันธ์คำร้อง : สมศักดิ์ เทพานนท์

4/4

สุข กัน เอะ เรา เศร้า ไป ทำ ไม่ อย่า มัว อา
คน อด ทน เอะ เรา อย่า มัว ชบ

1. 2.

ลั ย คิด ร้อน ใจ ไป เปลา่ เกิด มา เป็น มัน
เขา ทุก คน เรา ทน

↓ หมายถึง จังหวะที่ 1 ของห้อง

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนทำนอง และจังหวะในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ โดยฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญในการวางนิ้ว 1 2 3 และนิ้ว 4 รวมถึงการใช้คันชักอย่างถูกต้อง เป็นธรรมชาติ

1

Arco. 2 0 0 0 2 1 1 1 3 3 0

ฟ ล ล ล ฟ ท ท ท ร ร ม

1. 2.

1 1 1 4 3 1 2 0 0 3

ฟ ฟ ฟ ม ร ท ฟ ล ล ร

2

Arco. 1 3 1 4 3 0 1 1 3

ฟ ล ฟ ม ร ม ฟ ฟ ร

บทที่ 5

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนทำนอง และจังหวะในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ โดยให้นักเรียนบรรเลงโน้ตสี่ตัว และคุณครูบรรเลงโน้ตสี่ตัว ฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญในการวางนิ้ว และการใช้คันชักอย่างถูกต้อง เป็นธรรมชาติก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงจริง

2 0 0 0 2 1 1 1 1 3 0

1 3 1 0 3

สามารถใช้คันชักได้อย่างอิสระ โดยให้ครูผู้สอนประเมินตามสภาพผู้เรียน

สแกน
ตรงนี้

เพลง สุขกันเถอะเรา
ประพันธ์ทำนอง : ธนิต ผลประเสริฐ
ประพันธ์คำร้อง : สมศักดิ์ เทพานนท์

กิจกรรม : พังได้ร้องดี

สแกน QR Code เพื่อฟังเพลง พร้อมร้องเพลง และปรบมือตามจังหวะที่ได้ยิน เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับบทเพลงก่อนเริ่มบรรเลง

สุขกันเถอะเรา
เกิดมาเป็นคน
โลกคือละคร
ปล่อยไปตามบุญ
เชิญ สำราญ
สุขกันเถอะดี
ชีพจะดำรง
โลกคือละคร
อย่าอาลัย

เสร้าไปทำไม
อดทนเถอะเรา
อย่าอวรณ์เลย
และกรรมบันดาล
ร่วมเบิกบาน ดวงใจ
อย่ามัวรีรอ
อยู่ยงคงคั่น

อย่ามัวอาลัยคิดร้อนใจไปเปล่า
อย่ามัวชมเขา ทุกคนเราทนมัน
สุขทุกข้ออย่างเคยรักแล้วเป็นเช่นกัน
อย่ามัวไศยสัจ ยิ้มสู้มันเป็นไร
ลืม ทุกข์ไป ทำให้ใจ เร่งร้อน
อย่าทำหน้าอ ยิ้มนิทพ้อใจขึ้น
ต่ออายุยืน ยิ้มนิทเดียวให้ชื่นใจ
ทุกคนต้องแสดง ทุกคนทนไป
ยิ้มกันสู้ไป จะได้สบาย

Iwaw : สุขกันเถอะเรา

บทที่ 5

คำชี้แจง

- 1) บรรเลงสลับกันระหว่างนักเรียน และคุณครู โดยให้นักเรียนบรรเลงในโน้ตสีดำ และคุณครูบรรเลงในโน้ตสีเทา
- 2) สามารถบรรเลงโน้ตเต็มรูปแบบได้ หากนักเรียนฝึกซ้อมจนมีความชำนาญ
- 3) สามารถสแกน QR Code เพื่อฟัง และบรรเลงพร้อมเพลงประกอบ หรือชมวีดิโอสาธิตการเล่น

สุขกันเถอะเรา

Cha Cha Cha

♩ = 100

ประพันธ์ทำนอง : ธนิต ผลประเสริฐ

ประพันธ์คำร้อง : สมศักดิ์ เทพพานนท์

เรียบเรียงฯ : ชญาลักษณ์ฐา หาญปรีพจน์

Intro

D Eb D

2 0 0 0 2 1 1 1 1 3 0

A Bm

Violin Solo สุข กัน เถอะ เรา เศร้า ไป ทำ ไม่ อย่า มัว อ
คน อด ทน เถอะ เรา อย่า มัว ชบ

1 3 1 A 0 3 1. Bm 2. D D 1 3 1 4 3

ล้วย คิด ร้อน ใจ ไป เปลา่ เกิด มา เป็น มั่น เจริญ สำ ร่าย ร่วม เบิก
เซา ทุก คน เรา ทน

A D Em

0 1 1 3 1 4 3 4 3

บาน ดวง ใจ ส้ม ทุกข์ ไป ทำ ให้ ใจ เร่ง

1. A⁹ 2. A⁹ D Bm 1 3 0

3 3 2 0 0 0 2 1 1 1

ริน ริน สุข กัน เถอะ ดี อย่า มัว รี รอ อย่า ทำ หน้า

บทที่ 5

สแกน
←
ตรงนี้
ชมคลิปวิดีโอ
สาธิตการเล่น

สแกน
←
ตรงนี้
ฟังเพลงประกอบ
(Backing Track)

ใช้นิ้วตามตัวเลขที่กำหนดไว้ด้านบนโน้ต

สามารถบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นได้
ด้วยการบรรเลงตามคอร์ดที่แสดงในโน้ต

บทที่ 6

เพลง มองอะไร

ในบทที่ 6 ผู้สูงอายจะได้เรียนรู้ และฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง G Major รวมถึงรูปแบบการวางนิ้วที่ต่างไปจากบทเรียนก่อนหน้า นอกจากนี้ยังมีกิจกรรม และแบบฝึกหัดที่เน้นให้ผู้สูงอายุปฏิบัติร่วมกับครูผู้สอน เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนบรรเลงบทเพลงมองอะไร

บทที่ 6

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง และอาร์เปจ G Major Scale ในรูปแบบโน้ตต่าง ๆ อันได้แก่ โน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น โน้ตตัวดำ และโน้ตตัวขาว พร้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง

1 *Arco.*

2 *Arco.*

3 *Arco.*

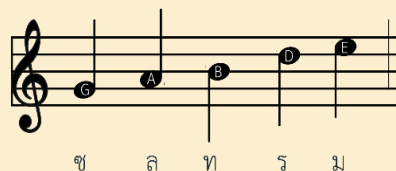
กิจกรรม : บันไดเสียง

จากบันไดเสียงด้านล่าง จงเติมโน้ตที่ขาดหายไปให้ถูกต้อง พร้อมตอบชื่อบันไดเสียง และฝึกซ้อมการบรรเลงบันไดเสียงให้คล่อง

บันไดเสียง _____

กิจกรรม : บันไดเสียงเพนตาโทนิค

ทำความเข้าใจบันไดเสียง G Major Pentatonic Scale โดยอ่านโน้ตตามภาพที่ปรากฏ และฝึกร้องโน้ตให้ถูกต้อง

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง G Major Pentatonic Scale ในรูปแบบ ส่วนโน้ตต่าง ๆ อ่านได้แก่ โน้ตตัวดำ และโน้ตตัวขาว พร้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง

1

Arco ช ล ท ร ม ช ช

2

Arco ช ล ท ร ม ช ม ร ท ล ช

กิจกรรม : จังหวะป๊อป

จากโน้ตที่ปรากฏ จงฝึกซ้อมการปรบมือ พร้อมร้องเพลง และนับจังหวะให้ถูกต้อง โดยให้นักเรียนปรบมือในโน้ตสีดำ ส่วนคุณครูปรบมือในโน้ตสีขาว

เพลง มองอะไร
คำร้อง : แก้ว อัจฉริยะกุล
ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

มอง อะ ไร คน อะ ไร เธอ มอง ไป ทำ ไม่ ยิ้ม มา

★ ↓ หมายถึง จังหวะที่ 1 ของห้อง

สแกน
←
ตรงนี้

เพลง มองอะไร
คำร้อง : แก้ว อัจฉริยะกุล
ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

กิจกรรม : พังได้ร้องดี

สแกน QR Code เพื่อฟังเพลง พร้อมร้องเพลง และปรบมือตามจังหวะที่ได้ยิน เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับบทเพลงก่อนเริ่มบรรเลง

“

มองอะไรคนอะไร
เหม่อมองสองตา
ทำตลิ่งมองอะไร
เหม่อมองฉันเฝ้า

อย่ามองเกี่ยว
เธोज้องอย่างนี้ฉันอายเต็มที
เอ๊ะมองแล้วทำหลัว
จ้องมองตาค้างนั่งเผลอ

เธอมองไปทำไมยิ้มมา
แปลกหน้ายังมาทำเป็น
รำคาญมองนานเหลือเกิน
ด้วยเขินสะเท็นเฝ้าเฝ้า

อย่าจ้องอย่างเดียวนักสิ
อู๋ยมองดีทีสิเออ
เลิกคิ้วทำเหม่อ
อ้าปากทำไมเออจะจ้องมองอะไร

”

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนทำนอง และจังหวะในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ โดยให้นักเรียนบรรเลงในโน้ตสีดำ และคุณครูบรรเลงในโน้ตสีเทา ฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญในการวางนิ้ว และการใช้คันชักอย่างถูกต้อง เป็นธรรมชาติก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงจริง

สามารถใช้คันชักได้อย่างอิสระ โดยให้ครูผู้สอนประเมินตามสภาพผู้เรียน

1 1 1 1 1 1 1 0 3 2

มอง อะไร คน อะไร เธอ มอง ไป ทำ ไม่ ยิ้ม

1 1 0 1 0 1 4 3 2 1

มา เหม่อ มอง สอง ตา แปลก หน้า ยัง มา ทำ

0 1 1 1 1 1 1 1 0 3 2

เขิน ทำ ตลิ่ง มอง อะไร รำ คาญ มอง นาน เหลือ

1 1 0 1 0 1 0 1 3 1 3 1 3

เกิน เหม่อ มอง ฉัน เฝ้า ด้วย เขิน สะ เท็น เฝ้า เฝ้า

Iwaw : มออะไร

บทที่ 6

คำชี้แจง

- 1) บรรเลงสลับกันระหว่างนักเรียน และคุณครู โดยให้นักเรียนบรรเลงโน้ตสีดำ และคุณครูบรรเลงโน้ตสีเทา
- 2) สามารถบรรเลงโน้ตได้มีรูปแบบได้ หากนักเรียนฝึกซ้อมจนมีความชำนาญ
- 3) สามารถสแกน QR Code เพื่อฟัง และบรรเลงพร้อมเพลงประกอบ หรือชมวีดิโอสาธิตการเล่น

มออะไร

Guaracha

♩ = 80

ประพันธ์คำร้อง : สมศักดิ์ เทพานนท์

ประพันธ์ทำนอง : ธนิต ผลประเสริฐ

เรียบเรียง : ชญาณณ์ภูธรา หาญปริพรรณ

G Em B

Intro

6 Em 1 1 1 1 1 1 1 0 3 2 1 1

Violin Solo มอ อะ ไร คน อะ ไร เธอ มอ ไป ทำ ไม่ ยิ้ม มา เหม่อ

11 Am 0 1 0 1 A 4 3 2 1 D 0 1 1

มอ สอง ตา แผลก หน้า ยัง มา ทำ เป็น ทำ ตะ

15 Em 1 1 1 1 1 1 0 3 2 1 1

ลิ่ง มอ อะ ไร รำ ค่าย มอ นาน เหลือ เกิน เหม่อ

19 Am 0 1 0 1 D 0 1 3 1 G 3 1 3

มอ ฉั่น เมิน ด้วย เชน สะ เท็น เมิน เก้อ อย่า มอ

บทที่ 6

23 **Em** 1 3 1 3 **D** 0 1 0 1 0 1

เกี้ยว อย่า จ้อง อย่าง เดียว นก สี เธอ จ้อง อย่าง

27 **G** 3 4 3 1 **D** 0 1 0 3 **G** 1 3 0 3 1 3

นี้ ฉั่น आय เต็ม ที่ อี้ย มอง ดี ดี สี เออ เอ๊ะ มอง แล้ว

31 1 3 0 3 1 3 2 3 0

ทำ หลัว เลิก คิ้ว ทำ หม่อม จ้อง มอง ตา

35 1 1 1 4 3 4 4 **D** 4 1 4 3 3 3 1 1 3

ค่าง นัง เผลอ อ้า ปาก ทำไม เออ ชะ-เง้อ มอง อะ ไร มอง อะ ไร *Fine*

สแกน
←
ตรงนี้
ชมคลิปวิดีโอ
สาธิตการเล่น

สแกน
←
ตรงนี้
ฟังเพลงประกอบ
(Backing Track)

ใช้นิ้วตามตัวเลขที่กำหนดไว้ด้านบนโน้ต

สามารถบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีอื่นได้
ด้วยการบรรเลงตามคอร์ดที่แสดงในโน้ต

บทที่ 7

Iwaw กระชิบสวาท

บทที่ 7 ผู้สูงอายุจะได้เรียนรู้ลักษณะความเข้มเสียงต่าง ๆ และการบรรเลงบันไดเสียง G Major 2 Octave (2 ช่วงคู่แปด) ดังนั้นบทเรียนนี้จะทำให้ผู้สูงอายุได้ฝึกฝนการสลับทั้ง 4 นิ้วไวโอลินร่วมกับกิจกรรม และแบบฝึกหัดที่ให้ผู้สูงอายุได้ปฏิบัติลงมือทำร่วมกับครูผู้สอน ซึ่งล้วนเป็นเนื้อหาสาระในบทเพลงกระชิบสวาท

ทฤษฎีดนตรี : เกร็ดความรู้ก่อนเริ่มบทเรียน

<i>p</i> = เสียงเบา Piano	<i>mf</i> = เสียงดังปานกลาง Mezzo Piano	<i>f</i> = เสียงดัง Forte
-------------------------------------	---	-------------------------------------

ความเข้มเสียง (Dynamic)
หมายถึง เสียงเบา และเสียงดัง หรือระดับความเข้มเสียงที่ต่างกัน

เครเชนโด (Crescendo) การบรรเลงให้มีระดับเสียงดังขึ้นทีละน้อย จากเบาไปดัง ตรงข้ามกับดีมินูเอนโด

ดีมินูเอนโด (Diminuendo) การบรรเลงให้มีระดับเสียงเบาลงทีละน้อย ตรงข้ามกับเครเชนโด

ออกเทฟ (Octave) ช่วงคู่แปด หรือช่วงเสียงระหว่างโน้ตตัวแรกไล่สูงขึ้นหรือลงตามลำดับ ไปจนถึงโน้ตตัวสุดท้ายที่มีชื่อเหมือนกับตัวแรก โดยคู่แปดจะมีระยะห่างกัน 8 ขั้นตัวโน้ต

1 ออกเทฟ 2 ออกเทฟ

บันไดเสียง G Major 2 ออกเทฟ

0 1 2 3 0 1 2 3 0 1 2 3 0 1 2 1 0 3 2 1 0 3 2 1 0 3 2 0 1

p *f* *p*

เครเชนโด ดีมินูเอนโด

สแกน
ตรงนี้

เพลง พรหมลิขิต
คำร้อง : แก้ว อัจฉริยะกุล
ทำนอง : เวส สุนทรจามร

กิจกรรม : ดึงหรือเบา

สแกน QR Code เพื่อฟังเพลง โดยให้ฟังและสำรวจว่าโน้ตเพลงมีลักษณะความเข้มเสียงเป็นอย่างไร ระหว่าง เบา (Piano), ดังปานกลาง (Mezzo Piano) หรือ ดัง (Forte)

“

พรหมลิขิตบันดาลชักพา
ก่อนนี้อยู่กันแสนไกล
เออชะรอยคงเป็นเนื้อคู่
แต่ครั้งแรกเมื่อพบเธอ
เนื้อคู่
หากมิใช่คู่ครองแท้จริง
ยากนักที่จะสมใจ
เราสองคนต้องเป็นเนื้อคู่
นี่เพราะว่าบุญหนุนพา

ดลให้มาพบกันทันใด
พรหมลิขิตดลจิตใจ
ควรอุ้มชูเลี้ยงดูบำเรอ
ใจนี้ก็เชื่อเมื่อแรกเจอ
ถึงอยู่แสนไกลคงไม่คลาตคลา
จะแอบอิงรักยิ่งปานใด
คงพบเหตุอาภัพภัย
จึงขึ้นซึ้งรักใคร่บูชา
พรหมลิขิตขีดเส้นมา

ฉันจึงได้มาใกล้กับเธอ
ฉันและเธอคือคู่สร้างมา
มุ่งหวัง สมดังอุรา ไม่ว่าใคร ใคร
พลัดกันไปทำให้คลาตคลา
ชี้ชะตาให้มาร่วมกัน

”

บทที่ 7

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนการบรรเลงบันไดเสียง และอาร์เปจ G Major Scale 2 ออกเทพ ในรูปแบบโน้ตต่าง ๆ อันได้แก่ โน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น และโน้ตตัวดำ พร้อมนับจังหวะให้ถูกต้อง

1 Arco.

2 Arco.

3 Arco.

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนทำนอง และจังหวะในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ โดยฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญในการวางนิ้ว 1 2 3 และนิ้ว 4 รวมถึงการใช้คันชักอย่างถูกต้อง เป็นธรรมชาติ

1 Arco. *mf*
ท ร ล ท ช ล ม ล ช ล ม ช ร ร ล ช ช

2 Arco. *p*
ม ฟ ม ฟ ช ล ม ฟ ม ฟ ช ท ล ท ล ท ร ล ช

บทที่ 7

กิจกรรม : จังหวะโน้ต

จากโน้ตที่ปรากฏ จงฝึกซ้อมการปรบมือ พร้อมร้องเพลง และนับจังหวะให้ถูกต้อง โดยให้นักเรียนปรบมือในโน้ตสีดำ ส่วนคุณครูปรบมือในโน้ตสีเทา

เพลง กระซิบสาวท
คำร้อง : ธาตรี
ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

↓ หมายถึง จังหวะที่ 1 ของห้อง

แบบฝึกหัด : ฝึกฝนทำนอง และจังหวะในรูปแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ โดยให้นักเรียนบรรเลงในโน้ตสีดำ และคุณครูบรรเลงในโน้ตสีเทา ฝึกซ้อมให้เกิดความชำนาญในการวางนิ้ว และการใช้คันทักอย่างถูกต้อง เป็นธรรมชาติก่อนเริ่มบรรเลงบทเพลงจริง

สามารถใช้คันทักได้อย่างอิสระ โดยให้ครูผู้สอนประเมินตามสภาพผู้เรียน

1. 1 1 3 1 2. 3 1 0 3 1 3 3

กัน เธอ รอน อา - หลิง จึง ฮิต อัน ดัน ใจ

สแกน
ตรงนี้

เพลง กระซิบสวาท
คำร้อง : ธาตรี
ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

กิจกรรม : ฟังได้ร้องดี

สแกน QR Code เพื่อฟังเพลง พร้อมร้อง
เพลง และปรบมือตามจังหวะที่ได้ยิน เพื่อ
สร้างความคุ้นเคยกับบทเพลงก่อนเริ่มบรรเลง

“

ยามนี้เรนอนหัวใจร้าวรอนหรือเปล่า
เมื่อเธอฝากใจฉันมีเยื่อใยเอ็นดู
เธอร่อนอารมณ์พะวงหลงตรมเสียก่อน
ผู้ชายอะไรน้อยใจก็เมินไปพลัน

โลกทั้งซิมทั้งเขาเฝ้าตรมมิเบาทรวงอยู่
แต่วางท่าเฉยเพียงครู่รั้งรอเพื่อดูใจกัน
แหมขายนะชายแสนงอนเข้าใจหญิงรอนหรือนั้น
ไม่รอให้หญิงจ่านรรจ์หญิงจึงอดอันตันใจ

จึงฝากลมพาพัดใจฉันมาซ่อนไว้ใต้หมอน เมื่อเธอชอบหน้าแนบนอนได้ยินที่หมอนกระซิบบ้างไหม
โปรดฟังถ้อยคำสำเนียงที่ครวญพิไร เสียงกระซิบกระซิบเผยใจสวาทอาลัยทว่ามั่นอารมณ์

กระซิบเบาเบาหัวใจสองเราคล้ายนั้น
หลับตาไม่ลงพะวงแต่เธอยามนอน

ฉันเองรักเธอเหมือนกันเฝ้ารอสัมพันธ์ดังก่อน
คร่ำครวญให้หวานมาอนหัวใจคอยอ่อนอิงเธอ

”

Iwaw : กระซิบสวาท

บทที่ 7

คำชี้แจง

- 1) บรรเลงสลับกันระหว่างนักเรียน และคุณครู โดยให้นักเรียนบรรเลงในโน้ตสีดำ และคุณครูบรรเลงในโน้ตสีเทา
- 2) สามารถบรรเลงโน้ตเต็มรูปแบบได้ หากนักเรียนฝึกซ้อมจนมีความชำนาญ
- 3) สามารถสแกน QR Code เพื่อฟัง และบรรเลงพร้อมเพลงประกอบ หรือชมวีดิโอสาธิตการเล่น

กระซิบสวาท

Bolero
♩ = 65

ประพันธ์คำร้อง : ธาตรี

ประพันธ์ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

เรียบเรียง : ชญานันท์ภูธา หาญปริพจน์

Intro

Em G B7

4 Em G 1 3 1 G Bm7 1 3 0 1 3 4

Violin Solo *mf*

7 Em D(sus4) G D G 0 1 0 2 0 1 0

เปลา โด คง ทั้ง ซึม ทั้ง เขา ฝ้า ตรม มิ เบา ทรวง อยู่ เมื่อ เธอ ฝาก
ก่อน แหม ชาย นะ ชาย แสน งอน เข้าใจ หลึง รอน หรือ นั้น ผู้ ชาย อะ -

10 Em D(sus4) G 1 3 1 4 3 3 1. 1 0 3 0 1 Am7

ใจ อัน มี เยื่อ โย เอ็น ดู แต่ วาง ทำ เคย เพียง ครู รัง รอ เพื่อ ดู ใจ
ไร น้อย ใจ ก็ เมิน ไป พลิ้น ไม่ รอ ให้ หลึง จำ นรร์จ

13 D13 2. A(sus4) C/D G 1 3 1 1 0 3 1 3 3 3 1 3

กัน เธอ ร้อน อา - หลึง จึง อืด อัน ตัน ใจ *f* จึง ฝาก สม

บทที่ 7

16 D G C G D
 0 1 0 1 0 1 3 1 3 1 0 2 4 1 3 3 4 3 0 1 3 1

พา พัด ใจ ฉัน มา ช้อน ไร่ ได้ หมอน เมื่อ เธอ ชบ หน้า แนบ นอน ได้ ยืน ที่ หมอน กระ-ชิบ บ้าง

19 G Em D G Bm⁷
 3 0 1 0 1 2 1 0 1 0 3 2 1 2 3 1 0

ไหม โปรด พัง ถ้อย คำ สำ เนียง ที่ ครวญ พิ ไร เสียง กระ ชิบ กระชิบ เผลย

22 Em A D G B⁷
 3 1 1 3 3 0 1 0 0 1 3 1 1 3 0 1 3 4

ใจ ส-วาท อา ลัย ท่วม ท้น อา วรณ กระ ชิบ เบา เบา หัว ใจ สอง เรา คล้า

25 Em C/D G D⁷ G
 1 4 3 4 1 3 0 2 0 3 1 0 2 0 1 0

มัน ฉันเอง รัก เธอ เหมือน กัน เฝ้า รอ สัม พันธ์ ดัง ก่อน หลับ ตา ไม่

28 Em D(sus4) G
 1 2 1 0 3 0 1 1 3 1 4 3 1

ลง พะ-วัง แต่ เธอ ยาม นอน คร่ำ ครวญ ให้ หวน มา วอน

30 A⁹ D(sus4) 1. G 2. G
 3 0 3 1 3 3 3 1 3 3

หัว ใจ คอย อ้อน อิง เธอ จึ่ง ผาก ลม เธอ *fine.*

สแกน
←
ตรงนี้
ชมคลิปวิดีโอ
สาธิตการเล่น

สแกน
←
ตรงนี้
ฟังเพลงประกอบ
(Backing Track)

บทที่ 8

เพลงท้ายบทเรียน

บทที่ 8 เป็นการให้ผู้สูงอายุได้ฝึกฝนบทเพลงอื่น ๆ นอกเหนือจากบทเรียนที่ผ่านมา โดยประกอบด้วย 2 เพลงสุนทราภรณ์ยอดนิยม ซึ่งทั้ง 2 บทเพลงจะเป็นการรวบรวมเนื้อหาทักษะไวโอลินตั้งแต่บทที่ 1-7 เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ทบทวนเนื้อหา และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

เพลง : ข้างขึ้นเดือนหงาย

บทที่ 8

คำชี้แจง

- 1) บรรเลงสลับกันระหว่างนักเรียน และคุณครู โดยให้นักเรียนบรรเลงในโน้ตสีดำ และคุณครูบรรเลงในโน้ตสีเทา
- 2) สามารถบรรเลงโน้ตเต็มรูปแบบได้ หากนักเรียนฝึกซ้อมจนมีความชำนาญ
- 3) สามารถสแกน QR Code เพื่อฟัง และบรรเลงพร้อมเพลงประกอบ หรือชมวิดีโอสาธิตการเล่น

ข้างขึ้นเดือนหงาย

Rumba

♩ = 100

ประพันธ์คำร้อง : แก้ว อัจฉริยะกุล

ประพันธ์ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

เรียบเรียง : ชญานันท์ภูธา หาญปริพรรณ

Intro

3

6

Violin Solo

9

13

17

เรา ชี คว้าย ชม จันทร เพลิด เพลิน ใจ ดัน
เรา ชี คว้าย พา ควง แต่ หนุ่ม ขาว เมืองหลวง

โคม ส- วรรค์ พราว พราย ไชว ห้าง นัง เลย
พา คู่ ควง เปลือง ครัน อยู่ กรุง อยู่ นา

เอื้อ ระ เหย ลอย ชาย เป้า ชลฺย เพลง หน่ง บน หลัง คว้าย
ไฉ่มน กี่ ฟา เดียว กัน ชี คว้าย ชี เก่ง ก็ เหมือน กัน

บทที่ 8

21 *C/D* 3 1 0 3 *G* 3 1 0 3 *C* 1 0 1

ขึ้น พระ พาย โย มา แม้ ว่า ต้อง การ เพื่อน คุย
มันก็ พระ จันทร ดวง เดียว เขา ว่า รด ยนต์ สบาย

25 1 0 3 0 1 0 3 0 1 3 2 1 3

ฉัน มี เจ้า หุย สนทนา *f* พูดจา ตอบ ถาม ตามประสา
แต่ฉัน ว่า แพ้ คว้า แท้ เทียว อยู่ กรุง ไป ไหน ให้ หวาด เสียว

29 *Am* 2 2 1 1 4 3 4 0 1 3 1

ลัด เลี้ยว คัน นา ตาม ชอบ ใจ สุข ใจ จริง *f* ทนอ
ปรี๊ด ปรี๊ด ไครม เดียว เรา ก็ ดาย ดัน ข้าว อ่อน หลัว

33 *D* 4 3 4 3 *G* 3 0 1 3 1 3 1

เรา ไม่ ้อ ใคร ใคร เจอะ นาง คน รัก ก็ รับ ไป
ชู ยอด ร้ว เรียง ราย ค่อย ชม แซ่ม ช้อย ค่อย เอื่อง กราย

37 3 0 1 3 1 3 1 3 0 1 3 2 2 1 *Am*

เป่า ขลุ่ย สอด คล้อง เรา ร้อง ไป ชี้ คว้า ชม ฟ้า เพลิน ดา เพลิน
ชี้ คว้า แซ่ม ช้า ประสา คว้า อยู่ นา สุข แสน เมือง แมน กลาย

41 *D* 1 4 3 4 3 *G* 0 1 3 3

ใจ จันทร แจ่มใส เต็ม ดวง อยู่ นา เดือน กัน *Fine*
กลาย เดือน ก็ หาย พอ

สแกน
ชมคลิปวิดีโอ
สาธิตการเล่น
ตรงนี้

สแกน
ฟังเพลงประกอบ
(Backing Track)
ตรงนี้

Iwaw : วนน้ำวน

บทที่ 8

คำชี้แจง

- 1) บรรเลงสลับกันระหว่างนักเรียน และคุณครู โดยให้นักเรียนบรรเลงในโน้ตสีดำ และคุณครูบรรเลงในโน้ตสีเทา
- 2) สามารถบรรเลงโน้ตเต็มรูปแบบได้ หากนักเรียนฝึกซ้อมจนมีความชำนาญ
- 3) สามารถสแกน QR Code เพื่อฟัง และบรรเลงพร้อมเพลงประกอบ หรือชมวิดีโอสาธิตการเล่น

วนน้ำวน

Waltz.

♩ = 77

ประพันธ์คำร้อง : แก้ว อัจฉริยะกุล

ประพันธ์ทำนอง : เอื้อ สุนทรสนาน

เรียบเรียง : ชญานันท์กุฎา หาญบรรพจน์

Intro

B \flat Gm

5 B \flat Gm A 7 Dm

10 A(sus4) D

Violin Solo 0 1 0 3 1 3 2 1 0 1 0 1 0 1

p 0 1 2 3 4 0 1 0 2 1 0 1 4 1 2 1 4 2 4

A/C \sharp

14 ,

เกลียว น้ำ วน วน วัง ตั้ง ลง ลึก ลง ทุก ที่

18 A D G D

2 4 3 1 0 2 0 3 1 1 0 0 2 0 3 1

ลิ่ง ไต่ ที่ หลง ใน วน วน อับ จน จะ พัน ฤ

22 A G A

0 4 2 0 1 2 0 1 3 1 2 3 1

มี สาย ชล เชี่ยว วน น - ที่ เหลือ ที่ จะ ดัน สาย ชล

บทที่ 8

27 **D**
0 1 0 3 1 0 2 1 0 1 0 1 0 1 0 1 2 3 4
วัง น้า วน แม่ วน แรง เล้า ไม่ เท่า รัก วน
p

31 **A/C#** **A**
0 1 0 2 1 0 1 2 1 2 1 4 2 3 2 4 3 1
วัง รัก วน วน ด้วย เล่ห์ กล วก วน ลั่น ไป

35 **D** **G** **A(sus4)** **D**
0 1 2 0 1 0 3 1 0 3 0 3 1 0 2
หาก ใจ ใคร ถ - ลำ รัก ตน รัก พา ใจ วน หลง จน เวียน ใจ
mf

39 **G** **A7** **D** **D**
0 1 2 0 1 0 3 1 4 3 0 0 0 0 4 3 3
สุด ปัญ ญา สุด หา ทาง ไป ทุกข์ ทร จน ใจ อยู่ ใน วังรัก วน วน **Fine**
mf

สแกน
←
ตรงนี้
ชมคลิปวิดีโอ
สาธิตการเล่น

สแกน
←
ตรงนี้
ฟังเพลงประกอบ
(Backing Track)

ฉบับนี้

ก	การใช้คันชักสี (Arco).....14	ส	เส้นกันห้อง (Bar line).....18
	การดีด (Pizzicato).....14		เส้นจบ (Double Bar).....18
	การย้อนเข้าประพจน์ 1 และ 2 (1st and 2nd Ending).....29		เสียงดัง (Forte).....47
	กุญแจซอล (G Clef).....18		เสียงดังปานกลาง (Mezzo Piano).....47
			เสียงเบา (Piano).....47
ค	ความเข้มเสียง (Dynamic).....47	ห	ห้องเพลง (Measure).....18
	เครเชนโด (Crescendo).....47		
	เครื่องหมายกำหนดอัตราจังหวะ (Time Signature).....14	อ	ออกเทฟ (Octave).....47
	เครื่องหมายซ้ำ (Repeat Sign).....14		อาร์เปจโจ (Arpeggio).....40
	เครื่องหมายประจำกุญแจเสียง (Key Signature).....27		
	เครื่องหมายแปลงเสียง (Accidental).....27		
ช	ชาร์ป (Sharp).....27		
ด	ดิมินูเอนโด (Diminuendo).....47		
ต	ตัวหยุดโน้ตเข้บ็ต 1 ชั้น.....22		
	ตัวหยุดโน้ตตัวกลม.....22		
	ตัวหยุดโน้ตตัวขาว.....27		
	ตัวหยุดโน้ตตัวดำ.....27		
น	เนเชอรัล (Natural).....27		
	โน้ตตัวกลม.....22		
	โน้ตตัวขาว.....27		
	โน้ตตัวเข้บ็ต 1 ชั้น.....22		
	โน้ตตัวดำ.....27		
	โน้ตประจุจุด (Dotted Note).....29		
บ	บรรทัด 5 เส้น (Staff).....18		
	บันไดเสียง (Scale).....22		
ฟ	แฟล็ต (Flat).....27		
วง	วงออร์เคสตรา (Orchestra).....6		

บรรณานุกรม

- ชญาน์ณัฐา หาญปริพรรณ์, (2564). บทเพลงสุนทราภรณ์สู่การสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงวัย. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านเสียงและดนตรีแห่งมหาวิทยาลัยศิลปากร ครั้งที่ 2 (น.55-70). คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ณัชชา พันธุ์เจริญ. (2564). พจนานุกรมศัพท์ดุริยางคศิลป์ (5). ธนาเพรส.
- ณัฐพร ผกาหลง. (2552). การพัฒนาชุดการสอนโซลเฟจประกอบหลักสูตรไวโอลินตามแนวของยามาฮา สำหรับ นักเรียนโรงเรียนดนตรีสยามกลการระดับขั้นต้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย). สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/16810>
- ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์. (2547). หัดเล่นไวโอลิน (2). บริษัท เอ็มไอเอส ซอฟท์แวร์ จำกัด.
- พัชรพันธ์ สมบุญตนนท์. (2564). การสร้างแบบเรียนไวโอลินเสริมสำหรับผู้เรียนระดับเริ่มต้นโดยใช้ดนตรีพื้นบ้าน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ
- พิชญ์สินี บำรุงนคร. (2543). ลักษณะความเป็นอมตะของเพลงสุนทราภรณ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). กรุงเทพฯ . สืบค้นจาก <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/3754>
- สิทธิพงษ์ ยอดนนท์ และสยาม จวงประโคน. (2562) การบรรเลงและการสอนไวโอลินสำหรับเพลงไทยของ โกวิท ชันธิศิริ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 40(4).
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2559). การเรียนรู้ของผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2563). การส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2563). แนวคิดการส่งเสริมการศึกษาดนตรีชีวิตในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประวัติผู้จัดทำ

ชื่อ-สกุล	นางสาว ชญาณัฏฐา หาญปรีพรรณ
วัน เดือน ปี เกิด	วันที่ 26 กรกฎาคม พ.ศ. 2539
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 131/124 หมู่บ้านสุภาลัยวิลล์ ซ.นวลจันทร์ 64 แขวงนวลจันทร์ เขตปทุมธานี กทม. 10230
วุฒิการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ตะวันตก เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง เอกการประพันธ์เพลง คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2559-2562) ปริญามหาบัณฑิต สาขาดนตรีศึกษา คณะดุริยางคศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2564-ปัจจุบัน)
เบอร์โทร	084-1172275
E-MAIL	chayanattakwan@gmail.com

“ บทเพลงสุนทราภรณ์อันล้ำค่าในความทรงจำของผู้
สูงอายุในประเทศไทย กับการสร้างหนังสือแบบเรียนเสริม
ไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุ โดยภายในประกอบด้วยเนื้อหา
และกิจกรรมทางดนตรีอันสร้างสรรค์ ผู้สูงอายุจะได้เรียน
รู้ทักษะไวโอลินระดับเริ่มต้นผ่านบทเพลงสุนทราภรณ์ยอด
นิยมทั้ง 7 เพลง พร้อมบทเพลงประกอบ และวิธีโอสาธิต
การบรรเลงที่ถูกต้อง โดยผู้เขียนหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะ
เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทางดนตรี
สำหรับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศไทย ณ
ปัจจุบันที่ได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์
(Complete Aged Society)

”

ภาคผนวก ง

จดหมายขออนุญาตมูลนิธิสุนทราภรณ์ฯ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร 10330

เรื่อง ขอรับความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน มุลินธิสุนทรภรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ด้วย นางสาวชญาณ์ณัฐา หาญปริพจน์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์และบทความวิชาการเรื่อง “บทเพลงสุนทรภรณ์สู่การสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรีสำหรับผู้สูงอายุ” โดยมี อาจารย์ ดร. สยา ทันตะเวช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา โดยในงานวิจัยและบทความวิชาการจะประกอบด้วยเนื้อหา ประวัติ ความเป็นมา และลักษณะทางดนตรีของวงดนตรีสุนทรภรณ์ อีกทั้งยังมีการยกตัวอย่างบทเพลงสุนทรภรณ์ส่วนหนึ่งเพื่อประกอบในแบบเรียน ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะประสานงานแจ้งรายละเอียดในครั้งต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์นิตในการศึกษาและเก็บข้อมูลปฐมภูมิอันเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูง

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตนิญา อุทัยสุข)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดนตรีศึกษา โทร. 0-2218-2565 ต่อ 5601

เบอร์โทรศัพท์ผู้วิจัย: 084-117-2275 Email: Khun-444521@hotmail.com

สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร 10330

เรื่อง ขอรับความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน มูลนิธิสุนทราภรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

สิ่งที่แนบมาด้วย รายชื่อบทเพลงที่ต้องการเก็บข้อมูล

ด้วย นางสาวชญาณ์ณัฐา หาญปริพรรณ์ นิสิตหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา อยู่ในระหว่างการดำเนินงานวิจัยวิทยานิพนธ์ในหัวข้อเรื่อง “การประยุกต์ใช้บทเพลงสุนทราภรณ์สู่การสร้างแรงจูงใจในการเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย” โดยมี อาจารย์ ดร. สยา หันตะเวช เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้ผู้วิจัยมีความประสงค์จะขอความอนุเคราะห์สำเนาโน้ตเพลงจำนวน 32 เพลง ตามรายชื่อบทเพลงที่แนบมา เพื่อจะนำโน้ตเพลงไปวิเคราะห์และเรียบเรียงเป็นแบบเรียนไวโอลินสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์นิตินในการศึกษาและเก็บข้อมูลปฐมภูมิอันเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

ขอขอบพระคุณในความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูง

(อาจารย์ ดร. สยา หันตะเวช)

อาจารย์ที่ปรึกษา

สาขาวิชาดนตรีศึกษา โทร. 0-2218-2565 ต่อ 5601

เบอร์โทรศัพท์ผู้วิจัย: 084-117-2275 Email: Khun-444521@hotmail.com

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ชญาณัฏฐา หาญปริพรรณ์
วัน เดือน ปี เกิด	26 กรกฎาคม พ.ศ. 2539
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
วุฒิการศึกษา	ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ตะวันตก เกียรตินิยมอันดับ หนึ่ง เอกการประพันธ์เพลง คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 131/124 หมู่บ้านศุภาลย์วิลล์ ซ.นวลจันทร์ 64 แขวงนวลจันทร์ เขตบึงกุ่ม กทม. 10230
ผลงานตีพิมพ์	บทวิชาการ เรื่องบทเพลงสุนทราภรณ์สู่การสร้างแรงจูงใจในการเรียนดนตรี สำหรับผู้สูงอายุ / การประชุมวิชาการระดับชาติด้านเสียงและดนตรีแห่ง มหาวิทยาลัยศิลปากร ครั้งที่ 2
รางวัลที่ได้รับ	รางวัลชนะเลิศ ประเภทสื่อสิ่งประดิษฐ์ การประกวดสื่อนวัตกรรมการสอน ดนตรีโครงการบูรณาการศาสตร์ดนตรีเพื่อชุมชนงานสัปดาห์แห่งการเชิดชู เกียรติและการจัดงานวันคล้ายวันพิราลัยสมเด็จพระยาบรมมมหาศรีสุริ ยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ปีพุทธศักราช 2564 และวาระครบรอบ 50 ปี ดนตรี บ้านสมเด็จพระเจ้า